

227451

KALENDARZ CZĘSTOCHOWSKI

DLA LUDU KATOLICKIEGO W POLSCE

NA ROK

⦿ 1930 ⦿

OZDOBIONY LICZNYMI OBRAZAMI

KATOWICE, WOJ. ŚLĄSKIE.

NAKL.: „KSIĄZNICA KATOLICKA” SPÓŁKA Z OGR. ODP.
 TŁO CZNIA: „KATOLIK” SPÓŁKA WYD. Z OGR. ODP.

BYTOM, ŚLĄSK OPOLSKI.

Bolesław Banach

225-4442/1930
BISKUP WŁ. BANDURSKI.

KRÓLESTWO MARJI.

Królowo Polski! Ty Królowo nasza!
Z każdego zagród ojczystych poddasza
Płynie do Ciebie to korne wezwanie,
Które w dal głosi wiernych serc oddanie
I które w rzewnej uczuć wdzięcznych treści
Tę niewzruszonych wierzeń prawdę mieści:
Że wyzwolona bohaterów znojem
Ojczyzna nasza — jest królestwem Twojem.

Królowo Polski! Stolico Mądrości!
Dzisiaj w chwalebnym rozkwicie wolności,
Wzywamy Ciebie o! Gwiazdo Poranna,
Wzniosłym Narodu naszego Hosanna!
Chcąc stwierdzić czynem, że po kar udreć,
Gdyśmy wytrwali wiarą w duchów męce,
Dziś Narodowych cnót i prac rozwojem,
Ojczyzna nasza — jest królestwem Twojem.

Królowo Polski! Aniołów Królowo!
Wygłoś do Boga Swe przemożne słowo,
I gdy widzimy Matki Zmartwychwstanie,
Niech synów złączy bratnie pojednanie!
Po walk zamęcie, niech zawita zgoda
I w wspólnym celu trwa znojów osłoda!
Ojczyznę wolną Ty obdarz pokojem
Gdy Polska cała — jest królestwem Twojem!

K 785/55/344

O przestworzu wszechświata.

Kiedy kto opuszcza strony rodzinne, a udaje się w dalsze okolice, mówią natenczas, gdy wróci, że przyszedł ze świata. Cóż to więc? czy strony rodzinne nie należą do świata? Owszem, wszystko, co tylko widzimy i o czem wiemy, należy do świata. Ziemia nasza to gmach niemały, a na niej góry, morza, drzewa, ludzie, zwierzęta; dalej chmury i powietrze ze wszystkimi jego zjawiskami, a w końcu w głębi ziemi kruszce i metale — to już świat, świat ziemski.

Na tem nie koniec. Stwórca nie ograniczył się w porównaniu do innych ciał niebieskich na drobny pyłku, który nazywamy Ziemią, lecz stworzył świat wielki, ogromem swym przeważający a nieskończonością przygnębiający umysł ludzki. Kiedy za dnia spojrzymy na słońce, widzimy osobny świat, ale ten świat wraz z nocnym księżycem tworzy razem z ziemią jeden jednolity świat.

I na tem nie koniec. Spojrzymy w noc bezksiężycową na niebo, a ujrzemy tysiące drgających, tajemniczych światełek, które od wieków odbywają jedną i tę samą drogę. Te gwiazdy są porozrzucane na niebie, jakby je kto posiał; prócz tego przedstawia nam się wspaniałe widowisko, a tem jest „*via lactea*“ t. j. mleczna droga. Pas ten na niebie na północy rozdwa się i znowu łączy. (Na naszej karcie mlecznej drogi niema.) My, z naszej ziemi widzimy tylko jedną połowę tego pasa, ale jest on okrągłym i pierścieniem niejako obejmuje wszystkie gwiazdy. Co to jest mleczna droga? Oto ogromne zbiorowisko gwiazd w przerażającej od nas przestrzeni, a tak pełne, że w najwyższym nawet miejscu do 500 gwiazd stoi jedna nad drugą. Dla ogromnej odległości światło pojedynczych gwiazd zlewa się, i widzimy tylko pas srebrzysty.

Teraz już mamy świat nieco większy, bo mleczna droga wraz z gwiazdami, naszym słońcem, ziemią, księżycem, tworzy jednolity świat. Powiedzieliśmy, że ten świat już jest nieco większy. Tymczasem ów pas srebrzysty jest całe setki milionów mil od nas oddalony, a któż gwiazdy jego policzy? Na porównanie, jak daleko od nas do mlecznej drogi, stwierdzili astronomowie, że najbliższa w niej słońca naszego gwiazda jest od słońca oddalona 45 biljonów kilometrów.

Z łatwością przyszło nam wymówić 45 biljo-

nów, ale któż z nas ma pojęcie o tej liczbie, już nic nie mówiąc o odległości? Rozum nasz do tego za słaby, umysł za nędzny, aby mógł sobie wyrobić o tem dokładne pojęcie. Nawet nie mamy pojęcia, jak ogromną jest liczba 1 biljon. Wprawdzie słyszeliśmy, że biljon jest milion milionów (1.000.000.000.000). Patrząc na liczby lub na litery, rozumiemy biljon, ale go nie pojmujemy. Gdyby naprzykład kto chciał policzyć jeden biljon marek, jak długo musiałby się tem zajmować? Kiedy skończy? Zobaczmy.

Dla prędszego policzenia bierzemy banknoty 10 marek wartości. Na jedną minutę przy wprawie policzymy 100 banknotów, więc na godzinę 60 tysięcy marek. Oczywiście, że człowiek bezustannie nie może dniem i nocą pracować, dlatego wyznaczmy mu dziennie 16 godzin liczenia. Przez jeden dzień policzyłby zatem 16 razy 60 tys. marek, czyli 960 tysięcy marek. Widzimy już, że w tydzień nie ukończymy, więc bierzemy rok. Rok ma 365 dni, a zatem w roku naliczonoby 365 razy 960 tysięcy, to jest 350 milionów i 400 tysięcy marek. W dziesięć lat naliczylibyśmy dopiero 3 tysiące 504 milionów marek, a w 1000 lat ledwie 350 tysięcy 400 milionów marek, a zatem jeszcze ani pół biljona.

Nie chcąc nużyć liczbami powiemy zaraz, że licząc w ten sposób, potrzebowalibyśmy 2 tysiące ośm set i trzy lata. Gdyby kto chciał wypukać, dajmy na to, na stole, jeden biljon, to licząc trzy uderzenia na sekundę, potrzebowaliby czasu 10 tysięcy lat!

I to jest tylko jeden biljon, podczas gdy gwiazda najbliższa z mlecznej drogi oddalona od słońca, czyli od nas 45 biljonów, a najdalsza setki biljonów kilometrów.

Jest to więc świat ogromny, a jednak jeszcze maleńkim w porównaniu do nieskończonego wszechświata, jaki stworzył Stwórca. Pan Bóg bowiem nie ograniczył się na jednej mlecznej drodze, ale na wielu.

Wszystkie ciała niebieskie, które w nocy przepysznie firmament stroją, nazywamy gwiazdami. Widzimy, że jedne są większe, inne mniejsze, jedne świecą białą, inne czerwono, inną niebiesko. Czarujący to widok, kiedy w ciemną pogodną noc całe niebo się iskrzy, gwiazdy mrugają tajemniczo, a człowiek mimowoli wznosi swe oczy, podziwia

chcą być wyższymi, więc ów wóz nazwali wielką niedźwiedzicą. Dla odróżnienia od wyżej leżącej podobniuteńkiej konstelacji, małą niedźwiedzicą, której ostatnia gwiazda ogona (dyszla) nazwano gwiazdą północną czyli polarną, która jest zarazem gwiazdą zmienną i podwójną. By gwiazdę polarną odnaleźć, potrzeba wziąć przestrzeń pomiędzy dwoma ostatnimi gwiazdami „wielkiego wozu“ czyli tylnymi kołami blisko 5 razy w prostej linii, a natrafimy ją. Świeci ona żółto. Odległość jej od słońca wynosi około 387 bilionów kilometrów.

Ważna to gwiazda na nasze strony, gdyż stoi przez całą noc na jednym i tem samym miejscu, a zatem dla znajdującego ją jest ona najlepszym drogowskazem, bo wiedząc gdzie północ, wiemy gdzie inne strony świata. Stojąc twarzą do gwiazdy północnej, mamy za sobą południe, w prawo wschód, w lewo zachód. Zbłądzić więc nikt i w najgęstszym lesie nie może jeśli się podług niej będzie kierował.

Wielki wóz opisuje przez 24 godziny dyszlem koło. My widzimy tylko jedno półkole, gdyż ze wschodem słońca zaciemniają się gwiazdy. Przy gwiazdzie środkowej w dyszlu znajduje się mała gwiazdka (zob.), którą gwiazdciarze zowią Alkor, to znaczy próba wzroku, gdyż kto ją chce gołym okiem dojrzeć, musi mieć wzrok doskonały.

Z drugiej strony mlecznej drogi znajduje się gwiazdozbiór Orjona, widzialny w Europie w czasie nocy zimowych i odznacza się zarówno blaskiem, jak i liczbą gwiazd. (Patrz liczbę godzinową 5—6, na równiku.) Figura gwiazdozbioru tworzy wspaniały widok; gwiazda górna na lewo (Beteiguze) świeci czerwono, oddalona od słońca 950 bilj. kilometrów. Zaś dolna na prawo, Rigel czyli stopa Orjona, świeci biało. Środkowe trzy gwiazdy gwiazdciarze nazywają pasem Orjona, a lud laską Jakóbową. 22 minuty stopniowe w górę od pierwszej po prawej stronie gwiazdy, przechodzi równik, rozdzielający niebo na dwie półkule, północną i południową.

Znając te trzy znaki niebieskie, łatwiej nam się będzie znaleźć na firmamencie niebieskim. W lewo od gwiazdy Rigel, znajduje się największa ze wszystkich gwiazd, błękitna, milion razy większa od naszego słońca, zwana Syrjuszem, w gwiazdozbiorze Wielkiego Psa. Syrjusz należy do gwiazd potrójnych, oddalony 81.7 bilionów km, Pociągnąwszy okiem od Syrjusza ponad górną gwiazdą Orjona, trafimy na błyszczącą czerwoną gwiazdę, zwaną Aldebaran, czyli Oko byka, w gwiazdozbiorze zwierzyńcowym tej samej nazwy. Ponad Orjonem jest gwiazdozbiór

Woźnicy, z mocno błyszczącą w nim gwiazdą Kapella, czyli koza. W gwiazdozbiorze Łabędzia błyszcząca gwiazda Wega, która jest najbliższą naszego słońca, oddalona 38 bilj. km.

Na północnej półkuli nieba mamy z pomiędzy większych gwiazdozbiorów: Andromedę z Sirahem, Kefeusza, Pegaza z Markabem, Delfina, Lisa z gęsią, Strzałę, Łabędzia z Denebem, czyli ogonem, Orła z Atairem, Lirę z Wega, Smoka z Etaminem, Mały Wóz z Polarną i Kochabem, Wielki Wóz z Dubhea, Herkulesa, Koronę z Gemmą, Wolarza z Arkturem, Psygończe, Warkocz Bereniki, Wielkiego Lwa z Denebolą i Regulusem, Małego Lwa, Raka z Sertanem, Małego Psa z Prokyonem, Bliźnięta z Kastorem i Poluksem, Rysia, Żyrafę, Woźnicę z koza, Orjona z Beteiguzem i Bellatrycę (Wojowniczką), Barana, Byka z Aldebaranem, Perseusza z gwiazdą zmienną Algolem, Trójkąt.

Z południowej półkuli nieba uwidocznione są gwiazdozbiory tylko te, które są w Europie widzialne. Temi są: Erydan, Wieloryb z cudowną gwiazdą zwaną Mira, Ryba, Wodnik, Koziorożec, Strzelec, Wężownik, Niedźwiedziak, Waga, Panna z kłosem, Kruk, Czara, Hydra z Alphardem, Zając, W. Pies itd.

Oddalenie gwiazd jest tak wielkie, że w liczbach trudno je już wyrażać, przeto astronomowie wzięli się na inny sposób do wykazania ich odległości. Użyli oni do tego światła. Według obliczeń światło na jedno klaśnięcie w dłoń, czyli na sekundę przebiega 300.000 kilometrów. Na mocy tego obliczenia nasuwa nam się wiele zjawisk. Światło słoneczne dobiega do nas w 8 minutach 15 sek. Od najbliższej gwiazdy z mlecznej drogi, a więc 38 bilj. km potrzeba 9 lat czasu, aby światło do nas doszło. Od Syrjusza potrzeba byłoby 8.6 lat świetlnych, a Waga 40 lat świetlnych, od gwiazdy Polarnej 40.8 lat świetlnych, od Kozy (Kapeli) 40.2 lat świetlnych. Od najwięcej oddalonych gwiazd doszłoby do nas światło gdyby te gwiazdy zgasty i od nowa zaświeciły, w kilku tysiącach lat. Co zatem na niebie i wszechświecie widzimy, przechodzi nasze ludzkie pojmowanie, a wglębiając się w ten ogrom nam nie znany a jednak widzialny, poznajemy naszą nicość a wielkość Boga, Stwórcy wszystkiego, która nam pieśniarz w tak pięknych słowach opisuje:

O ty Przedwieczny, który lat tysiące

codzień gasisz i zapalasz słońce.

Boże o Tobie jak ja myśleć lubię

lecz zawsze myślę i w myślach się gubię...

PODZIAŁ ROKU KOŚCIELNEGO.

- I. Adwent zaczyna się w niedzielę 30 listopada.
- II. Post Wielki zaczyna się w Środę Popielcową.
- III. Suche dni przypadają w środy, piątki i soboty:
  1. Po pierwszej niedzieli Wielkiego Postu.
  2. Po Zielonych Świątkach.
  3. Po Podwyższeniu św. Krzyża.
  4. Po trzeciej niedzieli Adwentu.

- IV. Wesel małżeńskich Kościół zabrania:
  1. Od pierwszej niedzieli Adwentu do Trzech Króli.
  2. Od Środy Popielcowej do Poniedziałku Przewodnego.
- V. Dni Krzyżowe przypadają w poniedziałek, wtorek i środę przed samym Wniebowstąpieniem Pańskim.

ŚWIĘTA RUCHOME (w latach od 1930 do 1947, według nowego stylu).

Rok	Popielec	Wielkanoc	Wniebowstąpienie Pańskie	Zesłanie Ducha św.	Trójcy św.	Boże Ciało	Niedziela 1-sza Adwentu
1930	5 Marzec	20 Kwiecień	29 Maj	8 Czerwiec	15 Czerwiec	19 Czerwiec	30 Listopad
1931	18 Luty	5 "	14 "	24 Maj	31 Maj	4 "	29 "
1932	10 "	27 Marzec	5 "	15 "	22 "	26 Maj	27 "
1933	1 Marzec	16 Kwiecień	25 "	4 Czerwiec	11 Czerwiec	15 Czerwiec	3 Grudzień
1934	14 Luty	1 "	10 "	20 Maj	27 Maj	31 Maj	2 "
1935	6 Marzec	21 "	30 "	9 Czerwiec	16 Czerwiec	20 Czerwiec	1 "
1936	26 Luty	12 "	21 "	31 Maj	7 Czerwiec	11 "	29 Listopad
1937	10 Luty	28 Marzec	6 "	16 "	23 Maj	27 Maj	28 "
1938	2 Marzec	17 Kwiecień	26 "	5 Czerwiec	12 Czerwiec	16 Czerwiec	27 "
1939	22 Luty	9 "	18 "	28 Maj	4 "	8 Czerwiec	3 Grudzień
1940	7 "	24 Marzec	2 "	12 "	19 Maj	23 Maj	1 "
1941	26 "	13 Kwiecień	22 "	1 Czerwiec	8 Czerwiec	12 Czerwiec	30 Listopad
1942	18 "	5 "	14 "	24 Maj	31 Maj	4 "	29 "
1943	10 Marzec	25 "	3 Czerwiec	13 Czerwiec	20 Czerwiec	24 "	28 Listopad
1944	23 Luty	9 "	18 Maj	28 Maj	4 "	8 "	3 Grudzień
1945	14 "	1 "	10 "	20 "	27 Maj	31 Maj	2 "
1946	6 Marzec	21 Kwiecień	30 "	9 Czerwiec	16 Czerwiec	20 Czerwiec	1 "
1947	19 Luty	6 "	15 "	25 Maj	1 "	5 "	30 Listopad

Prawidła przenoszenia świąt ruchomych w kalendarzu rzymsko-katolickim.

Na synodzie nicejskim przyjęto, ażeby Wielkanoc obchodzoną była w pierwszej niedzieli następującej po pełni księżyca, po wiosennem zrównaniu dnia z nocą. Ponieważ niedziela ta nie przypada co rok na ten sam dzień, dlatego też i święta, które następują w stałym oddaleniu od Wielkanocy, muszą się razem z nią przenosić i dlatego świętami ruchomymi się zowią.

Wielkanoc przypaść może najwcześniej dnia 22-go marca, jak to było w roku 1818, najpóźniej zaś dnia 25-go kwietnia, jak to było w roku 1886.

Czterdziestego dnia po Wielkanocy przypada *Wniebowstąpienie Pańskie*. Dnia pięćdziesiątego *Zielone Świątki*. W tydzień po nich, w niedzielę, obchodzi się uroczystość *Trojcy Świętej*. W czwartek po niej *Boże Ciało*.

Niektóre rachuby czasu czyli ery.

Rachuba czasu czyli era chrześcijańska liczy lata od Narodzenia Jezusa Chrystusa i rozpoczyna z dniem 1-go stycznia rok 1930, który jest rokiem zwyczajnym i liczy 365 dni, czyli 52 tygodnie i 1 dzień.

Kościół grecki liczy lata według ery bizantyńskiej, od stworzenia świata, t. j. od 1-go września 5509 przed narodzeniem Chrystusa i zaczął swój rok 7438, czyli nasz 1930 w dniu 14-go września 1929 roku.

Rosjanie także liczyli według powyższej rachuby aż do Piotra W. Od początku 18 wieku mają nasz rok; 12 czerwca 1923 zaprowadzono i w Rosji kalendarz gregoriański.

Żydzi liczą także lata od stworzenia świata. Z dniem 5-go października 1929 rozpoczęli rok 5690, który jest rokiem zwyczajnym i ma 353 dni. Dnia 23 września 1930 rozpoczną rok 5691, który jest rokiem zwyczajnym o 354 dniach.

Arabowie, Persowie, Turcy i inni wyznawcy mahomedańscy, liczą lata od wędrówki Mohameda z Mekki do Medyny; wędrówkę tę i rachubę zowią Hidzred. W dniu 9-go czerwca 1929 zaczęli 1348 rok, a 29-go maja 1930 zaczną 1349 rok. Poprzedni jest rokiem zwyczajnym o 354 dniach, a następny przestępnym o 355 dniach.

Pory roku 1930.

Wiosna zaczyna się, kiedy słońce wstępuje w znak barana, 21-go marca o godzinie 9 minut 30. Zrównanie dnia z nocą, czyli dzień tak długi jak noc.

Lato zaczyna się, kiedy słońce wstępuje w znak raka, 22-go czerwca o godzinie 4 minut 54. Dzień najdłuższy, noc najkrótsza czyli przesilenie dnia z nocą, gdyż odtąd dni stają się coraz krótsze.

Jesień zaczyna się, kiedy słońce wstępuje w znak wagi, 23-go września o godzinie 19 minut 37. Zrównanie dnia z nocą, odtąd noce dłuższe od dni.

Zima zaczyna się, kiedy słońce wstępuje w znak koziorożca, 22-go grudnia o godzinie 14 minut 40. Przesilenie dnia z nocą, czyli noc najdłuższa, dzień najkrótszy; odtąd zaczyna dnia przybywać.

Suche dni.

W środę, piątek i sobotę:
dnia 12-go, 14-go i 15-go marca.
dnia 11-go, 13-go i 14-go czerwca,
dnia 17-go, 19-go i 20-go września,
dnia 17-go, 19-go i 20-go grudnia.

† oznacza suche dni i wigilję z postem.

Dni krzyżowe.

W poniedziałek, wtorek i środę przed Wniebowstąpieniem Pańskim t. j. dnia 26-go, 27-go i 28-go maja.

Inne święta ruchome.

1. Przenajśw. Imię Jezus w II niedzielę po Trzech Królach.
2. Matka Boska Bolesna w piątek przed kwietnią niedz.
3. Grobu Chrystusa Pana II niedzielę po Wielkanocy.
4. Opieka Św. Józefa w III niedzielę po Wielkanocy.
5. M. B. Łaskawa w II niedzielę maja.
6. Przenajśw. Serce Jezusa w piątek po oktawie Boż. Ciała.
7. Św. Jana z Dukli w niedzielę po oktawie ŚŚ. Piotra i Pawła Ap. Ap.
8. Przenajśw. Krwi Pana Jezusa w I niedzielę lipca.
9. Sw. Kinga (Kunegunda) w niedzielę po 24 lipca.
10. Sw. Jacka (Jacenty) w niedzielę po Wniebowz. Najś. M. P.
11. Serce Najśw. M. P. w II niedzielę po Wniebowzięciu Najśw. Marji Panny.
12. Św. Joachim (ojciec Najśw. Marji Panny) — również.
13. Matka Boska Częstochow. w I środę p. Sw. Bartłomieju.
14. Siedmiu Bolesci Najśw. M. P. w III niedzielę września.
15. Bł. Ładysław z Gielniowa w niedzielę po Św. Mateuszu.
16. Najśw. M. P. Różańcowa w I niedzielę października.
17. Bł. Wincenty Kadłubek w niedzielę po 7 października.
18. Św. Jan Kanty w niedzielę po 17 października.
19. Opieka Najśw. M. P. w niedzielę po 5 listopada.
20. Św. Stanisław Kostka w niedzielę po 12 listopada.
21. Zwiastow. Najśw. M. P. przenosi się na poniedziałek po niedzieli Przew., jeżeli Wielkan. przyp. przed 1 kwietnia.
22. Św. Wojciecha uroc. przen. się na poniedziałek po niedzieli Przew., jeżeli Wielkanoc przypada po 15 kwietnia.

Patronowie ziem polskich.

Patronem Królestwa Polskiego, Wielkiego Księstwa Krakowskiego i Wielkopolski jest św. Stanisław, biskup krakowski; Patronem Galicji i Rusi św. Michał; Patronem Litwy św. Kazimierz, król wcz. polski.

Znaki księżycy.

☉ now. ☾ pierwsza kwadra. ☽ pełnia. ☾ ostatnia kwadra

Znaki zodyaku czyli zwierzyńca.

♈ Baran   ♉ Rak   ♊ Niedźwiadek   ♋ Koziorożec
♌ Byk   ♍ Lew   ♎ Waga   ♏ Wodnik
♐ Bliźnięta   ♑ Panna   ♒ Strzelec   ♓ Ryby

Kalendarz żydowski.

Święta ścisłe obchodzone oznaczone są (*) gwiazdka.

Post Estery 13-go marca. Purim 14-go marca. Pascha (Wielkanoc) * 13-go kwietnia. Drugie święto * 14-go kwietnia. Siódme święto * 19-go kwietnia. Koniec paschy 20-go kwietnia. Święto tygodniowe * 2-go czerwca. Drugie święto * 3-go czerwca. Post, zburzenie Jerozolimy 13-go lipca. Nowy rok (5691) * 23-go września. Drugie święto * 24-go września. Post Gedaliah 25-go września. Święto pojednania * 2-go października. Święto szafasów * 7-go i 8-go października, święto palm 13-go października. Ostatni dzień szafasowy * 14-go października. Radość z nadania praw * 15-go października.

Liczba zwrotów kalendarzskich.

Złota liczba 12. — Epakta * — Okręg słońca 7. — Litera niedzielną E.

Epakta podaje liczbę dni, o którą now księżycy poprzedził dzień Nowego Roku.

Liczba złota podaje, którym rokiem jest rok bieżący w 19-rocznym perjodzie epakty. 1929 był z rzędu 11 rok, 1930 jest 12. Liczba złota dochodzi do 19, a potem znów zaczyna się liczyć od 1-go.

Literę niedzielną znaleźć można w ten sposób, że każdy dzień od Nowego Roku począwszy oznacza się po kolei literami a, b, c, d, e, f, g. Litera, która przypadnie na pierwszą niedzielę, jest literą niedzielną całego roku. Każdy rok przestępny ma dwie litery niedzielne i to aż do 29-go lutego jedną a odłąd drugą. Litery niedzielne powtarzają się co 28 lat (4x7), a liczba, podająca, którym rokiem w owym 28 rocznym perjodzie jest bieżący zowie się okręgiem słońca. Rok 1930 jest 7 z rzędu.

W roku 1930 upływa:

Od stworzenia świata podług Kalwizjusza	5690
Od śmierci Chrystusa Panna	1897
Od zburzenia Jerozolimy	1860
Od wprowadzenia kalendarza Juljańskiego	1875
Od początków państwa polskiego	1380
Od czasów zaprowadzenia dzwonów po kościołach	1178
Od zaprowadzenia chrześcijaństwa w Polsce	971
Od odkrycia żup solnych w Wieliczce	697
Od założenia akademii krakowskiej	566
Od wynalazku prochu	617
Od połączenia Litwy z Polską przez Jadwigę i Jagiellę	544
Od pogromu Krzyżaków pod Grunwaldem	520
Od wynalazku druku	490
Od wydrukowania pierwszej książki w Krakowie	465
Od urodzenia Mikołaja Kopernika	457
Od odkrycia Ameryki	438
Od wprowadzenia kalendarza gregoriańskiego	348
Od czasu używania tytoniu i tabaki w Europie	327
Od wynalazku teleskopów	321
Od wynalazku zegarów ściennych	274
Od odkrycia siły parowej	232
Od czasu pierwszego rozbioru Polski	158
Od czasu rozpowszechnienia kartofli w Europie	157
Od wynalazku światła gazowego	147
Od ogłoszenia w Polsce Konstytucji 3-go maja	139
Od czasu drugiego rozbioru Polski	137
Od czasu trzeciego rozbioru Polski	135
Od wynalezienia pierwszej maszyny do szycia	126
Od uszczenia w ruch pierwszej kolei	116
Od utworzenia księstwa Warszawskiego	114
Od zaprowadzenia elektro-magnetycznego telegrafu	97
Od założenia pierwszej polskiej gazety na Śląsku	88
Od wynalezienia lampy naftowej	65
Od wynalezienia telefonu	53
Od wynalezienia telegrafu bez drutu	34
Od zmartwychwstania Polski (11 listopada)	12
Od wstąpienia na tron Papieża Piusa XI	8
Od przyłączenia części Górnego Śląska do Polski (15-go czerwca 1922)	8

Zaćmienia w roku 1930.

W roku 1930 będą dwa zaćmienia słońca. Pierwsze zaćmienie słońca nastąpi 28-go kwietnia, będzie koliste i zupełne; drugie zaćmienie słońca będzie zupełne i nastąpi 21-go października. Obaj są w naszych okolicach niewidzialne.

Zaćmienia księżycy nie będzie w r. 1930.

Dni	Kalendarz rzymsko-katolicki	Dni	Kalendarz słowiański	Słońca		Znaki	Księżycy	
				wsch. g. m.	zach. g. m.		wschód g. m.	zachód g. m.
1. Noworoczna. O obrzezaniu Chrystusa. Łuk 2.								
1	Śr Nowy Rok. Miecz.	1	Mieczysław	8 14	15 54	☾	9 49	16 53
2	Cz Makarego w.	2	Strzeżysław	8 13	15 55	☾	10 17	18 5
3	P Genowefy panny	3	Władystyła	8 13	15 50	☾	10 36	19 18
4	S Tytusa b. Eugen. b.	4	Dobromir	8 13	15 57	☾	10 51	22 32
2. 1 po N. R. Powrót św. Rodziny do Nazaret. Mat. 2.								
5	N Telesfora p. męcz.	5	Władystyła	8 13	15 59	☾	11 4	21 44
6	P Sw. Trzech Króli	6	Bojomir	8 12	16 0	☾	11 14	22 57
7	W Lucyana m. Julia.	7	Światosław	8 12	16 1	☾	11 25	—
8	Śr Seweryna opata	8	Mściśław	8 11	16 3	☾	11 37	0 11
9	Cz Marcyanny p.	9	Władymira	8 11	16 4	☾	11 49	1 30
10	P Agaton. p., Wilh. b.	10	Dobrosław	8 10	16 5	☾	12 5	2 51
11	S Hygina p. męcz.	11	Krzesimir	8 10	16 7	☾	12 29	4 19
3. 1 po Trzech Król. 12-letni Jezus naucza w kościele. Łuk 2.								
12	N Arkadyusza męcz.	12	Czesława	8 9	16 8	☾	13 3	5 48
13	P Gotfryda i Leon.	13	Bogumir	8 8	16 10	☾	13 54	7 13
14	W Eufrozyny p.	14	Radogost	8 7	16 11	☾	15 9	8 20
15	Śr Pawła i pustelnika	15	Domosław	8 7	16 13	☾	16 39	9 5
16	Cz Marcel. p. Włodzim.	16	Włodzimierz	8 6	16 15	☾	18 15	9 37
17	P Antoniego op.	17	Rościśław	8 5	16 16	☾	19 49	9 58
18	S Kat. ś. Piotra w Rz.	18	Jaropek	8 4	16 18	☾	21 18	10 13
4. 2 po Trzech Królach. Gody w Kanie Galilejskiej. Jan 2.								
19	N Ferdyn. Henryka	19	Ratymir	8 3	16 20	☾	22 41	10 27
20	P Fabiana i Seb. m.	20	Przeździsław	8 2	16 21	☾	—	10 39
21	W Agnieszki p. i m.	21	Jaroslawa	8 0	16 23	☾	0 2	10 50
22	Śr Wincent. i Anast.	22	Witosław	7 59	16 25	☾	1 21	11 5
23	Cz Zaśl. NMP. Rajm.	23	Wróciślaw	7 58	16 27	☾	2 39	11 20
24	P Tymoteusza b. m.	24	Chwalibóg	7 57	16 28	☾	3 56	11 41
25	S Nawróc. ś. Pawła	25	Miłosz	7 56	16 30	☾	5 9	12 11
5. 3 po Trzech Królach. O setniku z Karnaum. Mat. 8.								
26	N Polikarpa b. m.	26	Skarbimir	7 54	16 32	☾	6 16	12 49
27	P Jana Chryzostoma	27	Przybysław	7 53	16 34	☾	7 9	13 41
28	W Walerego i Jul.	28	Radomir	7 51	16 36	☾	7 50	14 44
29	Śr Franciszka Salez.	29	Zdzisław	7 49	16 38	☾	8 20	15 54
30	Cz Martyny, Hyac.	30	Dobrogniewa	7 48	16 39	☾	8 42	17 7
31	P Piotra N., Marcelli	31	Spitogniew	7 47	16 41	☾	8 18	18 22

W drugą niedzielę po św. Trzech Królach: Najśłodszego Imienia Jezus.

LUTY.

Dni	Kalendarz rzymsko-katolicki	Dni	Kalendarz słowiański	Słońca		Znaki	Księżycy	
				wsch. g. m.	zach. g. m.		wschód g. m.	zachód g. m.
1 S	Ignacego b. i m. †	1	Żegota	7 45	16 43	♈	9 11	19 34

6. 4. po Trzech Królach. O ucieszeniu burzy. Mat.

2 N	N.M.P. Gromniczej	2	Miłostawa	7 43	16 45	♈	9 23	20 47
3 P	Błażeja b. i m.	3	Scibór	7 42	16 47	♈	9 34	22 0
4 W	Weroniki panny	4	Witosława	7 40	16 49	♈	9 44	23 15
5 Śr	Agaty p. męcz.	5	Dobrochna	7 38	16 51	♈	9 55	—
6 Cz	Doroty p. męcz.	6	Bohdana bł.	7 37	19 53	♈	10 9	0 34
7 P	Romualda op. wyz.	7	Sulistał bł.	7 35	16 55	♈	10 28	1 56
8 S	Jana z Maty	8	Gniewomir	7 33	16 56	♈	10 56	3 23

7. 5. po Trzech Królach. O kąkolu pomiędzy pszenicą. Mat. 13.

9 N	Apolonii panny	9	Gorysława	7 31	16 58	♈	11 36	4 47
10 P	Scholastyki panny	10	Tomila bł.	7 29	17 0	♈	12 37	6 0
11 W	Objawienie NMP.	11	Świętochna	7 27	17 2	♈	13 59	6 35
12 Śr	Modesta męcz.	12	Radzyn św.	7 25	17 4	♈	15 34	7 33
13 Cz	Katarzyny R.	13	Jordan św.	7 24	17 6	♈	17 11	7 59
14 P	Walentego kapł. m.	14	Niemir	7 22	17 8	♈	18 44	8 16
15 S	Faustyń męcz.	15	Szczęśław	7 20	17 10	♈	20 13	8 30

8. Starozapustna. O robotnikach w winnicy. Mat. 20.

16 N	Julianny p. i m.	16	Milada b.	7 18	17 12	♈	21 38	8 44
17 P	Alexego, Falconeri	17	Świętorad	7 16	17 14	♈	23 1	8 56
18 W	Symsona b. i m.	18	Wielosława	7 14	17 16	♈	—	9 9
19 Śr	Konrada wyz.	19	Czcisława bł.	7 12	17 18	♈	0 23	9 24
20 Cz	Leona bw.	20	Lubomił	7 9	17 20	♈	1 42	9 44
21 P	Fortunata męcz.	21	Onosława	7 7	17 21	♈	2 58	10 10
22 S	Kat. św. Piotra w A.	22	Wróciśław	7 5	17 23	♈	4 8	10 45

9. Mięsupustna. O rozmaitej roli. Łuk. 8.

23 N	Piotra D. i Flor.	23	Przeździsław	7 3	17 25	♈	5 7	11 33
24 P	Macieja apost.	24	Bogusz	7 1	17 27	♈	5 52	12 32
25 W	Zygfr. b. i Wikt.	25	Sławobój	6 59	17 29	♈	6 25	13 41
26 Śr	Aleksandra bisk.	26	Mirosław	6 57	17 31	♈	6 48	14 55
27 Cz	Juliana i Leandra	27	Wiarosława	6 54	17 32	♈	7 6	16 9
28 P	Romana opata	28	Tworzymir	6 52	17 34	♈	7 19	17 23

W święto Matki Boskiej Oczyszczenia, 2-go lutego, święcą świece zwane gromnicami.

NIE KLAMI!

„Nie klami!“ jest w przykazaniu,
a o niczem innym
Niema mowy — o żadnem też
kłamstwie niewinnem.
Więc chcesz-li swą poprawę wysnuć
z tego wątku:
Nie wykręcaj się bratku zaraz na początku.
J. R.

MYŚLI.

Człowiek przychodzi na świat z zaciśniętymi
dłońmi i jakby mówi: cały świat jest mój, a od-
chodzi z niego z otwartymi dłońmi i jakby mówi:
patrzcie, nic nie biore z sobą.

RADY DLA GOSPODARZY.

Należy czyścić dokładnie nasiona do siewu.
Wypuszczać bydło na świeże powietrze w dni
pogodne. Nasadzać gęsi i kury, aby jak naj-
wcześniej mieć drób. Stanowić kłaczki. Na po-
lach, o ileby się woda z topniejących śniegów
nagromadziła, spuszczać ją. Gdy niema śniegu
wcale, lub w niewielkiej ilości, rozrzucać na roli
kainit i tomasynę. Na łakach rozrzucać kreto-
winy, a mech ściągać bronami, gdy tylko tając
zaczyna

W sadach należy wycinać stare suche gałęzie
i niszczyć dalej gasienice, jeżeli się tego w stycz-
niu jeszcze nie dokonało. Kto ma zamiar zasa-
dzić sobie z wiosną drzewka owocowe, powinien
już teraz zamówić je u ogrodników, aby, gdy
przyjdzie czas sadzenia, mogli je na czas przy-
siać.

RADY DLA GOSPODYŃ.

Trucizna na myszy i szczury. Jedna z ga-
zet niemieckich podaje prosty sposób na niszcze-
nie myszy i szczurów, wypróbowany świeżo
przez barona Backhofena i innych. Zarabia się
dwie części mialko potłuczonej cebuli morskiej
(*Scilla maritima*) z trzema częściami drobno po-
siekaney słoniny na jednolitą masę, do czego do-
daje się dowolną ilość maki i wypieka na małe
placuszki, które się następnie rozrzuca. Wielu
korespondentów gazety stwierdza skuteczność
tego prostego środka.

OBIE W KŁOPOCIE.

Piotrusia: Okropność! Tatuś chce mnie
wydać za człowieka, którego wcale nie znam!

Andzia: To jeszcze fraszka... Ale mój ojciec
chce mnie wydać za takiego, którego znam.

STULETNI KALENDARZ.

W pierwszej połowie pochmurno i wietrzno,
od 15 do 19 deszcz, w końcu ładnie.

ZMIANY KSIEŻYCA.

- ☾ Pierwsza kwadra: 6 lutego o godz. 18,25.
- ☽ Pełnia: 13 lutego o godz. 9,38.
- ☾ Ostatnia kwadra: 20 lutego o godz. 9,44.
- ☽ Nów: 28 lutego o godz. 14,32.

ZAPISKI.

Dni	Kalendarz rzymsko-katolicki	Dni	Kalendarz słowiański	Słońca		Znaki	Księżycy	
				wsch. g. m.	zach. g. m.		wschód g. m.	zachód g. m.
1 S	Albina b.	1	Budzisław	6 50	17 36	☾	7 31	18 37
10. Zapustna. Jezus przepowiada swoją mękę. Łuk. 18.								
2 N	Heleny wdowy	2	Radostaw	6 48	17 38	☾	7 42	19 50
3 P	Kunegundy ces.	3	Sławomiła	6 46	17 40	☾	7 52	21 5
4 W	Kazimierza w.	4	Kazimierz św.	6 43	17 42	☾	8 3	22 23
5 Śr	<i>Popielec</i> , Geraz. †	5	Pakostaw	6 41	17 44	☾	8 16	23 45
6 Cz	Marcjana b. m.	6	Wojstaw	6 39	17 46	☾	8 32	—
7 P	Tomasza z Akw. †	7	Bogowit bł.	6 36	17 47	☾	8 55	1 9
8 S	Jana Bożego w.	8	Miłogost	6 34	17 49	☾	9 28	2 32
11. Wstępna (1 postu). O kuszeniu Chrystusa. Mat. 4.								
9 N	Franciszki wd.	9	Mściława	6 32	17 51	☾	10 20	3 48
10 P	40 męczenników	10	Bożestaw	6 29	17 53	☾	11 32	4 49
11 W	Konstantyna w.	11	Ludostawa	6 27	17 55	☾	12 58	5 31
12 Śr	Grzegorza W. p. †	12	Światosz	6 25	17 56	☾	14 33	5 59
13 Cz	Katarzyny bon.	13	Niecisław	6 23	17 58	☾	16 7	6 19
14 P	Leona b., Matyl. †	14	Bożena	6 20	18 0	☾	17 38	6 35
15 S	Klemensa Hofb. †	15	Długomir	6 18	18 2	☾	19 5	6 48
12. Sucha (2 postu). O przemienieniu Pańskim. Mat. 17.								
16 N	Abrahama pust.	16	Ojcostaw	6 16	18 3	☾	20 31	7 1
17 P	Gertrudy i Patr.	17	Zbigniewa	6 13	18 5	☾	21 56	7 13
18 W	Gabryela i Cyr.	18	Boguchwał.	6 11	18 7	☾	23 20	7 27
19 Śr	JÓZEFA obl. N. P.	19	Bohdan	6 9	18 9	☾	—	7 45
20 Cz	Klaudji i Euf.	20	Polemir	6 6	18 10	☾	0 41	8 8
21 P	Benedykta opata †	21	Bogostaw	6 4	18 12	☾	1 55	8 39
22 S	Katarzyny Szwed.	22	Godystaw	6 1	18 14	☾	3 0	9 23
13. Głucha (3 postu). Pan Jezus wypędza diabła. Łuk. 11.								
23 N	Wiktorji i Pelagji	23	Czcmistaw	5 59	18 16	☾	3 51	10 19
24 P	Tymoteusza m.	24	Zbisław	5 57	18 17	☾	4 28	11 26
25 W	Zwiastowanie NMP.	25	Lubomira	5 54	18 19	☾	4 54	12 39
26 Śr	Dyzmy i Eman.	26	Więcysława	5 52	18 21	☾	5 13	13 53
27 Cz	Jana Damasc. w.	27	Świętobój	5 50	18 23	☾	5 28	15 8
28 P	Jana Kapistrana †	28	Bohdar bł.	5 47	18 24	☾	5 39	16 22
29 S	Wiktoryna i Eust.	29	Krzestaw	5 45	18 26	☾	5 51	17 37
14. Śródpostna (4 postu). O nakarmieniu 5000 ludzi. Jan. 6.								
30 N	Zozyma i Jana K.	30	Szukostaw	5 42	18 28	☾	6 1	18 52
31 P	Kornelji i Balbiny	31	Dobromira	5 40	18 30	☾	6 11	20 10

WIOSNA.

Lasy, pola drżą radością,
 Pękły lody, rzeki płyną;
 „Witaj wiosno, słodka wiosno“
 Szumi wietrzyk nad doliną,
 Świat się budzi ze snu wszystkim:
 „Witaj wiosno!“ szepcze ziarno,
 I zielony puszcza listek
 Przez skorupę ziemi czarną.
 „Witaj wiosno! — niech zagwarzy
 Kto przebolewał w życiu wiele:
 Do mnie smutni, do mnie starzy,
 Miękkie łoża wam uściele.“

MYSŁI.

Wciąż zapomnij siebie,
 Ucz się z trucizny wydostać słodyczy.
 Kielich nektaru i kielich goryczy
 Bóg tylko jeden zrównoważy w niebie.
 (A. Żeligowski.)

RADY DLA GOSPODARZY.

Jeżeli tylko rola obeschnie, trzeba zaczynać orać, przyorywać nawóz pod ziemniaki, brono- wać orki jesienne. Z końcem miesiąca zaczynać siew jęczmienia, owsa, mieszanki na paszę. Zasi- lać słabe koniczyny. Bronować łąki i usuwać mech. Tego nie czynią nasi gospodarze i przeto ich łąki rodzą przeważnie karłowatą trawę. Czy- ścić rowy na łąkach, zamulone przez zimę.

W sadach po rozmarznięciu ziemi zaraz sadzić drzewka i krzewy owocowe, czyścić korę, prze- świetlać korony drzew, to znaczy przecinać zbyt gęste gałęzie. Zrewidować kopce z ziemniakami, nadpsute wyrzucić, a średnie, ale nie drobne do sadzenia przygotować. Zapamiętać, że ziemnia- ków nie należy przekrawywać przed sadzeniem.

RADY DLA GOSPODYŃ.

Na kaszel kataralny dobry jest następujący środek, używany przez angielskich oficerów: 500 gramów obranych i ponakrawanych cebul gotuje się przez cztery godziny w kwarcie wody, z do- datkiem 80 gramów miodu i 400 gr. cukru lodo- watego. Zażywa się tego płynu łyżkę co trzy godziny. — Owiązywanie szyi w pokoju ciepłym szalikiem jest szkodliwe i naraża na większe za- zębienie

SŁUSZNA UWAGA.

Helcia: Co tatko robi?
 Ojciec: Wrywam sobie siwe włosy z głowy!
 Helcia: A czemu tatko sobie czarnych nie wrywa, przecież tych jest daleko mniej!

STULETNI KALENDARZ.

Z początku mglisto i zimno, potem ciepło i ładnie, w ostatnie dni znowu zimno.

ZMIANY KSIEŻYCA.

- ☾ Pierwsza kwadra: 8 marca o godz. 5,0.
- ☽ Pełnia: 14 marca o godz. 19,58.
- ☾ Ostatnia kwadra: 22 marca o godz. 4,12.
- ☽ Nów: 30 marca o godz. 6,46.

ZAPISKI.

Dni	Kalendarz rzymsko-katolicki	Dni	Kalendarz słowiański	Słońca		Znaki	Księżycyca	
				wsch. v m.	zach. g. m.		wschód g. m.	zachód g. m.
1 W	Teodory męcz.	1	Zbigniew	5 38	18 31	☉☽	6 23	21 32
2 Śr	Franciszka z Pauli	2	Sudomir	5 35	18 33	☉☽	6 38	22 56
3 Cz	Ryszarda b. w.	3	Mnożysław	5 33	18 35	☉☽	6 59	—
4 P	Izydora b. w. d. k. †	4	Wratisław	5 31	18 37	☉☽	7 29	0 21
5 S	Wincentego Fer.	5	Bożywój bl.	5 28	18 38	☉☽	8 13	1 40
15. Biała (5 postu). O żydach, chcących Chrystusa ukam. Jan 8.								
6 N	Wilhelma op.	6	Świętobór bl. ☾	5 26	18 40	☉☽	9 17	2 45
7 P	Epifaniusza	7	Przesław	5 24	18 42	☉☽	10 38	3 31
8 W	Dyonizego b.	8	Radosław	5 22	18 44	☉☽	12 8	4 3
9 Śr	Marcelego i Maryi	9	Dobrosława	5 19	18 45	☉☽	13 40	4 25
10 Cz	Ezechiela pr.	10	Gorysław	5 17	18 47	☉☽	15 9	4 41
11 P	Leona papieża w. †	11	Jaromir	5 15	18 49	☉☽	16 36	4 54
12 S	Wiktor. m., Dam. †	12	Lubosław	5 12	18 50	☉☽	18 1	5 7
16. Palmowa (6 postu). O wjeździe P. Jezusa do Jeruzalem. Mat. 21.								
13 N	Hermenegilda m.	13	Przemysław ☉	5 10	18 52	☉☽	19 27	5 19
14 P	Justyna i Waler.	14	Myślimir	5 8	18 54	☉☽	20 52	5 32
15 W	Anastazji Wiktora	15	Wacław bl.	5 6	18 56	☉☽	22 16	5 47
16 Śr	Urbana i Julii m.	16	Nosistaw bl.	5 3	18 57	☉☽	23 35	6 7
17 Cz	W. Czwartek.	17	Krasisław	5 1	19 59	☉☽	—	6 36
18 P	W. Piątek. †	18	Gościsław	4 59	19 1	☉☽	0 46	7 14
19 S	W. Sobota †	19	Władymir	4 57	19 3	☉☽	1 44	8 6
17. O zmartwychwstaniu Pańskim. Mat. 16.								
20 N	Wielkanoc.	20	Czesław ☾	4 55	19 4	☉☽	2 27	9 9
21 P	Poniedz. Wielkan.	21	Drogomil	4 53	19 6	☉☽	2 58	10 21
22 W	Sotera m. i Teod	22	Strzeżymir	4 50	19 8	☉☽	3 19	11 35
23 Śr	Wojciecha b. m.	23	Wojciech św.	4 48	19 10	☉☽	3 35	12 50
24 Cz	Fidelisa, Egberta	24	Jerzy św.	4 46	19 11	☉☽	3 47	14 3
25 P	Marka Ewang.	25	Jarosław	4 44	19 13	☉☽	3 58	15 18
26 S	Kleta i Marcelina	26	Spitymir	4 42	19 15	☉☽	4 9	16 32
18. Przewodnia. O niewiernym Tomaszu. Jan 20.								
27 N	Tertuljana b.	27	Bogufał	4 42	19 17	☉☽	4 20	17 50
28 P	Pawła od Krzyża	28	Zywisław ☉	4 38	19 18	☉☽	4 30	19 12
29 W	Piotra m. i Hug. op.	29	Sogostaw	4 36	19 20	☉☽	4 44	20 36
30 Śr	Katarzyny p.	30	Chwalisława	4 34	19 22	☉☽	5 3	22 4

W piątek po V. niedzieli Postu: Siedmiu bolesci Najśw. Maryi Panny.

W niedzieli Palmową święcą w kościele palmy.

W Wielką Sobotę święcą wodę i ogień, w I-sze święto wielkanocne pokarmy wielkanocne.

26 Kwietnia: Matki dobrej rady.

KWIECIEŃ 1930

SZCZĘŚĆ WAM BOŻE!

Szczęść wam Boże: kiedy z wiosną
Pług swój krzyżem przeżegnacie,
Gdy modlitwę, lub radosną
Pieśń za pługiem zaśpiewacie.
Niech się kwiatem barwią łąki,
Ponad polem brzmią skowronki —
Niech wam jasno świecą zorze,
I we wszystkim szczęść wam Boże!

MYŚLI.

Pewno się ród ten nie sponiewiera,
Gdy jak noga nogę, tak brat brata wspiera.

RADY DLA GOSPODARZY.

Kończyć siew owsa, jęczmienia, obok tego siał len, buraki. Wywozić i przyorywać obornik pod buraki i ziemniaki, o ile nie uczyniono tego w jesieni. Sadzić ziemniaki. Koniczyny i oziminy bronować. Wywozić i przyorywać nawóz pod kapustę. Zacząć czyścić okopowe z chwastów, gdy te podrosną. Bydło przed wypuszczeniem na pastwisko powoli przyzwyczajać do zmiany karmy.

W sadzie przesadzać dziczki na właściwe miejsca, szczepić drzewa i zakładać na nie opaski, gdzieby nagromadzone owady łatwiej można było zniszczyć. Siał rozsądę kapusty i innych warzyw.

RADY DLA GOSPODYŃ.

Ocet winny jako lekarstwo. Na wrzody karbunkulowe bierzemy garść ruty i zalewamy szklanką octu winnego, poczem maść dobrze utartą kładziemy na wrzód, zmieniając okład po wyschnięciu.

Przy zapaleniu mózgu okłada się głowę chustą zwilżoną octem.

Na utratę mowy, gdy język sparaliżowany, bierze się i trzyma w ustach ocet nieco ciepły.

Na kurcze piersiowe wyciera się piersi octem.

Na krwawe wymioty kładzie się na dółki płaty maczane w occie.

Na kolkę okłada się brzuch płaciami, zwilżonym octem. Brodawek można się również pozbyć wycieraniem płacikiem, zwilżonym octem.

MĄDRY LEKARZ.

— Ach, jak mnie głowa boli?

— To niech mamusia przyłoży sobie do głowy przybytek.

— Jaki przybytek, co ty pleciesz?

— Ja nie plotę, przecież tatuś zawsze mówi, że od przybytku głowa nie boli.

STULETNI KALENDARZ.

Zaczyna się zimno, następnie pochmurno, od 12 do 17 jasno i zimno, wkońcu na przemianę deszcz i słonecznie.

ZMIANY KSIEŻYCA.

☾ Pierwsza kwadra: 6 kwietnia o godz. 12,24.

☽ Pełnia: 13 kwietnia o godz. 6,48.

☾ Ostatnia kwadra: 20 kwietnia o godz. 23,8.

☽ Nów: 28 kwietnia o godz. 20,8.

ZAPISKI.

Dni	Kalendarz rzymsko-katolicki	Dni	Kalendarz słowiański	Słońca		Znaki	Księżycy	
				wsch. g. m.	zach. g. m.		wschód g. m.	zachód g. m.
1	Cz Filipa i Jakób. ap.	1	Lubomir	4 32	19 23	☾	5 30	23 29
2	P Zygmunta, Atanaz.	2	Witymir	4 30	19 25	☾	6 10	—
3	S Znal. św. Krzyża	3	Świętosława	4 28	19 27	☾	7 8	0 39
19. 2 po Wielkanocy. O dobrym pasterzu. Jan 10.								
4	N Floryana, Moniki	4	Wieńczysław	4 26	19 29	☾	8 26	1 32
5	P Piusa V, papieża w.	5	Chocisław	4 24	19 30	☾	9 52	2 8
6	W Jana w Ol. ap. i ew.	6	Gościwid bł.	4 22	19 32	☾	11 22	2 32
7	Sr Domiceli p.	7	Ludomiła św.	4 20	19 34	☾	12 51	2 49
8	Cz Stanisława biskupa	8	Stanisław św.	4 19	19 35	☾	14 18	3 2
9	P Grzegorza z Naz.	9	Bożerad bł.	4 17	19 37	☾	15 41	3 14
10	S Izydora rolnika	10	Cierpimir	4 15	19 38	☾	17 4	3 26
20. 3 po Wielkanocy. Maluczko a nie ujrzycie mnie. Jan 16.								
11	N Mamerta b. w.	11	Ludowit	4 13	19 40	☾	18 27	3 38
12	P Pankracego b.	12	Wszemił	4 12	19 42	☾	19 51	3 52
13	W Serwacego b.	13	Cichosław	4 10	19 43	☾	21 13	4 10
14	Sr Bonifacego, Justyny	14	Dobiesław	4 9	19 45	☾	22 29	4 35
15	Cz Zofii męcz.	15	Strzeżysława	4 7	19 46	☾	23 34	5 8
16	P Jana Nepomucena	16	Wieńczysław	4 5	19 48	☾	—	5 55
17	S Paschalisa, Brunona	17	Sławomił	4 4	19 49	☾	0 23	6 54
21. 4 po Wielkanocy. O odejściu do Ojca. Jan 16.								
18	N Feliksa, Eryka	18	Wszestaw	4 2	19 51	☾	0 58	8 4
19	P Piotra, Celestyna	19	Krzesomyśl	4 1	19 52	☾	1 23	9 17
20	W Bernardyna w.	20	Bronimir	4 0	19 54	☾	1 41	10 31
21	Sr Julii pm. i Wiktora	21	Przesława bł.	3 58	19 55	☾	1 54	11 45
22	Cz Faustyna, Emila	22	Wisława bł.	3 57	19 57	☾	2 6	12 58
23	P Andrzeja i Juliana	23	Budziwój	3 56	19 58	☾	2 16	14 11
24	S Joanny wd.	24	Tomira	3 54	20 0	☾	2 27	15 27
22. 5 po Wielkanocy. O prawdziwej modlitwie. Jan 16.								
25	N Grzegorza VII. p.	25	Borysława	3 53	20 1	☾	2 37	16 47
26	P Filipa N., Urbana	26	Więcymil	3 52	20 2	☾	2 49	18 10
27	W Bedy w., Jana pap.	27	Rusław	3 51	20 4	☾	3 9	19 38
28	Sr Augustyna b. w.	28	Jaromir	3 50	20 5	☾	3 29	21 6
29	Cz Wniebowstąpienie P.J.	29	Boguchwał	3 49	20 6	☾	4 4	22 26
30	P Ferdynanda króla	30	Sulimir	3 48	20 8	☾	4 57	23 27
31	S Anieli p., Petroneli	31	Bożesława	3 47	20 9	☾	6 10	—

W trzecią niedzielę po Wielkanocy: Opleki świętego Józefa.

W drugą niedzielę maja: Najaw. Panny Maryi Łaskawej.

W drugą niedzielę po Wielkanocy: Grobu Chrystusowego.

W TATRACH.

(Wyjątek.)

O matko ziemio, dobra karmicielko!
Żywisz nas hojnie przy swej piersi mlecznej
Niebieskiej rosy ożywcza kropelka
I promieniami jasności słonecznej.
Które przerabiasz na chleb, co się mnoży
Codziennym cudem wiecznej myśli bożej.

Dobra piastunko! Trzymasz nas tak mocno
Na swojej piersi, co się ciągle chwije;
Sny cudowności zsyłasz pora nocną,
A we dnie własne opowiadasz dzieje.
Nawet prostaczkom dając mądrość wielką.
Dobra piastunko i nauczycielko! —

Musim żyć z tobą w zgodzie — do mogiły.
Choć cel wyższy stawiamy przed oczy;
Pragnąc zaczerpnąć świeży zasób siły.
Każdy z nas musi w walce, którą toczy.
Tak, jak Anteusz, dotykać się ziemi.
Bośmy, o matko, wszyscy dziećmi twemi.

Adam Asnyk.

✦

RADY DLA GOSPODARZY.

Kończyć sadzenie ziemniaków, siew buraków, marchwi; siać koński ząb na pasze. Gdy ziemniaki wjeżdżają zbronować je lekkimi bronami, gdyż to niszczy chwasty i spulchnia ziemię. Następnie, gdyby jeszcze chwasty były, oplewić je dokładnie i obsypać je. Przerzywać buraki, gdy mają cztery listki i porozsadzać. Zbyt bujne pszenice powinno się w maju zżąć, aby później nie wyległy. Kosić osty i inne chwasty na miedzach i pastwiskach. Przygotować wozy i drabiny do sianokosów.

W sadzie niszczyć chrabaszczki, które są doskonałym pożywieniem dla drobiu, oraz wszelkie gasienice. Świnie szczepić przeciw czerwonce. Chlewy bielić i wietrzyć. Przeszczepiać stare drzewa i obrabiać ziemię w sadzie.

RADY DLA GOSPODYŃ.

Na ukąszenie owadów. Ukąszenie pszczoły, osy i innych owadów, leczy się nacieraniem czystą oliwą; żeby ból usunąć, środek ten należy stosować natychmiastowo.

✦

PSIE ZALETY.

— Wiesz? Są psy, które bywają mądrzejsze od swych panów.

— O tak! Sam miałem takiego psa.

✦

STULETNI KALENDARZ.

Zaczyna się ładnie, potem niestale i chłodno, od 7 do 26 poczęści ciepło, w końcu posepnie i deszcz.

✦

ZMIANY KSIEŻYCA.

- ☾ Pierwsza kwadra: 5 maja o godz. 17,53.
- ☽ Pełnia: 12 maja o godz. 18,29.
- ☾ Ostatnia kwadra: 20 maja o godz. 17,21.
- ☾ Now: 28 maja o godz. 6,36.

ZAPISKI.

Dni	Kalendarz rzymsko-katolicki	Dni	Kalendarz słowiański	Słońca		Znaki	Księżycyca	
				wsch. zach.	g. m. g. m.		wschód zachód	g. m. g. m.
23. 6 po Wielkanocy. O obietnicy zesłania Ducha św. Jan 15-16.								
1 N	Jakóba b. w.	1	Światopełk	3 46	20 10	☉	7 37	0 9
2 P	Marcelina, Bland.	2	Ratysław	3 45	20 11	☽	9 8	0 37
3 W	Erazma męcz.	3	Bratumiła	3 44	20 12	♋	10 39	0 56
4 Śr	Franciszka Caracc.	4	Lutomił	3 43	20 13	♌	12 6	1 11
5 Cz	Bonifacego b. m.	5	Dobromił	3 43	20 14	♍	13 28	1 23
6 P	Norberta, Pauliny	6	Cichomir	3 42	20 15	♎	14 49	1 35
7 S	Roberta, Sabiniana	7	Wisław bł.	3 42	20 16	♏	16 11	1 45
24. 7 po Wielkanocy. O zesłaniu Ducha św. Jan 14.								
8 N	Zielone Świątki	8	Wyszostaw	3 41	20 17	♐	17 33	1 59
9 P	Pon. Ziel. Świąteczny	9	Ślawój	3 41	20 18	♑	18 55	2 15
10 W	Małgorzaty król.	10	Bogumił św.	3 40	20 19	♒	20 12	2 36
11 Śr	Barnaby ap. †	11	Radomił	3 40	20 19	♓	21 21	3 6
12 Cz	Eschylego, Jana	12	Wyszomir	3 39	20 20	♈	22 17	3 48
13 P	Antoniego z Pad. †	13	Chotymir	3 39	20 21	♉	22 57	4 42
14 S	Bazyłego b. †	14	Przedzimir	3 39	20 21	♊	23 26	5 49
25. 1 po Ziel. Św. (Św. Trójcy). O władzy danej Chryst. Mat. 28.								
15 N	Wita, Modesta m.	15	Wit św.	3 39	20 22	♈	23 45	7 1
16 P	Benona b., Justyny	16	Budzimir	3 39	20 22	♉	—	8 15
17 W	Adolfa b., Jolanty	17	Drogomyśl	3 39	20 23	♊	0 0	9 29
18 Śr	Marka, Marceliana.	18	Długosław	3 39	20 23	♋	0 13	10 41
19 Cz	Boże Ciało.	19	Bożysław	3 39	20 23	♌	0 23	11 53
20 P	Sylwerego, Flor.	20	Bogna św.	3 39	20 24	♍	0 33	13 6
21 S	Alojzego Gonzagi	21	Domysław	3 39	20 24	♎	0 44	14 23
26. 2 po Ziel. Św. O wezwaniu na wielką ucztę. Łuk. 14.								
22 N	Paulina, Flawiusza	22	Broniwój	3 39	20 24	♏	0 54	15 42
23 P	Agrypiny p., Zen.	23	Wanda	3 39	20 24	♐	1 8	17 7
24 W	Nar. ś. Jana Chrzc.	24	Janisław	3 40	20 24	♑	1 29	18 36
25 Śr	Wilhelma opata	25	Wlastymił	3 40	20 24	♒	1 57	20 2
26 Cz	Jana i Pawła br.	26	Rozmysław	3 40	20 24	♓	2 42	21 12
27 P	Władysława króla	27	Władysław	3 41	20 24	♈	3 47	22 3
28 S	Leona pap.	28	Zbroisław	3 41	20 24	♉	5 12	22 38
27. 3 po Ziel. Św. O zgubionej owcy i o groszu. Łuk. 15								
29 N	Piotra i Pawła ap.	29	Wyszomir	3 42	20 24	♊	6 46	23 1
30 P	Wspomn. ś Pawła	30	Cichostawa	3 42	20 24	♋	8 20	23 17

W piątek po oktawie Bożego Ciała: Najś. Serca Jezusowego. — W Wigilij Ziel. Św. święca wodę.
 W pierwszą niedzielę Czerwca: Serca Najś. Maryi Panny. — W ostatni dzień oktawy Bożego Ciała
 poświęcają wieńce z różnych ziół. — W św. Jana i Pawła 26-go bywają święcone świeco gradowe.

CZERWIEC 1930

KTO NIE UMIE...

Kto nie umie z piersi własnej
Wysnuć uczuć tęczy jasnej
I miłością świat obdzielić:
Kto nie umie raju stworzyć
I w nim szczęściem drugich ożyć
I w ich losy swoje wcielić,
Ten, choć duszy swej nie splami,
Nie wyprosi niebios łzami
Jalowemi.
Odkąd z raju nas wygnano,
Trzeba kochać i kochana
Być na ziemi.

Adam Asnyk.

MYŚLI.

Nie kocha Ojczyzny, kto niema w sobie po-
czuć obywatelskich i w czyjej krwi nie drgają
tętna narodu

(„Księżniczka — Z. Urbanowska.)

RADY DLA GOSPODARZY.

Kosić koniczyny, gdy zaczną kwitnąć, najlepiej
suszyć je na rogalach. Łąki kosić, gdy trawy
zakwitną i suszyć szybko. Tępić kianankę w ko-
niczynach. Okopywać ziemniaki. Gnój, zwiła-
szcza w upalne dni, ubijać silnie i zlewać gno-
jówką lub wodą, aby zbyt nie przysychał. Na
krowy zważać przy spasanii świeżych koniczyn.

W sadach przesadzać zawiązki na gruszach
i jabłoniach zbyt gęsto osadzone. Tępić szkodniki
w sadzie. Cenniejsze odmiany jablek i gruszek
chronić przed grzybkami, powodującym czarne
plamy na nich, skrapiając je cieczą bordoską.

RADY DLA GOSPODYŃ.

Odciskj na palcach nóg. Znakomitym środkiem
jest plastron t. zw. kit pszczelny. Do rozmięk-
czenia masy skórnorogowej bierze się kąpiele
nożne z owsianki i prósza sianowego. Także i
okłady arnikowe dobrze skutkują. Albo też mo-
żna nasmarować odciski po poprzedniej ciepłej
kąpieli nóg gliceryną. Z czasem ból ustaje zu-
pełnie i twarda skóra znika.

DOBRZE ZROBIŁ.

Ojciec (ponuro do syna): Kiedy byłem w
twoim wieku, robiłem już oszczędności...

Syn: I dobrze robiłeś, mój staruszk, bo
gdyby nie to, co łabym teraz robił?

STULETNI KALENDARZ.

Z początku chłodno i przeważnie deszcz, po-
tem do końca ładnie.

ZMIANY KSIEŻYCA.

- ☉ Pierwsza kwadra: 3 czerwca o godz. 22,56.
- ☽ Pełnia: 11 czerwca o godz. 7,11.
- ☾ Ostatnia kwadra: 19 czerwca o godz. 10,0.
- ☼ Now: 26 czerwca o godz. 14,46.

ZAPISKI.

Dni	Kalendarz rzymsko-katolicki	Dni	Kalendarz słowiański	Słońca		Znaki	Księżycyca	
				wsch. g. m.	zach. c. m.		wschód g. m.	zachód g. m.
1 W	Rumolda, Teobalda	1	Bogusław	3 43	20 24	☾	9 49	23 30
2 Śr	Naw. NMP., Otona	2	Ojcomir	3 44	20 23	☾	11 16	23 42
3 Cz	Anatola, Heliodora	3	Miłosław	3 44	20 23	☾	12 38	23 54
4 P	Ireneusza, Józ. Kal.	4	Wielisław	3 45	20 22	☾	14 0	—
5 S	Antoniego M. Zacc.	5	Prokop	3 46	20 22	☾	15 22	0 6
28. 4 po Ziel. Św. O obfitym połowie ryb. Łuk. 5.								
6 N	Izajasza proroka	6	Izasiaw	3 47	20 21	☾	16 42	0 21
7 P	Cyryla i Metodego	7	Krasnoroda	3 48	20 21	☾	18 0	0 41
8 W	Elżbiety, Eugeniusza	8	Chwalimir	3 49	20 20	☾	19 12	1 8
9 Śr	Weroniki, Anatolii	9	Strachota	3 50	20 19	☾	20 12	1 44
10 Cz	7 Braci m., Aleks.	10	Radziwój	3 51	20 19	☾	20 56	2 35
11 P	Piusa pm., Pelagii	11	Oleha św.	3 52	20 18	☾	21 28	3 37
12 S	Jana G., Marcjanny	12	Tolimir b.	3 53	20 17	☾	21 50	4 48
29. 5 po Ziel. Św. O sprawiedliwości Faryzeuszów. Mat. 5.								
13 N	Małgorzaty p.	13	Radomiła	3 54	20 16	☾	22 7	6 2
14 P	Bonawentury bw.	14	Dobrogost	3 55	20 15	☾	22 19	7 16
15 W	Rozesł. św. Apostoł.	15	Radosław	3 56	20 14	☾	22 30	8 28
16 Śr	Szkaplerza NMP.	16	Dzierżysława	3 57	20 13	☾	22 40	9 40
17 Cz	Aleks., Marceliny	17	Dzierżykraj	3 59	20 12	☾	22 51	10 51
18 P	Szymona z Lipnicy	18	Unisław	4 0	20 11	☾	23 0	12 4
19 S	Wincentego z Pauli	19	Wodzisław	4 1	20 10	☾	23 12	13 21
30. 6 po Ziel. Św. O nakarmieniu 4000 ludzi. Mar. 8.								
20 N	Czesława, Hieron.	20	Czesław	4 3	20 9	☾	23 29	14 42
21 P	Daniela, Praksedy	21	Stosław	4 4	20 7	☾	23 52	16 7
22 W	Maryi Magdaleny	22	Bolesława	4 5	20 6	☾	—	17 33
23 Śr	Apolinarego bm.	23	Zelisław	4 7	20 5	☾	0 27	18 51
24 Cz	Franc. S., Krystyny	24	Lubomira	4 8	20 3	☾	1 22	19 52
25 P	Jakóba, Krzyszt.	25	Sławosz	4 10	20 2	☾	2 38	20 34
26 S	Anny, matki NMP.	26	Mirosława	4 11	20 0	☾	4 11	21 2
31. 7 po Ziel. Św. O fałszywych prorokach. Mat. 7.								
27 N	Pantaleona, Aurelii	27	Wszebór	4 13	19 59	☾	5 49	21 21
28 P	Wiktora, Innocent.	28	Świętomir	4 14	19 57	☾	7 24	21 35
29 W	Kunegundy p.	29	Cierpiśława	4 16	19 56	☾	8 55	21 48
30 Śr	Abdona, Julity m.	30	Ludomir	4 17	19 54	☾	10 21	22 1
31 Cz	Ignacego Lojoli	31	Zdobysław	4 19	19 52	☾	11 47	22 12

1. lipca: Najdroż. Krwi P. Jezusa. — W 3. niedzielę: Najsw. Odkupiciela. — 24. lipca: Bł. Kunegundy, Kr. Polski.

CÓŻ JEST SŁODSZEGO?

Cóż jest słodsze nad rodzinny związek,
Co wielkim drzewem jednością wyrasta
I pełen wiecznie zielonych gałązek,
Oclenia sobą cały obręb miasta?
I nad tę wiarę, która wszystkim zbliża
W nawie kościelnej u jednego krzyża?

Adam Asnyk.

MYŚLI.

„Raczej zbraknie biednych, aniżeli chleba, jeżeli wszyscy wiernie pełnić będącie obowiązki wasze“.
(Ś. Wincenty a Paulo.)

RADY DLA GOSPODARZY.

Z początkiem lipca koszenie siana powinno być ukończone, a siano i koniczyna, o ile tylko pogoda sprzyja, co rychlej uskutecznione. W lipcu zaczyna się zbiór zbóż. Uważać, aby żąć w właściwym czasie, to jest wtedy, gdy zboże już dojrzeje, ale i nie zbyt późno, aby się nie wysypało. Snopy najlepiej układać w mandle po dziewięć sztuk, gdyż wtedy najłatwiej wysychają. Scierńską podorywać jak najprędzej a nie zostawiać ich na paszenie bydła, gdy wtedy trawy, rozrastając się, zanieczyszczają rolę. Siało zielone nawozy na przeoranie jesienne i to jak najprędzej, by miały czas wyrósć. Podorywać także koniczyska z nawozem. Oczyszczać kurniki, gdyż wtedy robactwo najbardziej drób niszczy. W czasie upałów polewać gnój, aby zbyt nie przesychał. W sadach niszczyć oprzędę gasienic i mszyce.

RADY DLA GOSPODYŃ.

Co robić, aby obuwie nie skrzypiało? Jeżeli podeszwy od bucików skrzypią, co jest bardzo niemiłe, postawić je na jedną noc w głębokim naczyniu, na dno którego wlałszy cokolwiek oleju konopnego. Niech tak postoją przez noc, a rano nie tylko, że skrzypiec przestaną, ale staną się trwalsze i na wilgoć odporniejsze, prawie, że nieprzemakalne.

ZNA SIĘ NA MODZIE.

— Łaskawa pani, niech mi pani nie weźmie za złe, ale tej sukni nie mogę przyjąć w podarunku.

— Ależ Marysiu, gdy ja ci daję, to już śmiało możesz wziąć. Nie bądź taka skromna...

— E, to nie dlatego, proszę pani, tylko że ta suknia już w zeszłym roku wyszła z mody...

STULETNI KALENDARZ.

Z początku powietrze niemiłe, potem ładnie i ciepło, w końcu deszcz.

ZMIANY KSIĘŻYCA.

- ☾ Pierwsza kwadra: 3 lipca o godz. 5,3.
- ☽ Pełnia: 10 lipca o godz. 21,1.
- ☾ Ostatnia kwadra: 19 lipca o godz. 0,29.
- ☉ Nów: 25 lipca o godz. 21,41.

ZAPISKI.

Dni	Kalendarz rzymsko-katolicki	Dni	Kalendarz słowiański	Słońca		Znaki	Księżycy	
				wsch. g. m.	zach. g. m.		wschód g. m.	zachód g. m.
1 P	Piotra w ok. Fausta	1	Rolisław	4 20	19 51	☉	13 9	22 27
2 S	NMP. Anielskiej	2	Światosława	4 22	19 49	☾	14 31	22 45
32. 8 po Ziel. Św. O niesprawiedliwym szafarzu. Łuk. 16.								
3 N	Znal.ś.Szczep.,Lidji	3	Letosław	4 24	19 47	☾	15 51	23 9
4 P	Dominika wyzn.	4	Ostromir błog.	4 25	19 45	☾	17 5	23 42
5 W	NMP. Snieżnej	5	Stanisław św.	4 27	19 44	☾	18 8	—
6 Śr	Przemien. Pańskie	6	Chlebostaw	4 28	19 42	☾	18 56	0 29
7 Cz	Kajetana w., Alberta	7	Olech św.	4 30	19 40	☾	19 32	1 28
8 P	Cyryliaka, Emiliana	8	Niezamyśl	4 31	19 38	☾	19 56	2 37
9 S	Romana, Juliana	9	Borys i Chleb	4 33	19 36	☾	20 14	3 51
33. 9 po Ziel. Św. O zburzeniu Jerozolimy. Łuk. 19.								
10 N	Wawrzyńca m.	10	Wawrzyniec	4 35	19 34	☾	20 27	5 4
11 P	Tyburcego, Zuzanny	11	Włodzimira	4 36	19 33	☾	20 39	6 18
12 W	Klary p., Hilaryi m.	12	Sława błog.	4 38	19 31	☾	20 48	7 30
13 Śr	Hipol., Radegundy	13	Rostaw	4 40	19 29	☾	20 58	8 41
14 Cz	Euzebiusza b.	14	Dobrowój	4 41	19 27	☾	21 8	9 32
15 P	Wniebowz. NMP.	15	Jaśław św.	4 43	19 25	☾	21 18	11 7
16 S	Rocha, Tarsycyusza	16	Domorad	4 45	19 23	☾	21 32	12 25
34. 10 po Ziel. Św. O faryzeuszu i celniku. Łuk. 18.								
17 N	Jacka w., Juliany	17	Miron św.	4 46	19 21	☾	21 52	13 46
18 P	Agapita m., Heleny	18	Bronisława	4 48	19 18	☾	22 20	15 10
19 W	Juliusza, Maryana	19	Bolestaw	4 50	19 16	☾	23 4	16 31
20 Śr	Bernarda, Samuela	20	Sobiestaw	4 51	19 14	☾	—	17 38
21 Cz	Joanny, Franc. w.	21	Kazimira	4 53	19 12	☾	0 9	18 27
22 P	Tymot., Antonina	22	Radomił	4 55	19 10	☾	1 33	19 1
23 S	Filipa i Benicyusza	23	Cichomir	4 56	19 8	☾	3 10	19 23
35. 11 po Ziel. Św. O uzdrowieniu głuchoniemego. Mar. 7.								
24 N	Bartłomieja ap.	24	Cieszmir	5 58	19 5	☾	4 48	19 40
25 P	Ludwika, Patrycyi	25	Namysław	5 0	19 3	☾	6 23	19 53
26 W	Zefiryna pm.	26	Włastymira	5 1	19 1	☾	7 53	20 6
27 Śr	Przen. r.ś.Każm.	27	Przedziśław	5 3	18 59	☾	9 21	20 18
28 Cz	Augustyna, Aleks.	28	Wyszomir	5 5	18 57	☾	10 48	20 32
29 P	Ścięcie św. Jana	29	Racibor błog.	5 6	18 54	☾	12 14	20 48
30 S	Róży Lim., Feliksa	30	Szczęsny św.	5 8	18 52	☾	13 38	21 10
36. 12 po Ziel. Św. O miłosiernym Samarytaninie. Łuk. 10.								
31 N	Rajmunda, Paulina	31	Świętosław	5 10	18 50	☾	14 55	21 40

W środę po oktawie Wniebowzięcia: NMP. Jasnogórskiej. — W święto Wniebowzięcia poświęcenie ziela.*

WRZESIEŃ

Dni	Kalendarz rzymsko-katolicki	Dni	Kalendarz słowiański	Słońca		Znaki	Księżycyca	
				wsch. g. m.	zach. g. m.		wachód g. m.	zachód g. m.
1 P	Bronisławy, Idziego	1	Dzierżysław	5 11	18 45	☉	16 4	22 23
2 W	Stefana kr. węg.	2	Czeczibóg	5 13	18 45	☽	16 57	23 15
3 Sr	Zenona, Eufemii p.	3	Przesława św.	5 15	18 43	☽	17 36	—
4 Cz	Rozalji i Róży Wit.	4	Rościława	5 16	18 41	☽	18 3	0 26
5 P	Wawrzyńca, Just.	5	Wodzisław	5 18	18 38	☽	18 21	1 38
6 S	Zacharjasza.	6	Drogowit	5 20	18 36	☽	18 35	2 53
37. 13 po Ziel. Św. O dziesięciu trędowatych. Łuk. 17.								
7 N	Anastazego, Reginy	7	Domostawa	5 21	18 34	☽	18 48	4 7
8 P	Nar. Najśw. Maryi P.	8	Radostawa	5 23	18 31	☽	18 57	5 20
9 W	Gorgoniego m.	9	Sobiebor	5 25	18 29	☽	19 7	6 31
10 Sr	Mikolaja z Tol.	10	Władybój	5 26	18 27	☽	19 17	7 43
11 Cz	Prota, Jacka, Teod.	11	Łściław	5 28	18 24	☽	19 26	8 57
12 P	Walerjana, Gwid.	12	Radzimir	5 30	18 22	☽	19 39	10 13
13 S	Filipa aleks.	13	Chronisław	5 31	18 20	☽	19 56	11 33
38. 14 po Ziel. Św. O służeniu Bogu i mamonie. Mat. 6.								
14 N	Podw. św. Krzyża	14	Ziomomysł	5 33	18 17	☽	20 20	12 56
15 P	Nikodema, Emila	15	Budzimił	5 35	18 15	☽	20 55	14 17
16 W	Kornela, Euzebii p.	16	Sędzisław	5 36	18 13	☽	21 50	15 27
17 Sr	Piętn. ś. Franc. †	17	Drogostaw	5 38	18 10	☽	23 5	16 22
18 Cz	Józefa z K., Zofii	18	Dobrowit	5 40	18 8	☽	—	17 0
19 P	Januarego, Konst. †	19	Krzepimir	5 41	18 5	☽	0 34	17 26
20 S	Eustachego, Zuz. †	20	Mysłisław	5 43	18 3	☽	2 9	17 44
39. 15 po Ziel. Św. O wskrzeszeniu młodzieńca z Naim. Łuk. 7.								
21 N	Mateusza ap. i ew.	21	Bożydar	5 45	18 1	☽	3 45	17 58
22 P	Tomasza z W. b.	22	Zelimir	5 47	17 58	☽	5 18	18 11
23 W	Lina m., Tekli p.	23	Bogusława	5 48	17 56	☽	6 48	18 23
24 Sr	NMP. od wyk. niew.	24	Homir	5 50	17 53	☽	8 18	18 36
25 Cz	Ładysława, Kleof.	25	Świętopętk	5 52	17 51	☽	9 46	18 51
26 P	Cypryana, Justyny	26	Ładysław b.	5 53	17 49	☽	11 18	19 11
27 S	Przen. ś. Stanisława	27	Damian	5 55	17 46	☽	12 38	19 39
40. 16 po Ziel. Św. O uzdrowieniu opuchłego. Łuk. 14.								
28 N	Wacława, Eustachii	28	Wacław św.	5 57	17 44	☽	13 52	20 16
29 P	Michała Archanioła	29	Dadzibóg	5 58	17 42	☽	14 53	21 8
30 W	Hieronima, Zofii wd.	30	Imisław	6 0	17 39	☽	15 37	22 12

W pierwszą niedzielę: Aniołów Stróżów. — W niedzielę po Nar. NMP.: Imienia NMP. — W trzecią niedzielę: NMP. Bolesnej, Niepokal. Serca NMP.

Dni	Kalendarz rzymsko-katolicki	Dni	Kalendarz słowiański	Słońca		Znaki	Księżycy	
				wsch. g. m.	zach. g. m.		wschód g. m.	zachód g. m.
1	Sr Remig., bł. Jana z D.	1	Znatusław	6 1	17 37	☾	16 7	23 24
2	Cz Aniołów Str., Teof.	2	Stanimir	6 3	17 35	☾	16 28	—
3	P Kandyda i Ewalda	3	Siemian	6 5	17 32	☾	16 44	0 39
4	S Franciszka Seraf.	4	Bratysław	6 7	17 30	☾	16 57	1 53

41. 17 po Ziel. Św. O najprzedniejszym przykazaniu. Mat. 22.

5	N Placyda m.	5	Zasław	6 9	17 28	☾	17 6	3 6
6	P Brunona, Romana m.	6	Bronisław	6 10	17 25	☾	17 16	4 19
7	W Winc. Kadł. *) Marka	7	Rostawa	6 12	17 23	☾	17 26	5 31
8	Sr Laurency, Pelagii	8	Wojstawa	6 14	17 21	☾	17 35	6 44
9	Cz Dyonizego, Ludwik	9	Dogomost	6 15	17 18	☾	17 46	8 1
10	P Franc. B., Pauliny	10	Tomit	6 17	17 16	☾	18 2	9 21
11	S Germana, Firmina	11	Dobromiła	6 19	17 14	☾	18 23	10 44

42. 18 po Ziel. Św. O uzdrowieniu powietrzem ruszonego. Mat. 9.

12	N Maksymiliana	12	Grzmisław	6 21	17 11	☾	18 54	12 6
13	P Edwarda, Daniela	13	Ziemisław	6 23	17 9	☾	19 42	13 20
14	W Kaliksta, Ewarysta	14	Dzierżymir	6 24	17 7	☾	20 49	14 19
15	Sr Jadwigi ks., Teresy	15	Długosława	6 26	17 5	☾	22 11	15 2
16	Cz Saturnina, Flor.	16	Radzisław	6 28	17 2	☾	23 43	15 29
17	P Wiktora, Małgorz.	17	Zytysława	6 30	17 0	☾	—	15 49
18	S Łukasza, Tryfonii	18	Bratumit	6 32	16 58	☾	1 15	16 5

43. 19 po Ziel. Św. O szacie godowej. Mat. 22.

19	N Piotra z Al., Pelagii	19	Ziemowit	6 33	16 56	☾	2 47	16 17
20	P Jana Kant. *), Ireny	20	Budzisława	6 35	16 54	☾	4 16	16 29
21	W Urszuli, Hilarjona	21	Daromiła	6 37	16 52	☾	5 44	16 40
22	Sr Filipa bm., Korduli	22	Przybysława	6 39	16 50	☾	7 13	16 55
23	Cz Ignacego, Teodora	23	Wlastymir	6 41	16 48	☾	8 42	17 12
24	P Rafała arch.	24	Siemisław	6 42	16 45	☾	10 11	17 36
25	S Chryzanta, Krysp.	25	Samomysł	6 44	16 43	☾	11 33	18 8

44. 20 po Ziel. Św. O uzdrowieniu syna królewskiego. Jan 4.

26	N Ewarysta, Lucyana	26	Lutosław	6 46	16 41	☾	12 41	18 56
27	P Saby, Florentego	27	Witomił	6 48	16 39	☾	13 33	19 56
28	W Szym., Tadeusza	28	Władybóg	6 50	16 37	☾	14 9	21 7
29	Sr Zenobiusza, Narcyza	29	Daleit	6 52	16 35	☾	14 34	22 22
30	Cz Marcela, Zenobii	30	Przemysława	6 54	16 33	☾	14 51	23 36
31	P Lucyli, Antonina	31	Godzimir	6 55	16 31	☾	15 4	—

*) Uroczystość kość. w nast. niedzielę. — W 1. niedzielę NMP. Różańc., w 2. Macierzyństwa NMP., w 3. Czystości NMP.

PAŹDZIERNIK 1930

NIE BĄDŹ WIELKI...

Nie bądź wielki, gdyś na górze,
bo się stoczysz na dół,
gwiazda spada też w lazurze,
nie bądź wielki, gdyś na górze...

Czy w szkarłatach, czy w purpurze,
patrz na ziemski padół —
nie bądź wielki, gdyś na górze,
bo się stoczysz na dół.

✽

MYŚLI.

Czas jest panem tego świata,
Czas jest panem i mak duszy;
Czegoż srogi czas nie skruszy,
Nad grobami gdy przelata??
(J Słowacki — „Książę niezłomny“.)

✽

RADY DLA GOSPODARZY.

Kopanie ziemniaków powinno być ukończone, aby ich nie zaskoczył mróz na polu. Tak samo spieszyć z wykopaniem buraków. Bronować ziemniaczyska, a ziemniaki wybronowane zbierać. Rowy na polach opatrywać, oraz w dalszym ciągu i wostrej skibie zostawiać na zimę. Przeorywać nawozy na zimę. Kopce ziemniaczane opatrywać dobrze.

W sadzie sadzić ostatnie drzewka, oblepiać je, aby gasienice niszczyć, oraz bielić je po oczyszczeniu. Zasilać stare drzewa obornikiem, lecz nie wkopywać go, jak to wielu czyni, tuż koło pnia drzewa, ale w takim od niego oddaleniu, jak daleko sięgają gałęzie drzew, gdyż tak daleko znajdują się korzenie drzewa, które wciągają w siebie pożywienie. W październiku trzeba również zacząć tuczyć trzodę na zabicie.

RADY DLA GOSPODYŃ.

Zużytkowanie suchych liści. Można przygotować doskonały nawóz z suchych liści, które zazwyczaj gniją bez pożytku pod drzewami. Jesienią, skoro tylko spadać zaczną, nie trzeba dopuścić, ażeby wiatr je roznosił, lecz należy zgarnąć na stos, mieszać z wapnem lub popiołem drzewnym i* od czasu do czasu polewać gnojówką. Stanowią one wyborny kompost pod warzywa. Zamiast wapna lub popiołu, można przysypać tylko ziemią; im dłużej gniją, tem będą lepsze.

✽

NAGROBEK.

— Mąż pewien na nagrobku, gdzie żona leżała, — chcąc bólu żalosego wyrazić oznaki, — kazał wyrycić na wieki złoty napis taki:
„Nie sobie, lecz mnie, ona wieczny spokój dała“.

✽

STULETNI KALENDARZ.

Od 1 do 9 burze, po kilku pogodnych dniach poręczy deszcz, w końcu pochmurno i chłodno.

✽

ZMIANY KSIĘŻYCA.

- ☾ Pełnia: 7 października o godz. 19,55.
- ☾ Ostatnia kwadra: 15 paździer. o godz. 6,11.
- ☾ Now: 21 października o godz. 22,47.
- ☾ Pierwsza kwadra: 29 paździer. o godz. 10,22.

LISTOPAD

Dni	Kalendarz rzymsko-katolicki	Dni	Kalendarz słowiański	Słońca		Znaki	Księżycy	
				wsch. g. m.	zach. g. m.		wschód g. m.	zachód g. m.
1	S Wsz. Sw. Juliany	1	Warcisław	6 57	16 29	♋	15 16	0 50
45. 21 po Ziel. Św. O dłużniku złośliwym i słudze. Mat. 18.								
2	N Dzień Zaś. Wikt.	2	Witymir	6 59	16 28	♋	15 25	2 3
3	P Huberta b. i Sylwji	3	Chwalisław	7 1	16 26	♋	15 34	3 15
4	W Karola b., Modesty	4	Mściwój	7 3	16 24	♋	15 44	4 27
5	Sr Zachar. i Elżbiety	5	Sławomir	7 5	16 22	♋	15 54	5 44
6	Cz Feliksa, Leonarda	6	Wszewład	7 7	16 20	♋	16 8	7 4
7	P Amaranta, Flor.	7	Zytomir	7 9	16 18	♋	16 28	8 27
8	S Gotfryda i Maura	8	Sędziwój	7 10	16 17	♋	16 56	9 51
46. 22 po Ziel. Św. O monecie czynszowej. Mat. 22.								
9	N Teodora żoł., Ursyna	9	Bogodar	7 12	16 15	♋	17 39	11 10
10	P Andrzeja z Aw.	10	Ludomir	7 14	16 13	♋	18 40	12 16
11	W Marcina, Felicjana	11	Spitosław	7 16	16 12	♋	20 0	13 2
12	Sr 5 Braci Polaków	12	Nowosław	7 18	16 10	♋	21 27	13 35
13	Cz Stan. Kost. *), Dyd.	13	Wszerad	7 19	16 9	♋	22 57	13 56
14	P Józafata, Jukunda	14	Wouzimir	7 21	16 7	♋	—	14 12
15	S Leopolda, Gertr.	15	Przebysław	7 23	16 6	♋	0 26	14 24
47. 23 po Ziel. Św. O wskrzeszeniu córki Jaira. Mat. 9.								
16	N Edmunda, Otmara	16	Radomir	7 25	16 4	♋	1 53	14 36
17	P Salomei, Grzegorza	17	Zbislawa	7 27	16 3	♋	3 18	14 48
18	W Anieli M., Romana	18	Stanisław	7 28	16 2	♋	4 45	15 0
19	Sr Elżbiety wd.	19	Drogomira	7 30	16 0	♋	6 13	15 15
20	Cz Feliksa Wal., Eust.	20	Sędzimir	7 32	15 59	♋	7 40	15 36
21	P Alberta b. w.	21	Sław	7 34	15 58	♋	9 6	16 4
22	S Cecylii, Filemona	22	Wszemiła	7 36	15 57	♋	10 22	16 45
48. 24 po Ziel. Św. O okropnem spustoszeniu. Mat. 24.								
23	N Klemensa, Lukrecji	23	Miływój	7 37	15 55	♋	11 23	17 40
24	P Jana od Krzyża	24	Darosław	7 39	15 54	♋	12 6	18 48
25	W Katarzyny p. i m.	25	Chwalimira	7 41	15 53	♋	12 36	20 3
26	Sr Sylwestra op.	26	Lechosław	7 42	15 52	♋	12 55	21 18
27	Cz Walerjana Maks.	27	Tomir	7 44	15 51	♋	13 11	22 33
28	P Grzegorza III p.	28	Gościstaw	7 45	15 50	♋	13 23	23 44
29	S Saturnina,	29	Przemysł	7 47	15 50	♋	13 32	—
49. 1 Adwentu. O znakach na niebie i na ziemi. Łuk. 21.								
30	N Andrzeja, Justyny	30	Ludostaw	7 48	15 49	♋	13 42	0 56

* Uroczystość kośc. w następną niedzielę — W niedzielę po 2-gim liście: Opieki NMP. — W 3. niedzielę: Ofiarowanie NMP. — 19-go listu (w Niemczech): Dzień modlitwy i pokuty.

TEN TYLKO PIENIĄDZ TRACI...

Ten tylko pieniądz traci, kto go ma gotowy:
Łatwo przyszedł, więc znika jak promień chwilo-
wy.
Zdobądź go sam; gdy w pracy nie będziesz się
lenić,
Wtedy każdy grosz własny nauczysz się cenić.
Długi — to są dręczące duszę niepokoje —
Nędzarz jest ten, kto cudze uważa za swoje.
Nienędzarz.

MYŚLI.

Nie trap się, jeśli niektórzy o tobie źle myśla-
li i mówią, czegośbyś nie rad słyszeć. Ty gorzej
jeszcze o sobie myśleć powinienes i wierzyć, że
nikt nie jest słabszym od ciebie.
(O nasł. Chr. K. 3. R. XXVIII.)

RADY DLA GOSPODARZY.

Kończyć jesienne orki przed nastaniem silniej-
szych mrozów, przyorywać zielone nawozy. Do-
brze też należy poprawiać przegony, aby się wo-
da w ziemi nie gromadziła na polu i nie gniła za-
siewów. Gdy się skończą zasiewy ozimin, po-
winno się żelazne narzędzia gospodarcze dobrze
oczyszczyć i nasmarować tłuszczem, aby nie rdze-
wiały. Młócić zboże. Z nastaniem mrozów kopce
z ziemniakami i burakami dobrze zaopatrzyć.
Stajnie zaopatrzyć na zimę, szwyby powstawić,
aby bydło nie marzło podczas zimy, gdyż się to
odbija ujemnie na wydajności mleka. Drób trzy-
mać w ciepłe i dawać mu zielonej trawy z ziem-
niakami, co wpływa dobrze na nosność kur.

W sadzie zbierać owoce późne, oraz okręcać
młode drzewka, aby nie zmarzły.

RADY DLA GOSPODYŃ.

Zachowanie się przy chorych. Nie należy
nigdy wpatrywać się w chorego, bo wszyscy te-
go nie lubią. Nie stawać w głowach łóżka, żeby
chorego nie narażać na wykręcanie głowy lub
oczu w niedogodnym kierunku. Siadać i to przy
nogach łóżka, bo męczy chorego widok stojącej
postaci. Nie szeptać — i nie wychodzić z leka-
rzem lub odwiedzającymi do drugiego pokoju —
gdyż chory podejrzewa, że mówią o nim, i przy-
puszcza, że grozi mu niebezpieczeństwo.

W DZISIEJSZYCH CZASACH.

Sędzia: Czy podsądny sam dopuścił się ra-
bunku?

Oskarżony: Sam, panie sędzio! Dziś są
takie czasy, że człowiek tak bierze współnika,
nie wie, czy trafi na uczciwego.

STULETNI KALENDARZ.

Z początku jasno i zimno, potem powietrze
zmiennie, ładnie i dżdżysto.

ZMIANY KSIEŻYCA.

- ☾ Pełnia: 6 listopada o godz. 11,28.
- ☾ Ostatnia kwadra: 13 listopada o godz. 13,27.
- ☾ Now: 20 listopada o godz. 11,21.
- ☾ Pierwsza kwadra: 28 listopada o godz. 7,17.

ZAPISKI.

Dni	Kalendarz rzymsko-katolicki	Dni	Kalendarz s ł o w i a Ń s k i	Słońca		Znaki	Księżycy	
				wsch. g. m.	zach. g. m.		wschód g. m.	zachód g. m.
1 P	Eligiusza b., Natalii	1	Samosław	7 50	15 48	☾	13 51	2 8
2 W	Bibianny, Aurelji	2	Szulislawa	7 51	15 47	☾	14 0	3 22
3 Sr	Franciszka Ksaw.	3	Wiślimir	7 53	15 47	☾	14 14	4 40
4 Cz	Barbary, Piotra Chr.	4	Lubomiła	7 54	15 46	☾	14 31	6 2
5 P	Anastazego, Krysp.	5	Spitosława	7 55	15 46	☾	14 55	7 28
6 S	Mikołaja b. i w.	6	Jarogniew	7 57	15 45	☾	15 32	8 51

50. 2 Adwentu. O Janie we wzięciu. Mat. 11.

7 N	Ambrożego bwdk.	7	Ludomyśl	7 58	15 45	☾	16 28	10 3
8 P	Niep. Pocz. NMP.	8	Boguwola	7 59	15 44	☾	17 44	10 59
9 W	Leokadij, Waler.	9	Wyszoslawa	8 0	15 44	☾	19 11	11 37
10 Sr	NMP. Loret, Julji	10	Radzislawa	8 2	15 44	☾	20 43	12 1
11 Cz	Damazego, Sab.	11	Wojmir	8 3	15 44	☾	22 14	12 19
12 P	Aleksandra, Dyon.	12	Wolidar	8 4	15 44	☾	23 41	12 32
13 S	Łucji p. m., Otylji	13	Władysława	8 5	15 44	☾	—	12 44

51. 3 Adwentu. O świadectwie św. Jana. Jan 1.

14 N	Izyd., Spirydjona	14	Sławibór	8 6	15 44	☾	1 6	12 56
15 P	Wiktora, Waler.	15	Wolimir	8 7	15 44	☾	2 30	13 7
16 W	Euzebjusza, Alb.	16	Zdzislawa	8 8	15 44	☾	3 53	13 21
17 Sr	Łazarza, Florjana †	17	Zyroslaw	8 8	15 44	☾	5 19	13 39
18 Cz	Oczek. NMP.	18	Wszemir	8 9	15 44	☾	6 45	14 4
19 P	Tymot., Urbana †	19	Mścigniew	8 10	15 44	☾	8 4	14 38
20 S	Teofila, Juliusza †	20	Bogumiła	8 10	15 45	☾	9 10	15 28

52. 4 Adwentu. O rządach Tyberjusza. Łuk. 3.

21 N	Tomasza, Seweryna	21	Tomisław bł.	8 11	15 45	☾	10 0	16 31
22 P	Zenona, Honorj.	22	Drogomir	8 11	15 46	☾	10 35	17 44
23 W	Wiktoryi, Magd.	23	Słowomira	8 12	15 46	☾	10 58	19 1
24 Sr	Adama i Ewy †	24	Godysława	8 12	15 47	☾	11 16	20 15
25 Cz	Boże Narodzenie	25	Grzymisława	8 13	15 48	☾	11 28	21 28
26 P	Szczepana pier. m.	26	Wróciwój	8 13	15 48	☾	11 39	22 40
27 S	Jana apost. i ew.	27	Radomyśl	8 13	15 49	☾	11 48	23 50

53. Niedz. po Nar. Chr. P. O Szymonie i Annie. Łuk. 2.

28 N	Młodzianków mm.	28	Godzislaw	8 13	15 50	☾	11 57	—
29 P	Tomasza K., Dawida	29	Gosław bł.	8 14	15 51	☾	12 7	1 1
30 W	Sabina, Eugenjusza	30	Ludomił	8 14	15 52	☾	12 18	2 16
31 Sr	Sylwestra, Melanji	31	Lasota	8 14	15 53	☾	12 32	3 35

W dzień św. Szczepana święcą o wies.

GRUDZIEŃ 1930

KROPLE WODY.

(Wyjątek.)

Są krople wody, niby lzy promienne,
Co ledwie błysną — ulotnią się z oczu;
Są niby perły, co w morskiem roztoczu
Drgną — i wnet uschną w południe wiosenne.

A są lzy takie, co płyną i płyną —
I których groza sięga ducha treści:
To stalaktyty ogromnej boleści,
Co wiecznie trwają i nigdy nie giną.
(z hiszpańskiego tłumaczył: A. Lange).

✧

MYŚLI.

Niech nikt sił własnych nadto nie przecenia,
ani też nadto w swą szlachetność wierzy: trzeba
się liczyć z czynem poświęcenia i marnotrawić
serca nie należy.

Kto dobrowolnie lepsze swe natchnienia wy-
da na pastwę przechodniów grabieży, temu za-
braknie może sił zasobu, aby z godnością dojść
później do grobu.
(Asnyk „Marnotrawca“.)

✧

RADY DLA GOSPODARZY.

Młócić zboże szczególnie z stert i dbać o in-
wentarz. Żywić go dobrze, czyścić, słać dużo,
aby bydło było cieplej, skarmić im poślady, ale
te należy sparzać gorącą wodą, by niestrawione
nasiona chwastów nie zanieczyszczały nawozu.
Starać się stanowiąc krowy teraz, aby pod jesień
się cielili, gdyż większa ilość mleka w zimie
przynosi większe korzyści, aniżeli w lecie. Ciąć
budulec i naprawić wozy i narzędzia gospo-
darcze, gdyż na to teraz najwięcej czasu.

W sadzie wycinać stare gałęzie, kopać doły
na wiosenne sadzenie drzew. Aby konie nie
próżnowały, wywozić nawóz na pole, zamówić
i przywieźć z miasta nawozy sztuczne, słowem
przygotować się do gospodarki wiosennej.

RADY DLA GOSPODYŃ.

Domowy środek wlejski na reumatyzm. W
przypadłościach reumatycznych zanurza się cier-
piącą część ciała i mocz w mocno ciepłej wo-
dzie, w której przedtem ugotowano ziemniaki.
Następnego dnia ma się ból zupełnie uśmieszać,
a nawet nie powtarzać już więcej.

✧

TAK SIĘ WYDAJE.

Żona: Jest to ogólnie znany fakt, że żonaci
żyją dłużej, aniżeli kawalerowie.

Mąż: Przepraszam cię, moja kochana jest to
twierdzenie mylne; żonatym się to tak tylko wy-
daje.

✧

STULETNI KALENDARZ.

Zaczyna się śniegiem i deszczem, potem po-
wletrze cokolwiek niestale, ostatnie dni pogodnie
i zimno.

✧

ZMIANY KSIEŻYCA.

- ☉ Pełnia: 6 grudnia o godz. 1,39.
- ☾ Ostatnia kwadra: 12 grudnia o godz. 21,6.
- ☽ Now: 20 grudnia o godz. 2,23.
- ☽ Pierwsza kwadra: 28 grudnia o godz. 4,58.

A large rectangular area with a decorative border, containing horizontal lines for writing. The border features a repeating zigzag pattern on the vertical sides and a repeating floral/geometric pattern on the bottom side.

TRZECHSETLECIE URODZIN KRÓLA JANA III SOBIESKIEGO.

W ubiegłym roku cały naród polski bardzo uroczysto obchodził 300-lecie urodzin króla Jana, tego rycerza chrześcijaństwa bez skazy i zmayı, który uratował Wiedeń od nawaly tureckiej, pod-

rowie też podpadli w ten właśnie czas pod zamok, których gromił ten sławny Chmielecki.“

Nad kolebką chłopca unosiła się więc jedna z najpiękniejszych tradycyji żołnierskich Polski

1629

1929

kreślając przez to, że Polska chce i może być przedmurzem obronnem dla kultury chrześcijańskiej.

Sobieski przyszedł na świat w Olesku 17 sierpnia 1629 roku z ojca Jakóba, kasztelana krakowskiego i matki Teofili z Daniłowiczów. Przyszły król polski miał w sobie w linii ojcowskiej krew dziada Marka Sobieskiego, wojewody lubelskiego, w linii zaś macierzystej pradziada hetmana Żółkiewskiego. „Urodziłem się — pisze król Jan w swych pamiętnikach — w Olesku, zamku na wysokiej górze, mila od Białego Kamienia, gdzie się też król Michał Korybut Wiśniowiecki rodził. Podczas mego urodzenia były pioruny bardzo, tak aż krawiec matki mojej od tego ogłuchł... Tata-

Niepodległej, dziad jego Marek wojewoda lubelski, ceniony niezwykle przez zdobywcę Pskowa-Batorego, podczas starcia z Gdańszczanami pod Tczewem „za jednym oficerem znacznym w zbroi ze wszystkim orężem wpadł w Wisłę na koniu i w pół onej tam go dopiero pochwyił. Na łowach też litewskich trafiło się, że niedźwiedz srogiej wielkości wypadł na króla Stefana Batorego. Zawołał tedy Marek Sobieski na współdzorzanina, a wielkiego swego przyjaciela, Allemaniego, Włocha, aby nie zażywając innej broni, tylko on szpady, a ów szabli, tę tak okrutną w oczach królewskich zabili bestję.“ Dziad królewski nie był to jednak tylko żołnierz odważny, ale i kandydat

na wodza. Również hetman wielki Zamoyski cenił niezwykle jego zdolności strategiczne.

Syn wojewody Marka, **Jakób, ojciec króla Jana III.**, był również nietylko żołnierzem, ale politykiem i człowiekiem nauki. Ukończył studia w Akademii Jagiellońskiej w Krakowie, później zaś uczył się w Paryżu u filologa Casaubona. „Żadnej on nie omieszkiwał okazji wojennej — pisze król Jan — stawiając zawsze swym kosztem rotę husarskie, które złotem i zwać zwykli, od mundurunku bogatego. Ten szwedzkie, kozackie, tureckie stanowią traktaty. Ten, cztery razy będąc marszałkiem w poselstwie, umarł pierwszym świeckim senatorem, t. j. kasztelanem krakowskim.“ Opisał wojnę Chocimską, był autorem pięknych mów pogrzebowych, ku uczczeniu Żółkiewskiego i Chodkiewicza.

Po matce, **Teofili z Daniłowiczów**, zrodzonej z Zofji Żółkiewskiej, służyła na młodego chłopca, tak starannie pielęgnowana w domu rodziców, tradycja wysiłków i śmierci dla kraju **Stanisława Żółkiewskiego**: Pamięć Kruszyna, rządów w Moskwie, Cecory wreszcie. „Skropił Żółkiewski krwią swoją — pisze król Jan — pola wołoskie... a gdy syn jego, sam postrzelony, leżąc z bratem stryjczym na wozach, swego bardzo rzadego podeń podesłał konia, aby się ratował i zachował, odpowiedział: „gdzie owce giną, tam i pasterz; boby się go spytano, gdzie podział owce?“. **Brat matki młodego Jana, Stanisław Daniłowicz**, żołnierz krwi gorącej, znany z wojen Władysława IV. z wypraw z kozakami, ale i z pojedynków, zginął, zamordowany już jako jeniec, przez tatarów. **Matka „nie białogłowskiego, ale męskiego była serca, największe za nic sobie nie miała niebezpieczeństwo“.**

Wpływy rodzinne odbiły się szybko na młodym, żywym, pojętym chłopcu. Wyniósł z krwi pragnienie ruchu, pełni życia, przewagi moralnej i fizycznej nad rówieśnikami. Lubił ćwiczenia, wyrabiające pewność dłoni i oka. Z koniem młody chłopak zrosł się bardzo wcześniej i później był zawsze zamiłowanym koniarzem i wybornym jeźdźcem. Wcześniej również wprawiał się w zażywaniu szabli, choć zachodniego fechtunku miał uczyć się dopiero w Włoszech. I polowanie odgrywało pewną rolę w ćwiczeniach młodego króla. Trzymano go w domu dość ostro, hamując temperament. „Jest pręt od tego — mówił ojciec **Jakób Sobieski** — pod którym młodzi rosną. Nie chciałbym, aby się papinkowato i pieszczonienie chowały. I owszem, życzę, aby zawczasu żołądek przywykał grubszyemu potrawom, których się im da Bóg na wojnach zażywać przyda. I mnie to samemu zepsowało żołądek, że mnie z młodu nazbyt, jako jedynaka pieszczonienie chowali. Krawiec także niech nie wymyśla żadnych perskich, czerkieskich, nad szlachtę polską wynoszących się strojów.“

W roku 1640 wysłano Jana do szkół do Krakowa. Panięta zetknęły się tutaj z światem od-

miennym od znanego dotychczas i gorąco przez nich umiłowanego ludu. Świat żaków krakowskich, burzliwy i gorący, pociągał Jana ku sobie urokiem swoich zwyczajów i zabaw. Ojciec godził się na to, aby bywał i w domach „pocziwych mieszczan“, „kiedy białogłowy będą“ i „tańcował zdrowo“ — nie chciał, „żeby po łacinie tylko był mądrym, ale żeby i po polsku też był grzecznym“. Później, czy jako hetman, czy król, Jan miał zawsze szczere serce dla wieśniaków, których powoływał pod broń i z poświęceniem ofiarował przed okrucieństwem tatarskim, oraz dla mieszczan. Lubił i słowo rubaszne i zwadę i niebezpieczeństwo, a ludzi oceniał nie podług stanu, lecz rzeczywistej wartości, okazanej w potrzebie.

W akademii krakowskiej mocno pracował przyszedł wódz i król nad sobą. Wzorem ojca polubił historję, geografję i nauki wojskowe, wprawiając się równocześnie do publicznego przemawiania. Czytał bardzo wiele, i kochał książkę, której nie odkładał nawet podczas wypraw wojennych. W roku 1546, po krótkich studiach filozoficznych wyjechał za granicę. Było co widzieć wówczas w Niemczech, gdzie Forstenson, a następnie Wrangiel i Turencjusz — kończyli zwycięsko wojnę w Kolonii Wilhelma II, która obroniła się odwagą i rzutkością umyslową, i we Francji Mazarina, oraz Anglii, gdzie monarchja Stuartów runęła pod przewagą parlamentu. Dzięki stosunkom ojca mógł i Jan przypatrzeć się pobojowiskom wojny 30-letniej, zetknąć się z najwybitniejszymi wodzami i politykami tych czasów i nauczyć się niejednej rzeczy. Z całości pozostał osad dużego zasobu kultury materialnej i umysłowej Zachodu: Francji, Holandji i Anglii, potęgi państwowej Francji oraz wycucie znaczenia i roli morza, oraz polityki kolonialnej w tworzeniu potęgi państw nowoczesnych.

Śmierć ojca, a następnie położenie Rzeczypospolitej po śmierci Króla Władysława, skróciło pobyt młodego Sobieskiego zagranicą. U południowo-wschodnich rubieży szalał bowiem **pożar wojny kozackiej**, a cała Ukraina, Podole i Wołyń tonęły w potokach krwi. U wschodniej ściany granicznej czaił się już moskiewski **najeźdźca**. A rządy Jana Kazimierza, opisane tak pięknie w „Potopie“ Sienkiewicza, były słabe.

Wcześniej zapłonął Jan Sobieski miłością gorącą do uroczej francuzki Marji d'Arguien, wychowanki i pupilki królowej Ludwiki Marji. Ale młodziutka francuzka poślubiła Wojewodę Jana Zamoyskiego. Mimo to głęboka miłość nie wygasła w sercu Sobieskiego. Gdy też po siedmiu latach Marja d'Arguien Zamoyska owdowiała, ponowił starania i w rok później dnia 11 lipca 1666 roku związał się dożgonnym ślubem z „ukochaną swą Marysienką“. Kochał ją przez całe życie głęboko i wiernie.

Stopniowo Sobieski zdobywał sobie coraz większą popularność wśród szlachty i znaczenie.

Jako hetman wielki koronny odniósł świetne zwycięstwo nad tatarami i turkami. **Wstawił się szczególnie zwycięstwem pod Chocimem** dnia 11 października 1673 r., które stanowiło odwet za utratę Kamieńca na Podolu. — Sławę miał już wielką m. in. na polach Beresteczka, Zborowa, zdobytą i ugruntowaną wojną z Moskwą, gdy nastąpiła elekcja na króla, po śmierci Michała Korybuta Wiśniowieckiego. **W dniu 6 czerwca 1674 r. berło królewskie złożono w ręce Jana Sobieskiego, który wstąpił na tron jako Jan III.** Janem I. był król Jan Olbracht, Janem II. Jan Kazimierz.

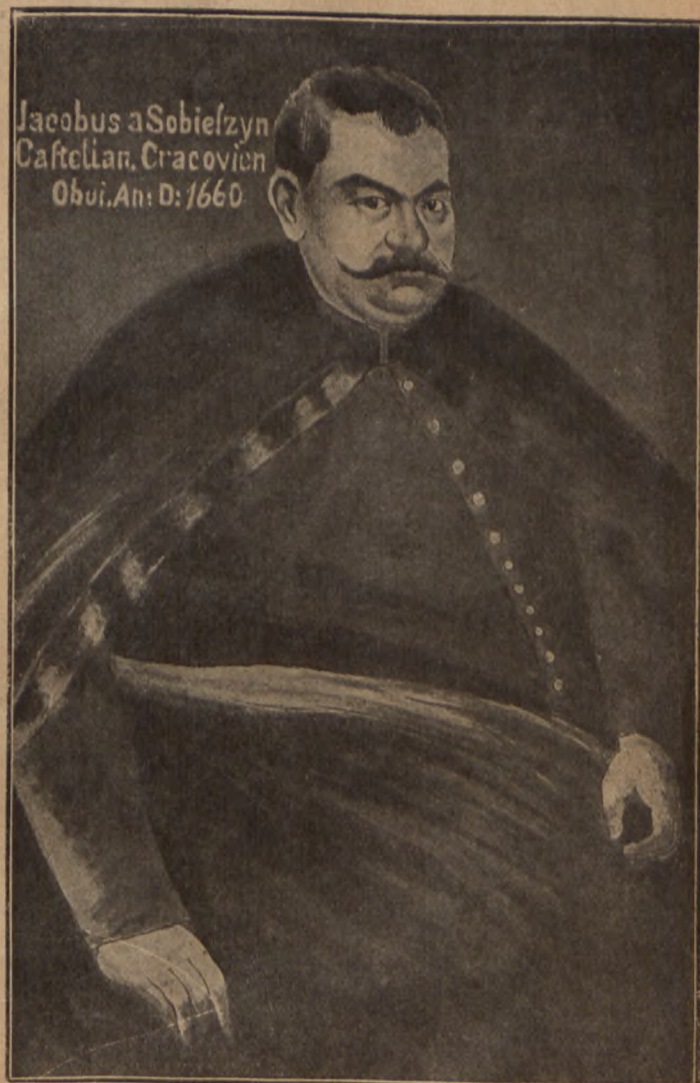
A czasy były bardzo ciężkie. Zalewał Polskę potop najazdów! Zaraz więc po elekcji wyrusza Sobieski w pole i spędza dwa lata wśród ciągłych pochodów, spotkań i bojów, z kilku zaledwie tysiącami żołnierzy. Wewnątrz kraju mimo to istniały rozterki. Mimo, że niebezpieczeństwo ze strony Turcji z każdym dniem wzrastało! Król uczynił mądry, dyplomatyczny krok, zawierając przymierze z Francją, oraz porozumienie z Szwecją, podpisane w Gdańsku (1677). W narodzie powoli znowu rosła tęsknota do wielkiego czynu wojennego. Wobec groźby zalewu przez Turcję rosło religijne podniecenie narodu, marżono o walnem zwycięstwie nad głównym wrogiem chrześcijaństwa, nad Portą Otomańską. Więc i poeci owego czasu, Wacław Potocki i Wespazjan Kochowski, wzywali króla pod stolicę cesarską Wiedeń, gdzie stali już w potężnej liczbie Turcy. O pomoc błagał też króla polskiego Ojciec św. i cesarz rzymski... On jeden, król polski, stawić może czoło potędze otomańskiej. Losy chrześcijaństwa były silnie zagrożone. Wiedzano, że Polska jest przedmurzem chrześcijaństwa.

W tej wielkiej chwili, gdy ważyły się losy nie Polski, lecz Europy, Jan Sobieski nie wahał się, ruszył pod Wiedeń i odniósł nad Turcją świetne zwycięstwo. A sam skromnie o tem pisał do swej Marysienki do Wilanowa: „Przyszliśmy, zobaczyliśmy i — **Bóg zwyciężył**“.

Skromny był Sobieski bardzo w mniemaniu o sobie. Cesarz Leopold urażony był w ambicji swej, iż dopiero król polski uratował Wiedeń. Gdy się obaj monarchowie spotkali, po ucieczce Turków i cesarz Leopold niechętnie na wielkiego zwycięzcę spoglądał, Jan Sobieski rzekł ironicznie, krótko: „Miło mi sąsiedzie, żem mógł Wam tę drobną przysługę wyświadczyć“... Inaczej jednak, nie tak zgryźliwie, oceniali znaczenie pomocy polskiej i bohaterstwo króla Jana ludzie bezstronni. Ówczesny poeta włoski Wincenty Filicai (1642—1709) napisał taki natchniony wiersz:

Nie żeś jest królem — wielki jesteś, ale
Ze z siebie urosł blask i rośnie Tobie
Ty — majestatów ozdobo.
Wiódł jednych po tej drodze pod obłoki
Podstęp — a innych gwałt sposobną dołą
Innych ród wyniósł wysoki.

Tyś swą koronę zdobył w męstwa szale
Na tron takimić któż jak ty szedł kroki,
W dniu, w którym obrano Ciebie,
Ani to zrządził fortel ni przymierze,
Których na najem nie bierze,
Ani traf, ni postrach, lecz wyrokiem z nieba
Tak w tajne weszły przymierze,
Twe czyny z władzą Tobie przeznaczone,
Żeś wprzód był królem, nim Cię nim zrobiono.

Jakób Sobieski, ojciec Jana III.

a wspomniany już Kochowski poświęcił Sobieskiemu utwór p. n. „Wiedeń Oswobodzony“, toż samo Rubinkowski i inni.

Wyprawa wiedeńska była też istotnie szczytem olśniewającej kariery żołnierskiej Sobieskiego. Potrafił on wymusić posłuch dla siebie jako wodza, mimo że kierował wojskiem koalicyjnym, dowódcami przeważnie usposobionemi niechętnie. Plan bitwy obmyślił prosty, lecz śmiały, bo tylko takie dają zwycięstwa na wojnę. Bitwę prowadził spo-

kojnie, stanowczo, z rozwagą i męstwem. W rozstrzygającej chwili osobiście poprowadził husarię w śmiertelną dla Turków szarżę. Uratował Wie-

których wydały dzieje Polski. Jako genjusz wojenny stanął na równi z Bolesławem Chrobrym, Janem Tarnowskim, Stefanem Batorym, Chodkiewiczem i Żółkiewskim.

Mimo tylu zasług i bohaterskiego poświęcenia dla Ojczyzny, nie był szczęśliwy. Nie rozumiała często jego uczciwych dążeń, jako króla, szlachta. Nie rozumieli go magnaci. Zwłaszcza ci ostatni nie chcieli zapewnić królewiczowi Jakóbowi sukcesji na tronie, co byłoby tylko aktem wdzięczności narodu dla rodziny Sobieskich. Zniechęcony także postępowaniem sejmku, Jan III. usuwa się w zacisze domowe do Wilanowa.

W bezczynności począł król tyć nadmiernie, ku czemu miał skłonność. Póki dosiadał konia i ruchliwy pędził żywot, nie dopuszczał do chorobliwego tycia. Zapomniano stopniowo w Europie o osamotnionym królu w Wilanowie. A król czuł się coraz gorzej. Wywiązała się puchlina wodna. Od początku roku 1696 Sobieski nie opuszczał już łoża. W połowie czerwca zaczął konać. Dnia 17 czerwca nastąpił atak apoplektyczny. Król pojednał się z Bogiem. Tego dnia wieczorem przyszedł drugi atak i król oddał Bogu ducha. Serce królewskie umieszczono w pięknym sarkofagu w kościele OO. Kapucynów w Warszawie, który to zakon przez Sobieskiego został do Polski sprowadzony. Na pamiątkę zwycięstwa pod Wiedniem wzniesiono figurę Matki Boskiej w Warszawie na Krakowskim Przedmieściu. Ostatni król polski, Stanisław August, postawił Sobieskiego pomnik na moście Łazienkowskim, przedstawiający Jana III. w stroju rzymskim na koniu, tratującym poganina.

W Warszawie też znajdują się liczne zabytki po Sobieskim, osobiste i zdobyczne. Są to chorągiew turecka, zdobyta podczas odsieczy wiedeńskiej pod Parkanami, przez 100 lat zgórą przechowywana w Loretto, jako votum narodu polskiego przez króla złożona; — czapka, szyta perłami i miecz honorowy, jako znak zwycięstwa, przez papieża Inocentego XI., przesłany królowi w darze oraz wspaniały płaszcz orderu św. Ducha, otrzymany przez Sobieskiego po zwycięstwie od króla Francji, Ludwika XIV. — Król Jan III. Sobieski był jedną z najpiękniejszych postaci na tronie polskim. Kozławił on imię Polski na całą Europę. Życie i mienie poświęcił nietylko Polsce, lecz przez nią całemu chrześcijaństwu.

Jan III w bitwie pod Wiedniem.

deń i Austrię, Turcy zaś ponieśli klęskę, która stała się początkiem końca ich potęgi. Sobieski dowiódł, że jest wielkim wodzem, jednym z kilku,

A za tego króla Jana.

A za tego króla Jana,
Co to po łbach bił pogana,
Przyszły posły i rozjemce:
— Ratuń królu! Giną niemce!

Turek na nas następuje,
Szyjom naszym miecz gotuje,
Naszym wieżom — księżyc w nowiu,
Naszym dziatkom — chrzest z ołowiu!

Jak zdobędą Wiedeń stary,
Krwawo poczną uczyć wiary,
I postawią ciężkie stopy
W samem sercu Europy!

My — siłami niemieckimi
Nie obronim naszej ziemi,
Zginie — knechty i rycerze...
— Ratuń — królu — bohaterze! —

Król się porwał rozgniewany:
— Wiara, krzyknął, bisurmany,
Na to słońce co nam świeci,
Trząść z buńczuków waszych śmieci!

— Miecz mi dajcie!... Hej trębacze,
Niech otrąbion kraj obaczę!
Niech się Polska moja ruszy,
Mocnej dłoni, wielkiej duszy!

— Niech husarja skrzydła bierze,
Niech stalowe lśnią pancerze,
Niech szablice błysną w rękę,
Luzak z koniem, koń w obłoku.

— Za trzy doby hufce ruszą,
I nie spoczne, klnę się duszą,
Aż oczyszczą dom sąsiada
Od szarańczy, co nań spada! —

Za trzy zorze i trzy noce,
Polska wiara Turka grzmoce,
Aż się szcerbi kosa śmierci,
Na buńczukach z końskiej sierci...

Grzmią harmaty, świszczą kule,
Z dziwem stają obce króle,
Wyciągnęły długie szyje,
Patrzą — jak to Polak bije.

Biały koń się prze pod Janem,
Po tem polu krwią zalaniem,
Strzał tureckich błyski chwytą
Na wzniesione w skrach kopyta.

Turek włosy targa w brodzie,
Król rumaka piętą bodzie...
— „Hej na obóz! Naprzód wiara!“
Poszła koniom z nozdrzy para.

Jak wiatr lecą, jak grom wałą,
Dziw, że świata nie obalą,
Dziw, że się utrzymać mogą,
Koł kopytem, mąż ostrogą.

— „Naprzód!...“ Wzięli namiot wroga.
Co miecz puścił — bije trwoga...
A po świecie okrzyk leci:
— Niechaj żyje król Jan Trzeci!

M. Konopnicka.

DZWONNIK.

Bardzo był stary, ale w oczach jego była młodość, bo żyła w nich nadzieja.

Do obcego, olbrzymiego miasta przyjechał z wnuczką swoją w roku, w którym wrogowie wolności po raz ostatni nadzieje sprawiedliwego świtu w morzu młodej krwi zatopili.

W dalekiej swej ojczyźnie zostawił jeno drogie sobie groby: córkę jego zabił ten sam strzał, który na cytadeli zabił jej męża — wnuk jego padł na polu walki.

W ogromnej kamienicy, gdzie zamieszkał, nazywano staruszką „dzwonniczką“, miał bowiem pasję zbierania dzwonek, które choć niewielkie były, nazywał szumnie „dzwonami“. Przeszło pięćdziesiąt miał ich już, a jeszcze mu nie było dość: z małych swoich oszczędności skupował wciąż

stare dzwonek i nowe — za każdy darowany dzwonek był wdzięczny szczerze.

Każdemu z tych swoich dzwonek dawał staruszek zaszczytne w jego Ojczyźnie nazwisko. Dzwonek, który miał głos tak dziwnie smutny, jakby się skarżył stary las, że w nim nigdy słońce nie świeci — nazwał Chopin'em. Jeden z jego „dzwonek“ (kupił go gdzieś w sklepie z starożytnościami) nie miał — „serca“; długo się wahał, jak ten „dzwonek“ bez „serca“ nazwać, aż wreszcie postanowił, że powinien się nazywać: „Moje ja“.

O tych swoich dzwonekach pisał staruszek pilnie wielkie dzieło; miało mieć tytuł: „O dzwonekach nadziei“, a mawiał, że ta jego praca nie będzie gorszą niż naprzykład „De Tintinnabulis“ Magiusa, lub „De campanis commentarius“ Rocci.

W mansardzie swojej poustawiał staruszek kunsztownie małe rusztowania, naśladujące dzwonnice i na nich pozawieszał swoje wielkie „dzwony“. Do każdego dzwonka poprzywiązywał białe i amarantowe wstążki — zwieszały się one z „dzwonniczek“ jak liny. W rocznicę „3-go maja“ otaczał kwiatami swoje „dzwony“, w „rocznicę Styczniową“ okrywał je kirem.

— ...Dajesz mi wnuciu słodka „dzwon“ na imieniny, najmiłszy dar, najmiłszy...

— To tylko dzwoneczek niestety...

— O nie! to „dzwon“ powiedziałem; zresztą najmniejszy dzwonek może mieć w wielkiej chwili głos tytana między dzwonami! Tak jest! może mieć! Rozumiesz?

— Rozumiem.

— Ty się śmiejesz może z starucha dziada, że dzwony swoje kocha?

— Nie — bo dziadzia kocham.

— Te moje dzwony zadzwonią same, może już jutro, może nawet dziś! na wielką radosną nowinę...

— Zadzwonią? same?

— Tak! same! rozhuśtają się aż pod niebo!... nie wierzysz?

— Ja dziadzia bardzo kocham...

* * *

Rozszalała się nad światem apokaliptyczna wojna: miliony, uzbrojone od stóp do głów, stanęły przeciw sobie, a za nimi przykucili mędracy z retortami i morderczymi maszynami. Śmierć wyczierała z głębi morza, z głębi ziemi i z chmur rzucała swe duszące sieci.

— ...Dziadziu już trzeba przecie iść spać, — bardzo późno, już szarzeje...

— Nie mogę, wnuciu, jeszcze nie mogę... czekam...

— Na co?

— Dzwony nasze mogą zadzwonić każdej chwili!... wielkie Święto się zbliża: zwycięstwo! zmartwychwstanie! życie!

— Późno bardzo: ja bardzo proszę iść spać...

— Nie mogę, wnuciu, nie mogę: każdej chwili dzwony mogą zacząć grać!...

...Mijały dnie i noce okrutnego zmagania się narodów i okrutnego oczekiwania. Stary „dzwonnik“ nad mapami długie godziny spędzał, czatował na nowe dzienniki, słuchał ludzi, którzy mu mówili plotki i słuchał swego serca, które mu mówiło — nadzieje.

— ...Wnuciu! kup kwiaty... już najwyższy czas „dzwonnicę“ ustroić...: „dzwony“ każdej chwili mogą zacząć dzwonić...

— Kupię, dziadziu, kupię, jeśli dziadziu mi przyobieca, że dziś wcześniej pójdzie spać — dziadziu taki bledziutki, jeszcze zachoruje...

— O! nie, nic mi nie będzie... doczekam aż zadzwonią...

...Z ulicy wpadły w okno okrzyki: „nadzwyczajny dodatek!“ „20,000 jęńców!“ „100 armat zdobytych!“

— Jeszcze niema wielkiej nowiny, bo moje dzwony milczą...

...Mijały dnie i noce. Śmierć mówiła:

„Zmęczona jestem — mierzi mnie to zabijanie bez wytchnienia — nie mam nawet czasu patrzeć umierającym w oczy, a lubię widzieć ich męki i strach.“

...Niech dziadzio się uspokoi, a mówiłam, trzeba iść spać... dziadzio cały drży i skronie takie gorące...

— Nie mogę, wnuciu, nie mogę...

— Ja bardzo proszę, już tak późno...

— Cicho wnuciu, cicho! to tej nocy musi się stać...

— Dziadzio nie dobry, nie słucha...

— Muszę być przecie na posterunku! cóżbym był za „dzwonnik“, gdybym w tak ważnej chwili nie czuwał...

— Dziadziuniu, proszę się uspokoić, proszę iść spać...

— Pst! słyszysz?

— Co? dziadziu?

— Pobudka gra... rozstrzygający szturm się zaczyna... Patrz! widzisz, tam! ku kolczastym drutom przybiegli: pierwsze szeregi wbijają w druty ręce! Za zaporą baterja elektryczna łyska... nie mogą rąk odjąć od drutów... Widzisz? tyle krwawych rąk przebitych kolcami... Białe palce reflektorów wskazują na nich, maszynowe karabiny trzaskają, ślepa śmierć leci, a oni stoją przy drutach, jak tarcze...

— Ach! dziadziu dziadziu!

— Drugi szereg sunie i odsuwa martwe tarcze... Padł szereg jeden i drugi i trzeci w „wilczy rów“ i syczą: pale ostre przebiły im piersi — ostrza skrwawione z ich ciał sterczą i czyhają na nowe ofiary... Ale inni prą naprzód, naprzód: złączyli się z wrogiem w jedno ciało — palce wbijają się w oczy, zęby w szyje... Ach! jaki huk, jaki huk! Strugi ognia buchają z nieba: jeden młody chłopak cały w płomieniach... pół plutonu w płomieniach — żywe pochodnie! Widzisz ich oczy, zalęknione, cudne, słoneczne oczy? — oni umierając, widzą zwycięstwo!... Po przez okrutne pogorzelsko wyrastają nowe szeregi, jakby skała się toczyła — wróg się cofa — pierwsza pozycja zajęta!

— Dziadziu, dziadziu!...

— Znowu pobudka brzmi: pędzą, znowu pędzą!... Ach! las na nich się wali, przepaść pod nimi się roztwiera, spadająca ziemia, jak fale, chwytta młode ciała, zasypuje je, dusi, zalewa usta... Ale po świeżym grobie inni bez lęku idą: przez ból do szczęścia, przez śmierć do życia! — druga pozycja zajęta!...

— Co to? co to? widzisz? Śmierć postać swoją zmieniła: wstąpiła w chmurę bladego dymu —

kogo ta chmura swym płaszczem otoczy, ten nie ma czasu myśleć, że umiera. Padli bohaterzy, całe szerego padły... Znow nowe oddziały idą, znow! — święta ludzka wola łamie wszystkie zapory! Święta miłość do ziemi ojczystej nie zna przeciwnieństw!...

— ...Pst, pst... uklękni: westchnienie do nas leci. Nasza Ojczyzna westchnęła, westchnienie ulgi... Słyszysz? nasze dzwony dzwonią, coraz głośniej i głośniej: cały dom od ich grania drży, całe miasto, cały kraj! Radujmy się, one dzwonią na zwycięstwo! — słyszysz, jak one dzwonią?

— Nie! dziadziu, nie słyszę...

— Nie słyszysz?... to niemożliwe! grają, że aż dech zapiera...

— One milczą...

— Co ty mówisz? milczą? nie, nie! tylko słuchaj uważnie; jabym umarł, musiał umrzeć, gdyby one nie dzwoniły! to byłoby straszne, okrutne, gdybyś ty ich nie słyszała?... No, nie płacz, nie płacz! przytul główkę do serca dziadzia, słyszysz, jak one dzwonią? no, powiedz, czy one dzwonią?

— ...One dzwonią...

Ignacy Nikorowicz.

Trzęsienia ziemi w Polsce.

Częste trzęsienia ziemi w Europie południowej i południowo-wschodniej oraz niektóre zjawiska w Polsce jak opady pyłu wulkanicznego w niektórych miejscowościach, wywołują pytanie, czy w Polsce zdarzały się poważne trzęsienia ziemi. Pod tym względem posiadamy dość liczne zapisy w kronikach, stwierdzające, że zjawiska podobne i u nas zauważono, ale nigdy nie wyrządziły one znaczniejszej szkody. Najczęściej było to zapadnięcie powierzchni ziemi, pozostawiające po sobie wklęsnięcia, doły obszerne, zwane przez lud diabłami kotłami. Wiele z nich znajduje się koło Czortkowa, Zaleszczyk i Stanisławowa w Małopolsce.

Od roku 1000 do roku 1900 naliczono w Polsce 69 trzęsień ziemi, z których kilka jest niepewnych, gdyż nieraz niepodobna stwierdzić, czy zapisana przez kronikarza wiadomość dotyczy ziem polskich czy też krajów ościennych. — Rok 1000 przyniósł z sobą trzęsienie ziemi pełne grozy i postrachu. — Dnia 5 maja 1200 roku trzęsienie w Polsce i w krajach przyległych przypadło w samo południe i w następnych dniach, kilka razy się powtarzając, wiele powywracało wież, domów i ogrodzeń, co jako, że w polskim kraju rzadko się wydarza, ogólnie uważano za wielkie dziwo i niektórych przejmowało wielką trwogą. — Dnia 31 stycznia 1257 roku w Krakowie i we wszystkich okolicznych miastach było trzęsienie ziemi, które u Polaków, niezwykajnych takiego zjawiska, wywołało wielkie zaniepokojenie i przez długi czas pozostało w pamięci. — Roku 1328 wydarzyło się trzęsienie ziemi, które dało się odczuć nietylko w całej Polsce, ale także w Czechach, na Rusi i Węgrzech. Prawdopodobnie nie spowodowało ono żadnej większej szkody, bo kroniki nie podają bliższych szczegółów. — Poważniejsze zato wstrząśnienie nastąpiło dn. 5 czerwca 1443 r., o którym tak pisze kronikarz: „Wieże i gmachy murywane upadały na ziemię i najtrwalsze waliły się budowle, rzeki powystępowały ze swych łóżysk i wylawszy na obie strony, ukazały dna suche,

a wody wszystkie zamuliły. Ludzie, nagłym strachem zdjęci, od zmysłów i rozumu odchodzili. Runęło od tego trzęsienia ziemi w nocy sklepienie kościoła św. Katarzyny przy klasztorze księży Augustjanów na Kaźmierzu w Krakowie i wiele innych rozwalilo się budynków. Mocniejsze jednak było trzęsienie ziemi na Węgrzech, gdzie się nawet niektóre zamki powywracały.“ — powszechnie mniemano, że od tych trzęsień rola stała się mniej urodzajną, co naturalnie było mylnym zdaniem. — Niezależnie od powyższych kronikarz Długosz wspomina jeszcze o trzęsieniach w roku 1239 we Włoszech, w roku 1344 w Szwajcarii i w roku 1348, nie podając tym razem bliższego określenia dotkniętych niemi miejscowości.

W następnych stuleciach nie spotykamy opisów trzęsienia ziemi aż do roku 1632. Wydana w tym roku w Warszawie książeczka pod tytułem: „O nowinie cudownej, która do Warszawy w dzień świętej Łucji przysła“, — opisuje zjawiska, być może pochodzenia wulkanicznego, temi słowy: „Kozacy zaporozcy, idący niedaleko Białocerkwi, usłyszeli w jednej górze krzyk i wołanie, którem strwożeni, przystąpić bliżej nie śmieli, aż się z nich niektórzy ośmieliwszy, podeszli pod górę, która się natychmiast rozstała, z niej strumień krwi z wodą wypłynął i kul niemało wypadło. Na dowód tego przysłana jest do Warszawy jedna kula z klejowatej jakiejś materji spiekłej, smole podobnej, zapachu siarczanego, a za uderzeniem żelaza iskry syjąca.“

Warto wspomnieć jeszcze o trzęsieniach miejscowych. Ostatnie takie trzęsienie mieliśmy w Bytomiu, spowodowane podkopaniem okolicznych obszarów w celach górniczych. Stosunkowo często zdarzają się i dzisiaj jeszcze mniejsze trzęsienia ziemi na Pokuciu i Podolu, spowodowane zapadaniem się podziemnych jaskiń gipsowych, które się jednak odczuć dają tylko na bardzo małym obszarze danej okolicy.

Wedle wszelkich danych, zatem Polska pod względem trzęsień ziemi jest pewnie najspokojniejszym w świecie krajem.

NA ZACHODZIE BEZ ZMIAN.

Eryk M. Remarque, były wojskowy Armji cesarskiej, która prowadziła wojnę „na Zachodzie“ z Francją, napisał książkę pod nagłówkiem, jak w tytule, będącą jak gdyby pamiętnikiem z tych strasznych, beznadziejnych dni pozycyjnej walki, które ostatecznie przyniosły Niemcom klęskę i skończyły się ucieczką Wilhelma. Książka ta „Na zachodzie bez zmian“ cieszy się olbrzymim powodzeniem zarówno na obszarze obecnej Republiki Niemieckiej, jak i w innych państwach europejskich oraz w St. Zjednoczonych Ameryki Północnej. Rozeszła się już w kilku milionowym nakładzie i autor jej wymieniany jest, jako kandydat do nagrody pokojowej Nobla. Pamiętnik Remarque'a istotnie bowiem jest dziełem, które może przyczynić się do uspokojenia umysłów, podniecanych przez przemysł i partje wojenne. Bez obsłonek przedstawia całą grozę wojny światowej, jak i wojny wogóle, przyczyniając się tem samem do podtrzymania idei pokoju.

Poniżej podajemy kilka wyjątków z tej książki, obrazujących atak gazowy, całą grozę bitwy artyleryjskiej, wreszcie rozmowę żołnierzy, zmęczonych już i zniszczonych dostatecznie starciami, które zdają się trwać bez końca.

Wracamy. Czas już, by dotrzeć do naszych wozów. Niebo rozwidniło się odrobinę. Trzecia nad ranem. Wiatr jest świeży i chłodny, szara godzina twarze nasze powleka szarością.

Poomacku idziemy naprzód gęsiego poprzez rowy i leje i na nowo dostajemy się w strefę mgły. Kaczyński jest niespokojny, to zły znak.

— Co tobie, Kat? — pyta Kropp.

— Chciałbym, żebyśmy byli już w domu. — W domu — ma na myśli baraki.

— To nie potrwa już długo, Kat.

— Nie wiem — odpowiada nerwowym szeptem.

Dostajemy się do okopów łącznikowych a potem na łąki. Lasek wylania się; znamy tu każdy kawałek gruntu. Oto jest już cmentarz strzelecki z kopczykami i czarnymi krzyżami.

W tej chwili coś gwizdże, goniąc nas, wzdyma się, trzeszczy, grzmi. Pochyliłiśmy się — sto metrów poza nami wzbija się ognista chmura. Druga eksplozja. Cały płat gruntu leśnego wraz z potrzaskanymi drzewami wyrzuca w powietrze.

Już zbliża syczą, jak wentyle kotłów, kolejne granaty — ostry ogień —

— Krycie — wrzeszczy ktoś — krycie.

Łąki są płaskie, las zaś daleko i nie daje schronu; — niema innej osłony prócz cmentarza i wzgórków mogił. W ciemności, potykając się, wdzieramy się i wnet każdy jak płwocina, przylega za wzgórkami.

Ani o chwilę wcześniej. Ciemność staje się obłąkana. Faluje i szaleje. Ciemności czarniejsze, niżli noc, gnają ku nam, olbrzymie i garbate, ponad nas. Płomień wybuchów trzepocze się nad cmentarzem.

Nigdzie wyjścia. W rozbłysku granatów ryzykuje spojrzenie na łąki. Są morzem wyburzonym, ostre płomienie pocisków wytryskują z nich, jak fontanny. Niepodobnieństwo, by ktokolwiek mógł się przedrzeć przez nie.

Las niknie, jest stratowany, postrzępiony, zszarpany. Musimy pozostać tu na cmentarzu.

Przed nami rozpadka ziemia. Jak deszcz, opadają grudy. Odczuwam uderzenie. Rękaw mój

rozdarty jest przez ułamek. Zaciskam pięść. Nie boli. Lecz to mnie nie uspokaja, rany zawsze bolą dopiero później. Przesuwam ręką po ramieniu. Jest skaleczone, ale całe. Wtem wali mnie coś glucho w czaszkę, tak iż świadomość zanika. Mam szybko, jak błyskawica, myśl: Nie zemdleć! Zapadam się w czarną miążgę i natychmiast dzwignam się znów. To ułamek wyrzucił mnie w helm, nadleciał z tak daleka, że nie zdołał przebić. Z oczu wycieram błoto. Przede mną wyrwana jest dziura, rozpoznaję ją niewyraźnie. Granaty niełatwo trafiają w ten sam lej, dlatego chcę się tam dostać. Jednym susem wyrzucam się płasko, jak długi, niby ryba ponad dnem, — i oto gwizdże znów, szybko kulę się, rękami chwytam jakąś osłonę, czuję coś z lewej, przyciskam się obok, coś ustępuje pode mną, jęczę, ziemia rozdziera się, ciśnienie powietrza grzmi w uszach, pełnę pod to, co ustępuje, nakrywam się tem, to drewno, łach jakiś, ochrona, żalosna ochrona przed walącymi się odłamkami.

Otwieram oczy; — palce moje zaciśnięte są wokół rękawa, wokół jakiegoś ramienia. Ranny? Krzyczę ku niemu — nie odpowiada — umarły. Dłoń moja sięga w głąb, w drzazgi drewna — oto znów wiem, że leżymy pokotem na cmentarzu.

Ale ogień silniejszy jest, niżli wszystko inne. Niweczy przytomność, jeszcze głębiej, jeno pełzną pod trumnę, musi mnie ona chronić, choćby spoczywała w niej sama śmierć.

Przede mną rozwiera się ów lej. Chwytam go oczami jak kufakami, muszę weń skoczyć jednym susem. — Wtem otrzymuję cios w twarz, czyjaś ręka zaciska się wokół mego ramienia, — czyżby przebudził się umarły? — Ręka wstrząsa mną, odwracam głowę, w krótkim błysku sekundy wlepiam wzrok w twarz Kaczyńskiego, ma usta szeroko rozwarte i wrzeszczy, nie słyszę nic, szarpie mna, zbliża się, w jakiejś chwili odpływu dosięga mnie jego głos: — Gaz — gaaaz — gaaaz — dalej powiedzieć!

Łapię pęcherz ochronny... Trochę dalej ode mnie leży ktoś. Myślę już tylko o tem jednym: ten tam musi wiedzieć: — Gaaaz — gaaaz —

Wolam, przysuwam się, uderzam maską w jego kierunku, nie postrzega nic — raz jeszcze, raz jeszcze kuli się tylko — to rekrut — zrozpaczony oglądam się za Katem, nasadził już maskę — gwałtownie wydobywam także moją, hełm odlatuje w bok, maska nasuwa się na moją twarz, docieram do tamtego żołnierza, najbliżej mnie leży jego maska, chwytam ją, pakuję mu przez głowę, sięga po nią — puszczam — i nagle jednym rzutem znajduje się w leju.

Głuchy huk granatów gazowych miesza się z trzeszczeniem pocisków wzbuchowych. Dzwonek dudni pomiędzy eksplozjami, gongi, kołatki metalowe zwiastują wszędy — gaz — gaz — gaaz.

Za mną płaska o ziemię, raz, dwa razy. Wycieram doczysta z tumanu oddechu szybki naocznej mej maski. Jest Kat, Kropp i jeszcze ktoś. Leżymy samoczwart w ciężkim, czającym się naprężeniu i oddychamy tak lekko, jak tylko się da.

Te pierwsze minuty z maską decydują o życiu i śmierci: czy jest nieprzepuszczalna? Znam straszliwe obrazy z lazaretu: zatrutych gazem, którzy w dławieniu, trwającym całe dnie, rzygają kawałami spalonych płuc.

Ostrożnie, usta przycisnąwszy do rezerwoaru, oddycham. Chmura czadu pełnie teraz ponad ziemią i zakrada się we wszelkie zagłębienia. Niby miękka, szeroka meduza kładzie się w nasz lej, wczółguje się zwolna. Szturcham Kata: lepiej

wypełznąć na górę i tam się położyć, niżli tutaj, gdzie gaz zbiera się najobficiej. Lecz nie zdolamy już; rozpoczyna się drugi grad ognia. Jest tak, jakby już nie pociski ryczały; jest tak, jakby szalała ziemia.

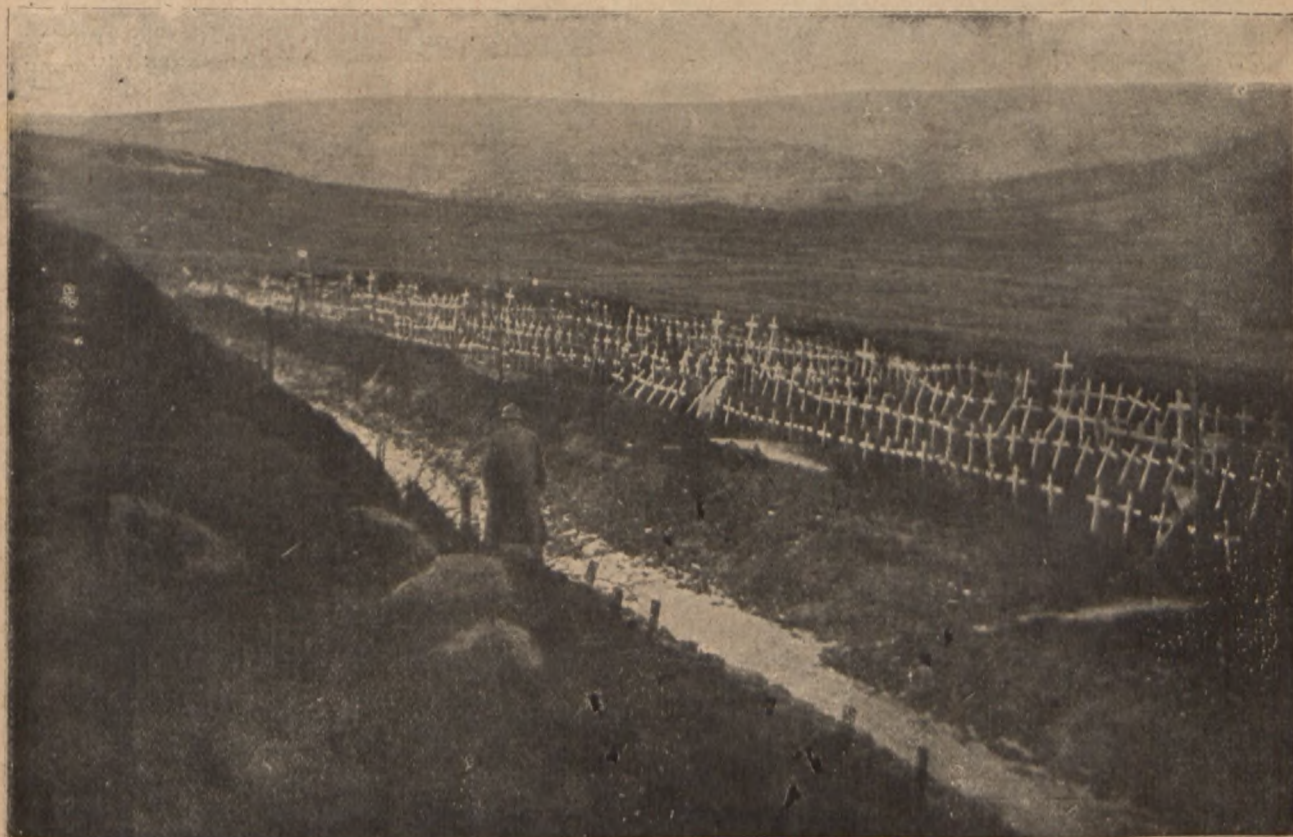
Z trzaskiem wali się ku nam zgóry coś czarnego. Tuż koło nas ryje się w ziemię wyrzucona w powietrze trumna. Widzę jak porusza się Kat i czołgam się ku niemu. Trumna przygniotła wyciągnięte ramię czwartego z nas w naszej dziurze. Ów usiłuje drugą ręką zerwać maskę ochronną. Kropp łapie go w sam czas, wykręca mu rękę mocno na plecy i nie puszcza.

Kat i ja zabieramy się do uwolnienia rannego ramienia. Wieko trumny jest luźne i spękanę, z łatwością udaje się nam zerwać je, wyrzucamy umarłego, pada w dół, jak wór, poczem usiłujemy rozluźnić dolną część.

Na szczęście żołnierz traci przytomność, i Albert może nam dopomóc. Teraz nie musimy już być tak przezorni i pracujemy, ile tylko starczy nam sił, aż wreszcie trumna ustępuje z westchnieniem łopacie, podsuniętej pod nią.

Rozwidniło się nieco. Kat ujmuje kawał wieka, kładzie pod zmiążdżone ramię, a my wszyscy owijujemy je naszymi opatrunkami. Więcej nie możemy narazie uczynić.

Głowa moja huczy i dźwięczy pod maską, bliska jest pęknięcia. Płuca są wysilone, mają

Cmentarzysko żołnierskie.

tylko na nowo wciąż ten sam gorący, zużyty oddech, żyły na skroni wzdymają się, zda się, jakbym się miał udusić —

Szare światło przesącza się ku nam. Wicher dmie przez cmentarz. Wysuwam się ponad skraj leja. W brudnym świetle leży przede mną wydartą nogą, but najzupełniej jest nienaruszony, widzę to wszystko całkiem wyraźnie w owej chwili. Ale teraz o niewiele metrów dalej podnosi się ktoś, czyszcząc szybki, z podniecenia natychmiast znów zasuwają się mgłą, z natężeniem patrzę w tamtą stronę — ów tam nie nosi już maski ochronnej.

Czekam jeszcze kilka sekund — nie zwala się, szukając, patrzy wokoło i robi kilka kroków, — wiatr rozproszył gaz, powietrze jest wolne, — tedy i ja, rzuć, zszarpuję maskę i padam, powietrze splywa we mnie jak zimna woda, oczy pragnęłyby zamrzeć, fala ta zatapia mnie i ogarnia mnie ciemność.

* * *

Szoruje się z całych sił. Jeden apel przegania drugi. Rewidują nas ze wszystkich stron. Co jest zdarte, zostaje wymienione na całą odzież. Ja fasuję przytem nową bluzę bez zarzutu, Kat, oczywista, nawet cały mundur. Pojawia się pogłoska, iż pokój zbliża się jakoby, lecz tamten pogląd jest prawdopodobniejszy: załadują nas do Rosji. Ale na co nam w Rosji lepsze rzeczy? Wreszcie przesącza się wieść: cesarz przybywa na rewję. Dlatego te częste przeglądy.

Przez osiem dni możnaby sądzić, że tkwi się w koszarach rekruckich, taka wre robota i tak się ćwiczy. Wszyscy są w fatalnych humorach, gdyż nadmierne pucowanie — to nie dla nas, a mniej jeszcze marsz paradny. Takie właśnie sprawy więcej psują krwi żołnierzowi, niżli okop polowy.

Wreszcie nadchodzi ta chwila. Stoimy, wyprężeni na bacność, i zjawia się cesarz. Jesteśmy ciekawi, jakże też wygląda. Kroczy wzdłuż frontu, i co do mnie, jestem właściwie trochę rozczarowany: sądząc z podobizn, wyobrażałem go sobie większym i potężniejszym a zwłaszcza z głosem, huczącym, jak grzmot.

Rozdaje Krzyże Żelazne i z tym i owym zamienia kilka słów. Poczem maszerujemy zpowrotem w zwartym szeregu.

Następnie gawędzimy. Tjaden powiada ze zdumieniem:

— Toż to jest najwyższy naczelnik, jaki istnieje. Przed takim musi przecież każdy stać na bacność, każdy wogóle! — Namyśla się przez chwilę: — Przed nim musi przecie także Hindenburg stać na bacność, co?

— Ma się rozumieć — potwierdza Kat.

Tjadena wciąż jeszcze to korci. Namyśla się czas pewien i zapytuje: — Czyż król także musi stać na bacność przed cesarzem?

Nikt nie wie tego dokładnie, ale nie wierzymy w to. Tacy dwaj są tak wysoko, iż tam z pewnością niema już właściwego stania na bacność.

— Cóż ty gadasz za bzdury — mówi Kat. — Główna rzecz, byś sam stał na bacność.

Lecz Tjaden całkowicie jest zafascynowany. Jego, poza tem bardzo trzeźwa, wyobraźnia fermentuje.

— Pomyślnie — oznajmia — poprostu nie mogę zrozumieć, iż cesarz musi tak samo, jak ja, iść do wychodka.

— To, jak dwa razy dwa cztery — śmieje się Kropp.

— Warjat i trzy to siedem — uzupełnia Kat — masz wszy we łbie, Tjaden, idźże no ty szybko do wychodka, byś gadał do rzeczy, a nie jak zaszrane niemowlę.

Tjaden znika na chwilę.

— Lecz jedno chciałbym też wiedzieć — mówi Albert — czy wybuchłaby wojna gdyby cesarz powiedział: nie.

— W to wierzę z pewnością — wtrącam — on i tak z początku nie chciał wcale podobno.

— No jeśli nie on sam, to przynajmniej, gdyby z jakich dwudziestu, trzydziestu ludzi na świecie powiedziało nie.

— Chyba, że tak — przystaję — ale ci chcieli właśnie.

— To konieczne, kiedy tak przełożyć to sobie — ciągnie dalej Kropp — my jesteśmy tu przecie, aby bronić naszej ojczyzny. Ale Francuzi są przecie także tutaj, by bronić swojej ojczyzny. Któż ma słusność?

— Obaj, być może — powiadam, nie wierząc w to.

— No tak — rozważa Albert, i widzę, iż pragnie przyprzeć mnie do muru — ale nasi profesorowie, pastorowie i gazety powiadają, iż tylko my mamy słusność, i tak, miejmy nadzieję, jest rzeczywistość; — ale francuscy profesorowie i pastorowie i gazety twierdzą, że tylko oni mają słusność, więc jak się ma rzecz właściwie?

— Tego nie wiem — mówię — tak czy owak jest wojna, i co miesiąc przyłączają się coraz nowe kraje.

Tjaden znów się pojawia. Ciągłe jeszcze jest poruszony i natychmiast miesza się do rozmowy, dopytując się, jakże też właściwie wogóle powstaje wojna.

— Zazwyczaj tak, iż jeden kraj ciężko obraża inny — odpowiada Albert z niejaką wyższością.

Lecz Tjaden mówi z głupia frant.

— Kraj? Tego nie pojmuję. Jakaś góra w Niemczech nie może przecie obrazić góry we Francji. Albo jaka rzeka, las lub pole żyta.

— Czy jesteś tumam, czy tylko udajesz? — ze złością powiada Kropp — nie to mam przecie na myśli. Jeden naród obraża drugi.

— Poczóż więc jestem tutaj? — odpowiada Tjaden — ja nie czuję się obrażony.

— Tobie wszystko trzeba pakować łopatą do łba — powiada podirytowany Albert — a przyszem nie chodzi wcale o takiego gamonia, jak ty.

— Więc tem bardziej mogę powrócić do domu — upiera się Tjaden, i wszyscy śmieją się.

— Ach, człowieku, to przecie naród jako całość, więc jako państwo — woła Müller.

— Państwo, państwo — Tjaden chytrze przytyka palcami — żandarmi polowi, policja, podatki, to jest wasze państwo. Jeśli z tem chcesz mieć do czynienia, dziękuję bardzo.

— To prawda — powiada Kat — po raz pierwszy zdarzyło ci się powiedzieć co rozsądnego, Tjaden, państwo i ojczyzna, to naprawdę różnica.

— Ale one przecie tworzą jedno — namyśla się Kropp — ojczyzny bez państwa niema.

— Tak jest, ale pomyślże, iż my wszyscy prawie jesteśmy prości ludzie. A we Francji większość to także robotnicy, rzemieślnicy albo drobni urzędnicy. Czemużby francuski ślusarz albo szewc zechciał nas napastować? Nie, są to tylko rządy. Nigdy nie widziałem Francuza, zanim tu nie przyszedłem, a z większością Francuzów ma się rzecz podobnie w stosunku do nas. Tych tak samo nie pytano o zdanie, jak nas.

— Czemuż zatem jest wogóle wojna? — pyta Tjaden.

Kat wzrusza ramionami. — Muszą istnieć ludzie, którzy mają pożytek z wojny.

— No, ja do nich nie należę — gębę w uśmiechu rozdziewia Tjaden.

— Ty nie i nikt tutaj.

— Któż więc? — upiera się Tjaden. — Cesarzowi nie zda się to także na nic. Ma on przecie wszystko, czego mu trzeba.

— Nie mów tego — odpiera Kat — wojny nie miał jeszcze dotąd. A każdemu większemu cesarzowi potrzeba conajmniej jednej wojny, inaczej nie będzie sławny. Zajrzyjno do twoich podręczników.

— Generalowie także stają się sławni przez wojnę — mówi Detering.

— Sławniejsi jeszcze, niżli cesarz — potwierdza Kat.

— Z pewnością tkwią za tem inni ludzie, którzy chcą zarobić na wojnie — mruczy Detering.

— Myślę, że jest to raczej rodzaj gorączki — powiada Albert. — Nikt tego właściwie nie pragnie, a naraz macie ją. Myśmy nie chcieli wojny, inni utrzymują to samo — a mimo to pół świata nie może z tego wyleźć.

— Ale po tamtej stronie więcej kłamią, niżli u nas — odpowiadam — pomyślno o ulotkach jeńców, w których stało czarno na białem, iż pożeramy belgijskie dzieci. Tych łobuzów, którzy pi-

Wojna gazowa — Ludzie czy zwierzęta.

szą coś podobnego, powinni powiesić. To są rzeczywisci winowajcy.

Müller wstaje. — Lepiej w każdym razie, iż wojna jest tutaj, niż w Niemczech. Przypatrzcie się tym polom podziurawionym przez leje!

— Słusznie — zgadza się nawet Tjaden — ale lepiej, kiedy wogóle niema wojny.

Odchodzi z dumą, gdyż nam, jednorocznikom, udało mu się tym razem zalać sadła za skó-

rę. I pogląd jego jest w samej rzeczy typowy tutaj, napotyka się go raz po raz i niepodobna na to odpowiedzieć nic dorzecznego, gdyż wraz z nim ustaje zrozumienie dla innych zależności. Poczucie narodowe prostego żołnierza polega na tem, iż jest on tutaj. Ale do tego sprowadza się wszystko, całą resztę osądza on praktycznie i zgodnie ze swoją postawą.

Albert z irytacją kładzie się na trawę.

— Lepiej nie rozprawiać o tych wszystkich bzdurach.

— I tak nic przez to nie odmieni się — potwierdza Kat.

Na dobitkę musimy zpowrotem oddać prawie wszystkie świeżo otrzymane rzeczy i dostajemy stare nasze szmaty. Nowe dobre były tylko dla parady.

* * *

Budzimy się pośrodku nocy. Ziemia grzmi. Ostry ogień huczy ponad nami. Wtulamy się w kąty. Udaje się nam rozróżnić potiski wszelkiego kalibru. Każdy chwytą za swe rzeczy i upewnia się co chwila na nowo, iż są na miejscu. Okop trzęsie się, noc jest wyciem i błyskaniem. Oglądamy się przy tem świetle, trwającym sekundę, i z blademi twarzami i zaciśniętymi wargami, potrząsamy głową.

Każdy z nas odczuwa, jak ciężkie pociski porrywają ze sobą belki ochronne rowu, jak ryją się poprzez stok i strzępią najbardziej do góry wysunięte bryły betonu. Postrzegamy głuchsze szalone uderzenie, które przypomina cios łapą wściekłego prychającego drapieżcy, kiedy strzał utkwii w rowie. Rankiem kilku rekrutów zzieleniało już i rzygają. Zbyt są jeszcze niedoświadczeni.

Zwolna sączy się obrzydliwie szare światło do lochu i bardziej sinem czyni błyskanie uderzających pocisków. Jest już rano. Teraz wybuchające miny mieszają się do ognia artylerji. To najbardziej obłąkany wstrząs ze wszystkich, jakie istnieją. Gdzie one koszą, tam jest zbiorowa mogiła.

Luzujące oddziały wychodzą z okopów, obserwatorzy wpadają, zataczając się, obryzgni kawałami błota, drżą. Jeden kładzie się, milcząc, do kąta i je, inny zaś, rezerwista z pospolitego rusze-

nia, lka; dwukrotnie przeleciał ponad skraj ochronny okopu, uniesiony przez pęd powietrzny eksplozyj, niezadrażnięty, tylko ze wstrząsem nerwów.

Rekruci zerkają w jego stronę. Coś takiego zaraża szybko, musimy uważać, już niektóre wargi poczynają drgać. Dobrze, że nadchodzi dzień; być może, atak nastąpi przed południem.

Ogień nie słabnie. Szaleje także poza nami. Jak okiem sięgnąć, pryskają fontanny błota i żelaza. Pod ogniem dział leży szeroki krąg.

Atak nie następuje, ale pociski nie przestają ryć. Zwolna głuchniemy. Nikt już prawie nie mówi. I tak nie można się zrozumieć.

Okop nasz prawie jest zniesiony. W wielu miejscach sięga jeszcze tylko pół metra, jest przebity dziurami, lejami i zwałami ziemi. Tuż przed naszą sztolnią pęka granat. Natychmiast ściemnia się. Jesteśmy zasypani i musimy się odkopywać. Po godzinie wejście znów jest oswobodzone, a my jesteśmy trochę bardziej opanowani, gdyż mieliśmy robotę.

Dowódca naszej kompanji wczługuje się do nas i oznajmia, że dwa szańce zostały zniszczone. Rekruci uspakajają się, gdy go spostrzegają. Mówi, iż dziś wieczór uczyniona zostanie próba przedostania się z jedzeniem.

To brzmi pocieszająco. Nikt nie pomyślał o tem z wyjątkiem Tjadena. A więc znów przychodzi coś od zewnątrz; — skoro ma być przywiezione jedzenie, więc nie zanosi się chyba na nic tak złego, myślą rekruci. Nie przeczymy im, wiemy, iż jedzenie równie jest ważne, jak amunicja, i tylko dlatego sprowadza się je.

Ale to się nie udaje. Druga sztafeta wybiera się w drogę. I ona powraca. Wreszcie Kat bierze udział i nawet on pojawia się zpowrotem, nic nie wskórawszy. Nikt nie zdoła się przedostać, nie ma tak ostrożnych skoków zajęczych, które mogłyby się przedrzeć przez ten ogień.

Zaciskamy bardziej jeszcze nasze rzemieńne paski i każdy kęs żujemy trzy razy dłużej. Ale i to nie wystarcza; mamy przekłete czczości. Zachowujemy sobie przyłepkę od chleba; wyjadam miękisz, skórka pozostaje w chlebaku; od czasu do czasu nadgryzam ją...

Straszne skutki wybuchu miny.

PALESTYNA DZISIEJSZA.

Krwawe rozprawy między Żydami i Arabami, zamieszkującymi dzisiejszą Palestynę, jakie miały miejsce w roku zeszłym, zwróciły uwagę całego świata na kraj, z którego wyszło światło wiary Chrystusowej na całą kulę ziemską. Zamieszki palestyńskie oczywiście i nas Polaków obchodzić muszą, tem więcej, że pewna część żydów, zamieszkałych we wschodnich okolicach Polski, przeniosła się tamdotąd w nadziei odbudowania państwa żydowskiego. Istniało nawet przez pewien czas przypuszczenie, że w miejsce Anglii

Ściana placzu w Jerozolimie.

ma Polska otrzymać polecenie kontrolowania rządu w Palestynie, gdzie i tak ma swego zastępcę w osobie konsula.

Kraj nazwany przez Rzymian Palestyną, co jest przekształceniem nazwy hebrajskiej „Pleszet“, w Piśmie świętem występujący jako Ziemia święta lub obiecana, obejmuje obszar okrągło 23 tysięcy kilometrów kwadratowych, a zatem jest prawie tylko tak wielki jak województwo krakowskie. Z zachodu całą długością granicy z Morzem Śródziemnym, wschodnią granicę tworzy rzeka Jordan 120 kilometrów długa, oraz Morze Martwe; granice od północy i południa nie są wyraźne. Obszar ten ma na północ tylko 30 kilometrów szerokości, od południa nawet tylko do 100 mtr.

Palestynę dzisiejszą w tych granicach zamieszkiwało wedle ostatniego spisu z 1928 roku 816 064 ludzi; między nimi było 572 443 Arabów, 145 330 żydów, około 80 do 100 tysięcy chrześcijan różnego pochodzenia, oraz 9000 ludzi innych wyznań. Z miast większych wymienić się godzi przede wszystkim **Jerozolimę**, położoną na południe kraju, we właściwej Judei, w odległości 30 kilometrów od północnego brzegu Morza Martwego, a 70 od Morza Śródziemnego. Liczy ona około 90 tysięcy mieszkańców, z czego większą połowę stanowią żydzi, około 25 tysięcy jest chrześcijan, a 10 tysięcy Arabów. Wypada przytem zaznaczyć, że każde wyznanie zamieszkuje w tem mieście osobną dzielnicę; mianowicie chrześcijanie północno-zachodnią, mahometanie północno-wschodnią, a żydzi całą południową, która właśnie przy „murze płaczu“ graniczy z mahometanską. Cały zachód i częściowo północ i południe wokół miasta zajmują żydowskie kolonie rolnicze, tworzące nieprzerwany pas posiadłości żydowskich. Drugim z kolei największym miastem jest **Jaffa**, połączona z Jerozolimą koleją i będąca wielkim portem handlowym na wybrzeżu Morza Śródziemnego; liczy mieszkańców około 40 tysięcy. Trzecim miastem jest **Tel-Awiw**, położone również na wybrzeżu morskim kilkanaście kilometrów na północ od Jaffy, założone przez żydów dopiero przed laty dziesięciu, a dziś już większe od Jaffy. Jeszcze dalej na północ leży miasto portowe **Haifa** z 20 tysiącami ludności. Wymieniane z powodu pogromów żydowskich miasta **Nablus** (na północ) i **Hebron** (na południe od Jerozolimy), są już mniej ważne. Nablus w Piśmie świętem wymienione jest jako Sichem, położone na górze tejże nazwy, a okolice jego to dawna Samaria.

Jezioro Tyberjackie, w Biblii nazwane Genenezaret, przez które Jordan przepływa położone jest na zachód od Haify.

Na wschód poza **Jordanem** rozciągają się obszary zamieszkałe przez Arabów, którzy jeszcze nie miewają stałych siedzib, tylko prowadzą życie koczownicze, zmieniających swe siedziby wedle potrzeby i pory roku. Obszary te posiadają własny zarząd pod kontrolą Anglii, odrębny od Palestyny.

Mając jako sąsiadów Arabów, fanatycznie przywiązanych do religii mahometanńskiej, wedle której wrogiem jest każdy wyznawca innej religii, żydzi palestyńscy muszą się obawiać, że krwawe zatargi z nimi się znowu powtórzą prędzej czy później, o ile państwa europejskie nie położą końca tym zatargom i nie zaprowadzą porządku i stałego pokoju w kraju. Któreż z państw europejskich zechce jednak mieszać się do tych spraw, nie chcąc sobie poparzyć palców, bo i to jest możliwe?!

W SAMOTRZASKU.

W sypialni znanego nie tylko w kraju, ale także zagranicą milionera Williamsona w Londynie, zajmującego się handlem drogich kamieni, znalazło się pewnego wieczora dwóch ludzi pod nieobecność pana: Karol Meredith, służący Williamsona, którego pan bardzo ceniał i do którego miał zupełne zaufanie, oraz towarzysz tegoż od lat dawnych nazwiskiem John Billerdon. Przy słabym świetle lampki elektrycznej Meredith pobierał z gotowalni kilka pierścionków, złoty łańcuszek od zegarka i kilka innych złotych przedmiotów i włożył je do torebki, którą Billerdon trzymał otwartą w rękę. Dokonawszy czynu tego spiesznie i jak najciszej, obaj z zadowoleniem uśmiechnęli się do siebie.

— Więc sądzisz, że z tego nie będzie wielkich nieprzyjemności dla mnie? — zapytał się Billerdon szeptem swego przyjaciela i współnika.

— Ależ nie, — brzmiała odpowiedź. — Zapewniam cię, że skazą cię najwyżej na jakie 3 miesiące, a tyle przecież sprawa warta. Sąd nie może tego uważać za rabunek, tylko za zwykłą kradzież, bo wedle naszej ustawy rabunek nie może być dokonany przed godziną 21. Ja teraz pójdę do pana Williamsona, a ty zrób teraz swo-

je, zabieraj swe manatki i za pięć minut bądź u dołu, tylko zważaj, aby cię kto inny przedtem nie zauważył.

Po tych słowach Meredith wysunął się cicho z pokoju, zamknął za sobą drzwi cichutko, przesunął się przez kurytarz jak cień, zeszedł na końcu kilka stopni niżej i zapukał do drzwi pokoju, w którym Williamson, siedząc zwyczajem angielskim przy kominku, czytał gazety.

— Przepraszam wielmożnego pana, — rzekł Meredith, wpadając do pokoju z udanym niepokojem, — zdaje mi się, że ten człowiek, który w sypialni właśnie naprawiał czy badał przewód elektryczny, nie jest wysłańcem elektrowni. Mnie się on wydaje tak podejrzany, że gotówbym nawet przypuszczać, iż to jest jakiś sprytny złodziej.

Na te słowa zerwał się pan Williamson i wybiegł na kurytarz.

— Z czego wnosisz, że jest złodziejem? — zapytał jeszcze na progu służącego.

— Jeżeli się nie mylę, na gotowalni pozostawił pan kilka pierścionków i innych cennych przedmiotów, — odrzekł służący. — Otóż zdaje mi się, że ów robotnik te drobiazgi niepostrzeżenie po-

Brama Dawida w Jerozolimie.

zabierał i teraz właśnie z niemi się ulated. A kto wie, czy nie zależało mu na zdobyciu drogoceennej kamei, którą wielmożny pan niedawno nabył, a o której gazety w ostatnim czasie rozpiswały się z takim zachwytem.

Wyprowadzając pana swego, służący następnie czempredzej zbiegł ze schodów, na których było slychać wyraźnie kroki schodzącego człowieka. Był to Billerdona, który się wcale nie spieszył, jak człowiek z czystym sumieniem. Dopadłszy go u dołu schodów, Meredith zatrzymał go za ramię i nasrożywszy minę, zawezwał go stanowczym tonem, aby się na chwilę zatrzymał, gdyż pan Williamson ma mu jeszcze coś do powiedzenia. Billerdon przystanął, a potem dał się spokojnie podprowadzić do pana Williamsona, który z progu swego pokoju przyglądał się całemu zajściu.

— Proszę pana, — rzekł służący, stanawszy przed swym panem, trzymając Billardona za rękaw, — widziałem, jak ten człowiek zabrał kilka drobnych przedmiotów z gotowalni w sypialni, gdzie miał rzekomo naprawiać przewód elektryczny. Jestem przekonany, że to złodziej, — czy mam go przeszukać?

Na te słowa Billerdon, który dotąd milczał, począł protestować przeciw zbadaniu jego torby i kieszeni, zapewniając, że jest zupełnie niewinny, że nie przywłaszczył sobie żadnej rzeczy, kręcił się jak w ukropie, ale w końcu, przyciśnięty do muru, przyznał się do kradzieży. W torbie wydartej z rąk jego znalazł Meredith oczywiście pierścionki i inne drobnostki, które pan Williamson uznał za swoje. Na skutek tego pan domu zatelefonował po policję, a tymczasem wraz ze swym służącym pilnował złodzieja, który skruszony z głową spuszczoną stał pod ścianą. Po kilku chwilach zjawił się policjant i dowiedziawszy się, co zaszło, już miał w przyaresztowanym Billerdonem odchodzić do urzędu policyjnego, gdy przebiegły służący, udający z takim powodem wernego, stanowczego i oględnego człowieka, zawezwał go, aby jeszcze nieco poczekał.

— Czy nie byłoby dobrze przekonać się, czy ta drogocenna kamea znajduje się jeszcze w skrytce, — rzekł do pana swego, — bo może...

— Masz całkiem słuszność, — zawołał Williamson. — Prawda, trzeba się koniecznie przekonać, dopóty ten złodziej jeszcze nie wyszedł z domu.

Po tych słowach czempredzej pobiegł do sypialni, która znajdowała się nieco wyżej, a za nim podążył i sługa. Tam Williamson zbliżył się do nieznaczonej skrytki w murze niedaleko łóżka, w której znajdowała się skrzyneczka z najdroższymi klejnotami, między innymi z kameą przepięknie rzeźbioną. Skrytkę można było nie tak łatwo otworzyć, bo do tego potrzeba było nietylko użyć kluczyków bardzo sztucznych, ale także pousuwać różne sprężynki i zapory. Meredith stanął w pewnej odległości za panem, jak na słu-

żącego przystało, ale swoją drogą wytężył oczy i uszy, aby zapamiętać sobie każdy ruch i każdy dźwięk złączony z otwieraniem skrytki. Wreszcie drzwiczki skrytki się rozwarły, Williamson wyjął skrzyneczkę i z zadowoleniem stwierdził, że kamea w niej się znajdowała.

— Bogu dzięki, Meredith, — zawołał odetchnawszy głęboko, — kamea jest!

— Bardzo się z tego cieszę, — zauważył służący, — ale mogła być też zniknąć. Widząc, że ów robotnik przywłaszcza sobie inne przedmioty, musiałem jednak przypuszczać, że mu rozchodzi się właśnie o ten najcenniejszy klejnot.

— Dzielny z ciebie służący, jestem z ciebie bardzo zadowolony i pamiętam ci, żeś mego dobra tak strzegł. Wolalbym stracić doprawdy pięćdziesiąt tysięcy funtów niż tę kameę, bo takiej drugiej niema w świecie.

Jak gdyby na potwierdzenie tego, co powiedział, Williamson otworzył skrzyneczkę, dobył z niej przepyszny klejnot i przyglądał się mu przez chwilę kilka z zachwytem wielkiego znawcy. Potem schował go znowu do skrzyneczki, a tę wstawił do skrytki w murze, którą zamknął znowu jak najdokładniej na wszystkie spusty w oczach przyglądającego się bacznie służącego.

— A teraz zejdzemy na dół — rzekł potem więcej do siebie niż do służącego, — i polecimy policjantowi zabrać złodzieja i oddać w ręce sprawiedliwości. Co prawda teraz, kiedy się przekonałem, że kamea jest w swem miejscu, i odzyskałem zabrane mniej cenne przedmioty, mniej mi już zależy na ukaraniu złodzieja, który i tak pewnie działał tylko z namówienia przez innych. Powiem, żeby się z nim obeszli względniej, jeżeli można.

Gdy zeszli na dół, zastali oczywiście niecierpliwącego się już policjanta i złodzieja, który stał jakby wielce skruszony, czy przybity nieudaniem się wyprawy. Obaj wnet zniknęli, a po kilku dniach sąd skazał złodzieja na dwa miesiące więzienia. Jako świadek zeznawał przeciw niemu Karol Meredith, który nie omieszkał przytem zaznaczyć, że pan jego nie życzy sobie surowego ukarania złodzieja, który widocznie padł ofiarą namowy. Billerdon, który podczas rozprawy w ogóle mało mówił i najspokojniej odczekał wydania wyroku, schodząc z ławy oskarżonych, zamienił z Meredithem niewidocznie dla drugich znak porozumienia spojrzeniem i zakrzywieniem palca wskazującego, na co tenże w ten sposób odpowiedział, i zniknął poza drzwiami na dwa miesiące. — Rozprawa sądowa sama niedługo trwała, ale poprzednie zajęły wiele czasu, to też Meredith dopiero po czterech godzinach wrócił do domu i opowiedział panu swemu wynik rozprawy.

— Będzie to dobrą nauką dla niego, jak wogóle dla złodzieji, którzyby mieli ochotę zdobywać sobie moją kameę, — zauważył wtedy pan Williamson. — A przytem dowiedzieli się wszy-

scy, jak dobrze schowane i strzeżone są moje drogocенności i to także coś warte.

— Cieszę się bardzo, że to ja się do tego przychyliłem, — pozwolił sobie dorzucić służący.

— Kiedy byłeś w sądzie, zawezwałem specjalistę ślusarza z fabryki szaf żelaznych, aby zbadał dobrze zamknięcia skrytki, a ten obejrawszy wszystko dokładnie, stwierdził, że choćby złodziej natrafili na skrytkę, to niełatwo ją otworzyć.

— Z pewnością, wielmożny panie. Nikt nie otworzy zamku, nie znając tajemnych sposobów użycia kluczyków i usunięcia sprężyn, bo te tylko pan sam zna, — przytwardził służący.

Karol Meredith, któremu pan jego w nagrodę za czujność okazaną podarował większy banknot, wzrósł w oczach swego pana bardzo, co go wielce cieszyło, ale w duszy więcej się radował z tego, że podpatrzył dokładnie zasady zamykania skrytki, a to było przecież celem umówionej z Billerdonem pozornej kradzieży. Odkrycie tajemnicy Billerdon z całą gotowością okupił dwumiesięcznym więzieniem. Meredith bowiem był w swoim rodzaju specjalistą. On nigdy nie napadał, nie rabował, tylko urządzał się daleko przebieglej. On zawsze — czy to jako szofer, czy jako służący, woźny lub posłaniec — nadzwyczajną służbistością, uwagą i uprzejmością starał się pozyskać zupełne zaufanie swych przełożonych i pracodawców, a potem, budując na niem, rozjechać się jak najdokładniej w nowem położeniu i wysledzić wszelkie schowania do gotowych pieniędzy i drogocенności i poznać sposoby ich otwierania, a potem zjawiał się Billerdon i obaj obmyślali najdogodniejsze i najpewniejsze sposoby wykonania grabieży. Przygotowania trwały z tego powodu nieraz długo, ale zato dotąd udawały się znakomicie. Mieli już też obaj piękne

sumki złożone w bankach i potrzeba im było tylko jeszcze jednej „grubszej“ sprawy, aby potem porzucić wszelką dalszą pracę i okupiwszy się gdzieś poza Londynem, żyć sobie z odsetek uzyskanego majątku. Tą grubszą sprawą miało być właśnie zdobycie kamei, na którą mieli nawet już nabywcę w osobie bogatego handlarza z Ameryki. Tym razem jednak sprawa była nie łatwa, bo aczkolwiek Billerdon był zdolnym mechanikiem, nie zdołał wykryć sposobów otwierania skrytki z kameą. Za dnia niepodobna było też dokonać niepostrzeżenie kradzieży, bo ktoś zawsze był w mieszkaniu, czy to Williamson sam, czy kto inny, a w nocy znowu przeszkodą było to, że skrytka znajdowała się blisko łóżka Williamsona, który, udając się na spoczynek, zamykał zawsze dokładnie drzwi do sypialni, kładł na stoliczek nocny rewolwer nabity i zawsze się przedtem przekonywał, czy połączenie telefoniczne w sypialni jest w porządku. Plan więc, jaki Meredith wymyślił, a na który Billerdon się zgodził, był taki. Przewód elektrycznego światła w sypialni Meredith postanowił zepsuć, a potem przywołać Billerдона, aby go naprawił; ten miał przy naprawianiu zabrać rozłożone w sypialni drobne przedmioty, a Meredith miał to niby spostrzedz i przyłapać go na gorącym uczynku. Byli obaj pewni, że pan Williamson da się tym sposobem przekonać, iż służący jego jest mu najwierniej oddany, i przestanie przed nim ukrywać tajemnicę zamykania skrytki. I nie omylili się. Pan Williamson, który nigdy nie otwierał skrytki w obecności służącego, tym razem, chcąc się przekonać, czy złodziej nie ukradł czasem także kamei, wyjątkowo to uczynił i dał Meredithowi sposobność do przyjrzenia się, jak się skrytkę otwiera. Teraz należało tylko jeszcze od-

Do artykułu
„Palestyna dzisiejsza.“
Budowa gmachu banku amerykańsko-palestyńskiego.

czekać wypuszczenia Billerdon z więzienia, aby uczynić krok ostatni.

Mając czas do rozważania wszelkich możliwości, Meredith doszedł do przekonania, że jedyną sposobność do wykonania bądź co bądź zmundnej kradzieży nastęrczał okres popołudniowy w sobotę, kiedy to pan Williamson zwyczajem angielskim zwykł był wyjeżdżać prawie zawsze w okolicę Londynu na wieś i spędzać tam także dzień niedzielny na łonie przyrody. Kiedy więc pan Williamson pewnej soboty po południu wyjechał znowu na wieś swym samochodem, Meredith dał znać swemu współnikowi, aby się przygotował do „dzieła.“

Późnym wieczorem, gdy już ciemności zapadły, Billerdon, przebrawszy się i zmieniawszy wygląd twarzy, aby nikt nie poznał w nim owego mechanika przed trzema miesiącami przyłapanego w domu na kradzieży, znalazł się u tylnego wejścia, gdzie go już Meredith oczekiwał. Niepostrzeżenie obaj dostali się do pokoju jego i tu nasamprzód porozumieli się, co i jak dalej czynić należy.

— Pan Williamson wyjechał, jak ci donosiłem, — wywodził Meredith, — a reszta służby już śpi. Tylko ja jedyny czuam, o czem się przekonałem, ale wolę się raz jeszcze przekonać. Więc zaczekaj, aż powrócę.

To mówiąc, udał się na zbadanie całego mieszkania, jak to był zwykł czynić co sobotę. Próbował, czy każde drzwi są dobrze zamknięte, i stwierdzał, czy każde okno jest zasłonięte, aż doszedł do sypialni. Tu, zachowując się jak najciszej, zabrał się zaraz do otworzenia skrytki, nie zasłoniwszy okna, aby mieć nieco światła. Otworzenie skrytki nie przedstawiało teraz dla niego żadnej trudności, bo dzięki Billerdonowi posiadał dobrze podrobione klucze wedle odbitki, którą kiedyś przy danej sposobności sam dokonał, a poza tem poznał przecie dobrze wszelkie zawady i zasuwki, które stały na przeszkodzie. Drzwiczki ustąpiły niebawem zupełnie cicho, tak że Meredith mógł ze skrytki wyjąć skrzyneczkę z kameą. Na widok jej aż lżej odetchnął i uśmiechnął się z zadowolenia poczem, pozostawivszy drzwiczki skrytki otwarte oraz nie zamknąwszy drzwi sypialni, zbiegł na palcach do swego pokoju, gdzie go Billerdon oczekiwał w wielkiem naprężeniu.

— Czy masz skrzyneczkę? — zapytał się Billerdon na widok Meredith, zrywając się z siedzenia.

— Mam, — brzmiała odpowiedź. — Zobacz!

Otworzyli skrzyneczkę i z nietajoną ciekawością obaj spojrzeli do wnętrza skrzyneczki, w której na czerwonej pluszowej poduszeczce leżała kamea, jarząc się w promieniach światła elektrycznego.

— I ta rzecz ma być warta takie sumy! —

przemówił, ochłonąwszy ze zdziwienia Billerdon, który w samej rzeczy spodziewał się właściwie czego innego w skrzyneczce. — Co teraz poczynimy z tym klejnotem?

— Sądzę, że, jak to już mówiłem, najlepiej będzie, iż zatrzymasz ją przy sobie, John, — odrzekł Meredith, — i to tak długo, aż ci dam znać. Ale teraz musimy się zabrać do zatarcia śladów i do wywołania pozorów, że to ktoś obcy dorwał się do skrytki i skrzyneczkę zabrał. Masz bombę?

— Oto jest! — rzekł Billerdon, podając współnikowi mały pakunek.

— A więc słuchaj teraz, John, co będzie trzeba dalej uczynić. Oto nasamprzód wyprowadzę cię znowu niepostrzeżenie drzwiami tylnymi, pamiętaj więc iść jak najostrożniej. Potem z bombą udam się do sypialni i umieszczę ją w pobliżu skrytki. Sądzę, żeś zegar w niej dobrze nastawił, więc wybuchnie dopiero za dwie godziny, a wtedy rozerwie drzwiczki w sztuki. Zostawię okno w sypialni otwarte, aby policja naprowadzić na domysł, że to tamteży złodziej dostał się do sypialni, i udam się na spoczynek. Będę się przytem tak cichutko zachowywał, że nikogo nie zbudzę, a za dwie godziny gdy nastąpi wybuch, umyślnie tak się późno zjawię w sypialni, aby mnie inna służba wyprzedziła. Myślę, że dwie godziny wystarczą, abyś mógł uciec gdzieś daleko i wystarać się o ludzi, którzy będą mogli w razie czego zeznać przed sądem, iż dzisiejszej nocy już tam się znajdowałeś. Ja ci dam znać, kiedy będziesz się mógł znowu pokazać i kiedy będzie czas i sposobność do spieniężenia naszej zdobyczy. A teraz chodźmy!

Cicho, jak widma nocne, wyszli obaj przebiegli współnicy z pokoju, Billerdon, ukrywsi skrzyneczkę z kameą w kieszeni, i cichutko schodzili po stopniach schodów. Wtem, gdy już znaleźli się u dołu, nagle jasny blask światła przedarł ciemności nocne i rozległ się ostry głos: Ręce do góry! Zanim zaskoczeni zdolali rozpatrzyć się w położeniu, otoczyło ich kilku policjantów i dwóch z nich na rozkaz przywódcy zabrało się do przeszukania kieszeni zaskoczonych złoczyńców. Można sobie wystawić ich głuchą wściekłość, gdy policjant, w którego ręce dostał się Billerdon, znalazł w tegoż kieszeni skrzyneczkę z kameą i oczywiście zabrał. Zrozumivszy, że wszystko było stracone i że nie udał się plan, tak przemyślany we wszystkich szczegółach. Meredith i Billerdon zacięli się i zamilkli w kamień. Milczeli, jak ich zaprowadzono znowu do pokoju Meredith i tam zauważono przygotowaną bombę, jak następnie inspektor policji udał się do sypialni i stamtąd przyniósł parę gumowych rękawiczek, w których Meredith otwierał skrytkę, i dopiero, gdy im nałożono kajdanki na ręce, odnaleźli mowę.

Matka z dzieckiem w polu przy żniwie.

— Czy mogę przynajmniej wiedzieć, kto nas zdradził? — zapytał się Meredith inspektora.

— Zdradziliście się sami, — odrzekł zapytany.
— Nie wiedzieliście oto, że pan Williamson stał się o wiele ostrożniejszym od czasu kradzieży u niego popełnionej. Sprowadził przeto znawcę, który przy drzwiczkach skrytki umieścił dzwonek elektryczny, dochodzący do urzędu policyjnego. Tylko pan Williamson sam wiedział, jak należy odłączyć dzwonek ten przy otwieraniu skrytki, aby nie dzwonił. Stąd to znajdujący się u nas przyrząd począł dzwonić, gdyście otwierali

skrytkę, i na to hasło wyruszyliśmy natychmiast do mieszkania pana Williamsona.

— Jak i kiedy jednakże umieszczono ten dzwonek przy skrytce, że ja o tem się nie dowiedziałem, choć wciąż jestem w domu i miałem zawsze na oku ową skrytkę! — zawołał z zadziwieniem Meredith.

— Stało się to właśnie tego dnia, w którym sąd rozpatrywał sprawę kradzieży i ty zeznawałeś przeciwko temu oto współnikowi twemu. — A teraz jazda do urzędu, — samochody na nas czekają!

Sprężystszą jest gałąź chmielu.

Ludzie, kochani ludzie!
Gdybym tak mógł, jak nie mogę,
Wyzwoliłbym waszą duszę,
Na skalną pchnąłbym ją drogę.

Nie wleklebyście się wówczas
Jak błędnych owiec gromada,
Nie wiedząc, ku jakiej przełęczy
Zwrócić swe kroki wypada.

Codziennie ja patrzę na was —
Przy pracy i przy weselu:
Żadnej w was sprężystości,
Sprężystszą jest gałąź chmielu.

Jesteście jak worki plewy,
Rozwiąże je lada chłystek,
Przechyli i z śmiechem rozsypie
Ten płony towar wszystek.

Wydaje mi się, gdy widzę
Ten wasz korowód chory,
Że wszelki wyгнаły wam ogień
Jakieś złośliwe upiory.

A szkoda, że brak wam odwagi,
Albo że siły nie macie:
Dla ócz, oderwanych od dołów,
Świat w innej załśniłby szacie.

Widniałyby wam wierzchołki,
Boskiemi wzniesione rękoma,
I ścieżka, co ku nim prowadzi,
Byłaby wszystkim wiadoma.

Męczyłyby się z początku
Wasze niewprawne kroki,
Lecz znój by wam cud wynagrodził,
Ujrzan z tej turni wysokiej:

Te wsi wam nieznane, te białe,
Tak nagle odkryte miasta,
Ten ogrom kopuły niebieskiej,
Co nad tem wszystkim wyrasta.

Ta tajemnica tajemnic,
Która się kryje pozatem,
I On, ten Świat niedosięgły,
Władzący gdzieś nad tym światem:

Do tego doszedłszy kresu,
Stanąwszy na takim szczycie,
Uczulibyście, jak wolnem,
Niekrepowaniem jest życie...

Ludzie, kochani ludzie!
Gdybym tak mógł, jak nie mogę,
Oderwałbym od poziomów,
Na skalną pchnąłbym was drogę.

FERDYNAND FOCH.

Epoka wielkiej, krwawej wojny ludzkości, najkrwawszej tragedji, jaką przeżyły społeczeństwa ludzkie od czasów ich istnienia, zasuwa się powoli w mrok, zapada się w historję i legendę. Jeden po drugim opuszczają nas wielcy herosi tego zmagania ludów, którzy przez walkę i bój nieustanny wywalczyli światu i naszej Ojczyźnie wolność, budowniczo wiełkiego jutra narodów, które dla nas staje się terazniejszością i rzeczywistością.

W dn. 20 marca 1929 r. świat pożegnał najpotężniejszego z nich. Zmarł Ferdynand Foch. Naród francuski odpowiedział na wiadomość o jego zgonie jękiem żałoby. Rozdzwoniły się dzwony całej Francji, jak wielkie serce narodu francuskiego, ulice miast przystroili się w sztandary i krepy żałobne. Lud odprowadził go do swego Panteonu — pałacu inwalidów, by prochy jego spoczęły obok wielkiego swego poprzednika — Napoleona Wielkiego. Trumnę otaczały orszaki przedstawicieli wszystkich narodów, o których wolność walczył; za lawetą, na której spoczywał, maszerowały błyszczące stałą bagnetów oddziały armij: francuskiej, angielskiej i czeskiej, szli oficerowie z buławami marszałkowskimi Polski, Anglii, Francji, a wreszcie płynęła za karawanem szara masa tłumu, ogromna i mocarna, jak idea, którą wcielił w czyn.

Nie śniło się chyba ojcu Focha, Napoleonowi Fochowi, nazwanemu tak dla uczczenia wielkiego cesarza Francji, że syn jego będzie współzawodnikiem i następcą genialnego Korsykanina. Skromny urzędnik wychowywał swego syna w górzystej okolicy Pirenejów, skąd to — jak mawiać zwykł Napoleon, Francja bierze najdzielniejszych żołnierzy i najlepsze żelazo. I istotnie Foch był człowiekiem o woli prawdziwie żelaznej. Urodzony w 1851 r., szybko przechodził stopnie wojskowe, w r. 1895 zostając profesorem Akademii wojennej, gdzie potrafił entuzjazmować swych słuchaczy swemi wykładami, ściśłemi, precyzyjnymi, wykazującymi wyższość taktyki wojennej francuskiej nad strategją Moltkego.

W 1914 roku rozpoczyna jako generał francuski kampanję przeciwniemiecką, szybko dochodząc do dowództwa nad coraz to większemi jednostkami wojskowemi. Głównodowodzący armją francuską gen. Joffre, widząc jego wielkie zasługi w dowodzeniu odcinku frontu koło Nancy, zapewnia sobie jego najbliższe współpracownictwo, wreszcie w początkach roku 1918, kiedy to Niemcy, uwolniwszy swój front wschodni, przesunęli wielkie masy wojska do Francji i przeszli do rozstrzygającego ataku, nadeszła era Jego największego czynu. — Sprzymierzeni widząc, jak front ich, pozostający pod dowództwem nie-

skoordynowanym kilku generałów, gdyż na froncie zachodnim walczyły armje kilku państw, kruszy się pod ciosami młota germańskiego, zdecydowali się na powierzenie dowództwa naczelnego wszystkich wojsk Fochowi, który mając wtenczas lat już sześćdziesiąt i siedm, mocą swej niezwykłej energii i wytrwałości, potrafił utrzymać ducha zwycięstwa w armji, i ostatecznie Niemców pokonać.

Maksymę swą, że zwycięstwo należy do tego, kto na nie zasłużył większą miarą swej woli i in-

teligencji, wprowadzał niezłomnie w czyn. W pozycji niezmiernie ciężkiej, zdołał zmusić swych podwładnych do podjęcia ofenzywy i serją uderzeń ciągłych, co pewien czas się powtarzających, wydarł armji niemieckiej zwycięstwo. Po półmiesięcznej, uporczywej, heroicznej walce w dżdżysty dzień jesienny przed wagonem salonym, gdzie mieściła się główna kwatera Focha, zjawiała się delegacja oficerów niemieckich. — Przyszli prosić o zawieszenie broni — wielkie dzieło było skończone.

„Zapytujecie — pisał nieraz po wojnie Foch, dlaczego zwyciężyliśmy? Nie mogę sobie z tego dokładnie zdać sprawy. Była w tem jednak „reka Boża“. W tem krótkim zdaniu mieszczą

się wszystkie rysy jego charakteru i skromność, bo skromnym, cichym człowiekiem był ten wódz, który dzierżył w swej ręce losy milionów, skromnym, jak tylko prawdziwie wielki człowiek być może i być powinien, i prostota chrześcijańska ducha, i nieugiętość przekonań niezmienna, i patriotyzm człowieka, który wierzył, że „Ponad człowiekiem stoi Ojczyzna, dla której szczęścia

trzeba służyć, ponad ludźmi stoi prawo moralne, nad wojną — pokój“. Ta chrześcijańska filozofja, zwłaszcza dziś, w okresie wielkiego pomieszania pojęć, ma urok niezwykle pociągający. Uczyniła ona z Focha prawdziwego reprezentanta kultury zachodniej, opartej na ładzie, prawie i porządku.

Cześć Jego pamięci!

CZŁOWIEK „RZETELNY.“

(POWIĄSTKA.)

Piotr Iwanowicz Kulanin, który, jak prawie wszyscy bogaci Rosjanie, padł ofiarą wielkiego przewrotu stosunków w kraju rodzinnym i zmuszony był opuścić Rosję wobec niesłychanego ucisku rządów bolszewickich, poszukał przytułku we Francji. Jako dawniejszy właściciel kilku fabryk w Rosji, a przedewszystkiem cukrowni, a więc obeznany z pracą fabryczną, został wreszcie przyjęty do pracy jako prosty robotnik w wielkiej cukrowni. Dzięki swej wielkiej rzetelności i pracowitości oraz nabytej z biegiem lat w zakresie swej pracy rzutkości doczekał się, że go posunięto na stanowisko majstra. Miał wtedy zarobek, który wystarczał na zapewnienie mu życia wprawdzie nie wystawnego, ale bądźco bądź takiego, że mu wielu innych towarzyszków niedoli zazdrościli. Poza tem cieszył się wielkim szacunkiem wśród nich już dla tego, że wspierał wedle możliwości tych, których nędza więcej od innych nękała.

Pewnego dnia, gdy korzystając z wolnego czasu, przechadzał się na jednej z pierwszych ulic świetnego Paryża, nagle ktoś go zawołał po nazwisku; gdy się obejrzał, stwierdził, że go musiał wołać jakiś jegomość tęgiej tuszy, siedzący przed wielką kawiarnią i przyglądający się ruchowi ulicznemu.

— Z pewnością pan się pomylił, — przemówił doń Kulanin, podchodząc do stołu.

— Nie, — zapewniał obcy, — nie omyliłem się bynajmniej. Wszakże mówię z panem Piotrem Iwanowiczem Kulaninem?! Proszę tu przysiąc do mnie!

To mówiąc, podsunął zdumionemu Kulaninowi krzesło, który oczywiście nie mógł odmówić tak grzecznej prośbie.

— Może przypomni pan sobie, — ciągnął dalej obcy, — że przed dwudziestu laty był u niego kasjerem niejakiś Mikołaj Piotrowicz Neczajew, który zniknął bez śladu, zabrawszy z kasy dwadzieścia tysięcy rubli? Otóż ja jestem owym Neczajewem!

Niespodziewane całkiem spotkanie złodzieja, który go istotnie o wymienioną sumę pokrzyw-

dził, a jeszcze więcej zadziwiający spokój i pewność jego, tak zaciekały Kulanina, który już dawno stratę przebolewał i zapomniał, że nawet nie uczuł do niego żadnej urazy.

— Spodziewam się, — zauważył tylko, — że panu owe dwadzieścia tysięcy rubli bardzo się przydały i przyniosły wielkie korzyści.

— O tem możemy dzisiaj swobodnie mówić, — brzmiała odpowiedź. — Wówczas musiałem z pieniędzmi uciekać do Ameryki, jak to panu z pewnością było wiadomo...

— Ach tak, i to tak szybko i tak daleko, że wszelki ślad zaginął, — zauważył Kulanin.

— Oczywiście, bo tak rozum nakazywał. Rozjeżdżawszy się w tamtejszych stosunkach, zabrałem się zaraz do dzieła i rozpocząłem krótko po sobie kilka przedsięwzięć, które wszystkie miały świetne powodzenie. Już po kilku latach dobiłem się znacznego majątku, mogę bez przesady powiedzieć, nawet bardzo znacznego majątku i oto teraz przybyłem do Paryża, aby tu spędzić resztę mego życia, wolny od trosk i trudów, — wywodził pan Neczajew.

— Cieszy mnie wielce, że się panu tak poszczęściło, — rzekł pan Kulanin, — życzę panu i nadal wszelkiego szczęścia.

— Dziękuję panu za życzenia, panie Kulanin, chociaż już mi nie są potrzebne. Chciałbym się jednak za nie mimo to odwdziżyć i zwrócić panu sumę, której sobie kiedyś od pana pożyczyłem, a że w szczęściu człek bywa rzetelnym, więc dodam i odsetki. A że mam zawsze przy sobie większą sumę pieniędzy, natenczas sprawę najlepiej zaraz załatwimy.

To mówiąc, dobył portfelu i wręczył swemu dawniejszemu pracodawcy okrągło dwieście tysięcy franków.

— Co pan na to powie? — zwrócił się przystem do Kulanina z promieniejącym uśmiechem.

— Co mam powiedzieć? — Kulanin na to, chowając pieniądze. — Oto szkoda, że pan wówczas nie... pożyczyl sobie z mej kasy jakich stu tysięcy rubli!

PAŃSTWO KOŚCIELNE.

Dyktator włoski Mussolini długo i poważnie zastanawiał się nad unormowaniem stosunku odrodzonych Włoch faszystowskich do Watykanu, zanim podjął odpowiednie rokowania, które szczęśliwie doprowadziły wkońcu do zawarcia paktu laterańskiego. Pakt ten otwiera obecnie możliwość Ojcu św. brania udziału w życiu i polityce międzynarodowej oraz występowanie w imię odwiecznych katolickich zasad sprawiedliwości i moralności. Ojciec św. odzyskał bowiem w wyniku układu z Włochami wydartą jednemu z Jego poprzedników w roku 1870 władzę świecką i jako władca świecki ma prawo interesować się i zabierać głos wobec tych przejawów wydarzeń, które odegrać mogą wielką rolę w życiu świata. Można oglądać w Muzeum Laterańskim ową komnatę, stół, kałamarz i złote pióro, podarowane Mussoliniemu przez Kardynała Gaspariego, którym podpisywano pakt a nawet dwa fotele, na których siedzieli ci dwaj wielcy pełnomocnicy, Watykanu i Kwirynału. Na mapie Rzymu wykreślono już nawet granicę Państwa Kościelnego, idącą dziś po linii pałaców, parków, Bazyliki św. Piotra itd., a oddzielającą je od terytorjum Włoch.

W związku z tym faktem epokowego znaczenia, jakim była ugoda dokonana w roku 1929 między Papieżem Piusem XI. i królem Wiktorem Emanuelem warto przypomnieć dawną historję Państwa Kościelnego, aby tem lepiej ocenić, poznać i zrozumieć zadania, jakie mu w udziale przypadają.

Do VII-go niemal wieku przebiegały całą Europę wszędy i wzdłuż rozmaite na pół dzikie plemiona, które potem dopiero przekształciły się w narody i społeczeństwa. Panowało bezprawie, prawo pięści. Z wyżyn katedry św. Piotra, ze stolicy apostolskiej świeciło tylko słońce ideji Chrystusowej. Wodzowie ówczesnej Europy czę-

sto też odwoływali się do biskupów rzymskich. Właściwie papież organizowali Europę. I słusznie pisał św. Ambroży: „Fale barbarzyńców rozpryskują się o skały Kościoła.“

Gdy potem Hunnowie pod wodzą Attyli wkroczyli do Włoch, ludy tego półwyspu opanował wielki przestach. Wówczas to biskup rzymski, nieustraszony Leon wychodzi na ich spotkanie barbarzyńców. Za obronę ma krzyż.

I cóż się dzieje? Attyla olśniony blaskiem wiary ustępuje z kraju. Również Papież ratuje nieza długo potem Rzym przed klęską i rzezią, kiedy urządzili najazd okrutni Wandalowie. — Tak rosło znaczenie Papieży nie tylko jako namiestników Chrystusa, ale jako czynnika świeckiego. Ludy bowiem wystawione na pastwę uzbrojonych hord widziały w Papieżach obrońców skutecznych i opiekunów. Dlatego też powstają nabożne fundacje przy Stolicy Apostolskiej.

W dalszym przebiegu dziejów Cesarstwo wschodnio - rzymskie straciło swe znaczenie, jedynie Papież pozostał czynnikiem, jednoczącym ludy, łączącym i wiążącym je duchowo. W północnych Włoszech osiedlili się Longobardowie i wkrótce okazali się bardzo niebezpiecznymi dla swych

sąsiadów, przede wszystkim zaś dla Rzymu. Papież, nie mogąc własnymi siłami obronić miasta, zmuszeni byli szukać oparcia w państwie Franków. Papież Stefan II pomaga Pepinowi Małemu do objęcia tronu. Późem mianuje go patrycjuszem rzymskim, powierzając mu w ten sposób opiekę nad Stolicą Apostolską. Korzyści były stąd wielkie. — Pepin pokroził Longobardów, darując zdobyte na nich ziemie w roku 755 (z miastami: Rawenną, Bolonią i Ankoną) Stolicy Piotrowej (jest to t. zw. patrimonium S. Petri). Ziemie te połączone z Rzymem stanowiły podstawę Państwa Kościelnego.

OJCIEC ŚW. PIUS XI.

Dotacja Pepina zamieściła Papieży w liczbie panujących świeckich i stała się fundamentem najstarszego mocarstwa na obszarze obecnych Włoch. Słynny ówczesny historyk tak pisze: „Jeżeli zostawała Włochom jaka nadzieja polepszenia bytu, lub przynajmniej ulgi, nie mogli jej pokładać w kim innym tylko w Papieżu, którego oddawna uważać zwykli byli Rzymianie za swego przedstawiciela i obrońcę praw, za tego jedyne, który umiał pocieszyć uciśnionych i wystąpić ze słowami sprawiedliwości wobec ciemniejszych.“

Pepina niebawem zaćmił swą sławą cesarz Karol Wielki. Szczycił się on swym tytułem „Protektora Kościoła“ i przy każdej okoliczności okazywał najgłębsze swe uszanowanie dla Papieża, co więcej wykonał publiczną przysięgę, że „będzie się opiekował Kościołem rzymskim całą swą potęgą“. Cesarz aczkolwiek był władcą wielu królestw — połowy Europy, aczkolwiek wskrzesił „święte państwo Rzymskie“ to jednak nie przeniósł swej stolicy do Rzymu. Uważał bowiem za bardziej korzystne dla całego chrześcijaństwa, ażeby Ojciec św. mógł nieskrępowanie panować na pewnym obszarze. Kroniki nazywają cesarza Karola Wielkiego „świętym“, ponieważ wybudował tyle klasztorów, ile jest dni w roku, tak wielką miał cześć i szacunek dla Kościoła. Potwierdził on nie tylko dotacje Pepina, ale ofiarował po

wieczne czasy stolicy Apostolskiej nowe obszary. Po nim inni cesarze chrześcijańscy, mając poważne i niezbité dowody zbawionego wpływu Kościoła (złagodzenie obyczajów, prawa; podniesienie wartości człowieka, rodziny, znaczenia państwa; tworzenie przytułków, szpitali itp.), nadawali zwierzchnikom jego różne przywileje i prawa. Ze swojej strony również Kościół pragnąc odwdziżyć się za to, przyznał cesarzom wpływ na obiór biskupów, prawo zatwierdzania ich wyboru oraz przywilej zwoływania soborów.

Taka to była przyjaźń ołtarza z tronem. — Prawem zwyczajowym państwa chrześcijańskie podlegały cesarzowi (co przypomina w naszym stuleciu zależność państw od Ligi Narodów). Mówiono w onczas: „Papież — to sumienie narodów, cesarz — to rycerz Kościoła.“

Wskutek reformacji stracili Papież wielką część ze swego świeckiego i duchownego wpływu, i odtąd stopniowo datuje się upadek świeckiej władzy papieskiej. Podkopały ją ostatecznie wojny napoleońskie i okres odrodzenia narodowego włoskiego, które zwracało się przeciw Stolicy Apostolskiej, jako władzy suwerennej nad włoskimi terytorjami.

Jeszcze w dniu 29 czerwca 1868 r. Ojciec Św. Pius zwołuje powszechny Sobór, który zbiera się w Watykanie 8 grudnia 1869 r. Ogromne koszta

Bazylika św. Piotra i widok na Watykan.

Grupa pielgrzymów w Rzymie przed Watykanem.

tego zgromadzenia do reszty zrujnowały skarb papieski, zmniejszony poważnie w okresie walk między Włochami a Francuzami, jak i podczas powstania włoskiego, na którego czele stanął sławny Garibaldi. Wybuch wojny francusko-niemieckiej spowodował nareszcie katastrofę, która położyła koniec władzy świeckiej papieży. Jednak dopiero po upadku Napoleona król Wiktor Emanuel ulegając żądaniom stronnictwa narodowego, wysłał do Papieża w dniu 8 września 1861 r. hrabiego Ponza di San Marino z oznajmieniem, że w interesie bezpieczeństwa Stolicy Apostolskiej widzi się zmuszonym zająć Rzym. W dniu 11-y tego miesiąca wkroczyły wojska włoskie do państwa kościelnego, a dn. 20-go generał Cadorna po 5-godzinnej kanonadzie wszedł do Rzymu. Po zarządzeniu powszechnego głosowania na dzień 2 października, kiedy 133 681 obywateli miasta opowiedziało się za Włochami, zaś tylko 1507 obywateli za Państwem Kościelnem, wcielił król Wiktor Emanuel dekretem z 7 październ. 1870 r. Państwo Kościelne do Włoch. Wówczas to Papież ogłosił się więźniem Watykanu.

Jak wygląda dzisiaj Państwo Papieskie odrodzone w wyniku układu laterańskiego, podpisanego przez dyktatora Mussoliniego i sekretarza kardynała Caspariego?

Jak wygląda ta część wielkiego Rzymu, gdzie mieści się największa moralna potęga świata? —

Citta di Vaticano obwarowało swą granicę. Przy jej wylotach ustawiono karabinierów. Przy jednym z wjazdów wybudowano parkan graniczny, a przy nim budkę wartowniczą, pełną żołnierzy i ustawionych w kozły karabinów. A więc straż pograniczna, kawałek armji, widomy znaczek siły zbrojnej. Oczywiście nie będzie ona wojowała i krwi przelewała — służy raczej, — jako żandarmerja do utrzymania w porządku i karności tych kilkuset obywateli watykańskich.

W Watykanie rządzi gubernator świecki, komendant Serafini. On to zorganizował całą administracją, on wydaje rozporządzenia i pilnuje ich wypełnienia. Uporał się już z całym szeregiem kwestji bezpieczeństwa publicznego, zdrowotności, oświaty i poczty. Wprowadził m. inn. dla watykańczyków legitymacje osobiste z fotografią, nazwiskiem i podpisem własnym, a więc normalne paszporty. Legitymacje takie mają być okazywane na każde życzenie władz i żandarmerji papieskiej.

Oczyszczono cały plac i bazylikę św. Piotra od nieuczynnych i nielegitymowanych przekupniów i przewodników, wymieciono też żebraków, natrętnych nieraz do obrzydliwości. Mniej będzie więc oszustw, kradzieży, naciagań. Przewodnicy muszą mieć koncesje watykańskie, które będą sprawdzane z równą miarą przez żandarmerję papieską jak i rzymską, albowiem obie pospo-

tu czuwają nad placem św. Piotra uznanym za kondominjum (wspólną własność Państwa Kościelnego i Królestwa Włoskiego). — Pomyślano też o higienie całego terytorjum, gmachów i doraźnej pomocy w razie zasłabnięć i innych wypadków. W tym celu jest uruchomiony wydział sanitarny

Benitto Mussolini.

z przychodnią i apteką. Pracują w nich lekarze i pielęgniarki. Poza tem przeprowadzono naprawę i instalacje kanalizacji. Przestrzega się czystości w bazylice, na podwórzach, dziedzińcach, korytarzach i galerjach.

Wymiar sprawiedliwości za przekroczenie powyższych i innych rozporządzeń gubernatora jest stosowany na miejscu, o ile idzie grzywny; — na terenie zaś rzymskim, jeżeli wyniknie potrzeba, sądu albo aresztu. Sprawa więziennictwa w samym Watykanie nie została uznana za aktualną.

Dzieci obywateli watykańskich muszą się uczyć

na podstawie rozporządzenia o obowiązku powszechnego nauczania. Kto je przekroczył, płaci pierwszy raz 500 lirów grzywny albo odsiaduje 10 dni aresztu. Wobec braku w pierwszych miesiącach odrodzenia Państwa Kościelnego odpowiedniego lokalu na szkołę, gubernator zwrócił się do władz oświatowych rzymskich z prośbą o odstąpienie pewnej ilości miejsc w szkołach powszechnych włoskich w pobliżu Watykanu, do których tylko tymczasowo uczęszczać ma dziatwa watykańska.

Poczta watykańska nie próżnuje. Ma ona kilka kiosków z sprzedażą znaczków w najrozmaitszych cenach. Stoją przy nich ogonki filatelistów z zawodu i zwykłych korespondentów, którzy zwłaszcza z początku wysyłali hurtem pocztówki i listy, byle tylko zdobyć stemplowany egzemplarz znaczkowy. Naklejali je całą masą nawet grubo ponad konieczną opłatę pocztową. Kolekcje pierwszego wydania marek dochodziły do ceny tysiąca lirów. Do połowy października 1928 r. sprzedano znaczków za przeszło 5 milionów lirów. Dwie pielgrzymki polskie, pierwsza ogólna, specjalnie z Górnego Śląska, liczące razem 1300 osób, — wysłały około 10 000 pocztówek.

Stosunki między Ojcem Św., a królewską rodziną włoską oraz dyktatorem Mussolinim układają się na ogół dobrze, co zawdzięczać można wielkim zdolnościom dyplomatycznym sekretarza Kardynała Caspariego. Włoska rodzina królewska wyraziła też życzenie, ażeby Ojciec Św. osobiście pobłogosławił zaręczyny następcy tronu, ks. Umberto, z królowną belgijską.

Oto całość syntetyczną, przedstawiającą w krótkim zarysie rozwój Państwa Kościelnego i tych wielkich wydarzeń, jakie powołały go w roku 1928 znowu do życia. Dzieje te dowodzą, że Kościół jest istotnie Opoką Piotrową, o którą rozbijają się przemijające prądy światowe. Potęgą duchowa Kościoła nigdy mimo największych nawał nie skurczyła się i nie rozpadła, lecz przeciwnie z dnia na dzień rośnie i rośnie w dalszym ciągu. Kościół wpływa na życie narodów i państw w myśl obietnicy Chrystusowej: „A ja będę z wami aż do końca świata“.

OSOBLIWE ZWIERZĘ.

Najdziwniejszym stworzeniem jest bodaj leniwiec, zwany także Ai z tego powodu, że to jest jedyny głos, jaki z siebie wydaje, i to bardzo rzadko. Na pierwszy rzut oka zewnętrzny wygląd jego przypomina nieco małpę, nie jest ono jednakże bynajmniej pokrewnym małpom, bywa od pół metra do całego metra długi, na małą główkę ze strasznie głupimi oczami. Najwięcej u

niego podpada, że przednie łapy są daleko dłuższe od tylnych, a wszystkie zaopatrzone są w ogromne szpony, którymi się zawiesza u gałęzi. Leniwiec bowiem prawie, że nie chodzi po ziemi, tylko całe życie spędza wyłącznie zawieszony u gałęzi. Z tego powodu też włosy, którymi jest pokryty, nie rozchodzą się u niego jak u innych zwierząt — z grzbietu ku obu bokom, tylko z brzucha w obie

strony ku grzbietowi. Główkę swą może okręcić zupełnie raz w koło szyi. Gdy deszcz padać zaczyna, zwierzę spuszcza główkę ku dołowi i w takiem położeniu znosi nieruchomie najobfitsze ulewy, podczas gdy deszcz spływa po owłosieniu. Jak się powiedziało, chodzić zwierzę to prawie wcale nie potrafi, tylko się czołga, przykładając do ziemi swe przednie łapy po łokieć. Raz uczepiwszy się gałęzi, powoli, ale to zupełnie powoli wciąga się z jednej gałęzi na drugą, trzymając się jednego drzewa, dopóty nie pożre wszystkich pączków i liści, które są jego jedynym pokarmem. Od jednego poruszeniu łapą czy nogą do drugiego mija zazwyczaj jakie 10 minut, ale zato jak się uczepi szponami, to go nikt i nic nie potrafi oderwać od gałęzi — prócz głodu. Nawet zabity leniwiec nie spada na ziemię, to wisi dalej. Indjanie, którzy polują na to zwierzę z powodu jego skóry, nieraz odcinają żywym leniwcem wszystkie cztery nogi, nie mogąc go w inny sposób spowodować do opuszczenia gałęzi, a zwierzę, nie umiejące się wcale bronić, nie rusza się z miejsca, dopóty nie spadnie na ziemię. Trzymane w klatkach, chociaż głodne, ani się porusza, aby zejść po podane jabłko. Jedynym sposobem, aby je zdjąć z gałęzi, jest podsuniecie drążka z żerem pod sam nos, ale i wtedy minie nieraz dobrze godzina, zanim wszystkiemi czterema łapami na drążku zawisnie, o ile mu się wciąż podtyka jaki pokarm nęcący. Z drążka jednak nie zdejmie go już nikt ani wabieniem żadnem, ani biciem, na które zdaje się być zupełnie nieczułym.

Skoro drzewo, na którym żyje, całkiem już jest ogolone z liści, natenczas leniwiec spada na ziemię i zwykle, leżąc na plecach, posuwa się po-

woli do najbliższego drzewa i usiłuje się wciągnąć na nie za pomocą swych szpon, co nieraz wymaga kilka dni. W tym okresie pada zbyt często ofiarą wszelakiego rodzaju zwierząt, które nie gardzą jego mięsem, będącem dla ludzi wprost obrzydliwego smaku.

Leniwcę żyją wyłącznie w Ameryce południowej, są zwierzętami ssąciami, a znane są dwa rodzaje; jedne mają po 2, drugie po 3 szpony u każdej łapy, jedne posiadają tylko krótki ogonek, którego drugim brak zupełnie.

Uczeni, którzy badali odkopaliska z czasów przedpotopowych, znaleźli znakomicie zachowany szkielet leniwca z onych prawieków, nawet zachowany wraz ze skórą, ale rozmiarów wprost niewiarogodnych, bo wielkości nosorożca i słonia! Okaz, odkopany w jaskini obok wygasłego wulkanu pod warstwą ziemi 60 metrów grubości, jest o tyle cenniejszym, że jest jedyny, jaki znaleziono w tak doskonałym stanie. Wprawdzie podania z późniejszych czasów, jakie się dotąd przechowały, wspominają o wielkich leniwcach, ale nikt nie przypuszczał, żeby były kiedykolwiek istniały leniwcę tak olbrzymie. Jak się te ogromne leniwcę odżywiały, jest dla nas zagadką, bo przecież nie mogły swych cielsk zawieszać u gałęzi, któreby takich ciężarów wytrzymać nie umiały; chyba wyrwały drzewa z korzeniami lub je łamały, boć siłę musiały posiadać nielada.

Rząd stanu Texas, w którym ów szkielet leniwca przedpotopowego znaleziono niedawno, zamierza dokonać dalszych poszukiwań w nadziei, uzyskania więcej okazów zwierząt z dawno minionych wieków.

SREBRNE DZWONKI.

(KOŁYSANKA.)

Dzwoń dzwonku, dzwoń srebrny
 Swój pacierz wieczorny,
 Dzwoń dzwonku, dzwoń srebrny
 Hymn czysty, jak łąza;
 Ku stronie podniebnej
 Z wieżycy klasztornej,
 Ku stronie podniebnej
 Niech płynie pieśń twa...

Gdzieś w chacie wieśniaczej
 Blask pada z komina,
 Gdzieś w chacie wieśniaczej
 Modlitwy szept mknie:
 Za chmurnych tulaczy
 Śle prośby dziecina,
 Za chmurnych tulaczy
 Paciorek swój śle...

W cmentarną mknie ciszę
 Twój odgłos srebrzysty,
 W cmentarną mknie ciszę
 Stęskniony śpiew ten
 I zmarłych kołysze
 Na spokój wieczysty
 I zmarłych kołysze
 Na błogi, na sen...

Swój pacierz wieczorny
 Dzwoń dzwonku, dzwoń srebrny,
 Swój pacierz wieczorny
 W gwiazdzistą ślij toń...
 Z wieżycy klasztornej
 Ku stronie podniebnej,
 Z wieżycy klasztornej
 Dzwoń dzwonku! dzwoń... dzwoń!...

Prezydent Rzeczypospolitej na dożynkach na Górnym Śląsku.

Pan Prezydent Mościcki na śląskich dożynkach.

Ludność rolnicza Śląska przeżyła w niedzielę, dnia 18 sierpnia 1929 r. niezapomniane chwile. Oto przedstawiciel majestatu państwa wszedł do ludu nie jak pan i władca, ale jak ojciec i brat, by ucisnąć spracowaną dłoń rolnika, cieszyć się z

nim razem zebrany w pocie i trudzie plonem. Prezydent Mościcki przybył w niedzielę na uroczystość dożynek, a opis tych chwil podajemy poniżej za znaną gazetą „Katolik“, która wychodzi w Katowicach.

W niedzielę, 18 sierpnia, o godzinie 16.40 wyjechał pan Prezydent z wojewodą dr. Grażyńskim na dożynki, urządzone staraniem Związku Śląskich kółek rolniczych i Związku Młodzieży Ludowej do Podlesia. W Podlesiu oczekiwała banderka konna, która poprzedzała samochód Pana Prezydenta. Przy wjeździe oddano 21 powitalnych strzałów z moździerzy, a z wieży kościelnej odezwały się dzwony, zaś z kopalni węgla z Kostuchny zabrzmiał głos syreny. Ze szczytów bramy triumfalnej, ustawionej przed miejscem, za którym miały się odbywać dożynki, dziewczęta sypały kwiaty na samochód Pana Prezydenta, a ustawieni w szpaler członkowie Związku Powstańców Śląskich oraz ludność wznosili okrzyki na cześć Dostojnego gościa, przyczem orkiestra wiejska odegrała hymn państwowy.

U następnej bramy oczekiwali Pana Prezydenta: ks. biskup dr. Lisiecki w otoczeniu duchowieństwa, starosta pszczyński dr. Jarosz, poseł Polakiewicz, reprezentant Związku Legionistów i Bezpartyjnego Bloku, naczelnik gminy Jarczyk, starosta dożynkowy Strzelczyk, prezes Związku Rolników Buła, prezesi kółek rolniczych i licznie zgromadzona ludność.

Starosta dr. Jarosz powitał Pana Prezydenta przemówieniem, które zakończył okrzykiem na cześć Najjaśniejszej Rzeczypospolitej i Jej Prezydenta. Następnie przemówił naczelnik gminy Podlesia Jarczyk, poczem dziewczyna wiejska wręczyła Panu Prezydentowi staropolskim zwyczajem chleb i sól. Z kolei przemawiali starosta dożynkowy Strzelczyk i prezes Związku Rolników Buła.

Gdy po powitaniu Pan Prezydent wśród szpaleru ludności i okrzyków przechodził do namiotu, wypuszczono kilkaset gołębi, które wleciały w powietrze. Po zajęciu miejsc chór mieszany wiejski odśpiewał pieśń powitalną.

Następnie rozpoczęły się obrzędy dożynkowe powitaniem gospodarza przez dziewczęta, które chóralnie oddeklamowały okolicznościowy wiersz, ułożony przez p. Kucharczyka, poczem zbliżył się wóz ze snopami, z którego zsiadli wieśniacy i wieśniaczki w strojach ludowych z przystrojonymi sierpami i kosami. Kobiety przyniosły przed Pana Prezydenta cztery snopy: żyta, pszenicy, jęczmienia i owsa, oraz koronę, zrobioną z owsa, przyczem rolnik Czerniak przemówił w gwarze śląskiej, wyrażając radość ludności z przybycia Pana Prezydenta.

Następnie przy dźwiękach pieśni odtąńczono ludowe tańce. Prezes Związku Rolników na powiat pszczyński, Grajcarek, wygłosił przemówienie, w którym podniósł doniosłe znaczenie fabryki azotniaków w Chorzowie dla rolnictwa.

Po odśpiewaniu przez młodzież pieśni żniwnej i odtąnczeniu trojaka udał się Pan Prezydent na podwieczorek pod gołym niebem. Przy stole, ustawionym w podkowie, zasiadło około 80 osób, rolników z bliższych i dalszych okolic. Podczas podwieczorku orkiestra rolnicza odegrała kilka utworów.

Po podwieczorku Pan Prezydent udał się do naczelnika gminy Jarczyka, gdzie wpisał się do księgi pamiątkowej. Pan Prezydent zaszczylił dłuższą rozmową starostę dożynkowego, Strzelczyka, wyrażając mu podziękowanie dla inicjatorów tej milej uroczystości.

O godz. 18.25 Pan Prezydent przy dźwiękach hymnu państwowego odjechał samochodem.

* * *

Obraz nasz przedstawia Pana Prezydenta siedzącego w środku podczas dożynków. Po prawej stronie Pana Mościckiego siedzi wojewoda śląski p. Grażyński a po lewej biskup śląski ks. dr. Lisiecki. Stwierdzić należy, że były to pierwsze dożynki, które tak uroczysto obchodzono.

Męczennik tajemnicy spowiedzi św.

Razem z biskupami współzawodniczą w wier-nem spełnianiu swych obowiązków w Meksyku kapłani.

Gdy pewnego dnia ksiądz Correa w Zakatekas niósł pewnemu choremu Najśw. Sakrament, został — pomimo wszelkich środków ostrożności — zaskoczony przez jeden z oddziałów. Naśmiewali się z niego i chcieli wydrzeć Najświętszy Sakrament, by go znieważać.

— Mnie możecie zabić — zawołał kapłan — ale nigdy nie dopuszczę do takiego świętokradztwa.

Szybko odskoczył kilka kroków wstecz i spożył św. hostję. Wściekli żołnierze rzucili się na księdza i wśród obelg zaprowadzili go przed komendanta.

— Wpierw — odezwał się komendant do niego — wypowiadasz tych tu buntowników, których widzisz i którzy za chwilę będą rozstrzelani, potem pomówię z tobą dalej!

Kapłan uczynił, jak mu kazano. Ledwie więźniowie się wypowiadali, zwrócił się komendant do księdza i krzyczał:

— Teraz mów, z czego ci ludzie się spowiadali!

— Nigdy! — odpowiedział kapłan wzburzony.

— Jakto, nigdy? — krzyczał komendant. —

Na miejscu każę cię rozstrzelać.

— Proszę bardzo, stoję przeciw, nie uciekam, ale tajemnicy spowiedzi św. nie zdradzi żaden kapłan. Jestem gotów umrzeć.

A komendant, wściekły jak zwier, rozstrzelać kazał kapłana.

POD PIORUNAMI.

Z czasów przedwojennych umieszczamy poniżej piękne opowiadania na tle prześladowania unitów przez Moskali w bylej Kongresówce.

Ksiądz Wikliński zdążył przed nocą powrócić z miasta do swej plebanji, pił herbatę i opowiadał Marcinowej o wyprawie:

— Kasztankę przyprowadziłem napowrót, bo na całym jarmarku nie było takiej rysistej szkapy. Dobrać do pary ani podobieństwa — sprzedać szkoda. Zato bryczkę zamieniłem kapitalnie.

— Jedno z drugiem tyle, że ksiądz proboszcz dopłacił?

— A jakżebyście chcieli, Marcinowo, żeby mi kto za rozkołatą bryczkę dał nową i jeszcze co dodał?

— Nie mówię — tylko, że stara była pakowniejsza i na wiosnę trzydzieści rubli za naprawę kosztowała.

— Dalibyście pokój, Marcinowo. Proboszcz musi dbać o zewnętrzną okazałość, jako urzędnik Boży. — A te sucharki już czuć szafą, zobaczcie...

Marcinowa, jędrna i czysta kobieta czterdziestoletnia, zaczerwieniła się po uszy. Wzięła ze stołu koszyk z pieczywem, zbliżyła go do zastrzonego nosa i rzekła:

— Szafą nie może być czuć, bo szafa czysta, jak szkło; ale tem pudelkiem od pani Drozdowskiej, co to przyszło z bielizną kościelną. Jegomości kazał schować, że niby drewniane, a to ci pachnie jakimś piżmem i perfonuje, gdzie tylko położyć.

— Postawcie pudelko na szafie — uśmiechnął się proboszcz.

— A no, można...

Marcinowa wyszła z pokoju, a ksiądz pił pachnącą herbatę i zgodnie z nią wonie parnej nocy letniej, wchodzące przez okna otwarte. Plebanja stała na górze, okna saloniku wyzierały w wyższe warstwy powietrzne, w dziedzinę lotu ptaka, teraz

pustą i tajemniczą. Noc oddychała przez sen krótkim, gorączkowym poświtem.

Gospodyni powróciła w usposobieniu mściwym za to, że ją przekonano o maleńkiej usterce w jej gospodarce. Ale pozory zachowała dobroduszną.

— Ale w plebanji, kiedy ksiądz proboszcz bawił na jarmarku, mieliśmy gości. Żandarmy przyjechały.

— Znowu?! — skrzywił się ksiądz, jakby muchę połknął z herbatą. — Czego chcieli.

— A bo ja wiem? ... powiadali, że w tych dniach powrócą.

Spostrzegłszy jednak, że nowina podziela na proboszcza przygnębiająco, Marcinowa zapomniała odrazu o swej zemście osobistej i jęła uspakajać:

— Proszę jegomości, ludzie, jak inni na służbie. Kręcą się tylko, żeby pokazać, że coś robią. Dałam im herbaty — to dziękowali, jak zwyczajni podróżni.

— Pytali o co, czy jak?

— Mówili tylko, że do metryk kościelnych mają interes.

— Metryki mam w zupełnym porządku; żadnych tam nielegalności... — pomyślał ksiądz przez chwilę i rozpogodził twarz.

Marcinowa patrzyła już z spokojem na swego proboszcza, ale, myśląc o zaperfumowanych sucharkach, tłumaczyła się:

— W tym roku, proszę jegomości, każda rzecz mocniejszy z siebie zapach wydaje. Ciągłe upały, ciągłe burze. I teraz nadchodzi.

— Ej, gadacie... — skrzywił się znowu ksiądz — dzień był pogodny, kiedy powracałem, a teraz i wietrzyk się obudził.

— Niechno jegomości wyjrzy, jaka tam chmura leci od zachodu.

CYRK NATURY W AMERYCE.

W Colorado Rockies, olbrzymim parku, każdy miłośnik natury jest zachwycony pięknnością cyrku natury. Przejeżdżając samochodem przez urocze okolice, podpadają tu i owdzie dziwnie ukształtowane drzewa i groteskowe skały. Porównać je można z akrobatami cyrkowemi; tu wyciąga słoń swoją długą trąbę, tam jaszczurka skrobie się na szczycie jakiś, dalej widzimy zabawnych clownów w pilnej rozmowie. Skały olbrzymie są drągami, które podpierają namiot cyrku, dachem jest niebieskie niebo a mniemani aktorowie tego cyrku naturalnego są skały i drzewa.

Podajemy dwa obrazki tych dziwów, które wytworzyła natura w tej pięknej okolicy.

Dziwne drzewo przypominające kształtami słonia.

Proboszcz zbliżył się spieszenie do okna i spojrział. Rozległa ciemność gęstniała ku zachodowi, kłębiła się stamtąd dymna, ścigająca ostatnie gwiazdy na niebie. I złowrogi śmiech błyskawicy rozproszył wszelką wątpliwość.

Ksiądz cofnął się nerwowo i przeżegnał się:

— Zamykać okna, zamykać! — zawołał głosem złamanym, nieprzystojnym silnemu, trzydziestokilkolletniemu mężczyźnie.

— Zrobi się, zrobi; jeszcze daleko... — odrzekła Marcinowa bez najmniejszego wzruszenia.

I, zamknawszy dwa okna w salonie, wyszła, aby dojrzeć innych otworów domu.

Ksiądz, chodząc niespokojnie, zezował ku oknom — a nuż przejdzie bokiem — ale ciche strachy błyskawic ścisły go za serce coraz częściej, a grzmot począł iść zdaleka ciągly, jak dudnienie setnych wozów po brukach, przerywane niepokojącym łomotem.

Szła burza piorunowa. Z odnawianych co chwila błyskawic czynił się dzień silny, i w tej zorzy trwożnej widać było daleko w kraj, bo dom stał na wzgórzu wyższem jeszcze, niż kościelne, nad urwiskiem wąwozu. Wąwóz rozszerzał się w ulicę wiejską, osypaną po obu stokach ciemnymi chatami, niby stadem skulonych zwierząt, które, spelzając z gór do dna wąwozu, przywarowały na różnych wysokościach. Okolica była górzysta, pograniczna z Galicją.

Plebanja gotowała się, jak do odparcia obłęzenia. Marcinowa powróciła, niosąc już przy klęczkach główne narzędzie obrony, dzwoneczek loretański — i czysty jego głosik, zażegnujący burzę, mieszał się do fałszywego pobrzęku żelastwa. Gospodyni, krzając się tak, zdawała się zajętą czemś ważnem, mądrzem i niechybnem, czemś także wyraźnie wesołem.

Poskoczyła ku oknu:

— Niechno jegomość popatrzy, jak te chałupy ślepkami do nas świerkają, kiedy się błyśnie! A lipy przy kościele to niby srebrne! Już to nasza

wieś najcudniej wygląda w nocy podczas burzy — jak luminacja!

Ksiądz proboszcz był wręcz przeciwnego zdania:

— Nie gadałaby głupstw Marcinowa! Burza jest zawsze gniewem Bożym. — A drzwi główne zamknięte i od podwórza niema przeciągu w sieni?

— Zamknięte wszystko, proszę jegomości, nawet brama od obejścia. Żeby i do chorego prosili, niktby do nas przystępu nie znalazł, jeszcze w tym loskocie. O, znowu...

Ksiądz wzdrygał się przy każdym błysku i grzmocie, a nie chcąc ciągle się żegnać, kreślił ręką, zatkaną za sutannę, małe krzyżyki na wysokości serca. Marcinowa patrzyła na niego do brotliwie, z odcieniem ironji. Ksiądz Wikliński poszukiwał jakiegoś lekarstwa na swój wstręt do burzy, którego się wstydził, lecz nie mógł go opnować.

Spróbował gniewać się:

— Bo też zbudowali tę plebanję jakby na pastwę ognia niebieskiego! Żeby choć dach blaszany, żeby piorunochron! Ale to gont — i najwyższa góra!

— Ej, księżu proboszczu dobrodzieju, Pan Bóg strzeże już lat kilka, nie spuści i dzisiaj kary na nas — bo i za co?

Żeby szczerzyła Marcinowa, wzięwszy się pod boki, jakby chciała wypomnieć księdzu niedowiarstwo, czy zbytek cnoty.

— No, no, nie trącać się do wyroków Bożych...

Tymczasem deszcz, gładzący dotąd pluskiem ostrzegawczym zakropłone szyby, zaczął się wzmagać i sieć, napelniał coraz głośniejszy przerwy między porykami gromu i przesłaniał błyskawiczne zjawy szkłem płynnem, mętno-sinem, zapłakanem rozpacznie. Aż sam, jak grzmot, deszcz lunął na dachy i na odpryskującą igłami kałuż ziemię. Piorunowe łono chmur biło jednocześnie hukiem i błyskiem, wisiało nad samym domem.

— Niech Marcinowa... Niech Marcinowa idzie do siebie... ja się... pomodłę.

Ksiądz ukląkł przed łóżkiem w sypialnym pokoju i zaczął głośno odmawiać modlitwę, której prawie nie łowił uchem poprzez huk burzy, nie rozumiał. Widział przed sobą na ścianie krucyfiks... i myśli ścigały mu się sprzeczne pogłowie; — Bóg mą ucieczką i mocą... Gdyby mnie śmierć zaskoczyła tutaj, tak wcześniej!... Albo ogień, spalenie... palenie ciała!... Boże, bądź miłościwi!... Ale, dlaczego ja się tak strasznie boję?...

Trzask nagły, zdawało się dotykany, rzucił go półpostacią na łóżko. Krzyknął: — Boże... — czekał przez chwilę, aż mu przyszła świadomość

Dwie skały, nazwane braćmi siamskimi.

mość, że nic go nie boli, i pokój w żadnym miejscu nie poniósł szwanku.

— Drugie uderzenie piorunu!... Kiedyż to ustanie! Gdzieżby uciec, aby nie widzieć, nie słyszeć?!... — Biedny ksiądz chwycił poduszkę, nakrył nią głowę, wcisnął w nią uszy, radby był wleźć cały pod ten babski piorunochron.

Długo tak klęczał skulony i nakryty, miarując, czy burza się oddała... Oddalała się istotnie, nie było już tych uderzeń obuchem w głowę, których poczuł parę nawet przez puchy niby pęknięcie olbrzymich purchasek. Wychylił głowę. Grzmot gospodarował jeszcze hucznie po niebie, ale już dalej... ulewa tylko nie stłogowała.

Ale od kilku chwil słychać było hałas inny, ludzki i bliski... łomotanie do drzwi wchodowych.

Ksiądz zerwał się na nogi.

— Naturalnie dom się pali, a ja tu.

Podążył do sieni i zastał tam Marcinową, rozmawiającą z kimś przez drzwi zamknięte.

— Co się dzieje?

— A to jakieś warjaty, proszę jegomości, na taką pogodę...

— Nie pali się?

— Co się ma palić? Ludzie jakieś podróżne...

Ksiądz Wikliński sam przemówił przez drzwi, groźnie:

— Czego tu chcecie?

Głosy z za drzwi, męski i kobiecy, zmieszane:

— Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus!... chrześcijanie - katoliki, dopraszamy się łaski... niech nas piorun spali, jeżeli idziemy ze złą myślą.

Ksiądz porozumiał się jeszcze oczyma z Marcinową. Niema rady... otworzyć trzeba.

I otworzył.

Nie weszli zaraz, kłaniali się jeszcze za progiem, pod ulewą, młody chłop i dziewczyna uśmiechnięta, oboje tak przemokli, że woda ociekała z nich, jak z posągów, stojących wśród fontanny.

— Ruszcie się przecie, wejdźcie! — zawołał szorstko proboszcz i zamknął starannie drzwi, gdy ta para topielców weszła do sieni, zalewając podłogę.

— Czego wam trzeba? do chorego?

— Ej nie, proszę księdza proboszcza — odpowiedział chłop — nasza sprawa osobliwa.

— Jakżeście tu weszli, kiedy brama od obejścia zamknięta?

— Od wąwozu wleźli my pod górę, a potem bez płot.

— Dziewczyna także?

— Podsadziłem — zaśmiał się chłop, i dziewczyna zachichotała, kryjąc oczy odwróconą dłonią.

— No, idźcie się trochę osuszyć do kuchni.

Marcinowa nabrała sympatji do młodych, widząc ich dobre twarze i rosłe piękne postacie.

— Jeżeli ksiądz proboszcz pozwoli, to ja dam chłopu do przebrania się trochę tego przyodziewku, co to po drwalu zostało. A już z dziewczyną sobie poradzę.

— Dajcie, Marcinowo.

Podróżni suszyli się i przebierali w kuchni, a ksiądz znowu chodził po pokoju, stwierdzając z radością stopniowe oddalanie się burzy, która nie wyrządziła żadnych widocznych spustoszeń. Błyskawice, teraz już weselesze, ukazywały za oknami wieś na swoim miejscu i kościół między lipami, i nawet luny nie było na widnokręgu.

— Dobroczyzna ulewa — myślał proboszcz, głęboko wzdychając. — Wstyd tak się bać rozhukanego żywiołu, wstyd tem bardziej księdzu, który na śmierć zawsze być powinien gotów... Ale świat jest piękny, i ksiądz jest człowiekiem przywiązanym do ziemi.

Zapomniał prawie o swych nocnych gościach, gdy się zjawili, pięknie przebrani w sukmanę drwała i kieckę Marcinowej. Młodzi byli, dorodni i uroczyści, jakby szli na gody. Trzymali się za ręce.

— Tęgi z was parobek — uśmiechnął się ksiądz. — Jak się nazywacie?

— Hryć Lewczuk, dopraszam się łaski.

— A dziewczucha?

— Paraska Kuncewiczówna.

— To wy może... — zaczął ksiądz i odstąpił krok wtył, jak od zapowietrzonych, rozwarł usta i oglądał bacznie podróżnych, skąd pochodzą, bo suknie nosili nie swoje.

Lewczuk zrozumiał, pokłonił się w pas, zarówno jak i towarzyszka. Stał potem prosto, odetchnął i dobitnie, poważnym głosem uczynił wyznanie:

— A tak już katolicy jesteśmy uniackiego obrządku.

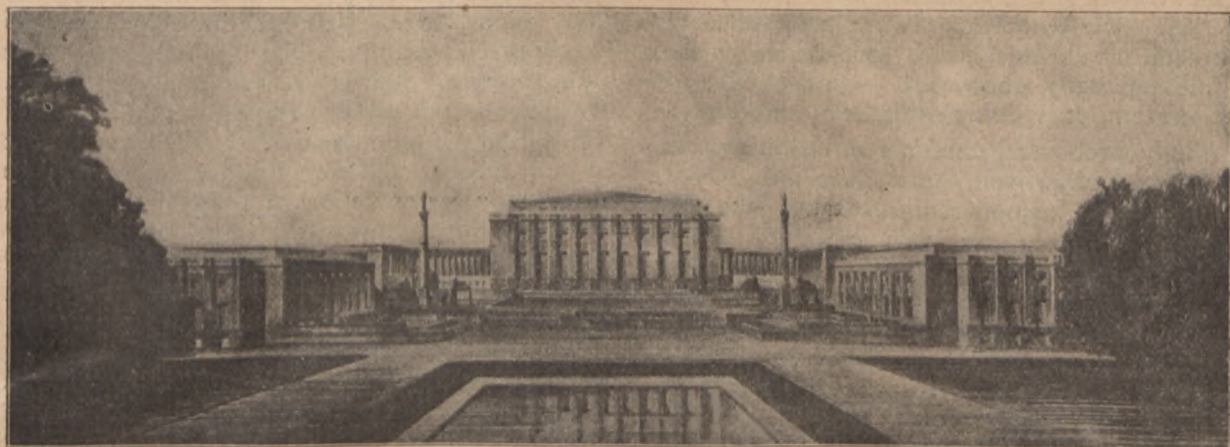
— I przychodzicie do mnie, łacińskiego proboszcza? po co?

— My w postanowieniu będący Lewczuk z Kuncewiczówną, szli do Galicji ślub brać od swojego księdza. Tylko, że przewodnika, za którym my szli, żandarmy przy granicy ułapili, to my uciekli tu do wsi, do znajomych. Ci nam powiadali, jako ksiądz tu dobry, według zakonu Bożego. To my na noc się niby do domu wybrali, a swoje postanowienie przed znajomymi zataili. I kiedy Pan Bóg zesłał burzę, wszystko kryjącą, my to przyszli do nóg się pokłonić ojcu duchownemu, żeby nas ślubem świętym połączył, jako polska wiara jedna jest.

Ksiądz zbladł, jak chusta, i odezwał się cicho, jakby się bał podstuchania czyjegoś w tej samotni i podczas burzy:

L I G A N A R O D Ó W.

Przyszły pałac Ligi Narodów w Genewie.

Po zakończeniu wojny powstała Liga Narodów, do której należą wszystkie państwa europejskie, a część państw z innych części świata. Zadaniem głównym Ligi Narodów jest dążenie do utrzymania pokoju w świecie i załatwiania wszelkich zatargów między państwami na drodze pokojowej.

Od czasu swego powstania Liga Narodów ma swą siedzibę na ziemi szwajcarskiej — w Genewie. Dotychczas jednakże stały sekretariat Ligi Narodów mieścił się w dawnym hotelu. Również

zgromadzenie wszystkich państw, wchodzących do Ligi Narodów oraz Rady Ligi Narodów odbywały się nie we własnym gmachu. Dopiero w roku obecnym zatwierdzony został projekt własnego budynku, czyli pałacu Ligi Narodów, który widzimy na powyższym rysunku.

Fundamenty zostały w roku bieżącym położone i budowa gmachu rozpoczęta. Odtąd najwyższe na świecie zgromadzenie kilkudziesięciu państw, pracujące nad pokojem świata, obradować będzie we własnym, wspianym pałacu.

— Wiecie wy, co by mnie za to spotkało, gdybym wam dał ślub? Sybir, ni mniej ni więcej.

— Wiemy, proszę łaski księdza proboszcza. I nam także. A jako noc jest, że psa na dwór nie wypędzi, to nikt o tem wiedzieć nie potrafi.

Ksiądz Wikliński wypraszał się:

— Bójcie się Boga, ludzie! Szukajcie unickiego kapłana. Ja tu przecie swoim owieczkom potrzebny.

— Do Galicji teraz już trudno, tutaj popy po cerkwiach nie nasze. A my owce Boże też jesteśmy... i nam pilno.

Ksiądz krzywił się, cmokał, chodził po pokoju. Młoda zaś para stała, jak posąg podwójny, mocnej i niewzruszonej woli.

— Jakżeż chcecie? tutaj? ... nawet świadka niema.

— To i przez świadka. Żeby tylko duchowna ręka nas związała.

Ksiądz stanął, popatrzył długo w twarze młodych, po żołniersku przed nim wyprostowanych. Potem oczy zasłonił ręką, poszedł wolno do swej sypialni i drzwi zamknął za sobą.

Hryć i Paraska pozostali sami, spojrzeli po sobie i rozmówili się tylko taką wymianą słów:

— A szczo, da on?

— Każe, da.

Stali na swych miejscach, milcząc i nie patrząc już nawet na siebie. Spotykali się tylko w marzeniu wspólnem. Stała im przed oczyma cerkiew ich stara unicka, dzisiaj „przemieniona“, i odnaleźli w pamięci głos dawnego unickiego księdza, dzisiaj Bóg wie, gdzie wywiezionego, i śpiewy niegdyś słyszane, buchające chórem weselnych dyszkantów, ogarniętych żądumą basów. I widzieli się w swych strojach ojcowskich, jak przystało dzieciom gospodarskim.

A tutaj pokój cudzy i nieskończona burza zagłada w okna ślepiami błyskawic.

Tylko nie zdawali sobie sprawy, że większą dzisiaj, niż mogliby być za szczęśliwych czasów swobody, że serca mają zahartowane w przesładowaniu i w stateczności, godniejsze, niż kiedykolwiek, sakramentu.

Otworzyły się drzwi do sypialni. Tam, na stole, nakrytym białym obrusem, stał krucyfiks między dwiema świecami. Ksiądz Wikliński w komży i w stule wzywał ręką nowożeńców, aby przeszli do przystrojonego na obrządek pokoju.

Hryć i Paraska ucieszyli się, że choć tyle zachodu i ozdoby było przy ich biednym ślubie, otoczonym grozą zakazów i żywiołów.

Przez parę tygodni po tej nocnej przygodzie ksiądz Wikliński żył w nieustającej trwodze oczekiwania. Była to dziwna trwoga połączona z zadowoleniem sumienia, które aprobowало spełniony niebezpieczny obowiązek — niepokój i spokój zarazem, stan duszy wyjątkowy, wojenny.

Młody proboszcz, choć nie zanedbujący obowiązków duchownych, miał dużo przyzwyczajęń świeckich. Znajomi cenili go także jako człowieka i towarzysza, skąd okazje wizyt i zebrań, to na obiadek, to na partję kart. Zagospodarował się także kapitalnie w swej plebanji i ogrodzie. W domu i w okolicy czuł się swojsko, kochał swą parafję nietylko jako ideę misji apostołskiej, lecz jako małą ojczyznę, pełną miłych ludzi i przyjemnych widoków.

Związek swój z całym tym świadkiem naraził owej nocy na niebezpieczeństwo. Gdyby się wykryło, mógł być usunięty stąd przynajmniej do innej parafji, albo i dużo dalej.

W przewidywaniu takiej możliwości zmienił niektóre swe projekty. Poco mu dobierać parę do kasztanki, poco i nowa bryczka, skoro to wszystko mogło ulec konfiskacie lub przymusowej sprzedaży? Młodzi Lewczukowie nie zadenuncjują go z pewnością. Marcinowa poskromi także, przez przywiązanie do księdza, swą gadatliwość; innych świadków, ani dokumentów nie ma... ale licho nie śpi.

Jakoż w kilka dni po owej burzy powrócili do plebanji żandarmi.

Ksiądz Wikliński czuł do żandarmów ten sam wstręt, co do burzy, nawet gdyby nie poczuwał się do żadnego wykroczenia przeciw istniejącym przepisom; tym razem jednak przyjął żandarmów odważnie, chociaż miał powody obawiania się ich poszukiwań.

Gdy minęli, jak tamta burza, gdy upłynęło znowu parę dni spokojnych, ksiądz Wikliński utwierdził sobie w pamięci spostrzeżenia, że burza trafia rzadko piorunem, a żandarmi nie zawsze wszystko wiedzą. Inny zaś, buntowniczy duch, który się budził w księdzu, mówił górniej:

— Raz kozie śmierć, i raz proboszczowi męczeństwo.

Potrzebował zaś ksiądz Wikliński punktu oparcia dla swego rozumowania, gdyż prześladowanie Unji było tego roku okrutne, a lato wyjątkowo burzliwe.

Zapaliły się temi dniami, o milę stąd, stodoły dworskie od piorunu; widziano w sąsiedniej parafji, jak piorun, okrążywszy ognistą wstęgą wieżę kościelną, strzelił w chałupę znanego złodzieja, figurując cudownie kierunek gniewu Bożego. Ale naszą wieś Bóg dotąd oszczędził. Tylko ulewy położyły ostatnie zboża nie zżęte — nic im nie będzie, bo już dojrzały i, lada parę dni pogody, dadzą się wziąć na sierpy — tylko droga wiejska między wzgórzami zmieniła trochę kie-

runek od ustawicznego rwania burzliwych potoków, które podmyły i węgiel chaty soltysa, a stary jawor, co rósł tuż przy wąwozie, runął od wzgórza do wzgórza i leży ponad drogą zielonym mostem. Nawet go sprzątnąć niewarto, aż w zimie — tak pięknie leży.

W miesiąc po opisanym ślubie znowu burza w nocy przeciągała nad plebanją, ale razy piorunowe były jakieś słabsze, a przynajmniej tak się zdawało księdzu Wiklińskiemu. Z brewiarzem w ręku siedział na krześle, zmuszając się całą siłą woli do myślenia o sprawach nieziemskich. Jednak dużo waty włożył do uszu.

Tak samo burza wysłała naprzód swe grzmięce forpoczty, rozhukane po pagórkach, i swe jaskrawe ręce, rozświecające kraj, nad którym zawisnąć miała piorunową grozą. Tak samo wkrótce kapela jej triumfalna urosła w zgiełk i płacz ulcwy, i główna siła z gromową artylerją przeciągnęła tuż nad drżącym dachem plebanji.

I znowu pośród największej trwogi rozległo się natarczywie pukanie do drzwi wchodowych. Ksiądz odrazu poszedł śpiesznie do sieni.

— Kto tam!?

— Niech będzie pochwalony... chrześcijanie-katoliki...

— A! tego już za wiele! — zawołał proboszcz. I otworzył.

Także para młodych, inna: Harasin Lewczuk i Natałka Konieczna. Ci wybrali się już praktyczniej; nieśli bowiem zamczystą skrzynkę z paradnemi sukniami, przeznaczonemi do przebrania się na uroczystość ślubu, na którą liczyli pewnością.

— Co to! co wam strzeliło do głowy przychodzić z tem do mnie po nocy?

— A bo po dniu wolno? — rozdziawił się Harasin.

— Ani w dzień, ani w nocy. Kto wam powiedział, że ja tu śluby daję na plebanji?

— Tak mnie... tak nas poniesło tutaj... niby z tego przecucia... dopraszamy się łaski księdza proboszcza — jękał się chłop, zezując na boki.

— A nie kłamać mi przed samym sakramentem! — gromił ksiądz dalej — kto wam powiedział?

Harasin i Natałka upadli do nóg proboszcza, zlewając podłogę strumieniem wody, niby potokiem łez.

— Rodzony, Hryćko, pod przysięgą na zbawienie duszy wydał nam księdza proboszcza...

— No, tak i gadać odrazu... ruszajcie się przebrać...

* * *

Aż do późnej jesieni tego roku ksiądz Wikliński połączył ślubami małżeńskimi ośnaście par. Wszystkie przychodziły nocą burzliwą lub najciemniejszą, przed nowiem. Pewnej nocy przy-

szyli razem trzy pary. Ksiądz ich sfukał, zawarował sobie, żeby to było po raz ostatni, ale ponieważ już cała szóstka weszła do plebanji, dał trzy śluby, a potem nowożeńców wypuszczał kolejno parami, w różne strony, szepcząc za nimi:

— Roście i rozmnażajcie się...

Sam zaś gotował się już w drogę, będąc przekonany, że prędzej czy później jego działalność zostanie odkryta i ukarana. Miał tego lata u siebie kilka razy żandarmów i raz naczelnika straży ziemskiej, którzy wszelako nie oskarżali go dotąd, zjawiali się tylko jakoś zawsze po nowych ślubach udzielonych przez księdza.

Proboszcz był już gotów na wszystko. Żegnał się z latem, zapewne ostatniem w tym domu, w tym sadzie; żegnał się ze złotemi kobiercami jesioni, które były tutaj wspaniałe, bogato cieniowane przez wybującość gruntu i rozłożystość widoków. Żegnał i ludzi, i sąsiadów z chat i dworów, wielu przyjaciół pomiędzy nimi i gospodarną Marcinową. A także w swem pożegnaniu rozrzewieniu odnajdywał wielką część tęsknoty za temi parami, które pobłogosławił na życie uczciwe i utwierdził w nadziei, że Bóg nie zupełnie je opuścił. Ci współnicy nocnych spisków mogli się

stać wprawdzie przyczyną więzienia i wygnania, jak byli już źródłem niepokoju i smutnych przeczuć. Ale stali się przytem dla proboszcza ściślej-szem kółkiem wiernych, połączonem przez groźną tajemnicę, gminą wybraną, znaczoną krwawym krzyżem na męczeństwo.

Zdaje się, że nikt we wsi nie wiedział o nocnych gościach u księdza Wiklińskiego. Tylko, że on przybłądł nieco i spoważniał, że rzadko teraz przyjmował zaproszenia na obiady i karty, że uśmiech jego, jak i dawniej przyjazny ludziom, nabrał od niedawna odwrotnego promienia duszy, przepelnionej ciszą i miłością. Zaczęto pogwarzać w chatach o świętości księdza, która mu przychodzi za statkiem lat dojrzałych, a we dworach, że praktykuje na prałata, może kiedyś i na biskupa. Rósł widocznie w poszanowaniu ludzi; z wesołego współobywatela w sutannie stawał się wysokim urzędnikiem spraw Bożych, podżegaczem sumień, nosicielem pociechy i przykładu — księdzem.

Gdy nadeszła zima, zabrakło burzy i nocnych wędrówek po śluby do plebanji. Może też ksiądz Wikliński pożenił już wszystkie pary, które wybierały się do stanu małżeńskiego w okolicy?

Do artykułu: „Pierwszy Zjazd Polaków z Zagranicy.” Otwarcie Zjazdu w sali Sejmu Polskiego w Warszawie w niedzielę, 14 lipca 1929.

Parafja była obrządku łacińskiego, leżała tylko po drodze unitom, przekradającym się po chrzty i śluby do Galicji.

Zima jest mniej piękną porą roku także w dziedzinie ducha; ziębną w niej zapaly, kurczy się bujność zamiarów. Trwają jednak ziarna i tęsknią do wiosennego odzycia. I o naszym proboszczu można powiedzieć to samo. Gdy się oddalały coraz bardziej wspomnienia lata, obawy burzy i prześladowań za pobożne występki, razem z uspokojeniem i pewne uspienie ogarniało duszę księdza. Zmalało mu jego bohaterstwo, zwłaszcza, że z nikim o niem nie rozmawiał, chyba z Marcinową, niechętnie, bo ta istota poziomego lotu nie przywiązywała do nocnych wypadków ubiegłego lata nadzwyczajnej wagi: wciągała je do szeregu praktyk domowych prawie normalnych, do sekretów gospodarskich. Poprostu — w lecie, gdy potrzeba, daje się nocami śluby, w jesieni suszy się grzyby, a zimą inne są znowu zajęcia.

Zabieglivość gospodyni o zapasy, o przyszłość i ulepszenia miejscowe zarażało też nieznacznie umysł księdza pewnością, że nic się nie zmieni na rok przysły, że życie popłynie podobnie, z lekkiem odmianami, na tem samym wygodnym miejscu. I proboszcz powracał w zimie do tradycyjnych zajęć, zabiegów i stosunków towarzyskich.

Wiosna była znowu, maj i usilna robota w ogrodzie. Ksiądz Wikliński lubił dłużyć w ziemi od rana, w dni pogodne. I dzisiaj, w podkasanym kitlu płóciennym, okładał mchem truskawki, rozwijające już wesole liście na tłustej grzędzie. Grzęda dochodziła do furtki w płocie, otwartej na łączkę, gdzie odrzucano odpadki ogrodowe.

W furtce błysnęła nagle postać kobieca, zakutana w chustę, pomimo ciepłej pogody; ukazała się na chwilę, położyła na ziemi kosz okryty i znikła. Ksiądz porzucił robotę i pobiegł do furtki, aby wyrzeć poza ogród; kobieta uciekała przez łąkę z całych sił, potem zatrzymała się o jakichś sto kroków, zwróciła głowę i ręką do ziemi ukloniła się błagalnie. Oczy tylko młode błysły z pod chusty, kobiety ksiądz nie poznał. Oddalała się już spokojniej, szara plamka nieznaczna na wielkiej haftowanej majem szacie ziemi.

Ksiądz zbliżył się do porzuconego koszyka, w którym pod zgrzebną płachtą ruszało się jakieś stworzenie. Przyklął, odsłonił — dziecko!

— To już przechodzi wszelką zuchwałość! — zawołał głośno ksiądz, zrywając się na nogi. — Będą mi tu dzieci podrzucali!

Trudna rada — trzeba było wziąć tymczasem. Przyklął znowu. Dziecko bardzo drobne, jeszcze całe barwy bladego koralu, poziewało pocieszenie, wylamując rączyny, a nóżkami wierzało energicznie w płachtę. Przykryte zaś było kawałkiem płótna i sporą kartą papieru z widocznym, grubo nakreślonym napisem.

Ksiądz przeczytał:

„Syn Hryćka i Paraski Lewczuków doprasza się łaski chrztu świętego. Imienia prosi ojcowego. Położyć na tem miejscu po zachodzie. Matka przyjdzie.“

— To co innego — mruknął ksiądz, znacznie udobruchany.

Nakrył kosz płachtą i jakby ogrodowiznę zabrał do domu, zaniósł kosz do kuchni, do Marciniowej.

Gospodyni przeszła przez wszystkie stopnie podziwu, oburzenia i wzruszenia, których doznał przed chwilą proboszcz, lecz gdy się nareszcie dowiedziała całej treści wypadku, zamyśliła się, licząc na palcach.

— A to, proszę jegomości, dziesiąty miesiąc idzie od naszego pierwszego ślubu — to nasze!

Uśmiechała się przytem jakoś zbyt poufale, aż ksiądz chciał się nasrożyć, ale zaraz i sam się zaśmiał serdecznie, machnął ręką:

— Możemy ich mieć i więcej!

Od tego chrztu ksiądz Wikliński znowu podniecił w sobie niespokojną iskrę służby Bożej, gdyż zmiarkował, że nowy jej sezon już się rozpoczął.

Ale pod koniec maja wypadały imieniny właściciela folwarku, doroczna okazja zjazdu sąsiedzkiego, którego proboszcz nie mógł opuścić bez ubliżenia swemu kolatorowi i przyjacielowi.

Jakoż na uroczystość przybył do dworu.

Po kolacji zabrało się towarzystwo do gry w karty. Brały w grze udział i panie, a przy stole, razem z proboszczem usiadł solenizant i uprzejma gospodyni. Noc nadzwyczaj ciepła pozwalała na otworzenie okien i zapach bzu rozrzedzał dymy cygar.

Wtem grzmot się odezwał, z wonią bzu przychodzący pierwszy młody grzmot. Ksiądz drgnął i złożył karty.

— Ha, ha! — rozśmiał się gospodarz domu — kochany proboszczu! Mężczyzna odważniejszy od nas, już to się wie, ale burzy się boi jak dzieciak. No, obejrzyj ksiądz karty.

Ksiądz miał rzeczywiście w ręku dobre karty, ale rozegrał nieuważnie i stracił, narażając na uszczerbek i damę, swą partnerkę.

Zagrzmiało znowu, deszcz zaczął się już ogłaszać po bliskich drzewach, wiatr zakolysał promieniami świec. Niecierpliwa burza nadciągała.

Ksiądz Wikliński powstał od stołu, zafrasowany, lecz stanowczy.

— Najmocniej szanownych państwa przepraszam... przypomniałem sobie... mam w domu pilną robotę... i mszę wczesną... Już po jedynastej...

— Ale cóż znowu! grę trzeba skończyć! Ileż to razem... A przytem deszcz już leje. Choćby deszcz przeczekać.

— Podczas burzy wolę być u siebie...

— I nam tu grozi burza! obecność księdza proboszcza pokrzepiłaby nas — odezwała się żartobliwie pani Drozdowska.

— Darują państwo, muszę koniecznie do domu — wypraszał się proboszcz, godząc się już i na reputację tchórza.

Gospodarz spojrzal w uparte oczy księdza, i naraz ochłódł w swych gościnnych namowach.

— Kiedy nie można inaczej — pocałował serdecznie proboszcza — puście go. On wie, co robi.

Po chwili ksiądz Wikliński, otulony płaszczem, oślepiiony błyskawicami i ulewą, darł się pod górę, do plebanji. On wie, kogo burza tam przynosi. Nawet gdyby nikt się dzisiaj tam nie zjawił, on będzie w pogotowiu, na swym wysokim postęrnku przemytnika dusz — pod piorunami.

Pierwszy Zjazd Polaków z Zagranicy.

W dniu 14 lipca roku 1929 odbył się Pierwszy Zjazd Polaków z Zagranicy. Po przeszło 10 latach istnienia wskrzeszonego państwa polskiego zjechali się poraz pierwszy w stolicy Rzeczypospolitej — w Warszawie przedstawiciele milionów Polaków, mieszkających poza granicami państwa polskiego. Przybyły delegacje ze stron bardzo odległych oraz z państw sąsiadujących z Polską. Byli więc przedstawiciele Polaków z Argentyny, Brazylii, Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, Kanady, Chin, Austrii, Belgji, Danji, Francji, Czechosłowacji, Rumunii, Łotwy, Estonji, Niemiec. Wśród licznej delegacji Polaków z Niemiec, liczącej dwadzieścia parę osób, szczególnie silnie reprezentowany był Śląsk Opolski. Nie przybyli na zjazd delegaci Polaków z Rosji Sowieckiej, gdyż wobec ciężkich warunków politycznych, w jakich tam

żyją, było to poprostu niemożliwe. Dla tych samych przyczyn nie mogli przyjechać Polacy z Litwy Kowieńskiej.

Otwarcie zjazdu poprzedził piękny pochód uczestników zjazdu przez ulice Warszawy do grobu nieznanego żołnierza z kościoła św. Krzyża, gdzie odbyło się uroczyste nabożeństwo na intencję zjazdu, odprawione przez arcybiskupa, kardynała Kakowskiego. Po złożeniu wieńca na grobie nieznanego żołnierza uczestnicy zjazdu ruszyli w pochodzie przez ulice Warszawy do sali sejmu polskiego. Tu powitał zjazd w imieniu organizatorów zjazdu marszałek senatu prof. Szymański, poczem przemawiali: Marszałek sejmu Daszyński, w imieniu rządu polskiego — minister Car, w imieniu episkopatu polskiego — ks. kardynał Hlond, prymas Polski oraz przedstawiciele organizacji spo-

Uczestnicy Zjazdu Polaków u Prymasa Polski Księdza Kardynała Dr. Hlonda w Poznaniu.

łecznych w Polsce, które przyczyniły się do zwołania zjazdu. Przewodniczącym zjazdu obrany został jednogłośnie poseł na Sejm łotewski p. Wilpiszewski, wiceprzewodniczącymi byli: Sierakowski (Niemcy), Wolff (Czechosłowacja), Kowalski (Stany Zjednoczone Ameryki Północnej), Rejer (Francja). Funkcje sekretarzy pełnili pp.: Grabski (Brazylja) i Szymonowicz (Rumunja).

Zjazd trwał trzy dni w Warszawie, poczem uczestnicy zjazdu udali się na 2-dniowy pobyt do Poznania, gdzie zwiedzili Powszechną Wystawę Krajową, poczem na jeden dzień do Krakowa.

W czasie obrad, które odbywały się głównie w Komisjach zjazdowych, poruszone zostały wyczerpująco wszystkie kwestje, dotyczące Polaków zagranicznych. Nie pominięto żadnej z dziedzin, czy to kulturalnej, oświatowej, czy to społecznej lub gospodarczej. W każdej z tych spraw zjazd przyjął wyczerpujące wnioski.

Wśród nich za najważniejszy należy uznać wniosek, dotyczący powołania do życia Rady Organizacyjnej Polaków z Zagranicy. Rada ta jest stałą reprezentacją wszystkich Polaków z Zagranicy, wybranej na lat 5, czyli do następnego zjazdu. W skład tej Rady wchodzi przedstawiciele Polaków zagranicznych (emigracji i t. zw. mniejszości) oraz przedstawiciele organizacji społecznych w Polsce, którzy zajmują się sprawami polonji zagranicznej. Rada ma stałe biuro, na

czyle którego stoi dyrektor, obierany również na 5 lat przez zjazd. Prezesem Rady został marszałek Senatu prof. Szymański, dyrektorem biura p. Stefan Lenartowicz.

Zadaniem Rady i biura jest wykonanie uchwał I-go zjazdu Polaków z Zagranicy, przygotowanie zjazdu następnego, a przede wszystkim wytworzenie ścisłej łączności całej polonji zagranicznej z krajem macierzystym, oraz poszczególnych skupień zagranicznych polskich między sobą.

W ten sposób I-szy zjazd Polaków zagranicznych jest dziełem, które zapoczątkowało nowy okres w historii milionowych rzesz polskich, żyjących poza granicami Polski. W powołanej do życia Radzie Organizacyjnej, w której Polaków z Niemiec reprezentują pp. Sierakowski i dr. Kaczmarek (zastępcy: ks. dr. Domański i Szczepaniak), znaleźli nareszcie Polacy zagraniczni swoje stałe przedstawicielstwo. Przedstawicielstwo to stać będzie odtąd na straży interesów całej polonji zagranicznej ku pożytkowi zarówno tej polonji jak i Polski.

Pierwsza z zamieszczonych powyżej fotografii przedstawia jeden z momentów otwarcia zjazdu. W czwartym i piątym rzędzie widać członków delegacji Polaków z Niemiec. Ze Śląska Opolskiego widać: Bożka, Witczaka, Webera, Musiola i Pawlettę. Drugie zdjęcie wykonane zostało przed pałacem prymasa Polski w Poznaniu. W fotelu siedzi ks. kardynał Hlond, prymas Polski.

NAD GŁĘBIAMI.

Ileż to zgonów i narodzin ile
W krótkim dni naszych przechodzim zakresie!
Tłum nowych pędów wciąż do życia rwie się,
Gdy to, co przedtem w pełni kwitło sile,

Spada, jak liście obumarłe w lesie...
Szybko mkną w przeszłość niepochwytne chwile,
A każda cząstki oderwane niesie
Z naszego wnętrza... i składa w mogile.

Wciąż coś przebywa i coś nam ucieka;
Myśli, uczucia rodzą się i giną;
Každy dzień stwarza świeży kształt człowieka,

Który nad dawną wyrasta ruiną...
I tylko pamięć wiąże w całość jedną
Mgliste obrazy, co w przelocie bledną.

Pomnik Adama Mickiewicza w Paryżu.

Największy z naszych poetów Adam Mickiewicz żył długie lata w Paryżu i tam napisał swoje najpiękniejsze utwory. W czasie pobytu we Francji był profesorem. Nazwisko Adama Mickiewicza jest znane szerokim kołom ludności francuskiej jako wielkiego poety polskiego i człowieka niezwykłej miary.

Obecne pokolenie ustanowiło utrwalić pamięć polskiego pisarza narodowego i postawiono w Paryżu na pięknym miejscu pomnik staraniem komitetu, złożonego z Polaków i Francuzów.

Odsłonięcie pomnika odbyło się w niedzielę, dnia 28 kwietnia 1929 r. podczas wielkich uroczystości. Do Paryża przybyło dużo znanych i wybitnych ludzi z Polski, np. Ignacy Paderewski

Pomnik Adama Mickiewicza w Paryżu.

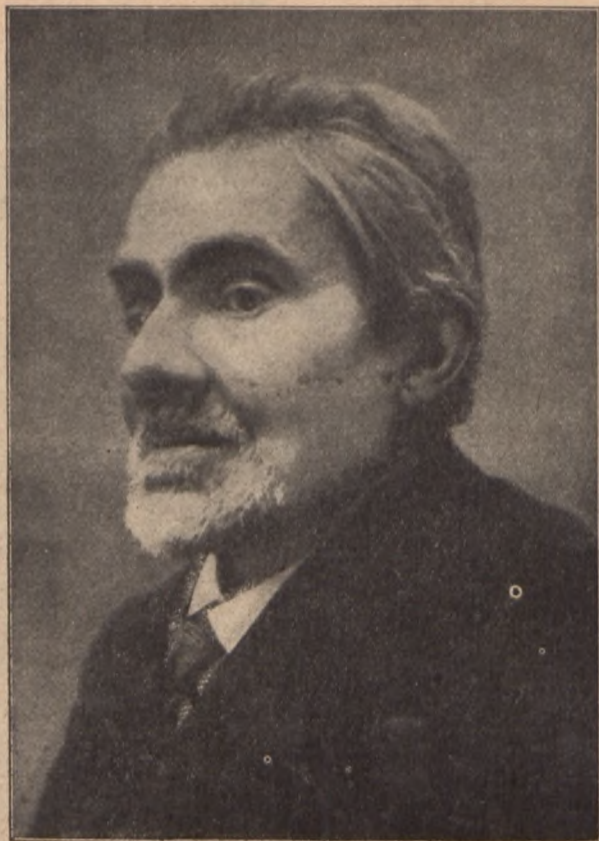
Uczestnicy odsłonięcia pomnika w strojach narodow. z sztandarami.

i urzędowa delegacja rządu polskiego z ministrem sprawiedliwości p. Carem na czele. Pięknie przemówił podczas uroczystości ambasador polski pan Chłapowski, który powiedział m. in., „że mówić o Mickiewiczu znaczy mówić o pięknie i sprawiedliwości, której był obrońcą, mówić o obowiązku, którego był bohaterem, mówić o miłości, której był apostołem i mówić o wyzwoleniu, którego był zwiastunem“. Jego „Oda do młodości“ natchnęła całe pokolenia wiarą w ostateczne zwycięstwo. Jestem głęboko wzruszony — oświadcza ambasador — że danem mi jest jako ambasadorowi polskiemu we Francji powoływać się na wyrazy, które wyszły z ust proroczych wieszczka.

Uroczystości t. zw. „mickiewiczowskie“ trwały niemal przez cały tydzień i zakończone zostały w niedzielę, dnia 5 maja. W kościele polskim w Paryżu odprawione zostało uroczyste nabożeństwo, a po zakończeniu uczestnicy zwiedzili muzeum imienia Adama Mickiewicza w budynku Biblioteki Polskiej. Jest to pięknie wybudowany gmach, który mieści przybytek dla nauki polskiej w Paryżu.

Na dziedzińcu tegoż gmachu odbyło się uroczyste odsłonięcie tablicy pamiątkowej, przypominającej, że Biblioteka Polska w Paryżu powstała w r. 1838, w czasie pobytu Adama Mickiewicza.

Wielkie święta w Paryżu były hołdem wdzięczności dla wieszczka, który marzył, by dożył po-

Józef Mickiewicz,

syn wieszcz Adama, urodzony i żyjący we Francji, przyjechał po raz pierwszy do Polski w roku 1929 z okazji Powszechnej Wystawy Krajowej w Poznaniu.

ciechy, iż książki jego zblądzą pod strzechy, t. zn. że czytać je będą przedewszystkiem maluczcy, mieszkający w strzechach wiejskich i domach robotniczych.

Nie doczekał się Adam Mickiewicz tej chwili, lecz istotnie spełniło się jego życzenie, bowiem dzisiaj książki Mickiewicza rozchodzą się w dużych ilościach tam wszędzie, gdzie brzmi mowa polska.

Największe dzwony na kuli ziemskiej.

Przed kilku laty ulano w Japonji w okolicy miasta Osaka dzwon, który uchodzi za największy na całym świecie. Dzwon ma 8 m wysokości i waży 240 tysięcy kg.

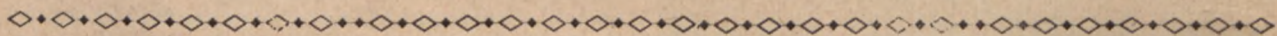
Największy jednak dzwon na świecie posiadać będzie Ameryka. Odlany on został w Anglii.

Najsłynniejszym polskim dzwonem jest krakowski dzwon w katedrze „Zygmuntem“ zwany, z r. 1520. Ma on 24 stopy obwodu i pokryty jest przepięknymi rzeźbami.

Przed wojną za największy dzwon na świecie uchodził olbrzym na Kremlu w Moskwie na 5,8 wysokości i objętości 18 m. Dzwon ten ma nazwę „car kołokoł“.

Także w Chinach w Pekinie znajduje się olbrzymi dzwon, ulany w r. 1403 na rozkaz cesarza Yong-Co.

Zaznaczyć należy, że dzwon w Japonji na cześć reformatora Szotoku, jest ulany z rozmaitych metali, składanych przez wiernych. Ponad 150 tysięcy starych, miedzianych luster wchodzi w skład aliażu, z którego powstał olbrzym.

CZY ZIEMIA JEST PRZELUDNIONA?

Międzynarodowy urząd statystyczny w Hadze oblicza, że w obecnej chwili kulę ziemską zamieszkuje 2 miljardy ludzi. Ponieważ w roku 1910 liczba ta wynosiła 1 miliard i 600 milionów, przyrost ludności pomimo wojny europejskiej, kilku epidemji i trzęsień ziemi, terroru i głodu w Rosji, stanowi 24 procent.

Na poszczególne części świata przypadają następujące liczby: Europa 500 milionów, Azja 900 milj., Afryka 150 milj., Ameryka 220 milj., Australia i wyspy 7 milionów. Najgęściej zaludnionem miejscem świata jest wyspa Jawa. Świat jednak nie jest przeludniony i rzeczywistość przeczy doktrynie Maltusa, głoszącej, że przyrost ludności świata przerasta zdolność jej wyżywienia i przyodziania. Już nie mówiąc o tem, że ostatnie zdobycze chemji pozwalają na uzyskanie wielkich ilości środków spożywczych drogą syntetyczną, posiada rodzaj ludzi ogromne niewyzyskane ob-

szary ziemi. Bezludne przestrzenie samej tylko Kanady i Syberji są w stanie zaspokoić zapotrzebowanie zboża na całym świecie.

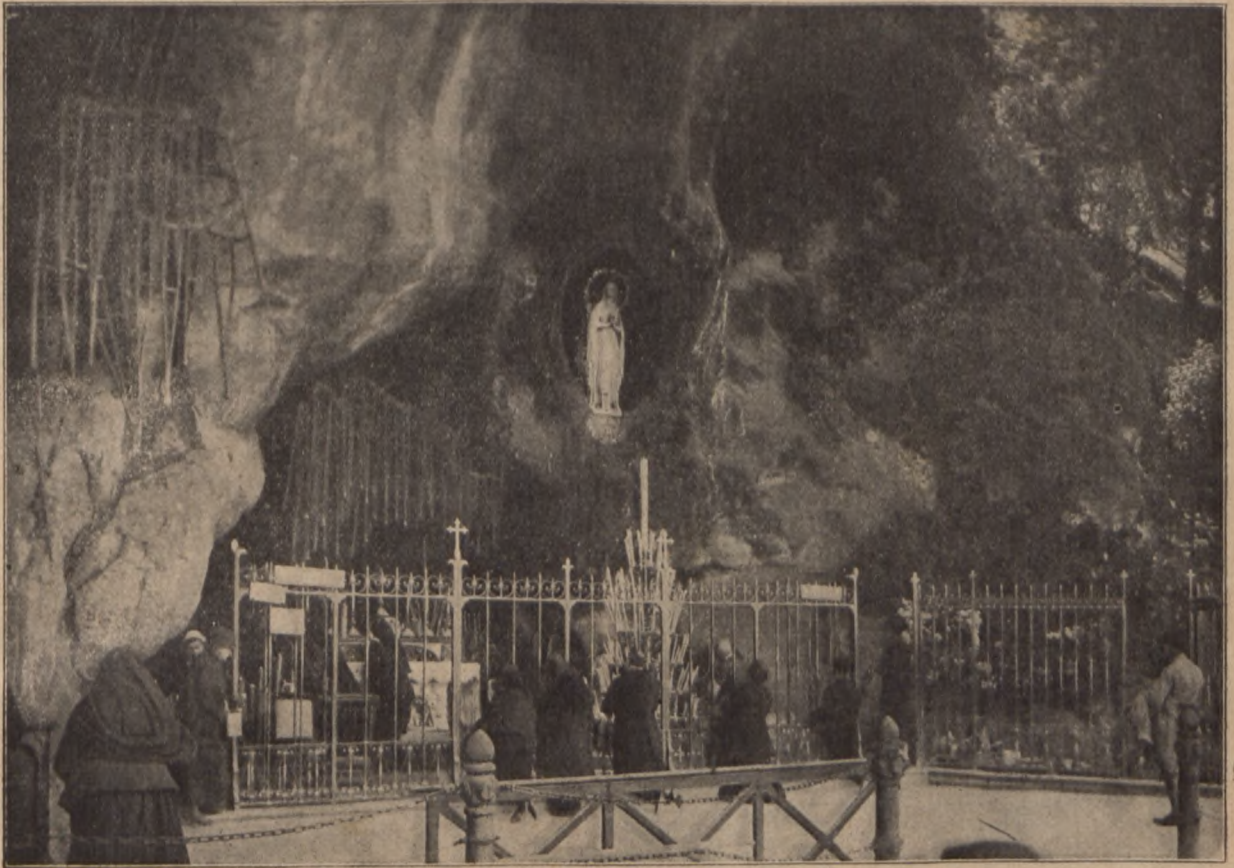
To też zdaniem statystyków zaludnienie kuli ziemskiej nie osiągnęło jeszcze swej maksymalnej granicy. Kraje podzwrotnikowe, naprzykład, są w stanie wyżywić 400 mieszkańców na 1 km kw.; co na przestrzeni między 15 stopniem południowej szerokości dosięgnęłoby liczby 10 miliardów ludzi.

Najważniejszym zagadnieniem, wymagającym międzynarodowej organizacji, jest równomierne rozmieszczanie ludności na powierzchni kuli ziemskiej.

Liga Narodów poświęciła wiele czasu sprawom emigracji, ale, jak twierdzi angielski statystyk Snorden, nacjonalizm tych krajów, które mogły stać się ojczyzną nadmiaru ludności z innych stron, uniemożliwił w praktyce zastosowanie powyższych planów.

LOURDES.

Grota w Lourdes w miejscu objawienia się Matki Boskiej.

Południowa Francja jest obecnie terenem dla międzynarodowego ruchu podróżnego. Zwiedza się nie tylko Zatokę Biskajską, Biarritz i okolice, znane na całym świecie przez piękną naturę i silne fale kąpielni — lecz zwiedza się też malownicze historycznie interesujące miasta Południowej Francji.

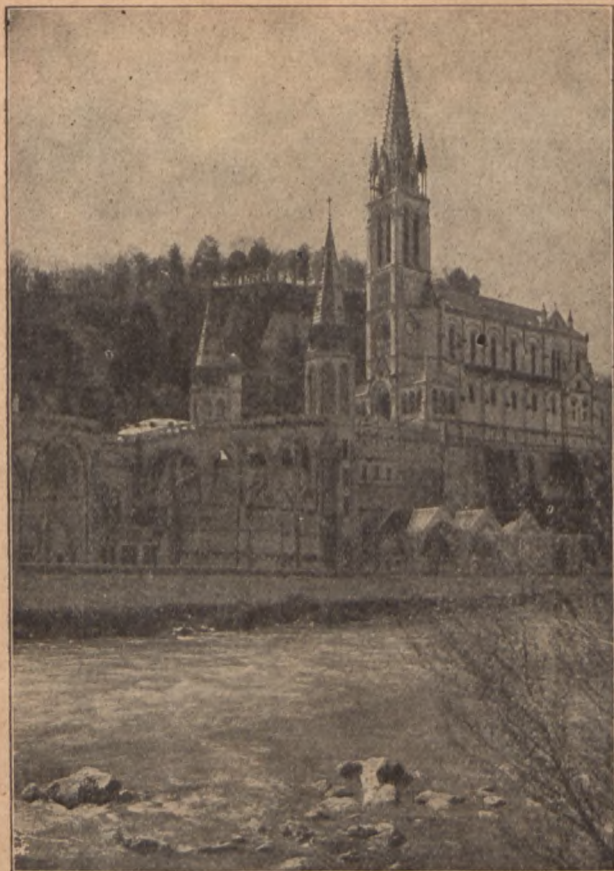
W tych stronach położone jest wśród kraju górzystego, prastare miasto Lourdes. Na potężnej, wolnej skale sterczy stary zamek rycerski, zaopatrzony w mocną wieżę gotycką. W dole u jego stóp pienia się wody rzeki Gave, która przez dzikie skały toruje sobie drogę do doliny. Po lewej stronie brzegu, gdzie wpływa mały strumyk do rzeki Gave, wznosi się grupa skał Massabielle. Kiedyś samotna, niedostępna miejscowość, dzisiaj upragniony cel tysięcy ludzi, którzy spodziewają się tam uzyskać zdrowie, tak ciała jak i duszy.

Było dnia 11 lutego 1858 r., gdy 14-letnia młynarzówna Bernadette Soubirous, podczas zbierania drzewa znalazła się w pobliżu grot, skałistej Massabielle i tutaj w grocie ujrzała Najświętszą Marię Pannę. Osiemnaście razy, ostatni raz w dniu 16 lipca. Roku następnego dziewczątka opowiadało o tych zjawiskach, które wkrótce wywołały

różne zdania. Gdy jednak w najbliższym sąsiedztwie miejsca objawień wytrysło źródło i wiadomość o cudownym wyleczeniu beznadziejnie chorych rozniosła się, zwyciężyli wierzący. Z wszystkich stron, z bliska i daleka, przybywali chorzy, by modlić się do Najświętszej Marji Panny i kąpać się w cudownym źródle. — Bernadette Soubirous

Kłęcząca uczestniczka pielgrzymki.

Bazylika w Lourdes.

wstąpiła do klasztoru Sióstr z Nevers i umarła tam w 35-tym roku życia.

W międzyczasie Lourdes stało się miejscem wielkich pielgrzymek. Na skale Massabielle zbudowano kościół z białego marmuru, wielki gotycki budynek z wysoką wieżą i wspaniałą dekoracją wewnętrzną. Pod chórem kościoła mieści się krypta, a jej ołtarz główny znajduje się bezpośrednio nad grotą objawień. — W grocie samej stoi figura Najświętszej Marji Panny, wykonana według opisu Bernadetty. Ściany skał pokryte są wotami, kulami kulawych, obrazkami i darami cudownie uleczonych. Mniej więcej 30 metrów poniżej kościoła pielgrzymkowego wznosi się wspaniały budynek kopułowy „Kościół Rożańcowy“, który posiada również niezmiernie ilości wot, wianki, złote i srebrne serca, ordery, biżuterję, broń i tysiące tabliczek marmurowych z prośbami i podziękowaniami.

Źródło cudowne, wytryskujące tuż przy grocie objawień, ujęte jest w kilka rur. Nad niem wypisano złotymi literami na marmurowych tabliczkach słowa objawienia do Bernadettu Soubirous: „Pij z tego źródła i myj się“. Woda źródła jest stale obleżona pielgrzymami, którzy tutaj się modlą i cudowną wodę piją. Obok znajdują się łazienki, w których obłożnie chorzy zdrowia się spodziewają. Przyływ pielgrzymów jest ogrom-

ny, zwłaszcza podczas wielkich świąt kościelnych, które odbywają się w Lourdes z wielkim przepychem. Wspaniałe oświetlenie miasta i kościołów i wieczorna procesja z światłami dają uroczystościom wspaniałe zakończenie. W dniu poświęcenia kościoła pielgrzymkowego, 3 lipca 1876, było obecnych w Lourdes przeszło 100.000 pielgrzymów i przeszło 3000 księży. Ale nietylko wielkie święta ściągają tłumy pielgrzymów do „Matki Boskiej Niepokalanego Poczęcia z Lourdes“. Przewszystkiem widzimy tu chorych, u których cud jest ostatnią nadzieją. Kronika Lourdes, której zapisy kontroluje specjalne biuro, donosi o tysiącach cudownych uzdrowień, a każda pielgrzymka przynosi z sobą setki chorych, obciążonych okropnemi, często wstręt wzbudzającemi chorobami. Pod nazwą „Hospitalité de Notre Dame de Lourdes“ utworzyło się bractwo, którego członkowie należą do wyższych sfer i których obowiązkiem jest obieganie chorych, udzielanie schroniska i pielęgnacji niezamożnym i towarzyszenie pielgrzymkom, tych transportów okropnej ludzkiej niedoli. A wszyscy nieszczęśliwi dążą do Matki Boskiej w Lourdes z wiarą gorącą o pomoc. — Wodę źródła cudownego wysyła się tym, którzy nie są w stanie odbyć tę daleką podróż.

Mimo, że upłynęło dopiero pół wieku od czasu cudownych widzeń Bernadette Soubirous, obraz

Pastuszka Bernadetta Soubirous z Lourdes.

Matki Boskiej z Lourdes stał się tak popularnym, że dzisiaj widzi się go we wszystkich krajach katolickich, nietylko po kościołach i kaplicach, lecz

i w ogrodach i przy drogach publicznych, a nabożeństwo do Najświętszej Marii Panny z Lourdes zna cały świat katolicki.

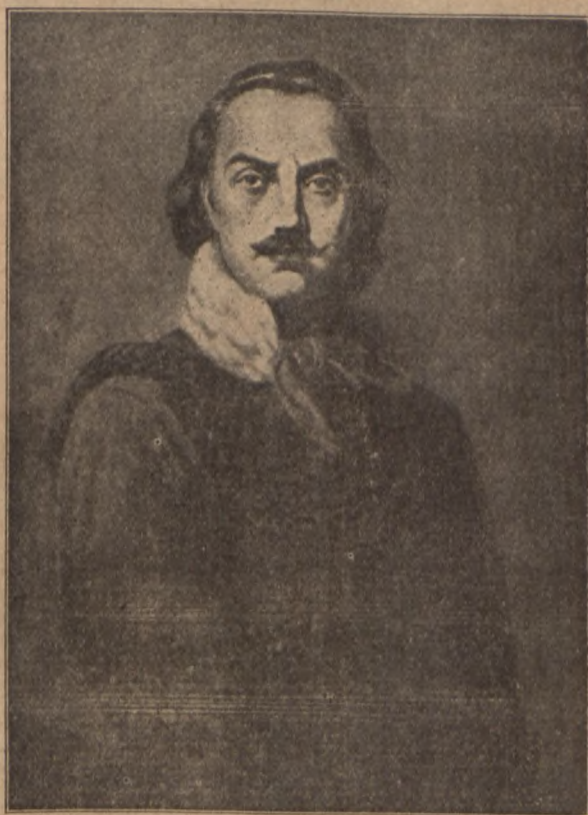
Kazimierz Pułaski. - Józef Bem. - Joachim Lelewel.

Rok ubiegły (1929) dał Polsce sposobność do odwdziczenia się choć po niewczynie trzem mężom, którzy imię swe złotymi głoskami zapisali w historii, nietylko Polski, ale świata. Mężami tymi, których imię głośne jest po dziś dzień i poza jej granicami, są: Kazimierz Pułaski, Józef Bem i Joachim Lelewel. Nie mogła niestety Polska odwdziczyć się im za życia za niespożyte zasługi, jakie ponieśli dla kraju, bo działalność ich przypadała na okres jej upadku i największego przygnębienia, ale nazwiska ich przyświecały zawsze następnym pokoleniom jak pochodnie w ciemnościach życia i do dziś dnia są drogowym wskazaniem dla każdego, co się Polakiem zowie. Słusznym przeto było, że Polska, dając wyraz uznaniu ich zasług, uroczystie obchodziła sto pięćdziesiątą rocznicę zgonu pierwszego z nich, a zwłoki dwóch drugich, którzy umarli na obczyźnie, sprowadziła do kraju i dała im spocząć na łonie ziemi ojczystej.

I. Kazimierz Pułaski.

Konfederat barski, regimentarz województw krakowskiego i sandomirskiego, pułkownik kawalerji wojsk polskich, a w końcu twórca i generał jazdy amerykańskiej. Kazimierz Pułaski urodził się w roku 1747 jako trzeci syn starosty augustowskiego Franciszka Pułaskiego i wzorem swych przodków i braci od młodości okazywał wielkie zamiłowanie we władaniu orężem. Odznaczał się przytem wielką wstrzemięźliwością pod każdym względem, niezwykłą rozwagą i zdumiewającym męstwem. Młodość jego przypadła na okres wielkiego rozstroju w kraju, który chylił się ku upadkowi wobec wzmagających się wpływów trzech mocarstw ościennych i gwałtów i bezprawii, jakich się zwłaszcza Rosja dopuszczała wobec słabego rządu Polski. Kiedy więc przeciw uciskowi takiemu powstałi patrioci i utworzyli w tym celu tak zwaną konfederację barską, pospieszył i on w ich szeregi i odrazu okazał swą dzielność, pobiwszy na czele 300 kawalerzystów daleko liczniejszy oddział moskiewski. Oddział jego był odtąd najruchliwszym i najsprawniejszym i jemu w dużej mierze przypisać należy pomyślne wyniki działań konfederacji. Aczkolwiek wystawiony był na wielki brak amunicji, a nawet wody, gdy bronił twierdzy Bardyczowa, zawsze umiał sobie

poradzić i nie ustępował, nie tracił ducha. Imię jego stało się głośnem w całym kraju, to też nadzieiw, że gdy się w końcu poddać musiał i dostał się do więzienia rosyjskiego, upadek jego wywołał w kraju przygnębiające wrażenie. Odzyskawszy wolność, podjął natychmiast walkę z przemożnym wrogiem i okrył się nową sławą, bijąc zwycięsko wojsko rosyjskie daleko silniejsze i zjawiając się wszędzie, gdzie właśnie była największa

Kazimierz Pułaski.

potrzeba posiłków jak w Zwańcu, gdzie całą załogę uratował przed wycięciem przez Rosjan. Ostatnie walki stoczył w Częstochowie, której przyszło mu bronić dwukrotnie. Pierwszy raz skutecznymi a niespodziewanymi wypadami zdołał zmusić rosyjskiego generała Drewicza do ustąpienia, ale przy drugim razie, widząc bezcelowość dalszego zmagania się wobec rozbioru Polski przez sąsiednie mocarstwa i nie chcąc narażać Częstochowy na zburzenie ustąpił i odtąd zaczęła się jego tułaczka po świecie. Był w Niemczech, potem w Turcji i we Francji, nie mogąc nigdzie zna-

leżć odpowiedniego zajęcia. W owym czasie dżiejsze Stany Zjednoczone Ameryki Północnej, które wówczas były kolonią angielską, rozpoczęły z Anglią walkę celem uwolnienia się z pod jarzma angielskiego. Pułaski, będąc sam bohaterem walki o wolność, zaofiarował im swe usługi i w roku 1777 zjawił się na wybrzeżu Ameryki. Ówczesny wódz naczelny Waszyngton przyjął go serdecznie i zamianował nasamprzód pułkownikiem a potem generałem. Bez dwa lata walczył Pułaski mężnie, jak zawsze, zdobywając coraz większą sławę, aż w nocy z dnia 8 na 9 października 1779 r. ugodzony został kulą w bitwie pod Savannah. Przeniesiono go na okręt i tam mimo opieki lekarskiej zmarł, a ciało jego zwyczajem panującym wśród marynarzy, spuszczone do oceanu.

Rocznicę stopięćdziesiątą jego zgonu obchodzono nie tylko w Polsce całej, ale także w Stanach Zjednoczonych, zwłaszcza w Chicago, Savannah i Waszyngtonie przebieg uroczystości był wspaniały. — W Savannah wzniesiono Pułaskiemu pomnik, a na Kapitolu, głównym gmachu rządowym, umieszczono marmurowe popiersie temu, który imię Polski opromienił blaskiem ofiarnego bohaterstwa.

II. Józef Bem.

Sławny swego czasu jako nadzwyczaj dzielny dowódca, którego jak Pułaskiego podziwiał świat cały, generał Józef Bem urodził się w Krakowie

Generał Bem w wojnie węgiersko-austriackiej w r. 1848.

w roku 1791. Mając lat 18, wstąpił do akademii wojskowej w Warszawie, i miał już w roku 1812 sposobność do odznaczenia się w artylerji jako porucznik w wojsku Napoleona, gdy ten był zmuszony do powrotu z Rosji. Wróciwszy do kraju,

Medal pamiątkowy wybity z okazji sprowadzenia zwłok śp. generała Bema do Polski.

został nauczycielem w tejże akademii wojskowej, w której był sobie przyswoił zasady sztuki wojennej i wnet zdobył sobie ogólne uznanie z powodu licznych naukowych rozpraw, które rząd rosyjski spowodowały do zamianowania go kapitanem. Ponieważ jednakże zawsze okazywał się gorącym patriotą polskim, pozbawił go rząd stanowiska i wykreślił z armji w roku 1825. Przez pięć lat Bem zmuszony był utrzymywać się z prac zawodowych, ale na wieść o wybuchu powstania w listopadzie roku 1830 podążył natychmiast do Warszawy, gdzie mu powierzono baterję artylerji. Zacięte walki, zwłaszcza pod Iganiami i Ostrołęką, w których właśnie artylerja wielce się odznaczyła, otoczyły nazwisko jego taką sławą, że zamianowano go generałem. Niestety powstanie upadło i Warszawę zajęły znowu wojska rosyjskie, co zmusiło go do przejścia z pewnym oddziałem wojska do Niemiec, gdzie aż do roku 1832 opiekował się sumiennie całym polskim wychodźstwem. Przeniósłszy się następnie do Paryża, stamtąd przez lat szesnaście podejmował liczne podróże naukowe do krajów okolicznych. W marcu 1848 powrócił do Lwowa, aby wziąć znowu udział w rewolucji, która była objęła całą Austrię. Uszedłszy szczęśliwie w przebraniu do Węgier, z polecenia rządu węgierskiego, który pod jego komendę stawił cały korpus, przekonany o jego niezwykłych zdolnościach, wkroczył do

Siedmiogrodu i w grudniu pobił wojsko austriackie. Zwycięstwo to pierwsze zyskało mu wielu ochotników a zarazem dodało całemu narodowi węgierskiemu otuchy i napelniło nadzieją zrzucenia z siebie jarzma austriackiego. Dalszy przebieg powstania węgierskiego nie zawsze był szczęśliwy, bo wróg miewał niejednokrotnie trzy razy tyle wojska co on, mimo to odnosił znaczne nad nim zwycięstwa dzięki swej osobistej dzielności, w końcu jednak uledez musiał przemocy i wycofał się do Turcji. Rząd tamtejszy zamianował go generałem i polecił mu zająć się reorganizacją armji, która nie odpowiadała już swemu zadaniu. General Bem i tu położył wielkie zasługi i miał sposobność okazać czynnie swą zdolność, gdy z polecenia rządu uśmierzył bunt Arabów, którzy wystąpili zbrojnie przeciw chrześcijańskim współobywatelom. Umarł w roku 1850.

Sławą generała Józefa Bema rozbrzmiewała wówczas cała Europa, a że nigdy nie omieszkał zaznaczyć, że jest Polakiem z krwi i kości, przeto sława jego była zarazem sławą Polski. To też już od dawna rodacy nosili się z zamiarem sprowadzenia zwłok jego do kraju, by spoczął w ziemi, którą tak ukochał, ale dopiero teraz zamiar dał się urzeczywistnić. W lipcu 1929 roku trumna z jego zwłokami nadeszła wreszcie z Aleppo do Dziedzic, gdzie ją przyjęto z wszelkimi honorami wojskowymi w obecności wojewody śląskiego dra. Grażyńskiego, a następnie przewieziono ją do mauzoleum w Tarnowie w Małopolsce. Cała droga poprzez ziemie polskie była triumfalnym powrotem syna dzielnego na łono Matki Ojczyzny, do której niestety za życia nie było mu danem powrócić.

III. Joachim Lelewel.

Zasługi trzeciego z owych mężów, których pamięć odżyła roku zeszłego w całej Polsce i zaświeciła nowym blaskiem, leżą na całkiem innym polu. Nie sławą dzielnego, nieustraszonego wodza jak dwaj poprzedni, lecz niezwykłą uczonością i sumiennem badaniem i opisaniem przeszłości narodu polskiego zdobył sobie Joachim Lelewel zaszczytne miejsce wśród ludzi uczonych świata.

Urodziwszy się dnia 22 marca roku 1786, odbył swe studia naukowe na uniwersytecie w Wilnie, po których ukończeniu był nasamprzód profesorem w Warszawie od roku 1818 do 1821, a potem profesorem historii i geografji przy uniwersytecie wileńskim. Ponieważ jednakże jak wszyscy dobrzy Polacy podówczas należał do związku dążącego do odbudowania Polski, przeto rząd rosyjski pozbawił go stanowiska profesora. Lelewel odzyskał przeto wolność i niezależność,

ale też ciężko walczyć musiał o kawałek chleba. W roku 1830 wybuchło powstanie, Lelewela wraz z czterema innymi wybitnymi mężami wybrano do rządu narodowego, w którym był przedstawicielem mieszczaństwa. Po upadku powstania musiał opuścić kraj i udał się na tułaczkę, jak większa część rodaków, którzy w niem wzięli udział. Osiadłszy w Paryżu, w którym spędził odtąd prawie resztę swego życia, zaznał całą nędzę żywota człowieka uczonego, albowiem dzieła nau-

Joachim Lelewel w bibliotece.

kowe, których wydał cały szereg, były podówczas małopokupne, chociaż wszystkie oparte są na głębokich i dokładnych studjach i przygotowaniach. W takich ciężkich warunkach dożył do roku 1861. Zwłoki jego pochowano w Paryżu i stamtąd to sprowadzono je w roku zeszłym i złożono do wiecznego spoczynku w Wilnie, który był świadkiem początków jego sławy i z którym serce jego zrosło się na zawsze, aczkolwiek większą część swego życia spędzić musiał odeń daleko.

Takich Lelewelów daj nam Boże jak najwięcej!

Matkę raz tylko Bóg daje i raz ją tylko zabiera — jakby przez wzgląd, że w słabem sercu człowieka raz tylko uczucie miłości ku matce godnie rozwinąć się i raz boleść może tak silnie sercem tem zawładnąć, gdyż nikt zapewne z ludzi nie zdołałby przeżyć po dwakroć takiego żalu, jaki nas z śmiercią matki ogarnia.

Juljan Miłkowski.

MUSZLE — SZKODNIKI.

Holandja w niebezpieczeństwie — taki krzyk przerażenia rozlegał się w październiku 1730 r. na wybrzeżu tego pięknego kraju. Bowiem załamywały się groble z silnych belek po zupełnie słabej burzy i brzeg z bezprzykładnym trudem umocniony, rozpoczął się obsuwać i zanikać w morzu. Wprawdzie na tarczy herbowej Holandji widnieje napis: „Luctor it emergo“ t. zn.: „W stałej walce wypływam z morza“, lecz panika pomiędzy ludnością była poniekąd uzasadnioną, gdyż szkody były coraz to większe a nie można było

Muszla - niszczyciel, na lewo poczworka.

stwierdzić dla czego kruszeją pale przy groblach. — I jak to bywa w takich czasach, mnożyły się straszne wieści, mianowicie zagranicą. Opowiadano, że 200 wiosek i 6 miast skazanych jest na zagładę i należy je opuścić przed wkradającym się morzem. Nawet — tak opowiadano — i stolicy Amsterdamowi grozi zatonięcie, gdyż rusztowanie z pali drewnianych, na których miasto się opiera, pogryzione jest zupełnie przez tajemniczego robaka, którego twardą głowę tylko młotem rozbić można.

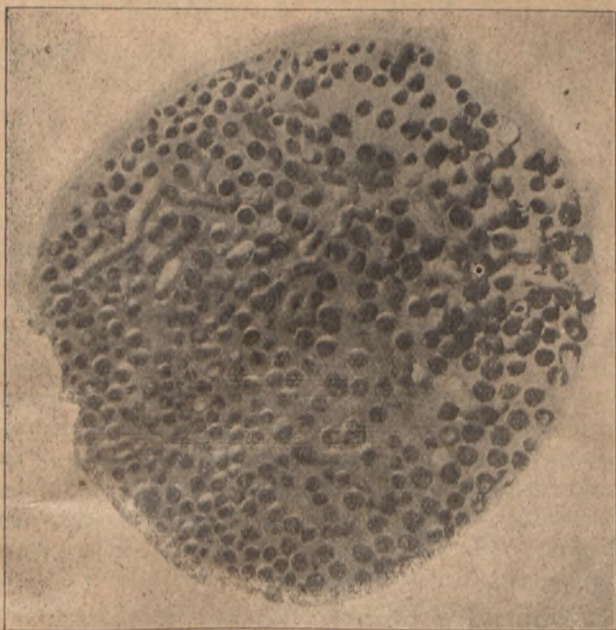
Lecz rząd i przez niego zawezwani uczeni — przyrodnicy i inżynierowie zachowali spokój.

Upominali do wyrozumiałości i czynili wszystko, by grożącemu niebezpieczeństwu zaradzić. Lecz znikło ono po czterech, długich latach samo, tak szybko jak przyszło. — Ogromne kwoty pochłonęły cztery lata walki. Okazało się mianowicie, że wszystko drzewo, którem groble obwarowywano, w krótkim czasie stawało się nieużyteczne z powodu rozlicznych dziur spowodowanych przez olbrzymie ilości robaków, które nazwano „robakami palowemi“.

Nie pomagał żaden z licznych środków, które zastosowano. Nawet nasmarowanie belek smołą, impregnowanie siarczanem miedzi i żelaza, wapnem, arsenikiem — jak to dzisiaj się jeszcze robi — nie miały absolutnie skutku. Inne środki jak obijanie drzewa płytami ołowianymi lub z miedzi, lub wpuszczanie do belek gwoździ o szerokich łebkach okazało się za drogie. Bowiem wojna z straszonym nieprzyjacielem pochłonęła olbrzymią kwotę jak na owe czasy, gdyż $5\frac{1}{2}$ miliona guldenów holenderskich.

Ucierpiał również wybrzeża Anglii i Wenecji, lecz nie w tej mierze co Holandia. Po pierwszym nawiedzeniu brzegów łądu przez owego robaka nastąpiły później dalsze takie same zjawiska w latach 1770, 1827 i 1858. Lecz wówczas umiano sobie radzić, ponieważ w międzyczasie zbądano dokładnie istotę owego robaka czyli właściwie muszli.

Bowiem zewnętrznie niszczyciel drzewa podobny do robaka jest istotnie muszlą, zupełnie odrębnego gatunku. Skorupa jego składa się z drobnych żeberek podobnych do piłek, które głównie mieszczą się przy pogrubionej głowie. Temi ostrymi instrumentami świdruje ta dziwna muszla w drzewie rozmoczonem w wodzie dziury, około 30 cm. długie, grubości ołówka. Lecz żadna z tych kilkakrotnie skrzywionych rurek nie ma połączenia z sąsiednią. W takim dobrowolnie zbudowanym więzieniu pozostaje to zresztą miękkości zwierzę przez całe życie. Ściany swego kanału wykłada białymi wydzielinami swej skorupy t. zw. płaszczą i zawiśnie w nim za pomocą dwóch płytek wapiennych, które znajdują się na brzegu jego ciała. Głowa spoczywa głęboko w rurce, podczas gdy dwa przedłużenia wyciągniętego korpusu przy wejściu sterczą, dopóki zwierzęcia coś nie zaniepokoi. Krótszy z tych dwóch ogonów stale doprowadza oskrzelom świeżej wody, z którą równocześnie przyjmuje zawarte w niej pożywienie. Resztki strawione wraz z miałem świdrowym i wodą pozbawioną tlenu przez dłuższą rurkę odchodową wydzielone zostają. Muszla żywi się więc nie jak poczwarka robaczkowa miałem świdrowym, lecz jak inne muszle. Znanych jest około 20 rodzajów we

Drzewo z okrętu, zniszczone przez robaka — *Teredo nodeis* w ciągu 6 miesięcy.

wszystkich morzach. Napadają one albo drzewo, wbite na brzegu lub pływające, więc też i ściany okrętów. Największa część ich zamieszkuje wybrzeża zwrotnikowe, gdzie jeszcze szybciej swego niszczycielskiego rzemiosła dokonują. Największym robakiem tego gatunku jest wschodnio-indyjski czerw olbrzymi, który wierci prawie na metr długie kanały średnicy ca. 5 cm. Sądzono też często, jak to zwykle podczas nagle zjawiających się plag bywa — że niszczyciele te zostały przez okręty sprowadzone. Jednak stwierdzono, że niektóre gatunki już dawno w europejskich morzach były. Tak wykopano w Szkocji pewne tysiącletnie drzewo, całe podziurawione takimi kanałami, i już Owio (43 przed Chrystusem i 17 po Chrystusie) używa określenia okrętu uszkodzonego przez tajemniczy świder.

W naszych portach jest znanym i częstym zwykły robak okrętowy, którego dawniej niedolą i nieszczęściem okrętów nazywano. Modnym okrętom-olbrzymom, które od czasu do czasu czyszczą się w dokach, szkodniki te nie mogą być niebezpiecznymi, jednak wiarogodnym jest, co starzy pisarze donoszą, że Anglja i Portugalja poniosły wielkie straty z powodu takich robaków. Faktycznie niebezpiecznymi stają się tylko wten-

czas, gdy przez specjalnie sprzyjające okoliczności rozmnożenia ich sięgną milionów, co szczególnie zauważyć można w gorących latach z niskim poziomem wody w rzekach, przez co potęguje się zawartość soli na brzegach morza. Ostra zima muszle te niszczy, gdyż życie ich jest krótkie. Muszla wiertaka nie żyje głęboko pod wodą, najchętniej w wapiennych, prostopadłych skalach, w kamiennych i skalistych brzegach. Zwierzątko to jest zresztą jadalne i w smaku przewyższa podobno ostrzygi — marna pociecha w zamian za szkodę i nędzę, którą ten proletarjat z gatunku muszli ludziom już wyrządził.

Do artykułu powyższego dołączamy trzy obrazki, które doskonale uwiadcniają szkodliwą robotę owego zwierzątka.

Drzewo w wodzie zniszczone przez muszle-robaka, na prawo widać całe zwierzątko.

MYŚLI.

Starajcie się kochać żywych,
tak jak kochacie umarłych.

Oszczędność w gospodarstwie domowym.

Utrata zaoszczędzonych pieniędzy stanu średniego spowodowana dewaluacją i podrożeniem ogólnie wszystkich potrzeb życiowych zmusza zwłaszcza kobiety do zaprowadzenia oszczędności we wszelkich dziedzinach gospodarstwa domowego. Wysokie ceny za obuwie, środki odżywcze, odzież, komorne zmuszają również do oszczędności w wydatkach. Poniżej podajemy kilka przykładów oszczędności, które zastosować można w gospodarstwie domowym, w pracy codziennej, a które mi z biegiem czasu znaczne sumy się zaoszczędza.

1. Zaoszczędzanie gazu.

Jak wiadomo, 1 litr wody zazwyczaj zagotuje się w garneczku aluminiowym przy całkiem odkręconym kurku przy zużyciu 125 litrów gazu. Po części piecyk gazowy w kuchniach jest połączony z piecem kuchennym do palenia węglami. Palnik znajduje się do 3 centymetrów poniżej płyty piecyku gazowego. Płomień nasamprzód ogrzewa 4 do 6 żelaznych prążków pierścienia piecyka, które ciepła tego udzielają pierścieniowi w płycie, przez co część ciepła ginie niepotrzebnie.

Jeśli zaś kurek gazowy odkręca się tylko tak daleko, że płomień nie dochodzi do prążków, do zagotowania 1 litra wody w 14 minutach zużywa się tylko 70 litrów gazu, zatem oszczędza się już 55 litrów gazu przy 1 litrze wody. W innym mieszkaniu, przy nowszym rodzaju piecyka gazowego palnik znajduje się tylko 1 centymetr poniżej płyty piecyka, a wtedy przy małym płomieniu 1 litr wody zagotuje się już przy zużyciu 32 litrów gazu. Ponieważ codziennie gazu używa się przeciętnie 4 razy do gotowania: kawy, mleka grzania wody, pomywania itp., a zatem w całości 4 razy po 32 litry, więc 128 litrów gazu wobec 4 razy 70 litrów w pierwszym wypadku, co wynosi codziennie 280 litrów, przeto różnica codzienna wynosi 152 litry, a w roku 365 razy tyle, nie trudno zatem obliczyć zaoszczędzenie gazu przy piecyku nowszego rodzaju.

W kamiennym garnku 1 litr wody zagotuje się przy całkiem odkręconym kurku w pierwszym mieszkaniu dopiero przy zużyciu 195 litrów gazu. Z tego powodu gotowania w kamiennym garnku należy ograniczać do ostateczności, chyba jedynie wtedy, gdy chodzi o potrawy gotowane z octem; oct bowiem szkodzi aluminium.

Do dalszej oszczędności należy i to, aby do zagrzania mleka, do gotowania wody, kawy, nie zagrzewa się dowolnej ilości wody, należy tylko filiżanką nalewać do kociołka tyle wody lub innego płynu, ile na razie potrzeba.

Dla ścisłej pewności trzeba przekonać się na

liczniku gazowym, ile gazu zużywa się do zagotowania 1 litra wody i dbać o to, aby palnik zawsze odpowiednio był nastawiony.

2. Zmywanie naczyń.

Zmywanie naczyń, zwłaszcza tłustych, płatkami nie jest przyjemną pracą; w zimie też częste zanurzanie rąk do gorącej wody z sodą lub mydłem a niedostateczne ucieranie rąk sprawia popękanie i szorstkość skóry. Lepiej więc używać do zmywania ręcznej szczotki o twardej szczecinie lub do przyschniętych resztek potraw gąbki metalowej. Resztki skrzepłych tłuszczów z talerzy nasamprzód usuwać, polewając je gorącą wodą, a jeszcze lepiej pozostawiając ją tak długo, aż się lepiej rozpuści, a wtedy zlewać ją wprost do zlewu lub pomyj. Miękki tłuszcz, jak masło, margarynę, oliwę, przylegające do talerzy, usuwać trzeba z talerza pogniecionym papierem gazetowym, a zaoszczędzi się przez to mydła, sody i czasu. W ten sposób przygotowane, choć jeszcze tłustawe talerze zmywa się szczotką, umaczaną w płynnym mydle lub płynnej sodzie i spłukuje się czystą wodą. Zwarzony ser, zawarty w tłuszczu mleka, a wydzielający się podczas gotowania mleka i osadzający się na spodzie i ścianach garnka, usuwa się w ten sam sposób z garnka do mleka.

Resztę talerzy, półmisek, misek itp., na których pozostaje po części skleciona mączka (szkróbek), główna zawartość kartofli, mąki ryżu, klusek, kaszek itp., oraz resztki cukru, należy na 15 minut zamoczyć w wodzie, aby odmiękły i wtedy dopiero zacząć zmywanie. W międzyczasie można zająć się inną robotą, np. wyczyszczeniem noży, widelcy i łyżek, z których papierem ściera się wszelki tłuszcz, a z którymi potem postępuje się jak z talerzami. Do zamoczenia talerzy poustawiać nasamprzód talerze głębokie obok siebie do szerokiej wanienki zaopatrzonej, jak wanny do prania, w kolek do wypuszczania wody, i napełniać je wodą za pomocą węża gumowego, przytwierdzonego do kurka od wody. Na głębokie talerze stawia się potem płaskie i również nalewać na nie wodę. Nie potrzeba więc każdego talerza podnosić i trzymać pod kurkiem, bo woda z węża gumowego dostaje się na talerze.

Tak samo wygodnie spłukuje się osad z kawy i resztki z wszystkich kącików wanienki lub miski od pomywania i brudną wodę wypuszcza się do wiadra, stojącego pod wanienką. Nie należy kurka zbyt mocno odkręcać, aby promień wody nie pryskał. Wodę od zamoczenia talerzy zlewa się przy ukośnem podnoszeniu talerza, zmywa następnie same talerze ową twardą szczotką, gorącą wodą, a spłukuje spływającą wodą z węża. Na tacy poukładać kilka drewniaków lub kopystek,

kłaść na nie talerze, aby ukośnie leżały, gdyż wtedy woda łatwiej spłynie i ręczniki do wycierania talerzy zbytnio nie przemokną. Ocierać trzeba siedząco, gdyż po posiłku ciało domaga się odpoczynku. Mokra ręczniki pozawieszać na sznurze w spiżarni przy oknie, a dopiero, gdy wyschną, zawieszać je na wieszadle.

Sody i mydła lepiej używać w stanie płynnym, bo i na tem należy oszczędzać. Można je mieć na zapas w naczyniach lub fiaskach w pobliżu stołu do pomywania.

3. Płynne mydło.

Pół funta mydła miękkiego nałożyć do dużej miski, dodać 1 litr wody, widelcem porobić zagłębienia dla powiększenia powierzchni i co 2 godziny ponawiać te zagłębienia. Mydło się całkiem rozpuści w przeciągu jednego dnia, poczem napełnić nim fiaski.

4. Płynna soda.

W pół litrze gotującej wodzie rozpuścić dużą filiżankę sproszkowanej sody — droższą jest od kryształowej, ale wydajniejsza, — dodać jeszcze pół litra zimnej wody, zmieszać doskonale i nalać do fiasków. Sody tej przemysłowej, sproszkowanej nabywa się w drogerjach.

5. Papier gazetowy.

Złożyć gazetę, następnie pokrajać na kawałki 16×12 centymetrowe. Kawałki papieru i z różnych resztek wykrojone szmatki, wielkości 10 centymetrów w kwadracie, winne znajdować się w zapasie do użytku pod ręką w szufladzie szafy kuchennej. Resztek tłuszczu i oliwy z naczyń nie ścierać nigdy płóciennym lub bawełnianym płatem, tylko jedynie papierem gazetowym. Zaoszczędza się przez to prania tłustej szmatki i wydatku na mydło.

6. Struganie kartofli i obieranie jarzyn.

Prace te można skutecznie siedząco, aby gospodyni domu, czy służąca mogły przez chwilę odpoczywać. Na rozpostartą gazetę padają łupiny lub odpadki, a wrzuca je się po skończonej pracy razem z gazetą do wiadra od śmieci. Zaoszczędza się przez to mycia talerza czy miski. Spalania świeżych łupin od kartofli nie poleca się z tego powodu, że zawierają one blisko $\frac{2}{3}$ części wody w sobie, a wyparowanie tejże zużywa więcej paliwa (węgla lub koksu), aniżeli łupiny same dostarczają. Suszone łupiny natomiast doskonale spalają sadze, dlatego należy ich używać, gdyż zaoszczędza się przez to czas do wymiatania pieca, zanieczyszczonego sadzami.

Do artykułu „Lourdes”.

Wnętrze kaplicy różańcowej.

7. Korek z kartofli.

W braku korka zwykłego można przejściowo pomóc sobie, zanim się sprawi odpowiedni do flaszki, kawałkiem kartofli, przykrojonej w kształcie zwykłego korka. Płyn zawarty we flaszce nie ulotni się tym sposobem, ani zabrudzi.

8. Przedmioty z gumy,

np. węże, flaszki, woreczki, poduszki należy chronić przed światłem, a przechowywać w chłodnym miejscu, najlepiej wisząco w szafie od odzieży, ponieważ susza, światło lub ciepło kruszą gumę.

9. Gips

należy przechowywać w blaszanym naczyniu, gdyż w papierze wilżeje i nie twardnie wtedy w razie potrzeby. Dziurę w murze nasamprzód trzeba zwilżyć, zanim się ją gipsem wypelni.

10. Kit do zlepiania porcelany, szkła i fajansu

można sobie zestawić w domu, — a będzie znacznie tańszy — zmięszawszy wodnego szkła, sproszkowanych skorup z ostryg w różnych częściach na gęstą papkę. Nałożyć ją na złamane brzegi przedmiotu stłuczonego, złożyć potem części do-

kładnie i przycisnąć czem ciężkiem. Tak zlepione przedmioty powinny przez 24 godzin suszyć się w ciepłym pokoju lub w kuchni, poczem należy zeszkrobać nożem, wydobywający się szczelinami kit stwardniały.

11. Dekstryna.

Do zlepiania papieru lub tektury nie można używać powyższego kitu ani też kleju stolarskiego, nadaje się do tego jedynie dekstryna lub ryżowy krochmal (szkrobek). Guma arabska jest droga. Dwie łyżki dekstryny (z drogerji) zmięszać z 1 łyżką wody, powoli dodawać jeszcze 1 łyżkę wody i szczyptę kwasu salicylowego dla zapobiegania pleśni. Następnie wstawić naczynie do garnka z ciepłą wodą na pół godziny, poczem wlać do próżnej flaszki od atramentu i włożyć pendzelek o długim trzonku. Aby trzonek pendzla nie brudził rąk, należy go zaopatrzyć w stosowny korek wydrążony i natknięty na niego, za któryby go można chwycić.

Tych kilka wskazówek, a możnaby ich podać setki, wskazuje już, jak przy namyśle i rozwadze przy pracy domowej zaoszczędzić sobie można czasu i pieniędzy.

Ochrona oddechu nad i pod ziemią.

Odkopywanie drogi zasypanej z powodu wybuchu gazów.

Zależnie od wysokości, zmienia się nacisk powietrza a z nim i zawartość tlenu, znajdującego się w atmosferze. Z tego powodu często ilość tlenu, potrzebnego do oddechu, musi być człowiekowi dostarczona. Że niema wszędzie powietrza, t. j. powietrza, którem oddechać można, jest nam wiadomo z katastrof kopalnianych i pożarów. Jak nurkom pod wodą, tak i w takich wypadkach dostarcza się tlen przez specjalne aparaty do płuc człowieka.

Przy większych zawodowych strażach pożarnych znajdują się do tego załogi, zaopatrzone narzędziami do ochrony od dymu i gazów, celem objeżdżania niebezpiecznych przestrzeni przy pożarach lub wypadkach kopalnianych.

Takie aparaty nosi się zwykle na plecach. Składają się z małego balonu z tlenem, z naboju do czyszczenia powietrza i z worka do oddychania; oprócz tego maska do oddychania złączona węzami z resztą aparatu.

Załoga ratownicza powinna być na pogotowiu przez stałe ćwiczenie, jak obchodzić się należy z aparatami w poważnych wypadkach. Dla ćwiczeń urządzone są osobne chodniki pod ziemią w kopalniach.

Wysokości, osiągnięte samolotami tak znacznie się powiększyły, że i tu dla płuc potrzebne są przyrządy do oddychania. Dopływ tlenu można przytem zupełnie uregulować wedle potrzeby. Jednak w takich wysokościach praktyczne doświad-

Ćwiczenia z maskami gazowemi w kopalni węgla.

czenia są niemożliwe; z powodu czego buduje się specjalnie mocne zbiorniki zawierające tlen. Na takich zbiornikach umieszczone są aparaty, które wykazują zmianę atmosfery i wedle ich wskazówek reguluje się dopływ tlenu podczas jazdy w po-

wietrzu oczywiście przy bardzo dużych wysokościach.

W dziedzinie możliwości oddychania w zmienionych warunkach atmosferycznych, technika robi stale postępy.

Silna wola i pewność siebie.

Powtarzam: trzeba mieć silną wolę i pewność siebie, a przyszłość jaśniejsza będzie, niż smutne nieraz „dzisiaj“. Wśród ludzi, którzy w trudnym swoim życiu ciężkie łamali przeszkody i którzy mimo to nadal będą optymistami, spokojnie można mówić o trudnościach, które przyszłość nastreczy. A nie są one małe. Jestto zagadnienie, nad którym będą się obecnie najcięższe umysły wszystkich krajów Europy, tej nowej Europy, która powstała po wojnie, i jest tak bardzo niepodobna do dawnej przedwojennej.

Miljony i miliony ludzi zostały rzucone na nowe nieznanne im dawniej życie. Powstały nowe państwa; prowincje oddzielone od jednych organizacji państwowych a przyłączone do drugich, wytraconych z dotychczasowych systemów życia gospodarczego, zmieniają swe życie pod względem

prawno-politycznym i kulturalnym, przyzwyczajają się do siebie, jak nowe stadło małżeńskie. Oto obraz nowej Europy, nowych jej wysiłków, nowych jej kłopotów. To zagadnienie wytworzone nowem życiem, powstałem na gruzach starożytności, stoi przed nią. Zadanie nie jest łatwe, gdy się opuszcza tory, któremi się szło w ciągu lat, gdy na przeszkodzie stoją nabyte w ciągu pokoleń stare przyzwyczajenia, a nowe cechy i nowe systemy życia gospodarczego i prawno-kulturalnego wymagają nowych wysiłków myśli i woli. Gdy przyzwyczajenie pociąga nieraz ku przykrym, może utartym i łatwym, ale zamkniętym drogom. Niema dziś państwa w Europie, któreby z podobnymi kłopotami nie miało do czynienia.

Lata upłyną, zanim nowa Europa i nowy system życia przestaną budzić wątpliwości i stawiać nowe przeszkody.

J. Piłsudski.

Powszechna Wystawa Krajowa w Poznaniu.

Zapowiedziana już w roku 1928 i gorączkowo przygotowywana Powszechna Wystawa Krajowa w Poznaniu udała się całkowicie. Spełniła jak najlepiej oba te zadania, które zakreślili jej inicjatorzy. Zapoznała przedewszystkiem cały naród z temi możliwościami gospodarczemi, jakie otwierają się dla odrodzonej Rzeczypospolitej — przekonując równocześnie zagranicę, że Polacy nie tylko chcą, ale umieją pracować. Wycieczkom z rozmaitych stron nie było końca, szereg ministrów i posłów wielkich krajów europejskich, przedstawiciele państw zamorskich zwiedziło wystawę, wyrażając się z jak najlepszym uznaniem o Polsce, chwalać organizatorów, że umieli Wystawę postawić na wysokim poziomie, na równi ze sławną wystawą angielską w Wembley.

Dla Niemców, którzy przepowiadali, że P. W. K. skończy się fiaskiem, to co zobaczyli, było, jak gdyby odkryciem Ameryki. Przyzwyczajeni traktować naród polski, jako zbiorowisko ludzi gorszego gatunku, niższej klasy — musieli zmienić to wpajane im przez dziesiątki lat przekonanie. Musieli mimo głębokiej niechęci przyznać, że opowiadania na temat „polnische Wirtschaft“ są okłamywaniem własnego społeczeństwa. Dowodem liczne artykuły prasy niemieckiej, pisane przeważnie przez wybitnych publicystów. Było w nich wprawdzie wiele jeszcze zakłamania, lecz trudno żądać, ażeby wszyscy Niemcy odrazu z należnym uznaniem odnieśli się do Odrodzonej Polski i stwierdzili, że naród polski w ciągu ostatnich 11 lat niepodległego bytu dokonał bardzo wiele.

Mówiły to za nich cyfry, zestawienia i wykresy obrazujące rozwój gospodarki polskiej ściśle i dokładnie. Była to ta nieprzemijająca strona „Wystawy“. Omówimy też szczegółowiej znaczenie cyfr, jakie określały bliżej rozwój i stan tej lub owej gałęzi przemysłu, zajmującego na terenie wystawowym duży nieraz obszar. Przejdźmy więc po kolei te zestawienia i utrwalamy na łamach kalendarza najważniejsze cyfry.

Pod względem

źródeł energii cieplnej

w godzi się pamiętać, że Polska ma około 2.4 milionów ha torfowisk, które są równoważne 1.5 miljarda tonnom węgla kamiennego. Lasy pokrywają w Polsce 9 milionów ha, czyli 23 proc. powierzchni. Roczna wydajność drzewa opałowego wynosi 4.2 miliona tonn, co odpowiada 2 milionom tonn węgla kamiennego.

Zagłębie węglowe obejmuje obszar 3880 km. kwadratowych i szacowane jest na około 61.8 miljarda tonn węgla. Roczne wydobycie wynosi około 40 milionów tonn i wzrasta z roku na rok.

Podobnie wzrasta eksport węgla. Przeciętne wydobycie dzienne na jednego robotnika wynosiło w roku 1928 1.244 tonny.

Zasoby ropy na ziemiach polskich szacowane są na 160 milionów tonn. Rocznie wydobywa się przeciętnie 75 tysięcy cystern 10-cio tonnowych.

Gazu ziemnego, otrzymano w r. 1928 454.139 milionów metrów³. Tyle co do zasobów energetycznych w Polsce.

Rośnie produkcja kosku, a mianowicie od roku 1924 do r. 1928 wzrosła o przeszło 75 proc., t. j. na 1667 tys. tonn.

Hutnictwo w Polsce.

Rudy żelaznej i to dosyć biednej (od 30 proc. do 40 proc. żelaza) posiada Polska około 0.6 proc. ogólnych zasobów europejskich. Dlatego też rudę żelazną zmuszona jest Polska importować. Wytwórczość surówki rozwija się powoli z powodu używania starego żelaza zamiast surówki do pieców martinowskich. Rośnie natomiast wytwórczość bloków i odlewów stalowych, wytwórczość odlewów walcowych gotowych i wytwórczość rur ciągnionych. Jest to najważniejszy artykuł eksportowy w dziale hutniczym, albowiem 60 proc. idzie za garnicę.

Pod względem wydobycia rud cynkowych i wytwórczości cynku, Polska zajmuje trzecie miejsce na świecie. Wszystkie huty cynkowe śląskie znajdują się na terenie Polski, dlatego niemieckie kopalnie muszą przetapiać swe rudy w hutach polskich.

Pod względem rudy ołowianej zajmuje Polska 10-te miejsce wśród państw świata, ale zaledwie 1 proc. produkcji światowej. Ołów surowy i rafinowany wywozi Polska za granicę; srebra wyrobiono w r. 1928 zaledwie 6631 kg.

Co do wydobycia soli Polska zajmuje 6-te miejsce na świecie. Produkcja kraju w ostatnich kilku latach wzrosła o 41 proc., zwłaszcza soli warzonej i soli przemysłowej. Ale zamało jeszcze konsumuje się soli, bo zaledwie 12 kg na osobę rocznie, wobec 29 kg w Niemczech. Wywóz soli zagranicę jest nieznaczny, albowiem uniemożliwiony jest przez konkurencję niem., która otrzymuje sól kamienną jako produkt uboczny przy wydobywaniu soli potasowej i dlatego sprzedaje ją bardzo tanio.

Sole potasowe wydobywane przez kopalnie państwowe w Kałuszu i Stebniku wykazują ogromny wzrost produkcji o 640 proc. na 340 tys. tonn w r. 1928, ale pomimo to nie jest Polska w stanie pokryć zapotrzebowania i w roku 1928 dowieźliśmy 100 tys. tonn soli potasowych z Niemiec. Co się tyczy t. zw.

przemysłu przetwórczego ciężkiego

musimy wspomnieć przedewszystkiem o przemyśle metalurgicznym. W tym względzie istnieją w Polsce nieliczne, co prawda fabryki, które jednak zajmują znaczenie dominujące. Istnieje wysoko rozwinięty przemysł kotłowy, który wytwarza kotły parowe o rozmiarach znacznych, dochodzących do 1.200 m² powierzchni ogrzewalnej,

oraz 35 atm. ciśnienia. Buduje się już własne lokomotywy nie tylko dzieła rąk polskich, ale i twórczej myśli polskiej, a więc polskiego pomysłu i polskiego wykonania. W silnikach spalinyowych jest poważny dorobek. Buduje się już nowoczesne silniki Diesla bezsprężarkowe, chociaż w dziale tym nie daje się zauważyć zbyt wielkiej samodzielności polskich konstruktorów. Brak na-

Jeden ze wspaniałych pawil. ów.

tomiasz silników lotniczych i samochodowych, chociaż już jedna wytwórnia wystawiała w Poznaniu lotniczy silnik polski pomysłu inż. Zalewskiego.

W dziale lotniczym pokaźnie przedstawiają się polskie wysiłki. Istnieją wytwórnie, które specjalnie wytwarzają konstrukcje drewniane, konstrukcje mieszane, konstrukcje metalowe oraz samoloty szkolne. Przemysł lotniczy polski zdał już egzamin ze swej żywotności i zdolności do rozwoju.

Polska, jako kraj przedewszystkiem rolniczy, potrzebuje bardzo dużo maszyn i narzędzi rolniczych. W r. 1928 przywieziono do Polski maszyn i narzędzi rolniczych za około 45 milionów złotych, a wytworzono w kraju w tym samym czasie za około 40 milionów złotych. Przemysł

Widok na P. W. K. z lotu ptaka.

ten ma w Polsce bardzo poważne szanse rozwoju. Zauważyć należy, że w pługach motorowych i wszystkich narzędziach przyczepnych za ciągnikami rolniczymi, jak również w pługach parowych i w maszynach żniwnych, t. j. kosiarkach, żniwiarkach i snopowiązałkach jest Polska skazana na dowóz z zagranicy. Silnie reprezentowane są krajowe pługi sprzężajowe, siewniki wpielacze, oraz siewniki nawozów sztucznych, a przedewszystkiem młocarnie. Pod tym względem istnieje wielki wybór. Mało wyrabia się jeszcze silników dla maszyn rolniczych, a prawie zupełnie niema małych silników elektrycznych, chociaż i u nas z czasem zwłaszcza wobec spodziewanej elektryfikacji, elektryczność na wsi odgrywać będzie rolę znaczną.

Stosunkowo ubogo przedstawia się polski przemysł samochodowy. Na razie poza jedną fabryką ogranicza się Polska do budowy karoserji i montowania podwozi zagranicznych.

Jeden z najważniejszych działów przemysłu metalowego, przemysł obrabiarek, chociaż nie stoi jeszcze na wysokości zadania, (co zresztą jest wytłumaczone, albowiem przemysłu czysto obrabarkowego specjalizującego się w tym dziale Poł-

ska nie posiada), to jednak P. W. K. pokazała, że technika wytwarzania i ilość wytwórni obrabiarek poczyniła w ostatnich czasach znaczne postępy.

Imponującym jest rozwój przemysłu elektrotechnicznego. Przemysłu tego przed wojną w Polsce zupełnie nie było. Dzięki wojnie celnej z Niemcami przemysł ten rozwinął się świetnie. Czynne są zresztą w kraju znationalizowane fabryki reprezentujące największe koncerny świata. Niestety jednak jeszcze dzisiaj zaledwie 25 procent zapotrzebowania pokryte jest przez krajową produkcję. Większych maszyn Polska wcale nie wyrabia, a mniejsze są tak drogie, że pomimo cła z trudem konkurują z zagranicznymi.

Bardzo ładnie rozwinął się w Polsce przemysł kablowy. Istnieją w Polsce 3 wielkie fabryki kabli. Inne drobniejsze sprzęty instalacyjne i elektrotechniczne wyrabiane są w kraju. Niestety, pod względem techniki prądów słabych są zaledwie 2 wytwórnie.

Ogólnie można zauważyć brak w Polsce przemysłu turbin parowych oraz silników samochodowych. Są to zaniedbania, które bezwzględnie w drugim dziesięcioleciu wolnej Polski winny być naprawione.

Przemysł chemiczny

reprezentowany był na Wystawie licznie, chociaż dość chaotycznie. Dał się zauważyć brak zupełnie reprezentacji przemysłu kwasu siarkowego, chociaż ten podstawowy przemysł chemiczny, rozwija się coraz lepiej, a w roku 1928 produkcja wynosiła 325 tys. tonn. Godnie reprezentowany był przemysł sodowy, którego produkcja w roku 1928 wynosiła 90 tys. tonn sody amon., a 16 tys. tonn sody kaustycznej. — Wspaniale rozwija się przemysł związków azotowych w dwóch, a zaniedługo w 3 fabrykach, pracujących zapomocą wiązania azotu powietrza.

Ogromnie rozwinięty jest przemysł materiałów wybuchowych.

Do przemysłów wschodzących w Polsce należy

przemysł superfosfatowy

(w roku 1928, 345 tys. tonn), przyczem zużycie nawozu tego wynosi narazie zaledwie jedną piątą zużycia w Niemczech.

Przemysły budowlane,

a więc fabrykacja cementu, szkła i ceramiki stoi w Polsce bardzo wysoko. Istnieje 16 cementowni, 66 hut szklanych i około 3,200 cegielń, nie mówiąc o fabrykach szamotu, fajansów i porcelany. Przemysł organiczny i tłuszczowy rozwija się coraz bardziej. Znaczne możliwości rozwoju posiada jeszcze przemysł cukrowniczy, albowiem konsumuje się w Polsce 11.5 kg. cukru na głowę,

podczas gdy zagranicą 40—50 kg. na głowę. W dziale papierniczym wyrabia się na razie przeważnie tylko gorsze gatunki papieru. Jest 26 piarni, 18 fabryk tektury i 3 fabryki celulozy. Zaczyna się rozwijać przemysł jedwabiu sztucznego. Jakościowo stoi wysoko przemysł fabrykacji farb i lakierów, zwłaszcza farby celulozowe, konkurują pomyślnie z zagranicą.

Rośnie w Polsce spożycie piwa, a maleje spożycie spirytusu. Pomimo to przemysł fermentacyjny zdobył się na najwięcej stoisk na wystawie.

Przemysł farmaceutyczny i kosmetyczny rozwinął się w ostatnich czasach znakomicie.

Jednym słowem przemysł chemiczny należy do tych, które mają w Polsce najlepsze widoki na przyszłość.

Oto skrót o stanie przemysłu i techniki w Polsce współczesnej. Pominęliśmy szereg działów technologii mechanicznej n. p. potężny przemysł włókienniczy, jak również dział inżynierji lądowej i wodnej. Skrót ten jest pod wielu względami niekompletny.

LECZNICTWO DOMOWE.

Ks. Kneipp w swych dziełach często poleca siano jako środek leczniczy, a poleca je dlatego, że doświadczenia wielokrotne wykazały bardzo dodatnie skutki przy leczeniu najrozmaitszych chorób.

Skuteczność siana polega raz na działaniu ciepła, a powtórnie na ziołach samych. Przez wzmożone doprowadzenie krwi do odnośnych narządów w ciele osiągnięte wskutek siana, oraz przez doprowadzenie silniejszego ciepła, składniki choroby się rozluźniają i wydzielają z ciała; owe dwa czynniki powodują oczywiście silniejszą pracę narządów.

Jak należy przyrządzać siano do zabiegów leczniczych?

Siano można używać do leczenia w najrozmaitszy sposób. Nasamprzód jako dodatek do ciepłych kąpiel, np. do kąpiel całkowitych, półkąpielek, nasiadówek, kąpiel nożnych, ramion, rąk itp. Wzmaga się przez to skuteczność kąpiel, ponieważ podniecenie działalności skóry staje się silniejszą. Można dodawać samo siano albo też odwar z niego. Następnie używać można siana jako dodatku do kąpiel parowych wszelkiego rodzaju, mianowicie: do parówek na całe ciało, na podbrzusze, na nogi, jako też do częściowych parówek, a wtedy bierze się samo siano. Skuteczność parówek ogromnie się wzmaga przez dodanie siana.

Trzeci sposób użycia siana to okłady z siana. Wziąć duży kawałek grubego płótna, umaczać je w gorącym odwarze siana, wykręcić tylko tyle, aby nie kapalo i nałożyć jak każdy inny okład.

Powyższe trzy sposoby użycia siana zwiększają jedynie skuteczność zwykłych zabiegów. Szczególnie dodatnią skuteczność swą okazuje siano dopiero przy stosowaniu go jako okładu pod postacią woreczków ze sianem.

Sposób przyrządzania tychże jest następujący: używa się do tego kwiecica siana, a nie samego siana. Kwiecice siana to nasienie, kwiaty i pączki siana. Nabywać można go zazwyczaj jako „od-

padki“ z siana u rolników lub u osób, które posiadają konie, od woźniców, od wojska itd. Odpadki te należy wpieryw oczyścić z kurzu, a potem już można ich używać.

Ze zwyczajnego, grubego, rzadkiego miecha — najlepiej nadawają się do tego worki ze soli lub kawy — poszyć sobie małe woreczki, wielkości 10×10 lub 15×15 lub 20×20 centymetrów, — zależnie od potrzeby — i napełnić je kwiecicem ze siana na grubość 4 do 5 centymetrów. Zeszyć woreczek w kształcie poduszki. Ks. Kneipp nazywa to „woreczkiem ze sianem“. Włożyć taki woreczek do naczynia i tylko nalać nań gotującej się wody, a nie gotować woreczka i pozostawić go przez 10 minut w owej wodzie. Wyjąć go następnie, wykręcić (wyždźać) go dobrze, aby nie pozostała w nim woda. Nie powinno z niego ani kapać, ani nie powinien on wilżyć pościeli. Powinien tylko jeszcze parować, a wtedy jest dobrze przyrządzony. Okład ze siana działa przez swą ciepłą wilgoć. Jeśli jest mokry i woda z niego ocieka, natenczas zachodzi niebezpieczeństwo oparzenia skóry, a woreczek sam traci swą skuteczność. Szybciej wtedy też traci swą ciepłość, wskutek czego działanie dodatnie znacznie się zmniejsza.

Owe wyjęcie (wykręcanie) sprawia pewną trudność, ponieważ woreczek przecież jest gorący i łatwo sobie nim poparzyć można ręce. Należy więc wziąć w ręce grube kilkakrotnie złożone ręczniki i przez nie wykręcać woreczek. Nieraz jednak nie sposób wydostać wszystkiej wody, trzeba więc woreczek podłożyć pod jaką prasę, mianowicie położyć go na stołeczek z rozstawnemi deseczkami, a na niego drugą deseczkę i stanąć na wierzchu, aby tym sposobem wygniść resztę wody, gdyż jak już wspomnieliśmy, zależy od tego wielce skuteczne działanie. Po wydostaniu wody zbadać należy jeszcze, czy woreczek nie jest zbyt gorący, a konieczną przytem jest wielka dokładność, ponieważ zbyt gorący woreczek może spowodować poważne oparzenia. U niektórych osób skóra staje się niewrażliwa pod

wplywem ciepła, a wtedy nie odczuwają zbytnej gorączki woreczka, choć po zdjęciu okładu okazuje się, ku zdziwieniu pielęgnującej osoby, znaczne oparzenie skóry. Dla zapobieżenia takim wypadkom trzeba koniecznie zbadać ciepłość woreczka, nasamprzód na grzbiecie ręki, jeśli tam nie parzy, dopiero wtedy śmiało można nałożyć woreczek choremu. Jeśli kto posiada ciepłomierz z aparatu Wecka, — do zapraw owocu i t. p. — niech go włoży pomiędzy okład i skórę, aby każdej chwili mógł odczytać wysokość ciepła.

Jaki stopień ciepłoty woreczka jest najodpowiedniejszy?

Jeden do trzech stopni ponad ciepłość krwi, więc 38 do 40 stopni Celzjusza. Ciepłota ta całkiem wystarcza; powinna jednak pozostać równomierna przez cały czas trwania okładu. Osięga się to przez nałożenie papieru gumowego lub kauczukowego lub płótna woskowanego i nakrywanie całego okładu wełnianą chustką. Chcąc być całkiem pewnym, nałożyć jeszcze bańkę z gorącą wodą lub ogrzewacz elektryczny, a okład utrzyma się przez kilka godzin w równej ciepłocie.

Jak należy nałożyć woreczek z sianem?

Po rozebraniu chorego nałożyć woreczek na chore miejsce, przykryć go małą chustką wełnianą lub flanelą, na to położyć kawałek papieru gumowego lub kauczukowego lub płótna woskowanego a wreszcie większą chustkę wełnianą lub flanelę, a w razie potrzeby bańkę lub ogrzewacz elektryczny. W pewnych wypadkach należy prócz okładu na chorą część ciała stosować jeszcze okład na całe ciało. Okład taki podnosi zazwyczaj ciepłość ciała, a to korzystnie oddziałuje na uzdrowienie choroby. Ciepła bowiem jako środka leczniczego zbyt mało się jeszcze wykorzystuje. W niektórych chorobach jednak wystarcza sam woreczek na odnośnym miejscu ciała.

Po niejakiem czasie występują poty. Kto przez dłuższy przeciąg czasu chce stosować okładanie woreczkami siana, a nie chce się pocić, niech włoży ręce na wierzch pościeli; uchodzi przez to dużo ciepła z ciała tak, że nie dochodzi do większych potów.

Jak długo może pozostać woreczek ze sianem na chorem miejscu?

Dopóki jest ciepły, a najmniej godzinę, choć bez szkody, jeśli jest ciepły, może pozostać dłużej. Po zdjęciu woreczka zmyć należy odnośne miejsce szybko zimną wodą i przykryć jeszcze aż się znów ogrzeje. Osoby słabsze niech z jakie pół godziny jeszcze pozostaną w łóżku. Jeśli woreczek ma dwie i więcej godzin poleżeć, trzeba go zmieniać co godzinę, o ileby ostygł. Przy dobrym gatunku siana nie potrzeba za każdym

razem zmieniać siana, można je zaparzać nawet kilkakrotnie. Zważać jednak trzeba na to, aby woreczka nie stosować zaraz po posiłku, odczekać trzeba przynajmniej półtorej godziny.

Przeciw jakim chorobom stosować woreczki ze sianem?

Przedewszystkim przeciw wszelkim dolegliwościom reumatycznym mięśni i nerwów, obrzmieniom i sztywnieniu stawów, w początkach zapalenia i dalszemu jego rozwojowi, przy wszelkich zakażeniach krwi, odzięblichach, liszajach, angielskiej chorobie, szkarlatynie, odrze, gośćcu, wzdęciach, wrzodach i t. p. cierpieniach.

Kąpiele ze siana, o 40 stopniach Celzjusza, wskazane są przeciw pocącym się nogom, w początkach wodnej puchliny, przy zatrzymaniu moczu i to jako kąpiele nóg.

Na siadówki ze siana posłużą przeciw liszajom w pasie, zastoinom w podbrzuszu, obrzmieniom, wrzodom, wilkom, zatwardzeniu i kurczom w żołądku, jelitach i wątrobie.

Okłady z odwaru siana (płótno umazane) wskazane są przeciw zaziębieniom, stwardnieniom, niestrawności, cierpieniom wątroby, wrzodom, ogólnemu osłabieniu, u dzieci natomiast przy skrofulach, powiększeniu gruczołów, kokluszowi, duszności, napadach duszenia się i kurczowych. Chory przy okładach całego ciała nie powinien się spocić, tylko dobrze rozgrzać, a okład, który tylko sięgać powinien do kolan najdłużej ma trwać pół godziny. Po zdjęciu okładu całe ciało zmyć szybko zimną wodą, poczem znów nastąpić powinno zagrzanie ciała.

Leczenie różnych chorób środkami domowymi.

Brak apetytu może powstać wskutek wzruszeń umysłowych, przez kłopoty, przerażenie i bojaźń, oraz przy wszelkich niedomaganiach w narządach trawienia. Istnieją wprawdzie środki podniecające apetyt, smak, wadliwe trawienie, ale niema środków na „wzmocnienie“ żołądka. Wstrzymanie się od pokarmów przez krótki czas oraz stosowne do cierpienia odżywianie się najlepiej skutkują. Jako napój polecamy odwar z tysiącznika lub piołunu, a dla dzieci odwar z mięty. Najprostsze a skuteczne lekarstwo to picie naczno szklanki letniej wody czystej, ćwierć godziny przed śniadaniem.

Nadmierne pocenie się pod pachami usuwają codzienne zmywania całego ciała i kąpiele powietrzne. Zabiegi te podniecają gruczoły potne całego ciała, przez co zmniejsza się silniejsze wydawanie potu gruczołów pod pachami. Częstsze wymywanie pach odwarem z kory dębowej powodują przez swą zawartość garbnika, ściągając się gruczołów pod pachami. Można też wkładać czopiki z waty, nasączone wodą z arniki, a zbytni pot będzie wsiąkał do waty.

Odmowa

z powodu bólu głowy!

Można było tego wszystkiego uniknąć, zażywając w porę tabletek Aspirin. Dwie tabletki, rozpuszczone w szklance wody usunęłyby szybko cierpienie. Jest to sposób pozbycia się uporczywych rwących bólów, zatruwających częstokroć po kilka dni życie kobietom.

Tabletek Aspirin

żądać tylko w oryginalnem opakowaniu z czerwoną opaską ze znakiem „Bayer“.

Cena

6 szt. zł. 1,10 — 20 szt. zł. 2,75.

**Dla
ochrony
przed
grypą**

Panflavin
w PASTYLKACH

Skład:
Ciepłota składowa: 0,003
c. Sacchar, Succ. Liquirit, Cacao, Menth, Vanill

Cena detal. Zł. 3,20

Do odkażania jamy ustnej i gardła
i. a. P. A. B. E. M. I. N. D. U. S. T. R. I. E. A. K. T. I. E. N. G. E. S. E. L. L. S. C. H. A. F. T.
WYB. SPZTZ. PRODUKTION F. B. H. A. C. E. T. - Z. u. g. e. r. - W. i. d. m. a. n. - L. e. i. c. h. e.
LEVERUSEN n. H.

Do nabycia we wszystkich aptekach.

Cuchnący oddech, pochodzący z psujących się zębów uśmierza płukanie ust odwarem z szałwji (Salbei) i kwiatu lawendowego. Odwar z skórki pomarańczowej również usuwa tę dolegliwość. — Jeśli cuchnący oddech jest skutkiem niedomagania żołądkowego, wskazaniem jest picie odwaru z mięty i tymianika, posłużą również posiekane liście piołunu, spożywane razem z chlebem.

Popękanie skóry na rękach ustaje przez codzienne mycie rąk wieczorem w gorącej wodzie, przyczem nie wolno używać mydła. Mycie, raczej kąpiel rąk powinna trwać 10 do 15 minut, w czasie którym dolewać trzeba gorącej wody, poczem dokładnie osuszyć ręce, natrzeć je cytryną i pół godziny później czyszczoną gliceryną. Zalepianie popękanych miejsc błoną z jaja również poskutkuje.

Omdlenie polega na różnych przyczynach. Przy niezwykle czerwonej twarzy a więc przy przekrwieniu mózgu, kłaść należy głowę wysoko, a krew ściągać w nogi przez okładanie tydek ciepłymi flaszkami, okładami na brzuch i letniemi wlewkami do jelit. — W razie bladej twarzy, zatem braku krwi w głowie, kłaść głowę nisko a nogi ogrzewać powyższym sposobem. — W obydwóch wypadkach usuwać wszelką uciskającą odzież, a więc rozpiąć kołnierzyk, rozwią-

zywać tasiemki u spódnic, rozpiąć podwiązki i obuwie i t. p. i to dla lepszego oddychania oraz okna otwierać dla dostępu świeżego powietrza. Głowę i twarz lekko skrapiać wodą, a pod nos choremu podawać płyny o silnych zapachach, jako to eter, wodę kolońską, ocet i t. p. Nie należy jednak używać salmjaku do cucenia omdlałych i bezprzytomnych.

Wzdęcie, wiatry i kolki powstają z chorobliwego nagromadzenia się powietrza w żołądku i przewodzie jelitowym. Objawy przy tych dolegliwościach są bardzo przykre i bolesne. Wywołują niepokój w całym ciele, duszność, zawroty, uczucie strachu, kurcze żołądka i uczucie sytości nadmiernej. Należy unikać pożywienia, wywołującego wzdęcia n. p. kapusty, grochu, świeżego chleba, soczewicy, fasoli itp. Pomaga przytem rozcieranie brzucha, okłady ciepłe i picie odwaru z ziółek. Przepis na ziółka przeciw wiatrom: 4 łyżki liści mięty, po 3 łyżki anyżu, włoskiego kopru, kminku, 2 łyżki kwiecica rumianku, 3 łyżki korzenia kozłku. Na $\frac{1}{4}$ litra wody brać po jednej łyżce z dobrze zmieszanych powyższych ziółek, zalać gotującą wodą i postawić na 10 minut w ciepłym miejscu, zcedzić następnie i ciepłe pić kilka razy dziennie po jednej filiżance.

DLA DOMU I GOSPODARSTWA.

Zapach z tytoniu szybko można usunąć z mieszkania, kładąc wielką mokrą gąbkę w naczyniu na szafę lub gdzieś indziej. Gąbkę należy częściej wyplukiwać i od nowa zwilżać.

Sproszkowanego pumeksu można używać także do mycia (szorowania) naczyń drewnianych, blaszanych, mosiężnych i szklanych.

Schody kamienne bez trudu czyścić można, polewając je w pierw rozcieńczonym kwasem solnym, poczem dopiero myć je mydlinami lub piaskiem.

Osad w kotłach tworzy się z wapna, zawartego w wodzie. Często osadza się też w postaci brunatnego kamienia w garnkach od wody i kociołkach. Zapobiec można temu, wkładając drobne kamyczki żwiru do odnośnego naczynia, na których wtedy osadza się ów kamień wapienny. Po utworzeniu się osadu w garnku należy w nim gotować kartofle lub sodę. W uporczywych wypadkach pomaga wygotowanie naczynia czystym octem lub rozcieńczonym kwasem solnym, poczem oczywiście dobrze trzeba płukać czystą wodą i to kilkakrotnie.

Oszczędne i umiejętne palenie w piecu zależy od kilku warunków. Ze spaleniska i popielnika należy codziennie usuwać dobrze prze-

palony popiół. Powtórę drzewo do podpalki powinno być suche i niezbyt grube. Mniejsze kawałki drzewa szybciej się zapalają. Po trzeciej: na dobrze już rozpalone węgle nie należy kłaść świeżych węgli, tylko żarzące węgle trzeba posunąć do tyłu, a świeże węgle wsypać na przód żaru. Wtedy to płomień obejmuje całe palenisko i ciepło nie uchodzi kominem, tylko udziela się piecowi. Wreszcie zważać trzeba na to, aby dolne drzwiczki pieca, po rozpaleniu się ognia, zawsze były przychyłone. Można na rączce drzwiczek przytwierdzić sznureczek, który zahacza się na haczyku oprawy u pieca. Drzwiczki powinny być uchylone tylko na jakie 8—10 centymetrów. Po wypaleniu reszty węgla należy piec szczelnie zamknąć na oboje drzwiczek. Podane powyżej warunki przyczyniają się do szybszego i trwalszego ogrzewania mieszkania przy mniejszem zapotrzebowaniu paliwa.

Jeśli jaja lekko popękały podczas przesyłki, należy je przed ugotowaniem w skorupce wstawić do zimnej wody lekko osolonej. Gotując je w tej wodzie zapobiegą się wypływowi białka.

Jeśli u pieczeniu zachodzi obawa, że będzie sucha lub przypalona, należy wstawić do rury garnek z gotującą wodą; para wydobywająca się z wody wpłynie dodatnio na soczystość mięsa.

Jeśli pluskwy się za bardzo rozpleniły, trzeba zedrzeć tapety, pozaklejać wszystkie szpary, pęknięcia i szczeliny w murze, zanim nową tapetę się naklei. Do kłajstru domieszać odwaru z kolokwint, co przyczynia się do wytępienia pluskiew. Jeśli ściana ma być tylko malowana lub bielona wapnem, do wapna również trzeba domieszać odwaru z kolokwint. Łóżka trzeba rozebrać całkiem, inne meble powynosić na dwór i smarować wszystko rozczyznem z alunu. Odgotować 1 funt alunu w 2 litrach wody. Szczeliny we drzwiach i podłodze również trzeba wysmarować tym rozczyznem, ponieważ w nich szczególnie często znajdują się gniazda pluskiew. O ile materace i poduszki klinowe zbyt są zanieczyszczone pluskwami, należy je zastąpić nowymi, gdyż w przeciwnym razie pluskwy nigdy się nie wygubią.

Jeśli ze zlewu wodociągu wychodzi zaduch, nasypać do niego na noc sproszkowanego chloru i nazajutrz przepłukać go gotującą wodą.

Jeśli w rurze pieca zbyt wiele jest gorączki i zachodzi obawa spalenia się pieczywa, należy wstawić naczynie z zimną wodą do rury. Gorączka szybko przez ten zabieg opadnie.

*

Nasze zwierzęta domowe w kąpielu.

W średnich i mniejszych gospodarstwach w lecie zazwyczaj zaniedbuje się przestrzegania czystości u zwierząt domowych, ponieważ inne roboty ważniejsze się wydają, a niema osobnych do tego sił roboczych.

Dbanie o czystość bydła w wielu gospodarstwach się zaniedbuje po części nawet przez całe tygodnie. Bydło w chlewach stoi w oborze oblepione brudem, co licho daje świadectwo o gospodarzu. Czyż obora pełna dobrze pielęgowanego i czystego bydła nie sprawia ładnego widoku?

Chyba znanem jest ogólnie, że czyszczenie, mycie i kąpanie zwierząt domowych w lecie jest bezwarunkowo koniecznym ze względu na ich zdrowie i użyteczność. Dbanie o czystość skóry bydła niezmiernie korzystnie wpływa na działalność wewnętrznych narządów, które jak u krów mlecznych w ścisłym związku są z całym ustrojem gruczołów mlecznych. Przekonać się dobitnie można o tem, że dobrze pielęgowane i czysto utrzymywane dojne krowy więcej dają mleka od krów zaniedbanych i że bydło opasowe szybciej przybiera na wadze, gdy bywa regularnie czyszczone. U bydła zaprządowego objawia się codzienne i regularne czyszczenie przez lepszą wytrzymałość w ciągnięciu i żywszem usposobieniu koni.

W wielu okolicach panuje zwyczaj pławienia koni podczas gorących miesięcy i usuwania brudu z krótkich włosów koni. Jeśli się życzy koniowi

dobroczynnej kąpeli, dlaczego nie ma jej doznawać również i bydło rogate? Sądzą ogólnie, że skórę zwierzęcia można wyczyścić z brudu za pomocą samej szczotki bez zgrzebla, tymczasem nigdy nie uda się to tak starannie, jak szczotką i wodą. Zatem prowadźcie, gospodarze, wszystkie zwierzęta domowe i stajenne do stawu, do rowu wiejskiego lub do grobli i to raz na tydzień co najmniej! Wielu obawia się zaziębienia dla bydła, a zatem szkody zdrowotnej. Co prawda u zwierząt wrażliwych, n. p. u cielnych lub dojnych krów nie można odmówić pewnego niebezpieczeństwa. Stąd też nie wolno krów takich pławić pod sam wieczór, kiedy mgły się mnożą nad ziemią i powietrze się oziębia; należy to czynić za dnia, aby sierść szybko na powietrzu obeschła w ciepłym słońcu, przez co właściwe znaczenie kąpeli tem więcej się uwydatnia.

Ciepłota w stajniach, oborach, chlewach itd. Świeże i dobre powietrze koniecznym jest dla rozwoju zwierząt domowych. Trzeba również jednak dbać o odpowiednią ciepłotę w chlewach, stajniach, oborach i kurnikach, ponieważ zbyt wysokie ciepło tak samo jest szkodliwe jak zbyt zimno. Nieraz zdarza się, że sposób przewietrzania jest wadliwy, częstokroć stale przewiewy panują w chlewach, z tego powodu jest koniecznym, aby w chlewach lub stajniach w różnych miejscach znajdowały się ciepłomierze na ścianie.

Szlachetne konie i źrebięta należy cieplej trzymać niż konie robocze i ciężarowe. Wymagają one 18 stopni Celjusza, to znaczy 14 stopni Reaumura. Tyleż ciepła potrzeba też karmiącym kobyłom, gdy tymczasem koniom roboczym i ciężarowym wystarczą dwa stopnie poniżej tego.

Woły i bydło opasowe wymagają co najmniej 12 stopni Reaumura lub 15 stopni Celjusza, bydło młodociane i mleczne krowy należy cieplej chować i to przeciętnie przy 18 stopniach Celjusza.

Chlewy dla trzody (świń) zazwyczaj bywają zbyt zimne i w nowszych czasach niejednokrotnie już zaprowadzano tam sztuczne ogrzewanie, ponieważ trzoda sama mało wytwarza ciepła na około siebie. Przy tem sztucznem ogrzewaniu — zapomocą pieca — zachodzi obawa zbytowego przegrzania chlewa. Tucznikom nie potrzeba więcej jak 13 do 16 stopni Celjusza, a prosiętom 18 stopni.

Tyleż stopni ciepła wymaga też kurnik.

Wszystkie pomieszczenia dla zwierząt domowych należy dobrze i często przewietrzać. Doskonale ku temu posłużą otwory w bocznych ścianach. Gdzie ich niema, powinno je się zaprowadzić, gdyż mały ten wydatek opłaca się dziesięciokrotnie.

Inż. P. Tereszczenko.

O nawozach i nawożeniu azotem.

Dzisiaj prawie każdy rolnik wie, że rośliny wtedy tylko wydadzą dobry plon, jeżeli będą miały pod dostatkiem potrzebnego i niezbędnego dla nich pożywienia.

Pierwotne gleby przeważnie są zasobne w składniki pokarmowe potrzebne dla roślin. Długoletnia jednak uprawa takich pól powoduje wyczerpanie gleby, t. j. wyczerpanie jej z dostępnych dla roślin i niezbędnych im do życia pokarmów. W dawniejszych czasach, kiedy ziemi było pod dostatkiem, rolnik po zupełnym wyczerpaniu jednego kawałka pola zaorywał i brał pod uprawę nowe przestrzenie pastwiskowe. Opuszczony zaś kawałek pozostawał odłogiem nieraz i pół wieku. W tym czasie dzika vegetacja (nie sprzątana i pozostająca na miejscu), jakoteż różne procesy odbywające się w ziemi (włócznie, procesy chemiczne i bakteryjne) uruchomiły powoli trudno przyswajalne pokarmy gleby i umożliwiły wzięcie na nowo pod uprawę opuszczonego pola. Czasy te dawno minęły. Wzrastająca coraz bardziej gęstość zaludnienia, t. j. potrzeba wyżywienia coraz to większej ilości ludności zmusza rolników nie tylko do gospodarowania „zawsze“ na tym samym kawałku pola, lecz przemożnie dyktuje im potrzebę otrzymywania z tego samego kawałka pola coraz większej wydajności t. j. uzyskiwania coraz to większych plonów (urodzajów) z jednostki przestrzeni (morga lub hektara). Gleby polskie za nielicznymi tylko wyjątkami są ubogie w niezbędne i konieczne dla rozwoju roślin potrzebne składniki pokarmowe, t. j. dla wydania plonów roślin uprawnych wymagają dodania do ziemi tych składników, innymi słowy — wymagają nawożenia. Przy nawożeniu gleb troszczymy się o dostarczenie roślinom głównie najważniejszych składników pokarmowych, które są **azot, fosfor, potas i wapno**. Potrzebują rośliny i innych składników pokarmowych, jak siarka, magnez, żelazo i t. d., nie troszczymy się jednak jak dotychczas o nie, gdyż rośliny potrzebują stosunkowo niewiele tych składników, i prawie zawsze znajdują ich w niewielkich ilościach w ziemi.

W uwagach niniejszych zajmiemy się tylko jednym niezbędnym dla roślin składnikiem pokarmowym, mianowicie — **azotem**. Potrzebują rośliny tego składnika pokarmowego dla budowy swego ciała. Wszak wiemy, że ciało roślin, jak i wszystkich istot żywych, składa się z substancji białkowych, a niezbędnym składnikiem tych substancji jest **azot**.

W powietrzu znajduje się olbrzymia ilość azotu, bo około 78 %, lecz jak wiemy, rośliny za nielicznymi tylko wyjątkami (rośliny motylkowe) nie potrafią korzystać z tego źródła i poszukują azotu w ziemi.

Więc dla otrzymania zadawalniających plonów musi rolnik koniecznie dać roślinom tego pożywienia w postaci nawozów azotowych.

Głównym producentem nawozów azotowych w Polsce jest „Państwowa Fabryka Związków Azotowych w Chorzowie“, dlatego też chcemy na tem miejscu pokrótce omówić nawozy produkowane przez tą fabrykę.

Azotniak. O ile jeszcze do nie tak dawna azotniak był do pewnego stopnia nowością dla rolnictwa polskiego, to dzisiaj jest to jeden z najwięcej rozpowszechnionych nawozów azotowych w Polsce. O azotniaku dzisiaj wie i umie go stosować prawie każdy rolnik w kraju.

W parze z wielkim zużyciem i popytem szła wzrastająca z roku na rok produkcja tego nawozu przez Państwową Fabrykę Związków Azotowych w Chorzowie. Stosunkowo nieznaczna produkcja azotniaku n. p. w 1924 roku, bo wynosząca około 52 100 tonn, wzrastała z roku na rok, tak, że

w 1925 roku wyprodukowano już	85 800 tonn.
w 1926 „	118 150 „
w 1927 „	144 000 „
w 1928 „	150 000 „

Powodzenie swoje zawdzięcza azotniak temu, że jest nawozem, nadającym się prawie na wszystkie gleby, z wyjątkiem chyba bardzo lekkich ziem piaszczystych i mokradeł, że nadaje się on pod wszystkie rośliny uprawne, więc zarówno pod oziminy w jesieni, jakoteż pod zboża jare i okopowe na wiosnę, że posiada azot w formie nie podlegającej wymyciu lub wypłukaniu go z ziemi i — że jest najtańszym nawozem azotowym. Obecnie zarówno azotniak granulowany, jak i olejowany, zawiera od 21 do 23 % czystego azotu.

Azotniak, stosownie do sposobu jego produkcji, jest połączeniem odciągniętego z powietrza azotu z węglem i wapnem. Swoją skuteczność zawdzięcza azotniak również zawartości wapna, które znajduje się w azotniaku w ilości od 55 do 60 %. Azot zawarty w azotniaku, zanim stanie się gotowym i dostępnym źródłem pokarmu azotowego dla roślin, musi wlec

PODPORA

i jak cięż

nieodstępny

każdej gospodyni

winien być

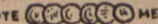

Alboril
samodziałający
środek do prania

pod gwarancją wolny
od chlorku i innych
szkodliwych składników
zawiera

50%

najlepszego mydła

ZŁOTE MEDALE

Fabryka Chemiczna

P. STRAHL & CO

Sp. z o.o.

Szopienice G.ŚL.

ALBORIL

„JOT”

w ziemi całemu szeregowi przemian, dlatego też zaczyna on działać dopiero w krótkim czasie po wysianiu, działa powolniej, ale zato okres jego działania jest dłuższy. Azotniak należy wysiewać zawsze parę dni przed siewem ziarna i po wysiewie dobrze go zabronować.

Państwowa Fabryka Związków Azotowych w Chorzowie powszechnie jest znana jako fabryka azotniaku. Jednak oprócz azotniaku, uwzględniając różnorakie potrzeby rolnictwa krajowego, produkuje ona także i inne nawozy azotowe, a mianowicie obecnie:

Saletrę chorzowską „Nitrofos“ i

Saletrę wapniakową,

jakoteż w najbliższej przyszłości będzie produkować także: Saletrę sodową, Salmjak i Amon wapniakowy.

Saletra chorzowska „Nitrofos“ zawiera około 15,5 % azotu i około 9 % kwasu fosforowego w postaci mialko zmielonych krajowych fosforytów.

Jest ona, jak wykazuje już sama nazwa, przedewszystkiem nawozem azotowym. W odróżnieniu od innych saletr zawiera ona połowę azotu, t. j. 7,75 % w postaci saletrzanej (jak w saletrze chilijskiej), drugą zaś połowę też 7,75 % w postaci amonjalkalnej (jak w siarczanie amonowym).

Część saletrzana jest gotowem i odrazu dostępnem źródłem pokarmu azotowego dla młodych i dopiero rozwijających się roślin. Zostaje ona odrazu pobrana przez rośliny i wykorzystana przez nie w całości.

Druga zaś część — część amonowa — zostaje tymczasem zatrzymana przez ziemię i ulegając w niej powolnej zamianie na saletrę dostarcza tak niezbędnego pożywienia azotowego dla roślin i w dalszych okresach ich rozwoju. Dlatego też Saletra Chorzowska „Nitrofos“ jest nawozem szybko i łatwo działającym, a równocześnie nie podlegającym tak łatwo wymyciu lub wypłukaniu z ziemi, jak to ma miejsce z innymi saletrami (chilijska, norweska).

Saletra Chorzowska „Nitrofos“ jest nawozem bardzo dogodnym w użyciu. Nie zbryla się, nie posiada gryzących właściwości i daje się z łatwością równomiernie rozsiewać.

Obok azotu w formie działającej łatwo, szybko i trwale, Saletra Chorzowska „Nitrofos“ zawiera około 9 % kwasu fosforowego, w postaci krajowych fosforytów. Fosforyty krajowe należą do t. zw. fosforytów miękkich i pomimo nierozpuszczalności kwasu fosforowego fosforytów w wodzie, mączka fosforytowa — jak to wykazały liczne doświadczenia —

jest dostępnem źródłem fosforu dla roślin, dzięki różnym procesom chemicznym i bakteryjnym, odbywającym się w ziemi. Zasilając więc ziemię Saletrą Chorzowską „Nitrofos“ obok pełnowartościowego nawożenia azotowego zasilamy glebę także użytecznym dla rolnictwa kwasem fosforowym.

Wyniki licznych prób stwierdziły, że Saletra chorzowska „Nitrofos“ działaniem swoim nie tylko nie ustępuje zagranicznemu saletrom (chilijska, norweska i t. d.), lecz w wielu wypadkach ich przewyższa.

Dlatego też Saletra chorzowska „Nitrofos“ obecnie cieszy się wśród najszerzych warstw naszego rolnictwa wielkim powodzeniem, tak, że n. p. w sezonie wiosennym 1929 roku cały zapas tej Saletry został wyczerpany jeszcze w miesiącu styczniu.

Nowy nawóz Państwowej Fabryki Związków Azotowych w Chorzowie Saletra wapniakowa zawiera jednocześnie dwa główne składniki pokarmowe roślin: azot i wapno.

Państwowa Fabryka Związków Azotowych w Chorzowie ma zamiar produkować Saletrę wapniakową w dwóch odmianach, mianowicie: jedną o zawartości 15,5 % azotu i drugą o zawartości 10 % azotu.

Azot zawarty w Saletrze wapniakowej tak samo, jak i w Saletrze chorzowskiej „Nitrofos“ występuje w dwóch postaciach, mianowicie: połowa azotu w postaci saletrzanej i druga połowa — w postaci amonowej (amonjalkalnej).

Saletra wapniakowa więc, tak samo jak i Saletra chorzowska „Nitrofos“, jest nawozem azotowym łatwo i szybko działającym, a równocześnie nie narażonym na łatwe wymycie z gleby. Dlatego też Saletra wapniakowa, narówni z Saletrą chorzowską „Nitrofos“, może być używana zarówno po głównie jak i w całości przed siewem, zastępując drogie saletry zagraniczne.

Drugim składnikiem pokarmowym Saletry wapniakowej jest wapno.

Wapno zawarte w Saletrze wapniakowej występuje w formie bardzo mialkiego węglanu wapnia (wapniaku).

Saletra wapniakowa o zawartości 15,5 % azotu zawiera równocześnie około 56 % węglaniu wapnia, odpowiadającego 30 % czystego tlenku wapnia.

Saletra wapniakowa zaś o zawartości 10 % azotu — równocześnie zawiera przeszło 70 % węglanu wapnia odpowiadającego 40 % czystego tlenku wapnia.

Z powyższego widzimy, że Saletra wapniakowa różni się

od Saletry chorzowskiej „Nitrofos“ zawartością wapienia zamiast mączki fosforytowej.

Wapno, zawarte w Saetrze wapniakowej, dostaje rolnik zupełnie bezpłatnie, gdyż cena tej saletry jest zależną tylko od ilości zawartego w niej azotu.

Połączenie w Saetrze wapniakowej w stosunkowo niewielkich ilościach naraz obydwu form azotu (saletrzanej i amonowej), jakoteż równoczesna obecność znacznych ilości

wapienia, którego brakuje przeważnej części naszych gleb, czynią z niej specjalnie dobry nawóz pod buraki cukrowe (zarówno przed siewem jak i pogłównie).

Saletra wapniakowa w odróżnieniu od saletr zagranicznych nie zbryla się i daje się z łatwością dobrze i równomiernie wysiewać, gdyż wysiewamy stosunkowo znaczne jej ilości. Można ją mieszać ze wszystkimi nawozami oprócz azotniaku, tomasyny i superfosfatu.

ZDANIA — ŻARTY — ZADANIA

Nie rób zawodu ani ubogiemu, ani dziecku, ani zwierzęciu i są bezbronni, bez nadziei i zdaje im się, że nie mają jutra.

Miłość, praca i cierpienie — to trzy najgłówniejsze czynniki życia kobiety. Kobieta co kocha, cierpi, pracuje, a cicha jest, a dobra, łagodna, poświęcenia dla bliźnich pełna — to już ideał kobiety, to istota, dla której cześć i szacunek dalecy, miłość gorąca i przyjaźń szczerą winni mieć bliscy.

Ludzki umysł jest jak rola, która ciągle coś rodić musi, ale żeby wydawał użyteczne plony, potrzeba go zasiewać ziarnem nauki, a użyźniać uczciwymi zasadami i niebieską rosą religji, inaczej rodić on będzie tylko nieużyteczne lub szkodliwe chwasty. U głupca podobny on jest do piaszczystej wydmy, na której nic nie rośnie a każdy wiatr inne jej kształty nadaje.

Tajemna miłość.

— Mam nadzieję, że mój zięć żywi do mnie tajemniczą miłość.

— Po czym to pani poznaje?

— Wzdycha tak ciężko, ile razy mnie zobaczy.

Kazał długo na siebie czekać!

Na starym cmentarzu w X. postawiono nagróbek z napisem:

„Czekam tu na mego małżonka“ 26 maja 1840.

„Jestem“ 14 grudnia 1861.

A jakiś żartowniś dopisał:

„Kazał długo na siebie czekać — jak zawsze.“

Brudni.

— Mamusiu, dlaczego ciocia Zosia i wujek Karol tak dawno u nas nie byli?

— Bo od miesiąca bawią w kąpielach.

— To dopiero musieli być brudni!

Znalazł wykręt.

Matka: Umyj się Józiu, ale porządnie.

Józio: A po co

Matka: Twój chrzestny ojciec przyjedzie.
Józio: A jak nie przyjedzie...

Da sobie radę.

— Tatusiu, gdy dorosnę, to wyjdę zamąż za cukiernika.

— Dziecko! Wszak słodczye szybko ci się przejedzą!

— W takim razie rozwiodę się z nim.

Dziwny powód.

— Powiedz mi dlaczego Henryk nie mówi do ciebie? Dawniej byliście w wielkiej przyjaźni.

— Tak, dopóki był kawalerem, ale teraz jest żonaty.

A cóż to za powód?

— Przyznam ci się szczerze, że nie przemówił do mnie ani słowa, od czasu gdy mu dałem ślubny prezent.

— A cóżes mu dał?

— Tylko książkę „Raj utracony“....

Wytrzymuje.

— Powiedz tylko, jak ty możesz teraz w domu wytrzymać w tym hałasie przy tych bliźniętach?

— Ach, to nie takie trudne. Pierwszy krzyczy tak głośno, że drugiego wcale nie słysząc.

Wziął się na sposób.

— Kaziu, chodźmy do domu, bo już 7-ma godzina...

— E, głupi jesteś. Jak wrócę do domu o siódmej, to dostanę lanie, żem przyszedł późno, a jak wrócę o dziesiątej, to się rodzice cieszyć będą, żem nie zginął.

Ona: I cóż ojciec powiedział?

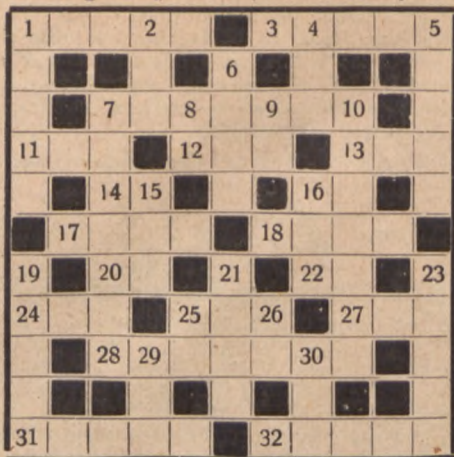
On: Pokazał mi drzwi.

Ona: A ty co mu powiedziałeś?

On: Że drzwi są bez zaprzeczenia piękne, ale że nie poto przyszedłem, żeby je oglądać. Ojciec zaczął się śmiać — no i przyjął mnie za zięcia...

Krzyżówka

ul. Tow. gimn. „Sokol” (Rozdzień Szopienice).

Znaczenie wyrazów. Pionowo: 1. imię męskie. 2. pytajnik. 4. bożek wiatru. 5. taniec ludowy na Pokuciu. 6. sygnał do szybkiego zebrania się. 7. imię męskie. 8. wskaźnik. 9. zaimek wskaz. 10. imię męskie. 15. za-pewnione miejsce. 16. zaimek wskaz. w liczbie mnog. 19. miasto we Francji. 21. książę ruski z XII w. 23. instr. muz. dęty. 25. agencja telegraficzna. 26. przyimek (nie-miecki). 29. przyjaciel Mickiewicza. 30. dłuższy okres czasu.

Poziomo: 1. zabawa zapustna. 3. miasto w Arabji. 7. imię męskie. 11. moneta skandynawska. 12. zaimek wskaz. 13. rodzaj poematu. 14. rzeka w Syberji. 15. jed-nostka miary elektryczności. 17. przyprawa kuchenna. 18. poświadczenie. 20. wyraz zniecierpliwienia. 22. nazwa spółgłoski. 24. miara pola. 25. ranga wojskowa u Ta-tarów. 27. gatunek wierzby. 28. nawołuje do pracy i modlitwy. 31. ręczna maszyna do mielenia zboża. 32. współczesny malarz-ryownik polski.

Krzyż magiczny.

Litery w kwadracikach tak poprzestawiać, żeby tworzyły 4 wyrazy.

Znaczenie wyrazów: 1. Poeta polski. 2. Poeta polski. 3. Moneta. 4. Pro-wincja hiszpańska.

Zagadka.

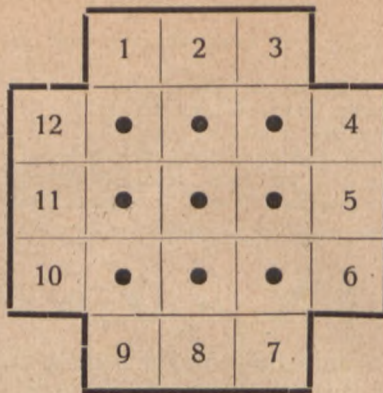
Co to za matka, żeby nie była matką?
Co to za siostra, żeby nie była siostrą?
Co to za ojciec, żeby nie był ojcem?
Co to za brat, żeby nie był bratem?

Zagadka.

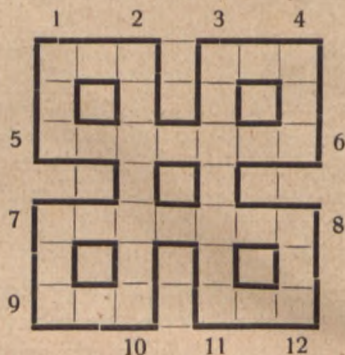
Jest dom jeden chwalebny,
Całemu światu potrzebny;
Ten dom zawsze huczy,
A gospodarz w nim milczy.
Tam gość z kratą przyjedzie
I dom kratą obwiedzie;
Gospodarza wywlecze,
Dom przez kratę uciecze.
Powiedz, co to? człowiecze!

Łamigłówka.

Znaczenie wyrazów od 1, 2 stan posiadania; 2, 3, 4, 5 śpiew, z towarzy-szeniem instrumen-tów muzycznych; 4, 5, zaimek osobisty; 4, 5, 6, 7 rzeka w Afryce; 1, 2, 3, 4, 5 imię żeńskie; 6, 7, 8 tyle co naród; 6, 7, 8, 9, 10, 11 imię męskie; 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 imię żeńskie; 1-12???

Plecionka.

Kwadraty zastąpić li-terami, aby utworzyć wyrazy o następującem znaczeniu: 1-2 znana we fizyce jednostka pracy. 3-4 snopek słomy do poszywania dachów. 5-6 błazen. 7-8 dawna broń 9-10 zabawka 11 12 na-zwa spółgłoski. 1-5 dłuższy przeciąg czasu. 7-9 chwilka. 2 10 daw-na nazwa Małopolski. 3-11 zaraźliwa choro-ba u dzieci 4-6 ryba 8-12 rodzaj głosu.

Szarada w skoku konikowym.

gro	i	ludz	pier	drob	po	bo	to
ką	te	gie	i	i	is	sią	ry
dru	żąc	wsze	mi	ce	ne	ty	wiem
pod	złość	ta	pra	ma	wa	wa	ty
szę	cy	ssa	SZARADA	wie	leń	pra	
ni	je	pta	czło	stwo	ży	mia	ją
sto	złych	we	ce	czej	z zie	trze	zwła
cie	ca	i	de	stra	szcza	pier	skra
nie	czy	dla	ki	ła	i	mi	cie
łość	zwie	mi	na	mło	pta	po	wsze

W powyższym skoku konikowym ukryła się szarada, którą trzeba za skokiem konika odszukać i ją rozwiązać. Szarada musi być napisana osobno razem z jej rozwią-zaniem. Figurę taką samą wyrysować i nakreślić linijk, tak, jaką drogę szarada przechodziła.

ODPUSTY W POLSCE.

MIASTO WARSZAWA.

Nowy Rok, w kościele św. Aleksandra — i w kościele Narodz. N. M. P. na Lesznie, kończą się 40-godz. nabożeństwa; odpusty w kościołach św. Ducha, św. Trójcy, św. Franc. i św. Kazim. na Now. Mieście. — **ŚS. Trzech Króli** w kośc. św. Kazimierza. — **Najświętszego Imienia Jezus**, w kościołach: św. Jacka, św. Trójcy, św. Antoniego, Dzieciątka Jezus, św. Rodziny przy ul. Lipowej i św. Józefa Obl. procesja z 5 Ewangellami na drugich niesporach — w kośc. św. Anny. — **św. Pawła P.**, w kośc. św. Ducha. — **św. Agnieszki P.**, w kośc. św. Ducha. — **św. Rodziny**, w kośc. św. Rodziny p. ul. Wiślanej. — **Nawr. św. Pawła**, w kośc. św. Krzyża i św. Anny. — **św. Franc. Salez.**, w kośc. Opieki św. Józefa. — **Oczyszcz.** N. M. P. w kośc. św. Jacka, św. Anny, św. Andr. na placu Teatraln. i św. Trójcy. — **św. Romualda**, w kośc. św. Marcina i na Bielanych. — **Ostatnie dni Zap.**, 40-godz. naboż. w kośc. świętego Krzyża, św. Kazim., św. Ducha i na Woll. — **S. Scholastyki**, w kośc. św. Kazimierza. — **św. Walentego**, w kośc. św. Ducha. — **Czwartek przed Niedziela Zapustna**. Uczeń. N. Sakr., w kośc. Op. św. Józefa i św. Kazim. — **św. Baldzimierza** w kośc. św. Anny. — **św. Kazimierza** w kośc. św. Kazim. (panien Sakr.), św. Ducha i w kapł. św. Kaz. na Tamce. — **św. Tomasza z Akwinu**, w kośc. św. Jacka. — **Jana Bożego**, w kośc. św. Andrzeja przy ul. Bonifraterskiej. — **Siedmiu ból.** N. M. P. w kośc. św. Anny, św. Marcina, św. Ducha i na Pradze. — **św. Józefa Obl.** N. M. P. w kośc. Panny Marii, św. Józefa Obl., Narodz. N. M. P. na Lesznie, w kośc. na Pradze, św. Marcina, w kośc. Op. św. Józefa wotywa czeladzi stolarskiej. — **św. Benedykta**, w kościele św. Kazimierza. — **Wielkanoc**, w kośc. św. Kazimierza, św. Jacka i św. Marcina. — **Drugie 5-to Wielkiej Nocy**, w kośc. św. Andrzeja przy ul. Bonifrater, i św. Anny, oraz w kośc. św. Ducha Wotywa brac. — **Trzecie 5-to Wielkiej Nocy**, w kośc. św. Franc. — **Zwłastowanie N. M. P.** w kośc. św. Aleksandra, św. Anny, św. Trójcy, św. Jacka, św. Kazimierza, św. Karola Boromeusza przy ul. Chłodnej, w kośc. św. Marcina i św. Andrzeja na pl. Teatr. oraz w kośc. św. Jana Wotywa solenna w kaplicy. — **Pięciu ran P. Jezusa**, w kośc. św. Ducha, Odpust z oktawą. — **św. Wincent. Ferrerjusza**, w kośc. św. Jacka i św. Józefa Obl. — **św. Witalisa Męczennika**, w kośc. św. Franciszka. — **Znalezienie św. Krzyża**, odp. zupełny w kośc. św. Krzyża, św. Ducha, św. Jacka. — **św. Moniki**, w kośc. św. Marcina. — **św. Florjana Mecz.**, w kośc. na Pradze. — **Wnieb. Pańskie**, w kośc. św. Jacka, św. Franciszka, św. Kazimierza, św. Trójcy, w kośc. Opieki św. Józefa nab. dopoł. ku czci Serca Jez. — **św. Stanisława B.** w kościołach: św. Ducha, św. Anny, na Woli i na Powązkach. — **św. Bonifacego**, z oktawą, w Czerniakowie pod Warszawa. — **Zestanie Ducha** św. w kośc. św. Ducha, w 1-m i 8-m dniu nabożeństwo odpustowe, w inne dni oktawy — Wotywy o godz. 9-ej: w kośc. św. Jacka odpust, w kośc. św. Marcina, św. Kazimierza, św. Anny, w 2-gie święto, w kośc. św. Kazimierza, św. Anny i na Bielanych. — **św. Jana Nepomucena** w kośc. Przemienienia Pańskiego, 40-godz. naboż. św. Anny i św. Antoniego. — **św. Weroniki i św. Feliksa** w kośc. Przemienienia Pańsk. konk. 40-godz. naboż. — **św. Weroniki** w kośc. św. Kazimierza na Nowym Mieście. — **św. Trójcy**, w kośc. P. Marii, św. Krzyża i św. Trójcy. — **Serca Jezusowego**, rozpoczęcie 40-godz. nabożeństwa w kościołach: Opieki św. Józefa i N. P. Marii Łaskawej. — **św. Feliksa** w kośc. św. Krzyża. — **św. Antoniego Pad.**, w kośc. św. Franciszka Serafickiego i w kościele na Pradze. — **N. M. P. niustalacel pomocy** w kośc. św. Anny. — **św. Alojzego**, w kośc. Op. św. Józefa. — **Narodz. św. Jana Chrz.** Odp. w kośc. św. Jana i w kościele 44 Piotra i Pawła, 40-godz. naboż., potacz ostatniego dnia z urocz. św. Piotra i Pawła. — **św. Piotra i Pawła** w kośc. P. Marii, św. Trójcy. —

św. Piotra Ap. w kośc. św. Aleksandra. — **Naw. N. M. P.** Opieki św. Józefa odp. pierwszorzed., w kośc. Panny Marii: dzień 1-szy i następna niedziela jednakże nabożeństwa odpust., a w 3-y dni oktawę kończące 40-godz. nabożeństwo, w inne zaś dni środkowe tygodnia, tak Wotywy o godz. 9-ej jako i Nieszpory o godzinie 5 bez wystawienia. — **Opatrzności Boskiej**, w kościele św. Ducha, dnia 1 i 8 naboż. odpustowe, w dni zaś środkowe oktawy Wotywy o godz. 9-ej w kośc. św. Karola Borom. z 40-godz. naboż. — **Przen. Relik. św. Benedykta**, w kośc. św. Kazim. — **N. M. P. Szkaplerznej**, w kośc. P. Marii z całą oktawą jak Nawiedz. w kośc. św. Józefa Obl. z Okt. i 40-godz. nabożeństwo w dniu 21, 22 i 23; w kośc. Narodz. N. M. P. na Lesznie z oktawą. — **św. Wincentego a Paulo**, w kośc. św. Krzyża, w kapł. Dziec. Jezus, w kapł. św. Kazimierza na Tamce. Nowenna o godz. 8-ej rano przed ołtarzem św. Wincentego a Paulo w kośc. św. Krzyża. — **św. Elżasza Pr.** w kośc. Narodz. N. M. P. — **św. Marii Magdaleny**, w kośc. św. Jacka i św. Anny. — **św. Anny**, w kościele tegoż nazwiska, w kościele Op. św. Józefa nab. dopoł. matek chrześc., św. Jacka, na Pradze. — **N. M. P. Anielskiej**, w kośc. św. Anny i św. Antoniego. — **św. Dominika**, w kośc. św. Jacka. — **N. M. P. Śnieżnej** w kośc. św. Jacka, oraz w kośc. P. Marii solen. wot. — **Przem. Pańskiego** w kośc. św. Jana, w kośc. N. Marii P. z oktawą, dzień 1-szy i następna Niedziela jednakże naboż. odp., w inne zaś środkowe dni tygodnia, Wotywa o godz. 9 i Nieszpory o godz. 5 bez wystawienia, w kośc. Przem. Pań., św. Ducha, oraz św. Piotra i Pawła na Koszykach, Wszyst. św., w kośc. Loretańskim na Pradze. — **św. Kajetana W.**, w kośc. św. Trójcy, naboż. wleczone i namaszczenie słabych oczów poświęconym olejem. — **św. Wawrzyńca** w Woll pod Warszawa. — **Wniebowz.** N. M. P. w kośc. P. Marii, św. Jacka, św. Józefa Obl., św. Marcina, św. Trójcy, św. Anny, św. Kazimierza, św. Andrzeja na Pl. Teatr. na Pradze. — **św. Rocha** w kośc. św. Krzyża. — **św. Joanny Fremłot**, w kośc. Opieki św. Józefa. — **św. Jacka**, w kośc. tegoż nazwiska. — **św. Ludwika Króla**, w kapł. św. Kazimierza. — **św. Augustyna B.**, w kośc. św. Marcina i Opieki św. Józefa nab. dopoł. Matek chrz. i ku czci S. P. J. — **Ściecie 4. Jana**, w kośc. 4. Jana. — **Różę Limańskiej** w kośc. 4. Jacka. — **Pocieszenia M. Boskiej**, w kośc. P. Marii, w kośc. św. Marcina przez całą oktawę, i w 3-ich dniach ostatnich 40-godz. naboż., w kośc. św. Anny. — **Narodz. N. M. P.** w kośc. Mokotowskim św. Ducha z oktawą, św. Jacka, Narodzenia N. M. P. na Lesznie, św. Trójcy, św. Anny, św. Andrzeja na placu Teatr., św. Marcina, w kaplicy Dzieciątka Jezus, św. Barbary. — **św. Mikołaja z Tolentyn** w kośc. św. Marcina solenna Wotywa. — **Podwyższenie św. Krzyża**, w kośc. św. Krzyża, św. Jacka i św. Ducha. — **Pięciu ran**, św. Franciszka, w kośc. św. Antoniego z 40-godz. nabożeństwem. — **Najczystszego Serca Marii**, w kośc. św. Anny, z 40-godz. nabożeństwem. — **Matki Boskiej Bolesnej**, w kośc. na Pradze. — **św. Tekli**, w kośc. św. Ducha, św. Marcina i św. Józefa Oblubieńca. — **Bl. Ladysława z Gielniowa**, w kośc. św. Anny. — **św. Michała Arch.**, w kośc. św. Krzyża, P. Marii i św. Józefa Oblubieńca. — **ŚS. Aniołów Stróżów**, w kośc. św. Józefa Obl. N. M. P. i w kośc. św. Anny Wotywy, zaś w kośc. Opieki św. Józefa nab. dopoł. matek chrześc. — **N. M. P. Różańcowej**, w kośc. św. Jacka i św. Józefa Obl., przez całą oktawę w dniu pierwszym wielka procesja po połudn., w trzech zaś dniach ostatnich 40-godz. naboż., oraz na Pradze. — **św. Franciszka Serafickiego**, w kośc. św. Franciszka i św. Anton., w kośc. Przem. Pańskiego (Wotywa solenna) i św. Anny. — **św. Teresy**, w kośc. św. Józefa Oblubieńca. — **Blóg. Marii Małgorz.** w kośc. Op. św. Józefa. — **św. Piotra z Alkantary**, w kośc. św. Antoniego. — **św. Rafała** w kośc. św. Ducha. — **św. Krystyna i Krystyniana**, w kośc. św. Jacka. — **Bl.**

Anioła z Akry, w kapł. Przem. Pań. Wotywa. — Wszystkich śś. w kość. Wszystkich ŚŚ., św. Jacka, św. Trójcy i św. Franc. — Karola Boromeusza, w kość. św. Karola Borom., w kość. na Powązkach. — Opięć N. M. P. w kość. św. Jacka i św. Anny. W oktawie Wszyst. śś., w kość. Opięć św. Józefa nab. do połudn. Matek chrześc. — Św. Marcina B. w kość. tegoż nazwiska. — Św. Stanisława Kostki, w kość. św. Ducha, 1 i 8 dzień Naboż. Odpust., w inne zaś dni oktawy Wotywy o godz. 9-tej. — Ofiarowanie N. M. P. w kość. Opięć św. Józefa naboż. dopołudn. — Św. Katarzyny Męczen., w kość. św. Marcina Wotywa. — Św. Andrzeja w kość. tegoż nazwiska przy ulicy Bonifraterskiej. — Św. Franciszka Ksawerego, w kość. św. Ducha. — Św. Barbary, w kość. Panny Marii, św. Trójcy św. Piotra i Pawła na Koszykach, w kość. św. Józefa Oblub. — Niepokalane Poczucie Najśw. Marii Panny, w kość. św. Józefa, św. Anny i św. Antoniego odpusty całotygodniowe, dzień 1 i 8 Naboż. odpust., w inne zaś dni oktawy Wotywy o godz. 9. w kość. św. Andrzeja na Placu Teatr., św. Jacka, św. Józefa Obl., św. Marcina, św. Trójcy i w Woli pod Warszawa, oraz w kość. św. Jana Wotywa solenna. — Matki Boskiej Loretańskiej, w kość. św. Anny. — Św. Aleksandra, w kość. tegoż nazwiska. — Boże Narodzenie, w kość. św. Jacka i św. Marcina. — Św. Szczepana, w kość. św. Anny. — Jana Ewangelisty, w kość. Opięć św. Józefa nabożeństwo ku czci Serca Pana Jezusa. W ostatnie dwa dni staroego i pierwszy dzień Nowego Roku w kość. św. Aleksandra i Narodzenia Najśw. Marii Panny na Lesznie, 40-godzinne nabożeństwo.

ZIEMIA WARSZAWSKA.

Powiat Białski. Błonie św. Trójce i M. B. Różańc. — Brwinów św. Florjana. — Grodzisk św. Anny. — Izdebnó Zwiast. M. B. i św. Marcina. — Kaski św. Piotra i Pawła i św. Antoniego Pad. — Leszno: św. Jana Chrzc. i M. B. Różańc. — Lutówka Trójce św. — Maszcowów św. Jana Chrzc. — Studzieniec św. Stanisława Kostki. — Puszcza Korabiewska św. Anny i 9. list. za dusze zmarłych. — Nadarzyn św. Klemensa. — Ojrzanów Zwiast. i Wnieb. M. B. — Osuchów św. Stanisława b. — Radziejowice św. Kazimierza. — Rokitno św. Jakóba apost. — Wniebow. i Narodz. M. B. — Skuły św. Piotra i Pawła. — Wiskitki św. Stanisława b. — Żyrardów św. Karola Boromeusza. — Żuków Przem. Pańskiego.

Powiat Gostyński. Czermno św. Wawrzyńca. — Dobrzyków św. Stanisława i Wnieb. M. B. — Gąbin Serca P. Jezusa. — Gostynin św. Marcina. — Jamno: św. Marcina i Wnieb. M. B. — Kiernozia św. Małgorzate. — Luszn św. Walentego i św. Stanisława. — Osmolin św. Marcina. — Pacyna św. Wawrzyńca. — Radziwie Przem. Pańskie i św. Benedykta. — Sanniki św. Trójcy, św. Józefa i Nar. M. B. — Sokolów św. Stanisława i św. Anny. — Solec św. Wojciecha. — Suserz: Wniebowz. M. B. — Szczawin: Nawiedz. M. B. Przem. Pańskiego, św. Franciszka, św. Antoniego, M. B. Anielskiej. — Trebki: świętego Rocha, M. B. Bolesnej i św. Stanisława. — Troszyn, św. Leonarda. — Białe św. Józefa i Marii Magd. — Rataje św. Jakóba.

Powiat Grójecki. Bielsk: św. Piotra i Pawła. — Błędów: św. Józefa i Katarzynie. — Boglewice: Przem. Pańskie. — Chynów: Trójce św. — Czersk: Przem. Pańskie. — Drwałew: św. Piotra i Pawła. — Goszczyn: św. Michała. — Góra Kalwaria: Niep. Pocz. M. B. i św. Antoniego. — Grójce: św. Mikołaja. — Jastaniec: Trójce św. — Jazgarzew: św. Wawrzyńca. — Jeziora: Wnieb. M. B. — Konary: Trójce św. — Lewiczyn: św. Wojciecha i Mateusza — Lipie: Trójce św. — Łęczeszyce: św. Jana Chrzc. — Michałowice: Wszystkich Świętych. — Mogielnica: św. Florjana. — Ostrołęka: Niepokal. Pocz. — Pieczęyska: Narodz. M. B. — Prażmów: św. Franciszka. — Promna: św. Marię Magd. — Przybyszew: św. Piotra i Pawła. — Rembertów: św. Jana Chrzc. — Sobików: św. Stanisława.

— Tarczyn: św. Mikołaja. — Warka: św. Mikołaja. — Wilków: św. Wawrzyńca. — Worów: św. Florjana. — Wrocław: św. Małgorzate.

Powiat Kutnowski. Bedlno: św. Florjana, św. Józefa (III niedz. po Wielk.) i św. Rocha. — Dąbrowiec: Zwiast. i Oczyszcz. M. B., św. Anny, Wnieb. M. B., św. Joachima, M. B. Różańcowej, II niedz. Paździ. poświęcenie kość. i Niepok. Pocz. — Dzierzbice: św. Mikołaja. — Głogowice: św. Wojciecha, Nawiedz. i Wniebowzięcie, Narodz., Niepok. Pocz., Oczyszczenie i Zwiastowanie M. B., I niedz. po św. Mateuszu. — Grochów: św. Tomasz ap. — Imielno: Niepok. Pocz. — Kaszewo: św. Andrzeja. — Krośnice: św. Antoniego i św. Michała Arch. — Kutno: św. Wawrzyńca. — Łanięta: Wnieb. M. B. — Łakoszyn: św. Stanisława. — Łęki: Marii Magd. — Miloniec: św. Stanisława bisk. II niedz. po Wnieb. M. B. (poświęcenie kościoła). — Mnich: M. B. Łask. (IV niedz. po Wielk.), św. Onufrego, św. Jana, św. Joach. (pośw. kość.) i św. Mikołaja. — Nowe: M. B. Bolesna, św. Florjana i św. Rocha. — Oporów: św. Jana i św. Marcina. — Orłów: Boże Ciało, Jadwigę i pośw. kość. — Plecka Dąbrowa: Zwiast. M. B. i św. Barbary. — Rudultowo: św. Jana i Opięć M. B. — Sleszyn: św. Aleksandra. — Strzelce: Trójce św. — Żychlin: św. Walentego, św. Piotra i Pawła i Michała Archanioła.

Powiat Łowicki. Baków: na św. Mikołaja. — Bednary: św. Małgorzate. — Belchów: św. Mateusza. — Bielawy: Nawiedz. M. B. — Bollmów: św. Trójce. — Chruslin: św. Michała. — Domaniewice: św. Bartłomieja. — Kocieszów: św. Wawrzyńca. — Kompina: św. Wojciecha. — Łowicz I: Wniebowz. M. B. — Łowicz II: św. Ducha. — Makolce: św. Wojciecha. — Nieborów: 7 boleści M. B. — Oszkowiec: św. Marcina. — Pszczonów: Wszystkich Świętych. — Sobota: św. Piotra i Pawła. — Walliszew: Narodz. M. B. — Zduny: św. Jakóba ap. — Żłaków: Wszystkich Świętych.

Powiat Nieszawski. Nieszawa: św. Jadwigę. — Bądkowo: św. Mateusza. — Brøniewo: św. Wojciecha. — Bronisław: św. Bartłomieja ap. — Broniszewo: św. Beno. — Buczyna: Niepok. Pocz., Jadwigi. — Bytoń: na św. Jakób. — Koneck: na św. Prokopa. — Kościelna Wieś: św. Wawrzyńca. — Krzywosadza: Wniebowzięcie. — Lubanie: św. Mikołaja. — Łowiczek: św. Krzyż, Egidjusza. — Małoszyn: św. Jakóba. — Orle: św. Dorotę. — Osłęcin: Opięć M. B. — Ostrowas: Narodz. M. B. — Piotrkowo: św. Jakóba. — Połajewo: św. Trójce. — Raciążek: św. Hieronima. — Sadno: św. Mikołaja. — Sędzin: św. Mateusza. — Siniarzewo: św. Jakóba. — Służewo: św. Jana Chrzc. — Straszewo: św. Marcin. — Świerczyn: św. Mateusza. — Witowe: św. Andrzeja ap. — Zbrachlin: św. Jakóba ap. — Radziejów: Wniebowzięcie M. B.

Powiat Nowo Miński. Ceglów: na św. Jana Chrzc. — Długa-Kościelna: św. Anny. — Glinianka: św. Wawrzyńca. — Jakubów: św. Anny. — Jeruzal: św. Wojciecha. — Kaluszyń: Wniebowz. M. B. — Karczew: św. Wita. — Kiczki: św. Anny. — Kolbiel: św. Trójce. — Kuflew: św. Marcina. — Latowicz: św. Walentego. — N.-Mińsk: Narodz. M. B. — Pustelnik: św. Katarzynie. — Siennica: Niep. Pocz. — Stanisławów: św. Stanisława. — Czerwonka: św. Stanisława. — Oleksin: św. Aleksandra. — Wierzbno: św. Piotra i Pawła. — Własniew: św. Trójce.

Powiat Płoński. Baboszewo: 40-godz. nabożeństwo I niedz. po Wielk. i św. Urbana. — Ciekieszyn: św. Dorotę. — Chociszewo: Ziel. Świątki, Nar. M. B. i Leonarda. — Czerwińsk: Oczyszcz. i Zwiast. M. B., św. Izydora, niedz. V postu 40-godz. nabożeństwo. Zielone Świątki 2 dni, Szkapł., Wniebowz. i Narodz. M. B., poświec. kość., niedz. 17 po Świątkach, M. B. Różańc. i Narodz. — Dziektarzewo: św. Katarzynie. — Gralewo: Im. Jezus, Nowy Rok, św. Małgorzate, pośw. kość. i M. B. Różańcowej i Leonarda. — Grodziec: św. Bartłomieja. — Gumino: św. Pankracego. — Joniec: św. Ludwika. — Kamienica: 4, 5 i 6 stycz. 40-godz. naboż. pośw. kość. w II niedz. po Wielk. — Kroczewo: św.

Jana Chr. — Królew: św. Zygmunta. — Krysk: św. Florjana, Annę i Stanisława Kostkę. — Kucice: Trójce św. i Michała. — Naruszewo: Trójce św. i Tekle. — Nowe-Miasto: Anne, pośw. kość. i niedz. paźdz. — Płońsk: 40-godz. naboż. 17. 18 i 19 marca M. B. Szkapl. i Różańc. św. Michała. — Pomlechow: św. Anne, poświęcenie kość. w 17 niedz. po św. i M. B. Różańc. — Radzikowo: św. Jana Chr. pośw. kość. w niedziele po 29 sierpnia. — Radzymin: św. Piotra i Pawła. — Sarklewo: św. Stanisława b., Antoniego i M. B. Różańcowej. — Skolatowo: 40-godz. naboż. II niedz. po Wielk. — Sochocin: św. Jana Chr., Joanne, Podwyż. Krzyża św., Niep. Poc. M. B. — Wrona: św. Stanisława b., Przem. Pańsk. — Zakroczym: klasz. kapuc. M. B. Aniels., św. Walentego, Feliksa, Antoniego, Wawrz. Franciszka, Niepokal. Poczęcie, z okt., na Ziel. Świątki, 40-godz. nabożeństwo. — Żukowo: św. Zygmunta i Wawrzyńca. — Wierzbowlec: św. Barbare. — Smardzewo: filja par. Skarbiewa Naw., Wniebowz., Narodz. i Niepokalne Poczęcie.

Powiat Pułtuski. Barlice: św. Stanisława. — Dzieżenin: św. Tomasza i Przem. Pańskie. — Czy: św. Walentego i Wniebowz. M. B. — Klukowo: św. Stanisława i Józefa. — Lubiel: św. Stanisława i Anne. — Naselawa: św. Wojciecha. — Obyte: św. Trójce. — Pniewo: św. Piotra i Pawła. — Pokrzywnica: M. B. Szkapl. — Popowe: Narodz. M. B. — Przewodowe: św. Anne i Rocha. — Pułtusk: Wniebowz. M. B. — Serock: Wnieb. M. B. — Smogorzewo: Nawiedz. M. B. — Szyszki: św. Bartłomieja i Przem. Pańsk. — Winnica: św. Egidjusza. — Wszków: św. Egidjusza. — Zamboki: św. Wojciecha i Przem. Pańskie. — Zatory: św. Małgorzate. — Zegrze: św. Antoniego Pad.

Powiat Radzyński. Cwołów: na św. Wojciecha, pośw. kość. w niedz. IV po Ziel. Św., św. Jana Chr., M. B. Szkapl. Niepokal. Poc. — Dąbrówka: Opatrz. Bosk. w V niedz. po Ziel. Świątkach i podwyż. św. Krzyża. — Dobrze: III niedz. po Wielk. odp. pośw. kość., św. Stanisława, św. Irenaceo, św. Mikołaja. — Jadów: Znal. św. Krzyża, Nawiedzenie M. B., św. Jakóba, Judy Tadeusza (nat. par.). Rocz. pośw. kość. i niedziele paźdz. — Kamieńczyk: Przem. Pańsk. — Kamienka: 10 tys. św. Ryc. m. — Klembów: św. Klemensa, Wnieb. M. B. Kobyłka: św. Filomene, Anne, Im. Jezus. — Niegów: św. Florjana, Barbare. — Pniewnik: św. Jana Chr., pośw. kość. dnia XV po Ziel. Św. — Postolska: św. Stanisława, M. B. Szkanlerz., św. Rocha. — Radzymin: św. Jana Chr., Przem. Pań., M. B. Boles., w III niedz. września, M. B. Różańc., w I niedz. października. — Sulejów: św. Trójce, św. Michała, poświęcenie kość. w II niedz. po Trzech Królach.

Pow. Skierniewicki. Białynin: na św. Wawrzyńca. — Chojnata: św. Marcina. — Gluchów: Zielon. Św., 40-godz. naboż. — Godzianów: św. Stanisława. — Janisławice: św. Małgorzate. — Jeruzal: Podwyż. Krzyża — Lpce: Znależ. Krzyża. — Maków: św. Wojciecha, Przem. Pańsk. — Rawa-Stara: św. Szymona Judy. — Skierniewice: św. Józefa, Jakóba, Stanisława, Antoniego. — Słupia: św. Mikołaja. — Wysokienice: św. Marcina. — Żelazna: Wszystkich Świętych, Wniebowstąpienie M. B.

Powiat Sochaczewski. Bróchów: na św. Józefa i Rocha. — Brzozów: św. Andrzeja i Rocha. — Głwce: św. Piotra i Pawła, Pocieszenie M. B. — Ilów: Znależ. Krzyża św. — Kamion: św. Anne, św. Michała. — Kamplin: św. Izydora, Wniebowz. M. B. — Kozłów Biskupi: św. Rocha, Wszystkich Świętych. — Kozłów Szlachecki: św. Antoniego, św. Mikołaja. — Kurdwanów: św. Michała i św. Mikołaja. — Leoncin-Głusk: św. Trójce i Małgorzate. — Mikońiew: św. Jana i Pawła. — Młodzieszyn: Narodz. M. B., św. Barbary. — Mistrzewice: św. Stanisława. — Pawłowice: św. Walentego, Bartłomieja. — Rębnio: św. Józefa, Przem. Pańskie, św. Bartłomieja. — Sochaczew: N. Rok, św. Antoniego, M. B. Nieust. Pomocy św. Wawrzyńca, M. B. Różańc., św. Mikołaja. — Szymanów: 40-godz. naboż. w ostatki, św. Walentego, św. Rocha, Przem. Pańsk., M. B. Różańc.

N. Rok. — Miedniewice: w urocz. święta M. B., Nowy Rok, Najśl. Imię Jezus, św. Antoniego, 40-godz. naboż., w Ziel. Świątki, św. Trójce, św. Franciszka z Asyżu. — Trojanów drugi dzień Ziel. Św., Narodz. M. B. — Zawady: św. Dorote, św. Trójce, Niepokal. Poc.

Powiat Warszawski. Babice: Wniebowzięcie. — Bożecin: św. Wincentego Fer. — Chotomów: Wniebowzięcie. — Kazuń: M. B. Szkaplerznej. — Kępin: św. Małgorzate. — Łomna: św. Mikołaja. — Nieporęt: św. Rocha, Niepok. Poczęcie. — Nowy Dwór: św. Michała, — Okuniew: św. Stanisława Kost. — Pęcice: św. Piotra i Pawła. — Piaseczno: św. Anne. — Powsin: św. Elżbieta. — Raszyn: św. Stefana. — Słomczyn: św. Zygmunta. — Służew: św. Katarzynę. — Tarchomin: św. Jakóba. — Warzyszew: św. Marję Magdalene. — Wieliszew: św. Andrzeja i Mateusza. — Wilanów: św. Anne. — Wola: św. Stanisława i Wawrzyńca. — Zbłków: św. Marję i Andrzeja. — Zerzno: Wniebowzięcie. — Grodzisk: św. Michała.

Powiat Włocławski. Włocławek: na św. Trójce, Jana Chr., Piotra i Pawła, M. B. Szkaplerznej, św. Anny, św. Rocha, św. Michała, św. Krysp. i Kryspian., św. Barbary, św. Mikołaja. — Bonlewo: na Nawiedzenie M. B. — Brześć: Stanisława b., św. Anny. — Checeń: Przemienienie Pańsk., Egidjusza. — Chodecz: Dominika. — Dąbie: na św. Trójce, Benona, Mikołaja, Izydora, Rocha. — Grabkowo: na św. Józefa, Magdaleny, Rocha. — Kłobin: na 7 boleści M. B., Kazimierza, Wojciecha. — Kłóbka: na Niepok. Poc., Prokopa. — Kłotno: na św. Trójce, Tekle, Walentego. — Kowal: na św. Urszule, Barbare, Józefa, św. Trójce i wszystkie święta M. B. — Kruszyn: Znależ. Krzyża. — Lubień: św. Rocha, Katarzynę, święta M. B. — Lubomlin: na św. Trójce. — Lubraniec: na M. B. Szkaplerznej, św. Walentego, Józefa, Antoniego, Anny, Augustyna, Znależenie Krzyża. — Przedecz: św. Mikołaja. — Smolewice: na św. Bartłomieja ap. — Wleniec: Przemien. Pańskie, św. Mikołaja, Stanisława Kost. — Wistka: na św. Bartłomieja, Oczyszczenie i Narodzenie M. B. — Zgłowiczka: na Narodzenie M. B. — Białotarsk: na Znależ. Krzyża. — Duninowo: św. Trójce, M. B. Szkaplerznej, św. Mikołaja.

ZIEMIA KALISKA.

Powiat Kaliski. Kalisz: Wniebowz., św. Józef. — Bliżanów: Narodz., św. Mikołaja. — Błaszki: św. Anny. — Borków: św. Andrzeja. — Brudzew: św. Jakóba. — Chelmce: Narodz. — Chlewo: św. Benedykta. — Chocz: św. Andrzeja. — Dembe: Zwiastow. — Dobrzec: św. Michała arch. — Dzierzbín: Wszystk. Św. — Głizyce: Przem. Pańsk. — Godziesze: św. Bartłomieja. — Golszew: Niepok. Poc., św. Piotra. — Orosz Wniebowz. — Iwanowice: św. Katarzynę. — Kalnowaj: św. Marję Magdalene. — Kokanin: św. Marję Magd. — Kościelec: św. Wojciecha, Józefa. — Kościelna Wieś: św. Wawrzyńca. — Kosmów: św. Wawrzyńca. — Kozminek: św. Jana Chrzciciela. — Opatówek: św. Dorote. — Pamłecin: Jana Chrzciciela. — Płatek Wielki: św. Marcina. — Przespolew: św. Katarzynę, Pocieszenie. — Rajskie: św. Michała arch., Mateusza. — Rychanów: Wszystkich Świętych. — Staw: św. Mikołaja. — Stawiszyn: św. Bartłomieja. — Tłokinia: św. Jakóba. — Tykadłów: św. Katarzynę. — Zbiersk: św. Urszule.

Powiat Kolski. Koło: na N. Rok, urocz. Różańca św., Imienia Znależ. Krzyża, Podwyż. Krzyża (na niedziele się przenosi) pierw. niedz. październ. M. B. Różańcowej. — Bilków: Stanisława b. — Bierzywna: św. Dominika. — Brdów: św. Wojciecha, Nawiedz. M. B. i 8 wrześ. — Brudzew: Niedz. przew. 40-godz. nab. św. Małgorzate, Mikołaja. — Demby Szlach.: Wnieb. M. B. — Dobrow: św. Jana Chr., św. Trójce. — Janiszew: urocz. Szkaplerz św., św. Jadwige. — Izbica: św. Mateusza, Ziel. Św., 40-godz. nab. — Kościelec: św. Jana Nep., Andrzeja ap. — Lubotin: św. Wawrzyńca. — Lubstów: N. M. Szkaplerznej, św. Jadwige, Barbare. — Makolna: św. Józefa, Andrzeja ap. — Modzelewo:

Stanisława b., Jana Nepom. — Osiek Wielki: św. Bartłomieja ap. — Racice: Narodz. M. B. — Sompolno: św. Marię Magd. — Wasosze: św. Benona b. — Wrząca Wielka: św. Jakóba ap., św. Anne, Wojciecha.

Powiat Koniński. Gołona: M. B. Szkapl., św. Jakóba. — Gosławice: św. Józefa, Andrzeja. — Grabienice: Znal. św. Krzyża i podwyż. św. Krzyża. — Grochowy: św. Tekle, Dorote, Wniebowz. — Grzymonek: św. Barbare, Narodz. M. B. — Kawnice: N. M. Łaskawa, Wszyst Świętych. — Konin: św. Anne, Przem. Pańsk., św. Bartłomieja, M. B. Różańc. — Kramsk: św. Stanisława b., M. B. Różańc. — Krzymów: św. Magdaleny. — Kuchary-kościelne: M. B. Boles., Wszystkich Świętych. — Licheń: św. Dorotę, Wnieb. M. B., M. B. Różańc. — Lisice: św. Jana Chrz. — Morzysław: św. Wojciecha, Rocha. — Myśliborz: św. Matusza. — Ostrowąż: św. Józefa, Jakóba. — Russocice: św. Michał. — Rychwał: św. Trójce, Anne. — Rzgów: św. Jakóba, Anne. — Sleszyn: św. Walentego, Mikołaja. — Sławsk: Najśl. Serca Jez., św. Wawrzyńca. — Stare Miasto: św. Piotra i Pawła. — Tuliszków: św. Wita, M. B. Różańc. — Wyszyna: M. B. Szkapl., Nar. M. B.

Powiat Łęczycki. Blonie: na Wszystkich Św. — Dalików: św. Matusza. — Domaniew: św. Jadwige. — Gieczno: Wszystkich Św. — Góra św. Małgorzaty: na św. Małgorzate. — Grabów: św. Stanisława. — Kałów: św. Mikołaja. — Leźnica mała: M. Magdaleny. — Leźnica wielka: św. Jakóba. — Łęczycza: św. Andrzeja ap. — Mazów: św. Jana Chrz. — Modlna: św. Stanisława. — Ozorków: św. Józefa. — Parczew: Wniebowzięcie M. B. — Piatek: św. Trójce. — Pieczew: św. Stanisława. — Poddebice: św. Katarzynie. — Siedlce: św. Martę. — Sobótka: św. Matusza ap. — Solca wielka: św. Wawrzyńca. — Strzegocin: św. Bartłomieja. — Topola: św. Bartłomieja. — Tum: św. Alekseja. — Turz: św. Piotra i Pawła. — Witonia: św. Katarzynie. — Borzysławice: Wniebowz. M. B. — Chelmo: Narodzenie M. B. — Dąbie: św. Mikołaja. — Grzegorzew: św. Mikołaja. — Kłodawa: Wniebowz. M. B. — Umienie: św. Michała.

Powiat Sieradzki. Sieradz: Niepok. Pocz., św. Szczepana, Oczyszcz. M. B., św. Walentego, Józefa, św. Trójcy, Ziel. Św., N. Szkapl., św. Anny, Wszystkich Św. — Brzeźno: św. Rocha, Idzi. — Burzenin: św. Wojciecha, M. B. Różańc. — Charlupia Mała: Niepokal. Pocz., Imienia Jezus, Oczyszcz., Zwiast., Nawiedzenie, Narodz. M. B., św. Tekli. — Charlupia wielka: Przem. Pańskie. — Chojne: św. Izydora, Anny, Zwiast. M. B., Wniebowz. M. B. — Drużbin: św. Stanisława, Anny. — Godynice: św. Zofję, Marcina. — Gruszczycy: św. Walentego, Stanisława. — Kamienacz: św. Rocha, Marcina. — Kleczków mały: św. Jana Nepom., Antoniego, Jakóba, Rocha, Narodz. M. B., św. Mikołaja. — Klonowa: Przem. P., Miłosierdzia Bożego. — Korczew: św. Anny, Katarzynie. — Małyń: św. Anny, Andrzeja. — Meka: św. Wojciecha, Benona. — Rossoszyca: św. Wawrzyńca. — Stolec: św. Wawrzyńca i Walentego. — Szadek: św. Jakóba i Idzego. — Tubadzin: św. Piotra i Pawła i Wawrzyńca. — Unikow: Imienia Jez. i Stanisława. — Warta: Trójce św., Jana Chrz., Mikołaja i M. B. Różańc. — Wąglczew: Znal. i podw. św. Krzyża, Najśl. serca Jez., Anioła Str. i Klemensa. — Wierzychy: Oczyszcz., Zwiastow., Nawiedzenie M. B. Szkapl. i św. Mikołaja. — Woików: św. Józefa, św. Małgorzate i Tekle. — Wróblew: 7 bol. M. i św. Anne. — Zadzim: św. Antoniego Pad. i Małgorzate. — Zduńska Wola: św. Józefa, Trójce św. i Wniebowz. M. B. — Zloczew: św. Andrzeja i M. B. Szkapl.

Powiat Słupski. Słupca: św. Wawrzyńca i M. B. Różańc. — Budziszew-kościelny: Wnieb. M. B. — Cłażeń: św. Józefa, Jana Chrz. i M. B. Szkapl. — Cienin: św. Katarzynie. — Dobrosolowo: św. Jakóba, Przemien. Pańsk. i św. Barbare. — Giewartów: św. Walentego i Rocha. — Grodziec: św. Wojciecha. — Kazimierz: św. Marcina i M. B. Różańc. — Kleczew: św. Andrzeja i Antoniego. — Królikowo: św. Michała i Niep. Pocz. — Ładek: św. Mikołaja, św. Anne i św. Józefa. — Ład:

św. Mikołaja, Urszulę, Bernarda, Niepok. Pocz. i Król najdroższej. — Młodolewo: św. Mikołaja. — Ostrowita: św. Szczepana i M. B. Szkapl. — Pызdry: ścięcie św. Jana. — Skulsk: Narodz. M. B. i św. Józefa. — Szamorzewo: św. Michała. — Szzymanowice: św. Jana Chrz., M. B. Bolesna i św. Józefa. — Trebczyn: św. Marcina i M. B. Szkapl. — Wilczyn: św. Urszulę, M. B. Bolesną i św. Krzyża. — Zagorów: św. Piotra i Pawła, Nawiedzenie i Narodzenie M. B. — Złotków: Imienia M. B.

Powiat Turecki. Turek: św. Józefa, Jana Chrz., św. Anne, św. Leonarda i M. B. Róż. — Boleszczyn: św. Piotra i Pawła i Przem. Pańsk. — Brodnia: św. Józefa, Stanisława, Rocha i M. B. Różańc. — Chwałborzyce: Niepokal., Zwiast. M. B., Imienia Marii, Znal. św. Krzyża, św. Rocha, Marcina, Antoniego i Marii Magd. — Dobra: Nar. M. B., św. Barbary. — Gluchów: św. Macieja. — Gorzycanów: św. Stanisława b. m. i Marcina. — Grodzisko: św. Piotra i Pawła i Nar. M. B. Jeziorsko: M. B. Szkapl. i podwyż. św. Krzyża. — Kowale Pańskie: 7 bol. i M. B. Szkapl. — Lisków: M. B. Różańc. i Wszystkich Św. — Malanów: św. Mikołaja i Stanisława b. m. — Mitkowiec: Pociesz. M. B. i Mikołaja. — Niemysłów: św. Michała i Aniołów Stróż. — Niewierz: św. Walentego, Antoniego, Benona, Przem. Pańsk. i Wszystkich Świętych. — Pieczniew: św. Katarzynę i Przem. Pańsk. — Psary: Naw. M. B. — Skeczniew: Trójce św. — Spycymierz: Podw. św. Krzyża. — Świnice: św. Kazimierza i Gotarda. — Tokary: św. Antoniego, Anne i Andrzeja. — Uniejów: N. Rok, Oczyszcz., Zwiast., Szkapl. i Wnieb. M. B. — Wieleń: św. Dorotę, Józefa, wtorek wielk., Jakóba i Barbare. — Wilanów: św. Walentego, Józefa, Wojciecha, Stanisława, Tekle, Barbare i Pociesz. M. B. — Baldrychów: św. Idzego. — Wartkowice: św. Józefa, Anne, Wawrzyńca, M. B. Róż., Szczepana męcz., wtorek wielkanocny i Świat. 40-godz. nabożeństwo w Wielkanoc i następne dwa dni.

Powiat Wieluński. Wieluń: Naw. M. B. i św. Michała. — Gaszyn: Im. M. B. — Dąbrowa: św. Wawrzyńca. — Biała: św. Piotra w ok. — Bolesławiec: św. Trójce, M. B. Różańc. i św. Mikołaja. — Kość: po augustjański: Boże Ciało i św. Augustyna, po reform. Zwiast. M. B. i Niep. Pocz. M. B., po piarski św. Józefa i Józefa Kal., po bernardynski M. B. Szkapl. i Nar. M. B. — Chotów: św. Marcina i M. B. Bolesna. — Cieszeć: św. Wojciecha i Walentego, kapł. Ostrowska św. Wawrzyńca. — Czarnożyły: św. Bartłomieja i Barbare. — Czastary: Narodz. M. B. — Działoszyn: Marię Magd. — Dzierzkowice: Przem. Pańsk. i św. Antoniego. — Dzierżnki: św. Katarzynie. — Patrzewo: św. Jana ew. i Rocha. — Komorniki: św. Mikołaja. — Konopnica: Przem. Pań. i św. Rocha. — Kraszewice: św. Katarzynie. — Krzyworzeka: św. Piotra i Pawła. — Lututów: św. Trójce i Matusza. — Mieszyń: Marię Magdaleny. — Mierzyce: św. Katarzynie i Walentego. — Łaszów: Jana Chrzcic. — Mokro: św. Stanisława. — Naramice: Wszystk. Świętych i św. Rocha. — Łyszkornia: Marii Magd. — Osyaków: św. Jadwige. — Ożarów: Marię Magdal., Wierzb. św. Leonarda. — Praszka: Wnieb. M. B. i M. B. Róż., kapł. w Kowale, św. Wojciecha. — Raczyn: św. Mikołaja. — Ruda: św. Wojciecha i Nar. M. B. — Rudlice: Trójce. — Rudniki: św. Mikołaja i Niep. Pocz. — Siemkowiec: M. B. Szkaplernej, Różańc. i Marcina. — Skomlin: św. Filipa, Jakóba i Aniołów Stróż. — Sokolniki: św. Mikołaja. — Walchnowy: św. Marcina i Przem. Pańsk. — Wieruszów: św. Ducha, Nawiedz. M. B. 5 ran P. Jezusa. — Wierzchlas: św. Mikołaja. — Wójcin: św. Katarzynie i Walentego. — Zdary: św. Bartłomieja. — Zytniów: św. Marcina.

ZIEMIA KIELECKA.

Powiat Jedrzeleński. Jedrzele: par. Trójce św. pośw. kość. 3 niedz. po Świątk., św. Anne, Katarzynie, 40-godz. naboż. przez 3 dni przed popielcem. — Brze-

gi: św. Mikołaja i M. B. Szkaplerzel. = Jędrzejów: klasztor św. Wincentego Kadł. pośw. kość. niedziela 3 paźdz. 40-godz. naboż., 2 dni Ziel. Światł. św. Antoniego Pad. i Barbarę. — Chometów: św. Marię Magd. i pośw. kościoła 21 niedz. po Świątk. — Cierno: św. Marcina, Jakóba, Józefa i pośw. kość. niedz. 1 po św. Marcynie. — Imielno: św. Mikołaja i M. B. Szkapl. poświęcenie kość. niedz. 3 po Świątk. i 40-godz. nab. — Korywnica św. Florjana, M. B. Róż., pośw. kość. 1 niedz. po św. Marcynie. — Kozłów: Narodz. M. B. i pośw. kość. niedz. 1 po okt. 3 Króll. — Krzeczlice: św. Prokopa pośw. kość. niedz. 3 po Świątk., 40-godz. naboż. 3 niedz. przed W. Postem. — Lukowa: Przem. Pańskie, Pociesz. M. B., św. Augustynie, pośw. kość. niedz. 17 po Świątk. — Małogoszcz: Wnieb. M. B., Anne, M. B. Róż., pośw. kość. niedz. po 15 paźdz. 40-godz. naboż. 3 dni przed W. postem. — Mieronlice: św. Jakóba, pośw. kość. w niedz. po podw. św. Krzyża, 40-godz. naboż. w czwart. przed niedz. 50-ca. — Mierzwin: św. Piotra i Pawła, pośw. kość. 1 niedz. po Nar. P. J. 40-godz. naboż. Tłusty czwart. — Mnichów: św. Szczepana, M. B. Bolesna. — Mokrośko dolne: Wniebow. M. B. pośw. kość. w niedz. po 29 września. — Mstoczów: Wnieb. M. B., 40-godz. naboż. w 3 niedz. przed W. postem. — Nagłowice: św. Łukasza, M. B. Bolesna, poświęcenie kość. niedz. 5 po Wielk. — Nawarzyce: Andrzejka, pośw. kość. w niedz. 2 po Wnieb. M. B., Op. św. Józefa niedz. 3 po Wielk., św. Anne, Izydora or. — Oksa: św. Mikołaja i Niepok. Pocz. — Piotrkowice: św. Piotra i Pawła, Teklę, pośw. kość. 2 niedz. po Wielk., św. Izydora niedz. po 15 maja. — Rakoszn: św. Stanisława b. i Nar. M. B. — Rembieszce: św. Piotra i Pawła, Niep. Pocz. — Sobków: św. Stanisława, pośw. kość. niedz. 1 września i 40-godz. naboż. niedz. 50-ca. — Tarnawa: św. Marcina, 40-godz. nab. — Węgleszyn: św. Andrzeja, M. B. Szkapl., pośw. kość. niedz. 1 po św. Bartłomieju. — Wodzisław: św. Marcina, M. B. Róż., pośw. kość. niedz. 1 po św. Piotrze i Pawle. — Wrocierzów: św. Marcina, pośw. kość. niedz. 1 po Łukaszu, 40-godz. naboż. w czwart. po 60-cy. — Złotniki: Wszystk. Św., pośw. kość. niedz. 5 po Świątk., M. B. Łask. niedz. VI po Wielk., 40-godz. nabożeństwo, 50, 60 i 70-nica.

Powiat Kielecki. Bolmin: Trójce św. i Narodz. M. B. — Brzeziny: Wnieb. M. B. i Wszystk. Św. — Chelciny: św. Bartłomieja i Anne. — Daleszyce: św. Michała, M. B. Szkapl. — Kielce: par. Wnieb. M. B., Zezłanie Ducha św., 40-godz. naboż. — Kielce: par. św. Wojciecha, św. Wojciecha, Serce P. J., po okt. Boż. Ciała. — Kielce: par. Trójcy św., Trójce św. 40-godz. naboż. 3 dni zapust. — Leszczyny: św. Jacka. — Łopuszno: Znal. Krzyża św.

Powiat Miechowski. Bierków: M. B. Szkapl. — Brzesko: nowe Wszystk. Św. i Anne. — Czaple wielkie: św. Bartłomieja ap. — Gołcza: św. Franciszka Ksaw. — Goszcza: św. Wawrzyńca. — Hebdów: św. Piotra i Pawła, Wnieb. M. B. — Igołomia: Niep. Pocz. — Iwanowice: Trójce św. — Kalina Wielka: Im. Marii. — Koniusza: św. Piotra i Paw. — Kozłów: M. B. Nieust. Pom. i Wszystkich Święt. — Książ Mały: M. B. Szkapl. — Narodz. — Książ Wielki: św. Wojciecha i Naw. N. B. — Luboszyca: podw. św. Krzyża. — Letkowiec: Trójce św. — Miechów: św. ap. Rozesłańców i 40-godz. nabożeństwo w ostatki. — Nasiechowice: Wita i Marle Magd. — Niedźwiedź: św. Wojciecha. — Niegardów: św. Jana Nep. i św. Jakóba ap. — Palecznica: św. Jakóba i M. B. Róż. — Pobiednik maty: św. Wojciecha. — Poborowice: Znal. św. Krzyża. — Poreba górna: św. Jana Chr. — Prandocin: św. Jana Chr. i Anne. — Broszowice: św. Jana Chr. i Wnieb. M. B. — Racławice: św. Piotra i Pawła. — Radziemce: św. Józefa i Stanisława. — Słaboszów: św. Mikołaja. — Sławice: św. Wojciecha. — Słomniki: Boże Ciało, M. B. Różań. 40-godz. naboż. w ostatki. — Szczenawa: Im. Maryi. — Tczyca: św. Jana Nep. i Idziego. — Ullna Wielka: św. Katarzynie. — Unielów: św. Józefa i Wita. — Wawrzeńczyce: św. Zygmunta i Maryi Magd. — Wlecia-

wice: św. Jakóba ap. — Wrocimowice: M. B. Szkapl. i Andrzeja ap. — Wysocice: św. Mikołaja. — Zieloniec: Niepok. Pocz. i Zielon. Świątki. — Zembocin: św. Stanisława b.

Powiat Olski. Biały Kościół: św. Michała i M. B. kołaja. — Bolesław: św. Michała i M. B. Nieust. Pom. — Bydlin: św. Małgorzata. — Chechło: M. B. Narodzenie i Różańc. — Chłina: świętego Bartłomieja i Anne. — Gieblo: Trójce święta. — Gołaczow: Maryę Magd. i M. B. Róż. — Gorenice: św. Antoniego Pad. i Mikołaja. — Imbramowice: św. Benedykta, kościół przy klaszt. Norbertanek, św. Piotra i Pawła. — Jangrót: św. Jana Chr., pośw. kość. 12 niedz. po Świątk. — Jerzmanowice: św. Bartłomieja. — Kidów: św. Mikołaja. — Korzkiew: św. Jana Chr. — Kroczyń: św. Magdaleny i Jacka. — Lany Wielkie, św. Wolciecha. — Minoga: Narodz. M. B. — Ogrodzeniec: Przemienienie Pańsk. i Im. Jezus. — Olsz: św. Anne, Jana Kant. i Andrzeja. — Pilica: św. Jana Chr. i Jana ew. — Poremba Dzierżna: św. Marcina. — Przegonia: św. Jana Nepom. i w niedz. po św. Mateuszu. — Racławice: Narodz. i Niepok. Pocz. — Sasnow: św. Katarzynie, M. B. Snieżn. 40-godz. naboż. 3 dni ostatków. — Soleczowice: Wniebowz. M. B. i św. Andrzeja. — Skala Wnieb. M. B. i św. Mikołaja. — Sławków: Podwyższenie św. Krzyża. — Smardzowice: św. Małgorzatę i M. B. Różańc. — Strzegowo: podw. św. Krzyża. — Suliszowa: św. Wawrzyńca. — Wolbrom: św. Katarzynie, Anne i M. B. Nieust. Pomocy. — Zdroże: św. Marcina. — Żarnowice: św. Jakóba.

Powiat Pińczowski. Biejsce: św. Mikołaja b. i Anne. — Bobin: św. Wincentego, niedz. 2 po Wielk., św. Anne, pośw. kość. niedz. 2 po św. Anne. — Bogucice: św. Trójce i Naw. M. B. — Chroberz: Wniebow. M. B., św. Jana Kant. — Cudzynowice: Wszystk. Św., pośw. kość. niedz. 1 po św. Antonim. — Czarocin: św. Trójce i Wnieb. M. B. — Działoszyce: Trójce św., poświęcenie kość. niedz. 3 po św. Antonim. — Dzierżnia: św. Marię Magd. i M. B. Róż. — Gorzków: św. Małgorzatę. — Góry św. Izydora oracza, M. B. Nieust. Pomocy, Wnieb. M. B., pośw. kość., św. Dom. — Hotel Czerwony: Bartłomieja i Niep. Pocz. — Jurków: Trójce św. i św. Terese. — Kazimierza mała: Wnieb. M. B., Trójce św., M. B. Róż., pośw. kość. w niedz. 1 po Wniebowz. M. B. — Kazimierza Wielka: podwyż. św. Krzyża, św. Izydora i pośw. kość. niedz. 1 po 28 paźdz. — Kije: św. Piotra i Pawła. — Kocina: św. Barbarę. — Korczyn Stary: św. Mikołaja. — Kościelce: św. Wojciecha, pośw. kość. w niedz. po św. Jadwidze. — Koszyce: św. Marię Magd., pośw. kość. niedz. 3 po Świątkach. — Krzyżanowice: św. Teklę. — Ksienice Wielkie: Wniebowz. M. B., Niep. Pocz., Nowy Rok, M. B., Nieust. Pom. i św. Józefa. — Małaszów: św. Mikołaja b. — Michałów: pośw. kość. niedz. 3 po Świątk., św. Wawrzyńca, Pociesz. M. B. — Młodzawy: M. B. Bolesna, Ziel. Światł. 3 dni, Nar. M. B. i M. B. Róż. — Opatowice: św. Jakóba ap., M. B. Róż. i niedz. zapust. 40-godz. nab. — Pieczyska: św. Wojciecha, św. Aleksandra i M. B. Róż. — Pińczów: św. Jana ewang., niedzielny zapust, 40-godz. naboż., niedz. w okt. Boż. Ciała i M. B. Nieust. Pom. — Probołowice: św. Jakóba ap. — Przemyków: św. Katarzynie, Izydora i pośw. kość. niedziela i po św. Michale. — Rachwałowice: Narodz. M. B. i pośw. kość. 50-ca. — Rogów: Naw. M. B. i M. B. Szkapl. — Sancynów: św. Piotra i Pawła. — Skalmierz: św. Jana Chr. — Sokolina: św. Michała i M. B. Różańc. — Stradów: św. Bartłomieja. — Włiscak: św. Wawrzyńca i Nar. M. B. — Włitów: Trójce św. M. B. Róż., pośw. kość. 18 paźdz. — Wolca: św. Tekle. — Zagość: św. Jana Chr. i Pocieszenie M. B.

Powiat Stopnicki. Beszowa: św. Piotra i Pawła, św. Tekla. — Bleców: M. B. Różańc. i Wszystk. Św. — Busko: Niep. Pocz. — Chmielnik: Niepok. Pocz. — Dobrowoda: św. Marię Magd. — Drugnia: św. Wawrzyńca. — Głolino: św. Jana Chr. — Janina: św. Wojciecha i M. B. Różańc. — Kargów: św. Władysława. —

Konfemłoty: Nar. M. B. — Kotoszów: św. Jakóba ap. i Józefa. — Kurozwęki: Wnieb. M. B., św. Piotra i Pawła. — Lisów: św. Mikołaja. — Nowe-Miasto (Korzyn): św. Trójce, kość. pokiasz. św. Stanisława b. — Oleśnica: Wnieb. M. B. — Ostrowce: św. Jana Chr. — Pacanów: św. Marcina, znaleź Krzyża, podwyższenie św. Krzyża. — Piasek Wielki: św. Katarzynie. — Pierzchnica: św. Małgorzate. — Piotrkowice: Nar. M. B. 3 dni. — Potok: Wniebowz. M. B. — Siedzielowice: św. Jakóba ap. — Solec: św. Mikołaja. — Stopnica: św. Piotra i Pawła i Ziel. Św. 2 dni. — Strożyńska: Wszyst. Św. — Szaniec: M. B. Szkapl. — Szczaworyż: św. Jakóba ap. i Zielone Św. 2 dni. — Szydłów: św. Władysława. — Świniary: św. Stanisława b. — Tuczępy: św. Jana Chr. — Zborówek: św. Idziego i św. Mikołaja.

Powiat Włoszczowski. Babelno: Nar. M. B. i św. Mikołaja. — Chlewice: św. Jakóba i Niep. Pocz. M. B. — Chrzastów: św. Michała. — Czarnca: św. Florjana. Wniebowz. M. B. i św. Tekle. — Drochlin: św. Filipa i Jakóba. — Dzierzgow: św. Klemensa. Zwiastowanie i Wnieb. M. B. — Goleniowy: Nar. M. B. — Irzadze: św. Waclawa. — Kluczewsko: św. Wawrzyńca. — Konieczno: Naw. M. B., św. Jadwigi i w dzień Op. św. Józefa. — Kossów: Wszystk. Św. i w dzień Opieki M. B. — Krasocin: św. Dorotę i Tekle. — Kuczów: Znal. i Podwyższenie Krzyża. — Kurzelów: św. Anne. Wnieb. M. B. i we wtorek przed popiel. — Lelów: Stary św. Marcina. — Moskarzew: św. Małgorzate i Antoniego. — Nakło: św. Mikołaja i Wniebowz. M. B. — Oblechów: Naw. M. B. — Oleszno: Wnieb. i Szkapl. M. B. — Podlesie: św. Idziego. — Przyłek-Szlachecki: ś. Jana i Franciszka. — Rokitno: św. M. Magd. i św. Małg. — Secemin: św. Katarzynie i Jana ew. — Słupia: Trójce św. — Staromieście: M. B. Bolesnej. — Szczekociny: św. Bartłomieja i Stanisława, 40-godz. naboż. od niedz. zapust do wtorku 12 godz. przed Popiel. — Włoszczowa: Trójce św. (niedz. pon. i wtorek do 12 poł.) M. B. Róż. i Wnieb., Wszystk. Św., św. Józefa i Stanisława Kostki.

ZIEMIA ŁOMŻYŃSKA.

Powiat Kolneński. Burzyn: św. Trójce, Narodz. M. B. — Dobrzysłowo: św. Stanisława b., Narodz. M. B. — Jedwabne: św. Jakóba ap., Przem. Pańskie. — Kolno: św. Anne, Nowy Rok. M. B. Różańc., św. Katarzynie. — Lipniki: Serce P. J., św. Mikołaja b. — Mały potok: Znaleź. i Podwyż. Krzyża, Przem. Pańsk., św. Franciszka Ser. — Poryte: św. Wojciecha b., św. Jadwige. — Przytuły: Znaleź. św. Krzyża, Podwyż. św. Krzyża. — Romany: Nawiedz. M. B., św. Rozalię. — Stawiski: św. Antoniego Pad., Franciszka Ser. — Tursoł: św. Antoniego Pad., Jana Chr., Przem. Pańsk. — Zbójna: św. Wincentego a Paulo, Poc. M. B., św. Jana Ewangeliści.

Powiat Łomżyński. Drozdowo: św. Jakóba. — Kofaki: Wniebowz. M. B. — Lubotyń: Nawiedz. M. B. — Łomża: św. Michała. — Młastkowo: M. B. Różańc. — Nowogród: Narodz. M. B. — Piatnica: Przem. Pańsk. — Puchaly: św. Wojciecha. — Rutki: św. Jakóba ap. — Śniadowo: Wniebowz. M. B. — Szczepankowo: św. Wojciecha. — Szumowo: Nawiedz. M. B. — Wtzn: św. Jan Chr. — Zambrowo: św. Trójce. — Zawady: Narodzenie M. B.

Powiat Makowski. Czerwonka: M. B. Nieust. Pomocy, Marij Magd., 40-godz. naboż., w wrześniu rozpoczyna się w niedz. M. B. Boles. — Qasewo: Nowy Rok, św. Antoniego, Wawrzyńca, Małgorzate, 40-godz. naboż., M. B. Różańc. — Karniewo: Wszystkich Św., Serca P. J. — Krasnostele: Przem., św. Rocha, Jana Kantego, Stanisława, poświęc. kość. 13 listop. — Maków: Boże Ciało, św. Trójce, Przem. Pańskie, M. B. Różańc., poświęc. kość. po M. B. Różańc. — Nowa wieś: Przem. Pańsk., Narodz. M. B., poświęc. kość. po M. B. Różańc. w niedz. — Płonawy: Przem. Pańsk., św. Stanisława — Różań: św. Anne, M. B. Różańc.

pośw. kość. po M. B. Różańc. w niedz. — Stelun: św. Stanisława, 40-godz. naboż. niedz. po Wszystk. Św. — Szelków: M. B. Nieust. Pom., św. Szymona, Judy. — Szwellce: św. Jana Chr., Wawrzyńca, pośw. kość. po M. B. Różańc. w medziale.

Powiat Mazowiecki. Dąbrowa-wielka: św. Stanisława, Mikołaja. — Dąbrówka: św. Walentego, Józefa, św. Anne. — Jabłoń: M. B. Szkapl., św. Piotra i Pawła, Szymona, Judy. — Jablonka: św. Michała. — Kobylin: św. Stanisława. — Kuczyn: św. Magdaleny, Im. Jezus. — Kulesze: św. Bartłomieja, Przem. Pańsk. — Piekuty: św. Kazimierza, Piotra i Pawła, św. Trójce. — Piętkowo: św. Anne. — Płonka: św. Michała, trzy dni na Zielone Świątki. — Poświętne: Przem. Pańskie. — Sokoły: św. Antoniego, Znaleź. Krzyża, św. Mikołaja. — Tykocin: św. Trójce, 40-godz. naboż. po niedz. 50-siatnicy. — Waniewo: św. Anne. — Wysokie Mazowieckie: św. Jana, Rocha. — Wyszonki: M. B. Różańc., św. Leonarda.

Powiat Ostrołęcki. Czerwin: Trójce św. — Goworowo: Pawła i Podw. Krzyża św. — Kadzidło: św. Onufrego. — Kleczkowo: Marije Magd. — Łyse: św. Anne. — Myszyniec: św. Trójce. — Ostrołęka: św. Mikołaja i Nawiedz. M. B. — Piski: Jana Chr. — Rzezuń: św. Pawła i Marcina. — Troszyn: św. Bartłomieja.

Powiat Ostrowski. Andrzejewo: św. Bartłomieja, Wojciecha i Wnieb. M. B. — Boguty - Pianki: Wszystk. Św. — Brańszczyk: św. Bonifacego i Wnieb. M. B. — Brok: św. Andrzeja. — Czyżewo: św. Piotra i Pawła. — Długosiodło: św. Rocha i Wnieb. M. B. — Jasiennica: św. Rocha. — Jelonki: św. Antoniego i Anne. — Nur: Jana, ap. — Ostrów: św. Stanisława i Wniebowz. M. B. — Poremba: św. Barbare i M. B. Szkapl. — Wasewo: Narodz. M. B. — Zareby Kościelne: św. Stanisława. — Zuzel: św. Mikołaja i Przem. Pańskie.

Powiat Szczuczynski. Białaszewo: św. Stanisława, Antoniego Pad., Opiek. M. B. — Grabowo: św. Jana Chr., Wniebowz. M. B. — Grajewo: św. Trójce, św. Anne, Wniebowz. M. B., M. B. Różańc. — Lachowo: Zwiast. M. B., Przem. Pańsk. — Niedźwiadna: św. Stanisława. — Radziwiłłowo: św. Anne, Barbare. — Rajgród: Oczyszcz. M. B., św. Kazimierza, Zwiast. M. B., Przem. Pańsk., św. Mikołaja, Niepokal. Pocz., Narodz. M. B. — Rydzewo: św. Wojciecha. — Słucz: Narodz. M. B., M. B. Różańc. — Wasosz: 40-godz. naboż. w niedz. przewod., Przem. Pańsk., M. B. Różańc. — Szczuczyn: Im. Marij, Niepok. Pocz.

ZIEMIA PIOTRKOWSKA.

Powiat Bedziński. Bedzin: Trójce św. — Chruszczobród: Nawiedz. M. B., św. Stanisława, Elżbiety i Bernarda. — Cłagowice: św. Bartłomieja. — Czeladź: św. Stanisława. — Dąbrowa górnicza: M. B. Nieust. Pom. i Aleksandra. — Gołonóg: Nar. M. B. Szkapl., Antoniego Pad. — Grodziec: św. Katarzynie i Marcina. — Koziegłowy: Ciało Chr. i Marij Magdal. — Koziegłówek: św. Wojciecha i Mikołaja. — Kromolów: św. Mikołaja. — Mrzygłód: Wnieb. M. B. — Niegowa: św. Mikołaja. — Niegowonice: Nieust. Pom. M. B. i Franciszka Seraf. — Przybynów: św. Piotra i Pawła. — Sączów: św. Jakóba. — Siemona: Wszystk. Św. — Siewierz: św. Mateusza. — Skarżyce: Trójce św. — Sosnowice: Wniebowz. M. B. — Targoszycy: św. Mikołaja. — Wojkowie: św. Marcella. — Włodowice: św. Bartłomieja. — Zagórze: św. Joachima. — Zarki: Szymona i Judy. — Olsztyn: św. Jana Chr., Jerzego i Marcina. — Potok-Złoty: św. Jana Chr., — Zrembice: Wszystk. Świtych i Egidiusza.

Powiat Brzeziński. Bedków: Nar. M. B. — Bratoszewice: św. Augusta. — Brzeziny: Podwyż. Krzyża, Oczyszcz., Zwiast., Wniebowz. M. B. — Chorzęcin: św. Małgorzate. — Dmosin: św. Andrzeja. — Dobra: św. Dorote. — Galków: św. Trójce. — Główno: św. Jakóba. — Koluźki: Niepok. Pocz. — Jeżów: św. Anne. — Kołacinek: Wszystk. Św. — Łązów: M. B. Różańc. — Niesulków: św. Wojciecha. — Skoszewy: św. Bar-

bare. — Stryków: św. Marcina. — Szczawin: św. Stanisława bisk. — Tomaszów: św. Antoniego. — Ujazd: św. Wojciecha. — Koźle: św. Rocha i św. Stefana m.

Powiat Częstochowski. Jasna Góra: Trójce św. i wszystkie święta M. B. — Kościół św. Zygmunta, ś. Florjana i Zygmunta. — Kość. św. Barbary: Poniedz. Wielk. i św. Barbare. — Biała: św. Stanisława i Marje Magd. — Danków: św. Stanisława, Rocha i M. B. Róż. — Kamienica Polska: św. Józefa, Florjana i Michała. — Kłobucko: św. Marcina. — Konopiska: św. Walentego. — Krzepice: św. Józefa, Jakóba, Anne, M. B. Różańc. i Poczest. — Miedźne: św. Katarzynę, Szymona i Judy, Trójce św. — Mstów: św. Walentego i wszystkie święta M. B. — Mykanów: św. Leonarda. — Parzymiechy: św. Piotra i Pawła. — Jaworzno: św. Trójce i M. B. Szkapl. — Poczesna: Trójce św. i Sebastiana. — Przyrów: św. Dorotę i M. B. Szkapl. — Przewstajne: św. Trójce, świętego Rocha i świętego Walentego. — Bedziny: Poniedziałek Wielkanocny, św. Otylię i M. B. Nieust. Pom. — Starokrzepice: Wszystk. Św. i św. Barbare. — Truskolasy: św. Antoniego, Mikołaja i M. B. Szkapl. — Wąsosz: św. Antoniego, Rocha i Andrzeja. — Wilkowice: św. Józefa. — Żuraw: św. Bartłomieja.

Pow. Łaski. Łask: Naw. M. B., św. Michała, Anne i M. B. Różańc. — Borszewice: św. Stanisława i Mikołaja. — Brzyków: św. Jana Nep. i Anne. — Buczek: św. Józefa, Anne i Jana Chr. — Dłutów: 3 Króli i M. B. Różańc. — Dobroń: św. Wojciecha i Przem. Pańsk. — Góra Pabjanicka: M. B. Róż., M. Magd. i Marcina. — Grabno: Jana Nep., Anne i Wacława. — Kwiatkowie: św. Mikołaja. — Lutomiernik: św. Walentego, Anne i M. B. Szkapl. — Marzenin: Wnieb. M. B. i M. B. Różańc. — Mikołajewice: Zwiast., Narodz. M. B., Walentego i Mikołaja. — Pabjanice: św. Anne, Wnieb., Nar. M. B., Mateusza i Podw. Krzyża. — Restarzew: Poczest. M. B. i Andrzeja. — Ruściec: Naw. M. B. — Sędziejowice: Marje Magd. i Aniołów Stóż. — Strońsko: św. Anne, Przem. Pańsk. i Urszule. — Szczerców: Narodz. M. B. i Anne. — Widawa: św. Marcina. — Wola-Wiązowna: św. Rocha, M. B. Różańc. i Ksawerego. — Wygłezów: Nawr. św. Pawła i Naw. M. B.

Powiat Łódzki. Aleksandrów: na św. Rafała. — Beldów: M. B. Szkapl., św. Józefa. — Chojny: św. Wojciecha, M. B. Różańc. — Kazimierz: św. Jana, M. B. Różańc. — Konstantynów: Narodz. M. B. — Srebrna: M. B. Anielskiej. — Łódź: Wniebowz. M. B., św. Anne, Niepok. Pocz. M. B. (w parafii św. Józefa), Opieki św. Józefa III niedz. po Wielk., Znależ. św. Krzyża, Podwyższenie św. Krzyża. — Mieszkł: św. Walentego, św. Doroty, Jana, Tekli. — Zgierz: św. Katarzynę. — Łąglewniki: Zielone Św. M. B. Anielsk., Przem. Pańsk., Narodz. M. B., św. Franciszka, Niepok. Pocz. M. B., Nowy rok.

Powiat Nowo-Radomski. Radomsk: św. Lamberta. — Bakowa-Góra: Trójce św. — Borowno: św. Wawrzyńca. — Borzykowo: św. Piotra i Pawła. — Brzeźnica: św. Jana Chr. — Chelmo: św. Mikołaja. — Cielitniki: Przem. Pańskie. — Dabrowa: św. Jakóba Małera ap. — Dmenin: św. Szymona i Judy. — Dobroszyce: św. Bartłomieja. — Dworszowice: św. Michała. — Gidle: M. B. Boł. — Jedlno: Wszystk. Św. — Kłomnice: św. Marcina. — Kobile Wielkie: św. Jana i Marcina. — Kodrąb: św. Jadwige. — Kontecpol: Trójce św. — Kruszyna: św. Mateusza i Józefa. — Lgota: św. Klemensa. — Makowiska: św. Józefa i Bartłomieja. — Małuszyn: św. Mikołaja. — Niedośpielin: św. Katarzynę i Rocha. — Pajeczne: św. Leonarda. — Pławno: św. Stanisława. — Rzańnia: św. Mateusza i Rocha. — Rzejewice: Wszystk. Św. — Sulmierzycze: św. Erazma. — Wielgomlyn: św. Stanisława. — Wiewiec: św. Marcina. — Żytno: Niep. Pocz.

Powiat Piotrkowski. Piotrków: Niep. Pocz., Oczyszczenie, Zwiast., Wnieb. i Narodz. M. B., św. Józefa, Stanisława, Trójce św., św. Antoniego, Piotra i Pawła i Jakóba. — Belchatów: Narodz., Niepok., M. B. Róż., Śnieżn., Obrzez. Pańsk., św. Józefa, Antoniego, Franciszka, Op. św. Józefa, Bonawentury i Franciszka. —

Beczkowice: św. Anne, Andrzeja i Ziel. Świątki. — Bogdanów: św. Trójcy, Jana Nep., wtorek Wielk., Ziel. Św., Jana Ewang. — Chablelice: św. Michała. — Drużbice: św. Walent., Przem. Pańsk., św. Rocha, M. B. Różańc. i św. Marcina. — Gomolin: Niepok., Oczyszczenie, Zwiast., Wniebowz., Narodz. i św. Mikołaja. — Gorzkowice: Serca Jez. w piątek po okt. Boż. Ciała. — Grocholice: M. B. Szkapl. i Wszyst. Święt. — Grzymalina Wola: św. Jana Chr., Przem. — Kamieński: Oczyszczenie, Zwiast., Wnieb., Nar., M. B. Różańc., Niepok. i św. Piotra i Pawła. — Kaszewice: Trójce św. — Kociszew: św. Teodora m. — Krzepczów: św. Wojciecha i Anny. — Łobudzice: Zwiast., św. Wawrzyńca, Tomasa i Rocha. — Mierzyn: Oczyszczenie, Zwiast., Wniebowz., Narodz., Niepokal., M. B. Szkapl., św. Anny i Mikołaja. — Milejów: Op. św. Józefa, Marji Magdaleny i Aniołów Stróżów. — Moszczenica: Znal. i Podw. Krzyża św. — Parzno: św. Anny i Wniebowz. — Ręczno: św. Stanisława, w niedz. po św. Augustynie i Poczestenie. — Rozprza: św. Wojciecha, Nawiedz., Bartłomieja i M. B. Różańcowej. — Srocko: św. Benedykta, św. Anny, Przemien. i św. Mikołaja. — Suchcice: św. Trójcy i Ignacego Lojoli. — Sulejów: św. Florjana i Leonarda. — Witów: we wszystkie święta M. B., św. Małgorzaty, Augustyna, Marcina i Norberta. — Wolbórz: w Nowy rok, św. Rocha, Mikołaja i we wszystkie święta M. B. — Czarnocin: Wniebowz. M. B. — Kurówce: Trójcy św., Przemien. Pańsk. i św. Józefa. — Rzewów: św. Stanisława, Rocha, M. B. Różańc., i we wszystkie święta M. B. — Tuszyń: św. Witalisa i M. B. Różańcowa.

Powiat Rawski. Babsk: na św. Antoniego, pośw. kość. w niedz. przed św. Michałem. — Biała: św. Wojciecha, św. Trójce, naboż. 40-godz. zacz. się w niedzielę po Wszystk. Św., a kończy się w nast. wtorek. — Boguszyce: św. Stanisława. — Budziszewice: św. Szczepana m. — Cieladz: Trójcy św., Rocha, Opieki M. B. II. niedz. w listop. — Czerniewice: św. Andrzeja ap., Aniołów Stróż. — Inowłódz: św. Michała archan., M. B. Bolesnej, w piątek przed kwietnią niedz. — Krzemienica: św. Jakóba ap., M. B. Szkaplerz. — Kurzeszyn: św. Katarzynę m. — Lubania: Przem. Pańsk. — Lubochnia: św. Michała arch. — Łęgonice: św. Jana Chr., Rocha. — Nowe Miasto: Opieki M. B. II. niedz. listop. — Nowe Miasto (klasztor): św. Kazimierza, 40-godz. naboż. w 3 dni, Ziel. Św., M. B. Anielskiej, św. Franciszka Seraf., Niepok. Pocz., z okt. — Rawa (parafia): 40-godz. naboż. w ostatki, Narodz. M. B., M. B. Różańc., i niedz., październ., Niepok. Pocz. M. B. — Rawa (kości. po August.): Poczest. M. B. I. niedziela września, Wniebowz. M. B., Zwiastowanie M. B., Pierwsze dnię świat: Boż. Narodzenie, Wielk. i Ziel. Św. — Regnów: Nawiedz. M. B., św. Michała arch. — Rzezczyca: św. Katarzynę, M. B. Różańc. — Sadkowiec: 10 t. m. w niedz. przed św. Janem. — Sierzchowy: Wniebowz. M. B., Przem. P. — Zdżary: św. Mikołaja, św. Anny. — Żelechlinek: św. Bartłomieja, Anton., Anny.

ZIEMIA PŁOCKA.

Pow. Ciechanowski. Ciechanów: wszyst. święta M. B., św. Józefa, Feliksa m., 40-godz. naboż. w niedz. przewodnią. — W kościele po Aug.: św. Tekli. — Ciemlewko: św. Mikołaja, M. B. Szkapl. — Glinojęck: św. Stanisława. — Gotmin: św. Jana Chr., Józefa. — Grudusk: Przem. Pańsk., Narodz. M. B. — Kozłczynek: św. Trójce. — Krasne: św. Jana Chr., Podwyż. św. Krzyża. — Kraszewo: św. Trójce. — Lekowo: św. Stanisława, Im. Marji. — Łopacina: św. Leonarda, Zielone Świątki, Narodz. M. B. — Łyszków: św. Antoniego. — Małuszyn: św. Wojciecha. — Niedoborz: św. Mikołaja, św. Józefa. — Opinogóra: Wniebowz. M. B., św. Zygmunta. — Pałuki: św. Gotarda. — Sońsk: św. Wita Mod., Walentego, Nawrócen. św. Pawła. — Sulierzyl: św. Mikołaja, św. Anny. — Węgrzynowo: Zielon. Św. — Żebok: św. Bartłomieja. — Zielona: św. Mateusza.

Powiat Lipnowski. Badkowice: Zielone Św., 40-godz. naboż. św. Szczepana, Wincentego, Poświęcenie kość. w niedz. po 14. września. — Bobrowniki: M. B. Boles., św. Jana Nepom., św. Anne, M. B. Różańc. — Chelmica: Oczyszcz. M. B., św. Erazma, Jana, Jakóba, Narodz. M. B., św. Rocha, Mikołaja. — Ciechocin: św. Małgorzate, św. Mikołaja, Walentego, Najśw. Sakram. naboż. co kwartał w niedz. każdy raz po 1 dniu. — Czarne: św. Walentego, Piotra i Pawła, Michała. — Czernikowo: św. Bartłomieja. Narodz. M. B. — Dobrzełowice: św. Wawrzyńca, Antoniego, Anny. — Dobrzyń nad Wisłą: pośw. kość. w niedz. II po Wielk., Wniebowzięcie M. B., św. Franciszka, 40-godz. naboż., M. B. Różańc., św. Antoniego, Barbare, M. B. Anielsk., Narodzenie M. B. — Działyn: św. Stanisława, św. Trójce, św. Anne, M. B. Różańc. w niedz. 1 Paździer. i 2 dni poprzednie, 3 dni 40-godz. naboż., św. Michała. — Grochowski: M. B. Bolesnej, Znależ. św. Krzyża. — Karnikowo: św. Walentego, Znależien. św. Krzyża, Serca P. J. w I. niedz. lipca, Poświęc. kość. w I niedz. sierp., św. Jadwigi, M. B. Różańc. — Kikół: św. Wojciecha, 21, 22, 23 września. — Ligowo: św. Mateusza. — Lipno: św. Józefa, niedz. I po Wielkijmocy i 2 dni następ., 3 dni 40-godz. naboż., św. Antoniego, Wniebowz. M. B., św. Anne, Michała, Barbare, Mikołaja. — Leżyn: św. Piotra i Pawła, Niepok. Pocz. M. B. — Mazowsze: św. Macieja, Florjana, Przem. Pańsk., św. Mateusza, Marcina, Barbare. — Makowo: św. Trójce, św. Jana Nep., św. Marii Magd., św. Michała — Nowogród: ściecie św. Jana, pośw. kość. w I niedz. sierp. — Osiek mały nad Wisłą: św. Andrzeja. — Ostrowite: św. Mateusza. — Rowlicie: św. Małgorzate, Piotra i Pawła, Przem. Pańsk. — Stecień: św. Józefa, opiekl. św. Józefa, Kaletana, Narodz. M. B. — Skepe: Oczyszcz., Zwiastow. M. B., na Zielone Św. dni 8, św. Trójce, 3 dni 40-godz. naboż., św. Antoniego, M. B. Anielskiej, Wniebowz. M. B., św. Franciszka. Narodz. M. B. (8 dni). — Sobowo: II niedz. po Wielkanocy i 2 dni nast., św. Hieronima. — Spethal-Oórny: św. Walentego, Józefa, niedz. przewod. i 2 dni nast., 3 dni 40-godz. naboż., św. Barbare. — Sumino: Znależenie św. Krzyża, Podwyższ. św. Krzyża, św. Mikołaja. — Tłuchowo: pośw. kość. w szósta niedz. po Zielon. Św., Wniebowz. M. B., M. B. Różańc. w I niedz. i 2 dni poprzedz., 40-godz. naboż. — Wielgie: św. Józefa, 1 dzień Wielk. i 2 dni następne 40-godz. naboż., Znależ. św. Krzyża, M. B. Szkapl., św. Wawrzyńca, Michała, Narodz. M. B. (wszystkie odprawia się w niedz. najbliższa po święcie.) — Trutowo: M. B. Szkaplerz., 30, 31. grudnia i 1. stycznia. — Zaduszniki: św. Anne, św. Rocha, Narodz. M. B. — Grodzień: św. Piotra i Pawła, Narodz. M. B. — Sudragi, filja par. Ligowo: św. Walentego, Józefa, Jana Nep., pośw. kość. 8. września. — Młyniec: św. Józefa, Opiekl. św. Józefa, św. Ignacego, św. Michała, św. Andrzeja.

Powiat Miawski. Bogorzyn: pośw. kość. w 7 niedz. po Św. — Dąbrowa: św. Józefa, Stanisława b. i Michała. — Dłutowo: św. Anne, Wawrzyńca. — Grzebsk: Ziel. Św. 2 dni, Marii Magd. i św. Leonarda. — Janowiec: św. Jana Chrzc. Przem. Pańsk. — Kuczbork: św. Bartłomieja, M. B. Różańc. pośw. kość. XII. niedz. po Św., 40-godz. nab. — Lipowiec: św. Walentego, pośw. kość. 7 niedz. po Św., św. Anne i Mikołaja. — Lubowidz: M. B. Różańc., św. Andrzeja. — Miawa: 40-godz. nab. niedz. zapust. i 2 dni następne, pośw. kość. w III niedz. po Św., św. Trójce, M. B. Różańc., św. Krysplna i Krysplnina. — Kaplica św. Wawrzyńca w Miawie: św. Wojciecha, Wawrzyńca, Najś. Serca Jezusa, każdego dnia do południa. — Wólnówka: św. Anne. — Radzanów: 40-godz. naboż. 1 niedz. po Wielk. i 2 dni następ., św. Florjana, Anne, Rocha i św. Franciszka. — Sarnowo: Wszystkich Św. — Stupsk: św. Wojciecha, pośw. kość. IX niedz. po Św. — Strzegowo: św. Anne, pośw. kość. w XVII niedz. po Świątk. — Szreńsk: św. Wojciecha, Wniebowz. M. B., M. B. Róż., Oczysz. M. B., Przem. Pańsk., św. Barbare, 40-godz. naboż. wtorek po Wielkijmocy. — Szydłowo: św. Marii Magd. — Unieście: św. Walentego. — Wlecznia: św. Stanisława b.

— Wyszyń: M. B. Różańc. — Zielona: św. Walentego, M. B. Różańc., św. Marcina. — Zieluń: św. Jana Nepomucena, Przem. Pańsk. — Żmijewo: św. Jana Chrzc. — Żurominek: św. Stanisława b., pośw. kość. XXI niedz. po Świątk. — Ratowo klasztor: św. Bernarda, św. Antoniego, M. B. Szkapl., M. B. Anielskiej, Narodz. M. B. z oktawą.

Powiat Plocki. Biała: 40-godz. naboż. przed niedz. palm., św. Maternę i Anne. — Bielsk: św. Jana Chrzc., św. Anne, 40-godz. naboż. po Wielk. — Blichowo: św. Anne, pośw. kość. I niedz. paźdz. i św. Barbare. — Bodzanów: św. Anne i Wnieb. M. B. — Bonisław: św. Stanisława i M. B. Różańc. — Brwilno: św. Andrzeja. — Bulkowo: Trójce św. — Ciachcin: św. Stanisława b. i m., 40-godz. naboż. 25, 26 i 27 września. — Daniszewo: pośw. kość. II niedz. po Wielk., Przem. Pańsk. — Drobin: 40-godz. naboż. I niedz. po Wielk. św. Stanisława, M. B. Różańcowej. — Góra św. Jakóba, M. B. Różańc., 40-godz. naboż. IV niedz. paźdz. — Imielnica: św. Jakóba, Przem. Pańsk., 40 godz. nab. po I niedz. Wielk. — Kobylniki: św. Anne. — Lek: św. Walentego, Opiekl. św. Józefa, M. B. Szkapl. św. Katarzynę. — Łetowo: 40-godz. nab. I niedz. po Wielk., św. Jana Chrzc. i Ściecie św. Jana. — Miszewo-Murowane: św. Anne, Wszystkich Świętych i św. Katarzynę. — Miszewo-Strzałkowskie: Wnieb. M. B. i św. Mikołaja. — Oszymowo: M. B. Różańc. — Plichowo: św. Marii Magd. — Plock: kość. kat. Nowy Rok i 2 dni nast. 40-godz. naboż., św. Zygmunta, Narodz. M. B. z oktawą, pośw. kość. w I niedz. paźdz. — Plock, kość. par.: niedz. zap. i 2 dni nast. 40-godz. nab., M. B. Bolesnej, św. Anne, Bartłomieja, Oczyszcz. M. B., M. B. Różańc., św. Marcina i św. Barbare. — Plock, kość. do reform. Im. Jezus, Oczyszcz. i Zwiast. M. B., św. Antoniego, pośw. kość. II niedz. po Świątkach, Jana Chrzc., M. B. Aniel., Przem. Pańsk., 28, 30 i 31 40-godz. nab., Narodz. M. B., św. Franciszka 3. wrz., św. Franciszka Ser., Piotra i Alk., Niepok. Pocz. z okt. — Proboszczowice: św. Florjana, 23, 24 i 25 40-godz. naboż. — Radzanowo: św. Florjana, Przem. Pańsk. i Katarzynę. — Rogotowski: św. Wawrzyńca. — Sikorz: Trójce św. i 2 dni poprzedz., 40-godz. naboż., Podwyż. św. Krzyża, Znależ. św. Krzyża, pośw. kość. IV niedz. po Wielk., M. B. Szkapl. i Barbare. — Słupno: św. Marcina i Anne. — Słupia: pośw. kość. w V niedz. po Wielk., św. Jakóba, IV niedz. paźdz. 40-godz. naboż. — Starożyby: św. Onufrego i Apollów Str. — Święcienie: św. Wincentego. — Trzepowszczyce: Aleksego. — Woźniki: św. Michała i M. B. Bolesna. — Wyszogród: 40-godz. naboż. II niedz. po Wielk., Trójce św., M. B. Różańc. i św. Barbare. — Zaxrona: św. Wojciecha, Antoniego, Salomei, 40-godz. naboż. — Zakrzewo: Piotra i Pawła — Rębowe, par. Wyszogród: św. Jana Chrzc., św. Rocha i św. Mikołaja. — Kaplica w Kępie w tejże par. Ziel. Św. dwa dni, pośw. kość. w VIII niedz. po Św. Wniebowz., Narodz. M. B. św. Klemensa

Powiat Przasnyski. Baranowo: św. Piotra i Pawła i 2 dni następ. 40-godz. nab., Marię Magd., Przem. Pańskie, Nar. M. B., św. Bartłomieja i Niep. Pocz. — Bogate: Trójce św., Anne i Jacka. — Brodowe-Laki: Przemienienie Pańskie, św. Rocha i św. Michała. — Chorzele: przed niedz. palm. 40-godz. naboż., Trójce św., Antoniego, Narodz. M. B., św. Mikołaja, M. B. Różańc. — Dzierzgowo: M. B. Szkapl., pośw. kość. w I niedz. paźdz. — Janowo: św. Jana Chrzc. i Rocha. — Krzynowłoga-Wielka: św. Walentego, Przem. Pańsk. i Wsz. Świętych. — Krzynowłoga-Mała: M. B. Szkapl. i św. Dominika. — Pawłowo: św. Macieja, św. Antoniego i św. Tekle (wszystkie przenoszą się na niedziele po święcie następnym.) — Przasnysz: kościół par. niedz. I po Wielk. i 2 dni nast. 40-godz. naboż., M. B. Wnieb. i Różańc. — Kapl. w Bartnikach w tejże par. św. Stanisława b., na Ziel. Św., św. Hieronima, św. Terese i Narodz. M. B. — Przasnysz: kość. do bernard. poniedz. Ziel. Św. św. Antoniego, M. B. Szkapl., św. Jakóba, św. Anne, M. B. Anielska, Franciszka Ser., Narodz. M. B. z okt. i Szczepana. — Przasnysz klasztor bernard.: św.

Józefa, Przem. Pańsk., św. Klarę, 40-godz. naboż. 7, 8 i 9. wrześn., Elżbietę. — Węgra: św. Jana Chr. i św. Rocha. — Zareby: św. Wawrzyńca, Niep. Pocz. M. B. — Krasne: Znal. Krzyża, św. Jana Chr., M. B. Szkapl., podwyż. Krzyża, M. B. Różańc., 40-godz. naboż. ostatnia niedz. po Św. — Golymin: św. Józefa, Jana Chr., Opieki św. Józefa i M. B. Różańcowej.

Powiat Ryplński. Chrostkowo: św. Barbare. — Dulska: św. Józefa, św. Trójce, św. Feliksa w niedz. po 23 września. Narodz. M. B. — Gójsk: niedz. II po Trzech Królach, niedz. IV postu, niedz. VI i XIX po Ziel. Św. (Opatr. Bosk.) niedz. przewod. i 2 dni następ. 40-godz. naboż., św. Jakóba, Opieki M. B., św. Mikołaja. — Łukomia: św. Antoniego, św. Katarzyny. — Osiek-Wielki: Oczyszcz., Zwiast., Narodz., Wniebowz., Narodzenie, Niepokal. Pocz. M. B., św. Rocha. — Płonne: św. Jakóba, M. B. Różańc. — Radomin: św. Mikołaja. — Radziki: Narodz. M. B., św. Katarzyny. — Pośw. kośc. w I niedz. październ. — Rogowo: św. Bartłomieja. — Róże: św. Piotra i Pawła. — Rypin: św. Walentego, 40-godz. nabożeństwo poniedz., wtorek i środa po Wielk., św. Wojciecha, wtorek po Ziel. Św., św. Trójce, M. B. Różańc. — Sadłowo: św. Antoniego, pośw. kośc. w XI niedz. po Zielon. Św., 22, 23, 24 czerw. 40-godz. naboż., św. Tekli, św. Mikołaja. — Skrwilno: Ziel. Św. i 2 dni 40-godz. naboż., św. Włocławca, Anny, Michała. — Strzygi: Im. Jezus, św. Stanisława, Przemienienie Pańsk., św. Rocha, M. B. Różańc. — Świdziebna: św. Bartłomieja, Znaleź. św. Krzyża, Podw. św. Krzyża, 40-godz. nabożeństwo Wielkanoc. i dwa dni następ. niedz. 2 po Trzech Król. i IV postu niedz. V po Wielk. i po Zielon. Św. — Trańsk: św. Antoniego, pośw. kośc. 1-sza niedz. październ., Wszystk. Św. — Zale: pośw. kośc. w II niedz. po Wielk., św. Anny. — Pręczki: świętego Erazma. — Szczutowo: św. Stanisława. — Księża: św. Józefa, M. B. Szkapl., Wniebowz. M. B., św. Michała. — Kaplica Studzianka par. — Zale: poniedz. Ziel. Św., św. Jakóba. — Obory: 30, 31 grud. i 1 stycz., 40-godz. nab., Oczyszcz., Zwiastow., Nawiedz., Wniebowz., Narodzenie, Niepokal. Poczęcie M. B. w poniedz. po 16 sierpnia, w piątek przed niedz. pajmową, św. Józefa, pośw. kośc., w XIII niedz. po Ziel. Św., Wszystk. Św.

Powiat Sierpecki. Bieżun: niedz. V postu i 2 dni 40-godz. nab., św. Trójce, Przem. Pańsk., M. B. Różańc. — Borkowo: św. Apolonie, Elżbietę. — Borzewo: 24, 25, 26 lipca 40-godz. nab., św. Andrzeja. — Chamsk: Oczyszcz., Zwiastow. M. B., M. B. Bolesnej, św. Florjana, pośw. kośc. w VI niedz. po Zielon. Św., Ziel. Św., M. B. Szkapl., św. Wawrzyńca, Wniebowz., Narodz., Niepok. Pocz. M. B. — Goleziny: św. Małgorzate, Przemienienie Pańsk., św. Mateusza, pośw. kośc. w XIV niedz. po Ziel. Św. — Gozdowo: św. Józefa, Jana Nepomucena, Wszystk. Św. — Gradzanowo: M. B. Szkapl., św. Katarzyny. — Jeżewo: 40-godz. naboż. II niedz. po Wielk., św. Bartłomieja, M. B. Różańc. — Koziebrody: Oczyszcz., Wniebowz., Narodz., Niepokal. Pocz. M. B., M. B. Różańc., św. Doroty, Sobota przed Zielon. Św. i 2 dni następ. 40-godz. naboż., św. Jakóba. — Krajkowo: św. Trójce, Przem. Pańsk., M. B. Róż. — Kurowo: św. Piotra i Pawła. — Lutocin: Zaśl. M. B., św. Anny, Mateusza. — Mochowo: św. Antoniego, pośw. kośc. w V niedz. po Ziel. Św., św. Tekli, Wniebowz. M. B., 40-godz. naboż. II listop. — Racląż: św. Wojciecha, Wniebowzięcie M. B., M. B. Różańc. — Rościszewo: Im. Jezus, niedz. III po Wielk. i 2 dni nast. 40-godz. naboż., M. B. Różańc. — Sierpc kośc. paraf.: poniedz., wtorek i środa po Wielk., 40-godz. naboż., św. Wita i Modesta, św. Anny, pośw. kośc. w XII niedz. po Zielon. Św. — Sierpc kośc. św. Ducha: po niedz. Ziel. Św. — Sierpc kośc. M. B. w każda 1-sza niedz. miesiąca, Oczyszcz. M. B., św. Scholastyki, Benedykta, Zwiastow. M. P. 1, 2 i 3 lipca 40-godz. naboż., Nawiedz., Wniebowz., Narodzenie M. B. pośw. kośc. i M. B. Różańc. w 1 poniedz. październ. (Kościół Benedyktynek) Narodz. M. B., M. B. Szkapl. — Unieck: św. Jakóba. — Ławidz: św. Anny, Marcina. — Żuramin: Im. Jezus, Oczyszczenie, Zwiastow. M. B., niedz. zap. i 2 dni nast. 40-godz. na-

bożeństwo, Ziel. Św., 3 dni, św. Trójce, św. Antoniego, Wniebowz., Narodz., Niepokal. Pocz., św. Franciszka, 17 wrześn., św. Franciszka 4 października.

ZIEMIA RADOMSKA.

Powiat Hżecki. Itża: na Wniebowz. M. B. św. Władysława. — Baltów: 7 boleści M. B. — Chotcza: św. Trójce. — Chybcie: św. Małgorzate. — Ciepeliów: Pod. św. Krzyża. — Grabowiec: św. Mikołaja. — Kazanów: Przem. Pańsk. — Krempa: św. Piotra i Pawła. — Krzyżanowice: Wszystk. Św. — Lipsko: św. Trójce. — Mirzec: św. Leonarda. — Pawłów: św. Jana Chr. — Pawłowice: św. Jana Chr. — Rzecznów: Niepok. Pocz. — Sienne: św. Zygmunta. — Skarżyska: św. Trójce. — Solec: Wniebowz. M. B. — Świętomąż: Wniebowz. M. B. — Tarczek: św. Egidjusza. — Tartów: św. Trójce. — Wąchock: św. Florjana. — Wilgłe: Znaleź. św. Krzyża. — Wierzbnik: św. Trójce. — Zemboszyn: św. Mikołaja.

Powiat Kozienicki. Kozienice: 40-godz. nabożeństwo w czwartek po niedz. Mięsopest., Znaleź. świętego Krzyża, M. B. Anielsk., Podwyż. św. Krzyża. — Bakowa Góra: św. Trójce. — Brzeźnica: św. Małgorzate, św. Tekle, św. Leonarda, M. B. Różańc. — Brzoza: 40-godz. naboż. w czwartek po niedz. Mięsopest., św. Bartłomieja, M. B. Różańc., pośw. kośc. — Głowaczów: św. Wawrzyńca, 40-godz. naboż. po pięćdziesiąticy. — Góra Jaroszyńska: św. Wojciecha, M. B. Bolesna, św. Elżbietę. — Grabów: św. Trójce, św. Michała. — Gródek: św. Trójce, pośw. kośc. w niedz. po św. Łukaszu. — Janowice: św. Stanisława, Małgorzate, Tekle. — Łągów: św. Florjana, M. B. Nieust. Pomocy, niedz. przed św. Janem Chr., pośw. kośc. — Jedlnia: Oczyszcz. M. B., M. B. Nieust. Pom. wtorek po św. Janie, M. B. Różańc. i niedz. październ., św. Mikołaja. — Magnusz: św. Jana Chr., Przem. Pańsk., św. Mikołaja, M. B. Różańc., pośw. kośc. — Mniszew: św. Rocha. — Oleksów: 40-godz. naboż., Serca P. Jezusa, św. Stanisława, M. B. Szkapl., niedziela po Ziel. Św., Podwyż. kościoła niedz. po św. Łukaszu. — Rogów: Przem. Pańsk., N. Rok, Ostatki Ziel. Św., Narodz. M. B., Niepok. Pocz., pośw. kośc. — Różnieszew: Oczyszcz. M. B., Zwiast., Wniebowz., Narodz., Różańc., Niepokal. Pocz., Zest. Ducha św., I i II dnia, pośw. kośc. III niedz. po Ziel. Św. — Ryczywół: św. Antoniego, M. B. Szkapl., św. Katarzyny. — Sucha: św. Idziego, Marię Magd. — Świerze Górne: św. Jakóba. — Tczów: 40-godz. naboż. 3 dni po niedz. Mięsopest., św. Trójce, św. Jana Chr., Wniebowz. M. B., pośw. kośc. niedziel. III po Zielon. Św., M. B. Różańc. — Zwolen: 40-godz. naboż. przez 3 niedz. przed Piętel., na święta M. B. z wyst. N. Sakram. 3 maja i 14 wrześn. w dzień św. Krzyża, pośw. kośc. w I niedz. październ. — Soleczew (parafia): Wniebowz. M. B., pośw. kośc. niedz. III po Ziel. Św., 10 tys. mecen., św. Trójce, św. Anny, św. Mateusza, N. Rok, 40-godz. naboż. niedziela pięćdziesiąt. — Pomocznicy koś. w Soleczewie pośw. kośc. niedz. po św. Franciszku.

Powiat Koński. Końskie: na św. Mikołaja, M. B. Różańc. 40-godz. naboż. III niedz. Starozap. — Kazanów: Zwiast. M. B., św. Antoniego, Serca Pana Jezusa, w niedz. po okt. Bożego Ciała, św. Franciszka. — Bliżyn: św. Zofje, św. Ludwika. — Borkowice: Podwyż. św. Krzyża, M. B. Bolesnej w piąt. przed niedz. kwiecia, św. Antoniego. — Chlewiska: św. Stanisława, św. Anny. — Czarna: w poniedz. Ziel. Św., Naw. M. B. — Czermino: św. Mikołaja. — Falków: św. Trójce, św. Jana. — Gowarczów: św. Piotra i Pawła; św. Florjana, św. Marcina, św. Rocha. — Lipa: św. Wawrzyńca zawsze w niedz. po 10 sierpnia. — Miedzlerza: św. Stanisława, pośw. kośc. — Młn: św. Tekle. — Niekląt: św. Wawrzyńca. — Odrowań: św. Jacka, św. Katarzyny. — Pilezyca: św. Michała arch. — Przedbórz: św. Antoniego, św. Aleksego. — Radoszyce: św. Piotra i Pawła, św. Anny. — Skotniki: Niep. Pocz. — Stanowiska: św. Jakóba ap. — Szydłowiec: św. Zygmunta, M. B. Szkapl. — Wysoka: w tłusty czwar. 40-godz. naboż., św. Mikołaja. — Żeleznica św. Mikołaja. — Chelmece:

św. Marje Magd., św. Mikołaja. — Ćmińsko: św. Trójce. — Grzymałów: św. Michała arch., św. Antoniego — Mułchów: św. Stanisława — Piekoszów: Nar. M. B. — Strawczyn: M. B. Szkaplerz., Wnieb. M. B. — Suchedniów: św. Andrzeja ap. — Tumlín: Przenies. św. Stanisława. — Zagrańsk: św. Rozalje, św. Marcina.

Powiat Opatowski. Opatów: na św. Marcina, 40-godz. naboż. przez 3 dni w niedz. zapustną, M. B. Róż. Pośw. kość. II niedz. paźdz., Wniebowst. M. B., św. Antoniego, św. Franciszka. — Baćkowiec: św. Mikołaja, pośw. kość. niedz. II po Świątkach. — Bardo: Nawiedz. M. B., poświęcenie kość. I niedz. września. — Bidziny: św. Piotra i Pawła, Wniebowst. M. B., św. Barbary, pośw. kość., niedz. IV września. — Ćmielów: Wnieb. M. B., św. Anny, pośw. kość. niedz. I września. — Czyżów: Wszystk. Św., św. Jana Nep., pośw. kość. II niedz. po Ziel. Św. — Denków: św. Stanisława, Przenies. 27 września, Przem. Pańsk., św. Barbary. — Gierczyce: św. Mikołaja, Pociąg M. B., pośw. kość. I niedz. wrześn. — Glińiany: św. Wojciecha, pośw. kość. III niedziela września. — Grochlice: Wszystk. Św., pośw. kość., dzień św. Trójcy. — Grzegorzowice: św. Jana Chr., IV niedz. październ. — Janików: św. Anny, poświęcenie kość. I niedz. sierpnia. — Iwaniska: św. Katarzynę. — Kielczyna: św. Walentego, św. Mikołaja. — Krynki: św. Marcina, Przem. Pańsk. — Kunów: św. Władysława, św. Anny, M. B. Bolesnej. — Lasocin: św. Michała. — Łągów: św. Michała Przem. Pańsk. — Mamina: św. Wojciecha, Serce P. Jezusa. — Modliborzycy: św. Benedykta, św. Tekle. — Mychów: św. Barbare. — Mydlów: Wniebowst. M. B., św. Barbary. — Ostrowice: św. Michała. — Ożarów: św. Stanisława, M. B. Różańc. — Przybysławice: Przem. Pańskie. — Ptkanów: św. Idziego. — Raków: św. Trójce. — Ruda Kościelna: Zaślub. M. B. — Ruszków: św. Stanisława. — Słupia Nadbrzeżna: św. Barbare. — Sobótka: św. Małgorzate. — Strzyżowice: św. Bartłomieja. — Szewna: św. Mikołaja, Rocha. — Szumsko: św. Stanisława, św. Antoniego. — Trójca: św. Trójce. — Waśniów: św. Piotra i Pawła. — Wojciechowice: św. Wojciecha, M. B. Szkaplerznej. — Zbilutka: — św. Dorotę. — Bodzentyn: św. Józefa. — Cisów: św. Wojciecha. — Debno: św. Mikołaja. — Osieseki: św. Jana Chr. — Słupia Nowa: św. Wawrzyńca, św. Krzyża podnie, I podwyż. św. Krzyża. — Wzdół: św. Małgorzate, św. Jana Kantego.

Powiat Opoczyński. Opoczno: na św. Anne, św. Bartłomieja ap. — Bedino: N. Rok, pośw. kość. III niedziela po Świątk., św. Anne, św. Leonarda. — Białaczew: M. B. Bolesn. (piątek przed niedz. palm.) św. Stanisława, Jana Chr. — Bieliny: na ś. ap. Szymona, Judy, Tadeusza. — Błogie: św. Mikołaja, Nar. M. B. — Dąbrowa: św. Piotra i Pawła. — Drzewica: św. Łukasza, św. Jana Chr. — Gielniów: (paraf.) św. Ładysława, w niedzielę po św. Mateuszu, (drug. kość.) Naw. M. B. — Kłwów: św. Macieja. — Kraśnica: św. Wojciecha. — Kuniec: św. Trójce i św. Wawrzyńca. — Libiszów: I niedz. paźdz., M. B. Różańc., św. Mikołaja. — Łegonice: św. Marje Magd., św. Józefa. — Nieznamięrowice: św. Andrzeja, św. Józefa. — Odrzywół: św. Jędrzigi, piątek po niedz. Meki Pańskiej, 7 boleści M. B. — Petrykozy: św. Dorotę, św. Aniołów Stróż., III niedziela po Zielon. Świątk. — Przysucha: św. Jana Nep., św. Barbary. — Skórkowice: św. Łukasza ew., M. B. Bolesn. w piątek przed niedz. palmową. — Skrzynno: Przem. Pańsk., św. Walentego. — Skrzyńsko: św. Wojciecha, we właściwą niedz. Trójcy św., M. B. Szkapl., Nar. M. B. — Stawno: św. Grzegorza, Wnieb. M. B., św. Stanisława Kost. — Smardzewice: św. Anny, M. B. Anielska, św. Franciszka, św. Antoniego. — Smogorzew: św. Anny, św. Mikołaja. — Solec: św. Barbare, M. B. Szkapl. — Studzianna: N. Rok, Im. Jezus, Oczysz. M. B., św. Filipa Ner., św. Józefa, Zest. Ducha św. (niedz. I pon.), Nar. św. Jana Chr., pośw. kość., Naw. M. B., Szkapl. św., Wnieb. M. B., św. Michała Arch.

Różańc. św., św. Józefa, Wszystk. Św., Niep. Pocz. — Wszystkie niedz. postu wielk. — Sulejów: Trójce św., Wnieb. M. B., św. Benedykta, św. Bernarda. — Wielkopol: Ziel. Św., św. Antoniego, M. B. Anielsk., Przem. Pańsk., św. Franciszka z Asyżu — Wojcin: św. Andrzeja Ap. — Żarnów: pośw. kość. XVI niedz. po Ziel. Św., św. Mikołaja, św. Erazma.

Powiat Radomski. Radom: św. Jana, niedziela po Świątk. — Fara: Przem. Pańsk., parafia 17 niedz. po Świątk., pośw. kość., św. Tekli, Różańc, 40-godz. nabożeństwo na 3 dni przed Popielcem, nieszp. w wig. Now. Roku. — Białobrzegi: św. Trójcy, św. Rocha, św. Piotra i Pawła, pośw. kość. niedz. po podwyższ. św. Krzyża, św. Rozalji 10 paźdz. — Błotnica: Oczyszcz., Zwiastow., Wnieb., Narodz. i Niepok. Pocz. M. B., II dzień Ziel. Św., pośw. kość. po Nawiedz. M. B., Różańc. — Bukowno: Naw. M. B., św. Anny. — Cerekw: św. Stanisława, M. B. Szkaplerz., w niedz. nast. 40-godz. naboż. pośw. kość. po 8 września. — Gorań: Przemienienie Pańsk., św. Franc. — Jankowice: św. Mikołaja, św. Józefa, św. Tekli. — Jarosławice: św. Walent., Wnieb. M. B., św. Mikołaja. — Radom: św. Katarzynę, 40-godz. naboż., II niedz. po Boż. Nar., po Wielk. po Zielon. Św., wszystkie święta M. B., św. Antoniego, św. Franc., św. Katarzyny, św. Anny, II niedziela po Wielkiejnocy, św. Augusta. — Jasienna: św. Józefa, Zwiast. M. B. Loretań., Przem. Pańsk. — Jastrzab: św. Jana, 40-godz. naboż., pośw. kość. II niedz. października. — Jedlińsko: św. Piotra i Pawła, M. B. Szkapl., św. Anny, pośw. kość. 10 niedz. po Ziel. Św. — Kaszów: św. Jana Chr., pośw. kość., niedz. po podw. Krzyża św. — Kowala: św. Wojciecha, św. Barbary, 40-godz. nabożeń. Niedz. Starozap., pośw. kość. niedz. po św. Łukaszu — Kuczki: św. Józefa — Lisów: Naw. M. B., pośw. kość. niedz. po Naw. M. B. — Mniszek: św. Józefa, św. Jana Chr., św. Stanisława Kost. — Odechów: Tłusty Czwartek, Zwiast. M. B., św. Anny, św. Tekle, pośw. kość. niedz. po św. Urszuli. — Potworów: św. Dorotę, pośw. kość. III niedz. po Ziel. Świątk., Nar. M. B. — Przytyk: św. Krzyża, św. Anny. — Radzanów: św. Trójce, św. Kaletana, św. Marcina. — Skaryszew: św. Erazma, św. Jakóba, św. Augustyna, M. B. Różańc., 40-godz. nab. — Stronnice: św. Anny, Różańc, św. Jana Chr., św. Mikołaja, św. Walent. — Wieniawa: Szkaplerz., św. Katarzynę, pośw. kość. niedz. po 14 września. — Wierzbica: św. Stanisława, św. Antoniego, św. Anny, Przem. Pańskie, Poczucie, Oczyszcz., Zwiastow., Wnieb. M. B., pośw. kość. niedz. po św. Bartłomieju, 40-godz. naboż. w niedz. 70, 60, 50. — Wolanów: św. Dorotę, 40-godz. naboż. — Wrzeszczów: św. Józefa, św. Antoniego, Marje Magdal., pośw. kościoła niedz. po św. Augustynie. — Wrzos: św. Wawrzyńca, Różańc i pośw. kość. — Wszoła: św. Bartłomieja, Opieki M. B., niedz. po Wszyst. Świętych. — Wyśmierzyce: Różańc, św. Teresę. — Zakrzów: św. Jana Chr., Przem. Pańskie.

Powiat Sandomierski. Sandomierz I.: Narodzenie M. B., św. Józefa, św. Benedykta, św. Michała. — Sandomierz II.: św. Pawła, św. Jakóba. — Bogorja: Trójce św. — Chobrzany: św. Jana. — Goźlice: Wnieb. M. B. — Góry Wysokie: 7 bol. M. B. — Jankowice: św. Tomasz. — Kloczanów: św. Stanisława i Katarzynę. — Klimontów: św. Józefa. — Koprzywnica: św. Florjana. — Loniów: św. Mikołaja. — Łukawa: św. Katarzynę. — Malce: Wnieb. M. B. — Niekrasów: Naw. M. B. — Obrazów: św. Piotra i Pawła. — Olszowice: św. Wawrzyńca. — Osiek: św. Stanisława. — Potanec: św. Marcina. — Samborzec: Trójce św. — Skotniki: św. Bartłomieja. — Staszów: św. Bartłomieja. — Rytwiany: Zwiast. M. B. — Strzegom: św. Andrzeja. — Sullawice: Nar. M. B. — Szczeglice: św. Jerzego. — Wlazownica: św. Michała. — Wiśniewa: Przem. Pańsk. — Włostów: św. Jana Chr. — Zawichost: Wniebowzięcie M. B.

ZIEMIA LUBELSKA.

Powiat Biłgorajski. Biłgoraj: Nowy rok, 40-godz. naboż., na zakończenie karnawału. Wniebow. Pańskie, Trójce: św., pośw. kościoła, niedziela 4 po Świątkach, Wniebow. M. B. — Górecko: św. Stanisława, Antoniego, M. B. Szkapł. Anielskiej, Franciszka, Niep. Pocz. M. B., pośw. kośc. niedz. 3 po Wielk. — Huta Krzeszowska: Podwyż. Krzyża. — Józefów Ordynacki: Niep. Pocz., św. Józefa, Anne i M. B. Róż. — Krzeszów: Pośw. kościoła, w niedzielę po św. Wawrzyńcu i Narodzenie M. B. — Łukowa: św. Anne i Wnieb. M. B. — Potok Ordynacki: M. B. Szkapł. Jana Chrzciela i Michała. — Puszcza Solska: Marii Magdaleny. M. B. Anielskiej i Narodz., Franciszka Seraf. — Tarnogród: pośw. kościoła, w niedz. po św. Augustynie, Przemienienie Pańskie, kapł. św. Rocha na św. Rocha, kapł. Bukowina, M. B. Anielską i Ofiarowanie.

Powiat Chełmski. Chełm: M. B. Łask. — Człuchy: św. Rocha — Kamów: Naw. M. B. — Łańcuchów: Przem. Pańskie. — Milejów: św. Antoniego. — Olchowiec: św. Małgorzate. — Pawłów: M. B. Róż. — Puchaczew: Wnieb. M. B. — Sawin: Przem. Pańsk. — Wojsławice: św. Michała. — Żalin: św. Piotra i Pawła.

Powiat Hrubieszowski. Dubienka: 40-godz. naboż., w ostatki i M. B. Szkapł. — Grabowiec: M. B. Szkapł. i Mikołaja. — Horodło: św. Jacka. — Hrubieszów: M. B. Szkapł. i Różańcowej. — Kryłów: Narodz. M. B. — Montatycze: św. Piotra i Pawła. — Trzeszczyca: Wszystkich ŚŚ. i Trójce św. — Uchanie: św. Anton.

Powiat Janowski. Batarz: św. Stanisława. — Boża Wola: Antoniego Padewskiego. — Borów: św. Andrzeja i Bartłomieja. — Boby: Nawiedz. M. B. — Boiska: Zw. M. B. — Dzierżkowiec: Stanisława i Marii Magdaleny. — Księżmierz: Nar. M. B. — Gościeradów: Jana Chrzciela. — Janów-Ordynacki: Wszystkich Świętych i Jana Chrzciela. — Kraśnik: Wnieb. M. B. — Modliborzycze: św. Stanisława. — Potok Wielki: św. Mikołaja. — Rzeczycza ziemlańska: Przem. Pańskie. — Bilinów: Jana Chrzciela i Andrzeja ap. — Popkowiec: Trójce św. — Świeleńców: św. Małgorzate i Mikołaja. — Annapol: św. Joachima i Anne. — Urzędów: św. Mikołaja. — Wilkołaz: Jana Chrzciela. — Zaklinów: Trójce św. — Zakrzówek: św. Mikołaja.

Powiat Krasnostawski. Chłanów: św. Mateusza. — Czystoborowiec: św. Piotra i Pawła i M. B. Różańc. — Falstawice: Trójce św., Jana Nep. i Izydora. — Gorzków: Stanisława b. — Krasnostaw: św. Agate, Walentego, Antoniego, M. B. Różańcowej i Szkaplerznej, św. Franciszka Ksawerego. — Łopiennik: św. Bartłomieja. — Płonka: Narodzenie M. B. — Siennica Różana: Wniebowzięcie M. B. — Surchów: św. Łukasza. — Targowisko: św. Małgorzate i Tomasza. — Tarnogóra: św. Zofie. — Turubin: św. Dominika i Anne. — Czarniecin: św. Katarzynie. — Wysokie: św. Michała. — Żółkiewka: św. Wawrzyńca.

Powiat Lubartowski. Czemierniki: św. Stanisława, pośw. kościoła, niedz. po św. Michale, M. B. Różańc. — Dyss: św. Józefa, św. Jana Chrz., pośw. kościoła, niedziela 4 po Świątkach i M. B. Różańcowej. — Kamlonka: św. Piotra i Pawła, Antoniego, pośw. kościoła, niedziela 2 po Wielk., Wniebowzięcie i Pociesz. M. B. — Kljany: św. Anne, Kaletana, M. B. Szkapł., pośw. kościoła, niedziela 3 po Świątkach — Krasienin: św. Sebastyana, Kaletana, M. B. Narodz. i Różańcowej. — Lubartów: kościół św. Anny: na św. Anne, M. B. Różańc., niedziela po 19 paźdz. — Władysława, kościół św. Wawrzyńca; na św. Wawrzyńca. — Piriel: Przem. Pańskie. — Łeczna: św. Marije Magdalene, pośw. kościoła, niedziela 1 września i M. B. Różańcowa. — Łuszczów: św. Barbarę, pośw. kościoła, niedz. 2 po Wielk. — Michów: Wniebowz. M. B., pośw. kościoła, niedziela 4 paźdz. i M. B. Róż. — Rudno: św. Mikołaja, pośw. kościoła, niedz. po podniesieniu Krzyża. — Syrniki: Marije Magdalene, pośw. kościoła, niedziela 2 po św. Jakóbie.

Powiat Lubelski. Lublin: Znalezienie Krzyża i Nawrócenie św. Pawła. — Kalinowszczyzna: Pocieszenie M. B. i św. Agnieszki. — Czwartek: św. Mikołaja. — Abramowice: św. Jakóba. — Belżyce: Nawrócenie św. Pawła. — Biskupiec: św. Stanisława. — Bychowa: Jana Chrzciela. — Bychówka: Wszystkich Św. — Bystrzyca: Wnieb. M. B. — Chodał: Trójce św., Czerniejów: św. Wawrzyńca. — Kiełczewice: św. Trójce. — Konopnica: Wnieb. M. B. — Krężnica: św. Florjana. — Krzczonów: Wniebowzięcie M. Boskiej. — Matczyn: Wniebowzięcie M. B. — Mełgiew: Naw. N. M. P. — Niedzwica: św. Bartłomieja. — Płaski Wielkie: Podwyższenie Krzyża. — Ratoszyn: św. Mateusza i Katarzynie. — Wojciechów: św. Teodora. — Zamborzyce: św. Marcina.

Powiat Nowo-Aleksandryjski. Baranów: 40-godz. naboż. rozłoż. na 3 niedziele: starozap., mięsop. i zapustna, św. Jana Chrz., pośw. kościoła i M. B. Róż. i Niepok. Poczęcia. — Bobrowniki: Nawiedz. M. B. św. Jakóba i Filipa, w czwar. tłusty, 12 g. nab., św. Anne, M. B. Róż. i Niep. Pocz. niedz. 4 po Wielk., niedz. po św. Mateuszu, zakończenie Star. roku i wszystkie święta M. B., 4 wtorki po dniach kwartał. — Bochotnica: pośw. kośc. niedz. 4 po Wielk. św. Jana Chrz., Tekle, — Garbów: Przem. Pańsk., św. Leonarda i wszystkie urocz. M. B. — Golab: św. Florjana, Nar. M. B., poświęcenie kościoła, i niedziela wrześn., św. Katarzynę i M. B. Loretańskiej. — Kazimierz: Nowy Rok, Oczysz. M. B., św. Jana Chrz., Bartłomieja, Narodz. Różańc. i Nieust. Pomocy M. B., pośw. kościoła, niedziela po św. Franciszku z Ass., 12 godz. nab. w ost. wtorek zap. — Kościół pozak.: Niep. Pocz., Zwiast. i Wnieb. M. B., Antoniego i Franciszka z Ass., pośw. kościoła, w niedz. po św. Piotrze, 12 godz. nab., w niedz. zapustna. — Karczmiska: M. B. Szkapł. i św. Wawrzyńca. — Kluczkowice: Trójce św. — Końsko wola: pośw. kośc., po urocz. św. Jadwigi wd., Znal. Krzyża św. Andrzeja ap., Niepok. Pocz. i Anne. — Kurów: Narodz. M. B., św. Michała, pośw. kośc., w niedz. po św. Łukaszu i wszystkie urocz. M. B. — Markuszew: tłusty czwartek 12 godz. naboż., św. Józefa obłub., Stanisława b., Trójce św., Antoniego, Anne i wszystkie uroczyst. M. B. — Opole: M. B. Łaskawa, Józefa Kalas., Wnieb. M. B., pośw. kośc. i niedz. września i M. B. Róż. — Klementowice: pośw. kośc., niedz. po św. Łukaszu, Małgorzate i Klemensa. — Piotrowin: pośw. kośc. w niedz. po Naw. M. B., św. Stanisława b., Przen. relikw. św. Stanisława. — Rybitwy: M. B. Szkapł., pośw. kośc. i niedz. wrześ. i Wszystkich Świętych. — Józefów: św. Antoniego Pad., Anne, M. B. Aniels., pośw. kośc., niedz. 15 po Świątkach i św. Franciszka Seraf. — Prawne: św. Anne i Wnieb. M. B. — Wąwolnica: św. Wojciecha, Narodz. M. B., pośw. kośc., po urocz. Wnieb. M. B. — Wilków: św. Florjana, Przem. Pańsk., M. B. Różańc., św. Urszuli, kaplica w Polanówce: Nawiedz. N. M. P. i św. Barbarę. — Włostowice i Nowo-Aleksandria: niedz. zapust., 12 godz. nab. św. Józefa, Zofie, niedz. 6 po Świątkach, Opatrz. Bosk., pośw. kośc. w niedz. po św. Szymonie i Judy i Barbarę w Puławach: Wniebow. M. B. — Żyżyn: św. Mikołaja, Niep. Pocz., 40-godz. naboż., w tłusty czwartek św. Piotra i Pawła i Narodz. M. B.

Powiat Tomaszowski. Dub: św. Magdalene. — Dzieroznia: Wnieb. M. B. i św. Mikołaja. — Gródek: św. Anne. — Łaszczów: Piotra i Pawła. — Nabród: M. B. Szkapł. i Róż. — Oszczów: Trójce św. — Rachanie: Przem. Pańskie. — Rzeplin: św. Jana Chrz. — Tomaszów: M. B. Szkapł. i Róż. — Tyszowce: św. Leonarda. — Wożuczyn: Nawiedz. M. B.

Powiat Zamojski. Frampol: M. B. Szkapł. i Jana Chrz. — Goraj: św. Bartłomieja. — Krasnobrod: Naw. M. B. — Łabunie: św. Dominika. — Mokrelepie: Znależ. Krzyża. — Nielisz: św. Wojciecha. — Radziejcin: św. Kazimierza. — Sitaniec: św. Bartłomieja. — Skierbieszów: Wniebowz. M. B. — Stary Zamość: Wniebowz. M. B. — Szczerzeszyn: św. Mikołaja. — Wleńca: św. Stanisława. — Zamość: Zmartwych. P. Jezusa i Tomasza ap. — Zwierzyniec: św. Jana Chrzciela.

ZIEMIA SIEDLECKA.

Powiat Bielski. Biała: Anne. — Malowa góra: Przem. Pańsk. — Horbów: św. Barbare. — Terespol: św. Trójce. — Tucznia: św. Anne.

Powiat Garwoliński. Brzeziny: św. Fabiana i Sebastjana. — Garwolin: Przem. Pańskie. — Gonczyce: Trójce św. i M. B. Szkapl. — Górzno: św. Jana Chrzc. i Piotra ap. — Goźlin: wszystkie uroczystości M. B., M. B. Bolesna. — Jezioro Sobieniec: św. Jana Nepom. i Barbare. — Kloczno: św. Jana Chrzc. i Barbare. — Korytnica: św. Bartłomieja i Mikołaja. — Łaskarzew: św. Onufrego i tegoż przenies., w 2 niedz. paźdz., Znal. i podwyż. św. Krzyża. — Maciejowice: Wnieb. M. B. i św. Stanisława Kost. — Osiek: św. Bartłomieja i Andrzeja. — Ostrówek: św. Izydora i Barbare. — Parysów: 40-godz. nab., 5 niedz. Postu, Wnieb. M. B. i św. Mikołaja. — Pawłowice: św. Jakóba. — Ryki: Jakóba i Anne. — Samogórz: M. B. Szkapl. i św. Jadwige. — Sobleszyn: św. Fabiana i Sebastjana i Trójce św. — Steżyca, kośc. par.: św. Walentego i Marcina, kościół po Franciszku: św. Antoniego i Przem. Pańskie. — Wargocin: Trójce św. i Marię Magd. — Warszawiec: Trójce św. i Jana Chrzc. — Wilga: Przem. Pańskie i św. Mikołaja. — Zabianka: św. Stanisława b. i Wniebow. M. B. — Zelechów: św. Stanisława b., tegoż przedstawienie 27 września i Przem. Pańskie.

Powiat Konstantynowski. Górki: Im. Jezus, niedz. 2 po 3 Królach, Wojciecha, Anne, M. B. Różańc., pośw. kościoła, niedz. 19 po Świątkach, 12-godz. nabożeństwo, w 60-ca. — Hadynów: św. Jana Chrzc. i Antoniego Pad. — Huszlew: św. Wojciecha, M. B. Nieust. Pom., Jana Nep., Antoniego i Anne. — Janów: św. Wiktora, 40-godz. nabożeństwo podczas Zielonych Świąt, Trójce św., Przemien. Pańskie, św. Szymona i Tadeusza, M. B. Różańcowej i Narodz. — Niemolki: Trójce św. i Piotra i Pawła. — Przesmyki: św. Jakóba i Barbare. — Ruszków: św. Mikołaja i M. B. Bolesna. — Sarnanki: św. Stanisława b., Antoniego, M. B. Szkapl., Przem. Pańskie i zakończenie Starego Roku.

Powiat Łukowski. Adamów: Znalezienie Krzyża. — Borowiec: Trójce św. — Gofowska Wola: Nawiedzenie M. B. — Kock: Wniebowzięcie M. B. — Łuków: Przem. Pańskie. — Łytoboki: Trójce św. — Miastków: Nawiedz. M. B. — Okrzeja: Piotra i Pawła. — Radoryż: św. Jakóba. — Serokomla: św. Stanisława. — Stanin: Trójce św. — Stoczek-Łukowski: Wniebowzięcie M. B. — Tuchowicz: Marię Magd. — Ulan: św. Małgorzate. — Wilczyca: św. Feliksa. — Wojcieszków: Znalezienie św. Krzyża. — Zwola: św. Anne. — Jeleniec: św. Antoniego.

Powiat Radzyński. Komarówka: św. Wawrzyńca. Kąkolownica: św. Filipa Ner. — Ostrówki: św. Stanisława. — Miedzyrzec: św. Mikołaja. — Radzyń: Trójce święta.

Powiat Siedlecki. Domanice: Nawiedzenie M. B. — Mokobody: św. Jadwige. — Mordy: św. Michała. — Niwiski: Wniebow. M. B. — Pruszyń: św. Mikołaja. — Seroczyn: Nawiedz. M. B. — Siedlce: św. Stanisława. — Skórzec: Nawrócenie św. Pawła. — Suchozębry: M. Magd. — Krzeslin: św. Mikołaja. — Wodynie: św. Piotra i Pawła. — Zbuczyn: św. Stanisława. — Żelazew: Trójce św.

Powiat Sokołowski. Ceranów: M. B. Bolesna, św. Krzyża 3-go maja, św. Rocha, św. Krzyża 14-go września i Niepok. Począ. M. B. — Czerwonka: św. Jana Chrzciciela. — Jabłonna: św. Józefa, Zesł. Ducha św., 40-godz. nabożeństwo, św. Anne, Wnieb. M. B., pośw. kościoła, niedziela i po świętym Ludwiku. — Przychówek: św. Stanisława b., św. Anne, poświęcenie kościoła, niedz. 1 września. — Kossów: św. Józefa, Piotra i Pawła, Opatrz. św. Józefa, M. B. Narodz. i Różańcow. — Kożuchówek: pośw. kościoła, niedz. 5 po Wielk. św. Wawrzyńca, Pociesz. M. B., 40-godz. nabożeństwo, niedz. 1 po św. Augustynie. — Rozbitykamień: 12 godz., odpust w niedz. starozapustna, św. Józefa, Antoniego, Trójce św., pośw. kościoła, niedz. 12

po Świątkach, św. Piotra i Pawła, M. B. Szkaplerznej i Wnieb., św. Mikołaja i Rocha. — Skibiniew: św. Wojciecha, Przem. Pańskie i św. Trójce. — Skrzyszew: 12 godz. nab. w 60-ca., św. Małgorzate, Rocha, Michała, M. B. Różańc. i Karola Borom. — Sterdyń: św. Walentego, M. B. Szkapl., św. Anne, Stanisława Kost., zakończ. starego roku. — Wyrożeby: św. Trójce, Anne i Matensza. — Zembrow: św. Antoniego, Jana Chrzc., Tekle, M. B. Różańcową i św. Barbare.

Powiat Węgrowski. Grebków: Przem. Pańskie, M. B. Róż. i św. Mikołaja. — Kopcie: św. Krzysztofa, M. B. Różańc. i Trzech Króli. — Korytnica Węgrowska: M. B. Nieust. Pom., Serca P. J., św. Wawrzyńca, M. B. Różańc. i św. Mikołaja. — Liw: Przem. Pańskie, M. B. Różańc. i Leonarda. — Miedzna: 40-godz. nab., 3 dni, Zielone Świątki i Narodzenie M. B. — Prostyń: Trójce św., św. Anne, Rocha i Wniebowzięcie M. B. — Sadowne: św. Kazimierza, Jana Chrzc. i M. B. Różańcowej. — Stara-wieś: św. Michała i M. B. Różańc. — Stoczek-Węgrowski: św. Marię Magd., Wawrzyńca i M. B. Różańcową. — Węgrów: 40-godz. nab. 3 dni ostatnie zapustu, św. Trójce, św. Anne, Jakóba w Tarnicach: św. Piotra i Pawła w klaszt. św. Antoniego, 40-godz. nab. 3 dni, Ziel. Św., św. Franciszka, Piotra z Alk. — Wiazownia: św. Wojciecha. — Wyszaków: Znalcz. i Podwyż. Krzyża.

Powiat Włodawski. Ostrów: Niepok. Począ. M. P. — Parczew: św. Jana Chrzc. — Sosnowice: Trójce św. — Uhrusk: św. Jana Chrzc. — Wereszczyn: Niepok. Począ. M. B., św. Stanisława i Zofię. — Włsnice: Wniebow. M. B. — Włodawa: św. Ludwika.

ZIEMIA SUWALSKA.

Powiat Augustowski. Adamowice: Wniebowzięcie M. B. — Augustów: św. Bartłomieja ap. — Bargłów: Podw. Krzyża. — Hoża: Przem. Pańskie. — Janiny: św. Mateusza. — Janówka: Wszystkich Św. — Krasnybór: Zwiastow. M. B. — Raczkł: Trójce św. — Studzieniczna: M. B. Szkapl. — Szczebra: św. Józefa. — Sztabin: św. Jakóba.

Powiat Kalwaryjski. Dauksze: św. Jerzy, M. B. Szkapl., św. Bartłomieja ap., Podw. św. Krzyża. — Kalwarja: w 4 niedz. postu Meki Pańskiej, 2 dzień Zielon. Świątek, Im. N. M. P., Anioł Str., Op. św. Józefa, Znal. Krzyża. — Krakopól: Przem. Pańskie, Podw. św. Krzyża. — Krasna: 3 niedz. postu Meki Pańskiej, M. B. Szkapl., św. Mateusza ap. — Lubowo: św. Jerzego, św. Trójce, św. Antoniego, M. B. Szkapl. i Narodz. M. B. — Ludwinów: św. Ludwika, M. B. Różańc. — Olita: Aniołów Stróż., św. Marcina, św. Kazimierza, Jerzego m., Anne. — Rumbowice: św. Józefa, Trójce św., Piotra i Pawła, Im. Marij, Szymona i Judy. — Simno: Nowy rok, Zwiast. M. B., Jana Chrzc., Wnieb., Narodz. M. B. i M. B. Różańc. — Udrya: św. Jerzego, Stanisława b., Bartłomieja ap., okt. M. B. Różańc. — Urdomin: św. Józefa, Trójce św. i Tekle.

Powiat Suwalski. Bakalarzewo: Nowy Rok, M. B. Gromn., św. Józefa, Zwiast. M. B., św. Antoniego, Piotra i Pawła, M. B. Karmelit., św. Jakóba, Przem. Pańsk., M. B. Różańc., Niepok. Począ., św. Szczepana. — Filipowo: 2 dz. Ziel. Św., Wnieb. M. B., św. Franciszka z Assyżu. — Jeleniewo: św. Kazimierza, Stanisława b., Najśl. Serca P. J., w niedz. po okt. Bożego Ciała, Op. M. B. — Kaletnik: św. Macieja, Pociesz. M. B., roczn. pośw. kośc., 1 dz. Zielon. Świątk., św. Tekle. — Przerośl: św. Czesława, Narodz. M. B. — Przemienienie Pańskie, świętego Michała archanioła. — Puńsk: Trzech Króli, świętego Jerzego, Matki B. Nieust. Pom., św. Piotra i Pawła, Boska Opatrz., Bilż św. Franciszka, Szymona i Judy. — Smolany: św. Izydora or., Antoniego Pad., M. B. Anielska, Narodz. M. B., Niepok. Począ. — Suwałki: św. Aleksandra, Antoniego, M. B. Karmelit., św. Anny, Podwyż. Krzyża i Niepok. Począ. z okt. — Wigry: św. Marię Magd., Wnieb. i Niepok. Począ. M. B. — Wiżajny: św. Józefa, Matkę Boską Różańc. (przenosi się na niedz.) i św. Terese.

ZIEMIA SUWAŁSKA.

Powiat Maryampolski. Balwierzyski: św. Jerzego, IV niedz. po Wielkiejnocy, pośw. kośc., Bożego Ciała, we czwartek po Trójcy św., Maryi Magd., Michała ar., w 1 niedzielę paźdz., M. B. Różańc. — Godtewo: św. Józefa. Izydora or., 4 niedz. po Wielk., pośw. kościoła, w oktawie po Ziel. Św., Trójce św., Boże Ciało, Nawiedzenie M. B., przez 3 dni (40-godz. naboż.), św. Michała ar., Franciszka Seraf. — Gudule: Im. Jezus, M. B. Szkapl., św. Mateusza ap. — Iglówka: św. Kazimierza w., Mateusza ap., doroczne święto M. B. Gromn., Zwiastowanie, Wnieb., Narodz. i Niep. Pocz. — Maryampol: św. Franciszka, Jerzego, Ziel. Św., 40-godz. naboż., św. Trójce, św. Antoniego, Piotra i Pawła, Annę, Michała, M. B. Bolesną, Wniebowzięcie, Narodz., Niep. Pocz. i Gromnicznej M. B. — Pilwiski: Trójce św., M. B. Szkapl., św. Bartłomieja, — Płutyski: św. Józefa, Znaleź. i Podwyż. Krzyża. — Pokojni: Zw. M. B., św. Jerzego, Piotra i Pawła, Wnieb. M. B., M. B. Różańc. w oktawie po tymże święcie. — Ponieon: św. Jerzego, Ziel. Świątki, 40-godz. naboż., św. Rocha, Im. Maryi, w niedz. po Narodz. M. B., Szymona i Judy, Tadeusza. — Preny: Trzech Króli, M. B. Bolesna, św. Antoniego, Anne, Narodz. M. B., św. Marcina b. i Jerzego. — Sapieżyski: św. Jana Chrz., Przemien. Pańskie i Stanisława Kostki. — Skrawdzie: M. B. Szkapl. i św. Wawrzyńca. — Szumsk: Jana Nep., Maryi Magd., Ran św. Franciszka Seraf. i Opieki M. B. — Szyłowata: Najśl. Serca P. Jezusa, Imię Maryi, św. Szymona i Judy, Tadeusza. — Wejwery: św. Jerzego, Annę, Ludwika i Mateusza. — Wysoka-Ruda: św. Stanisława, Bartłomieja ap., w okt. po Różańcowej, tejeż M. B. Róż. i św. Marcina.

Powiat Sejneński. Bierzniki: Wnieb. M. B. — Kopelowo: Opatrzność Boża. — Krasnopol: Przem. Pańskie. — Lejpuny: Wnieb. M. B. — Liszkowo: św. Trójce. — Łozdziele: św. Annę. — Matele: Przem. Pańskie. — Mirosław: św. Trójce. — Sejny: Nawiedz. M. B. — Sereje: M. B. Szkapl. — Święto-jeziory: Narodz. M. B. — Wielele: św. Jerzego.

Powiat Wykowski. Bartniki: św. Piotra i Pawła, Franciszka Styg., Niepok. Pocz., Wniebowz. M. B. — Ołże: św. Antoniego Pad., w niedz. po 13 czerwcu, M. B. Szkapl., Aniołów Str. — Grażyski: Opieki M. B.

w 5 niedz. po Wielk., św. Wincentego a Paulo, w niedz. po 19 lipcu, św. Michała ar. — Kieturwłoki: św. Stanisława, Narodz. M. B., św. Mateusza, św. Barbare, w niedz. po 4 grudnia. — Lankieliszki: św. Jerzego, św. Trójce, w 1 niedz. po Ziel. Świątkach, Opatrzności Bożkiej, w 7 niedz. po Zielon. Świątkach, św. Franciszka z Assyżu, — Olwita: w trzeci dzień Boż. Nar., Wielk. i Zielonych Św., kwartury św. Anny, św. Anny, Narodz. M. B., św. Kazimierza. — Pojewoń: św. Józefa, M. B. Szkapierz., św. Annę, w nast. niedz. po 26 lipca, św. Jana. — Wierzbolów. św. Wincentego Per., Jerzego, Im. Maryi, w niedzielę po Nar. M. B., św. Michała arch. — Wyłkowyski: świętego Józefa, Izydora or., w niedzielę po 15 maju, Nawiedzenie Matki B., Ścięcie św. Jana Chrz., w niedz. po 29 sierpnia, M. B. Różańc., w 1 niedz. paździer. — Wysztyniec: św. Jerzego, św. Trójce, w pierwszą niedz. po Zielonych Św., św. Michała.

Powiat Władysławowski. Błogosławieństwo: św. Trójce, Im. Maryi, św. Michała ar. — Olegdudzyski: św. Stanisława b., św. Antoniego Pad., w niedz. po 13-ym czerw., Wniebowz. M. B., Podwyż. Krzyża. — Oryszka-buda: św. Agate, w niedz. po 5 lut., M. B. Bolesn., w piątek przed niedz. kwietn., M. B. Szkapl., św. Annę, w niedz. po 26 lipcu, Przem. Pańsk., w niedzielę po 6 sierpnia, św. Michała ar. — Ugowo: M. B. Boles., w piątek przed niedz. kwietn., Znaleź. Krzyża, św. Izydora oracza, kwartał św. Izydora, w niedz. po Wniebowz. M. B., Podwyż. Krzyża. — Kalmie: oczyszcz. M. B., św. Jerzego m., Jana Nepom., Nawiedz. M. B., św. Michała. — Łuksze: św. Józefa, Najśl. Serca J., w niedzielę po oktawie Bożego Ciała, Pięciu ran św. Franc. Ser., Wspom. o Męce Pańskiej, we wtorek po 3 niedz. adw. — Ponieon: św. Józefa, Jerzego, Antoniego Pad., Wincentego a Paulo, M. B. Różańc. — Słowiki: św. Stanisława b., M. B. Szkapl., św. Annę, M. B. od wyk. niewol., w niedz. bliższa 24 wrześ. — Sudargi: Trzech Króli, św. Jerzego m., Jana Chrz., Przem. Pańsk., M. B. Różańc. — Syntowty: w 5 niedzielę Postu, wspom. o Męce Pańskiej, św. Antoniego Pad., Bartłomieja ap., M. B. Różańcowej. — Szaki: w 5 niedz. Postu, wspomn. o Męce Pańskiej, św. Jerzego m., Jana Chrz., Narodz. M. B., św. Barbare p. — Władysławów: Trzech Króli, św. Józefa, Znaleźenie św. Krzyża, św. Piotra i Pawła, M. B. Szkapierznej i Podwyższenie św. Krzyża.

„Zadajcie darmo i franko
moje katalogi polskie.“

Anton Sukatsch,
Halle/Saale.

JARMARKI W POLSCE.

ZIEMIA WARSZAWSKA.

Powiat Warszawski. Warszawa, jarmarków 2, w Maju w drugi poniedziałek po św. Filipie i Jakóbie, w Listopadzie w poniedziałek po Wszystkich Świętych. Każdy trwa trzy tygodnie: pierwszy tydzień wstępny, drugi właściwy targowy, a trzeci tydzień wypłat się zowie. Prócz tego jarmark na wełnę od dnia 15 Czerw., trwający przez 3 dni. Kontrakty na św. Jana Chrzc., jarmark chmielny od 25 Września 10 dni trwający.

Jabłonna, odbywają się targi dla sprzedaży produktów spożywczych i wyrobów wlejskich, we wtorki każdego tygodnia, a także 6 jarmarków w ciągu roku, w czwartki, a mianowicie: 1) po Oczyszczeniu NMP., 2) po św. Wójciechu, 3) po św. Antonim, 4) po św. Jakóbie, 5) po św. Michał, 6) po św. Łukaszu.

Nowy Dwór, jarmarków 6, w środy: po Nawróc. św. Pawła, po św. Józefie, po św. Serwacym, po św. Henryku, po św. Nikodemie, po św. Marcynie.

Okuniew, podczas lata, od 1 Kwietnia do 1 Paźdz., targi w czwartki każdego tygodnia; w pozostałych zaś miesiącach roku, w czwartki co 2-gi tydzień, po 1 i 15 każdego miesiąca, a oprócz tego jarmarków 6, w poniedziałek po Przewodniej Niedz., we wtorki: przed Nowym Rokiem, przed świętem Bożego Ciała, przed św. Rochem, przed św. Michałem, po św. Mikołaju.

Piasечно jarmarków 6, w poniedziałki: po Niedzieli Starozapust., po Niedzieli Kwietniej, po św. Jakóbie, po św. Michał, po Wszystkich Świętych, po św. Lucyli.

Powiat Radymiński. Jaków, jarmarków 6, w poniedziałek po 3 Królach, w poniedziałek po św. Helenie, w środę po św. Stanisławie, w poniedziałki: po św. Józefie Kał., po Narodz. NMP., po św. Karolu Boromeusza.

Radymin, jarmarków 6, we wtorki: po św. Dorocie, po św. Joachimie, po św. Juwencyuszu, po Wniebowst., NMP., po św. Remigiuszu, po Niepok. Poczęciu NMP.

Powiat Nowomiński. Kałuszyn, jarmarków 6, we wtorki: po trzech Królach, po św. Macieju, po Niedzieli Kwietniej, po św. Bartłomieju, przed św. Szymonem i Judą, przed św. Tomaszem Apostołem.

Koźbieł, jarmarków 6, w środy: przed św. Karolem Wiel. po św. Wincentym Peraryuszu, po św. Trójcy, po św. Michał, po św. Marcynie, po Niep. Poczęciu NMP.

Łatowicz, jarmarków 12: 1) na św. Dorotę, 2) na Wniebowst. Pańskie, 3) na św. Wawrzyńca, 4) na św. Franciszka, 5) na św. Katarzynę Męcz., 6) na św. Małgorzate, 7) na Wielki Czwartek, 8) na św. Rocha, 9) na św. Sebastjana i Pablana, 10) na św. Jakóba, 11) na Zielone Świątki i 12) na 3 Króli, oprócz tego odbywa się jeszcze 14 targów stosownie do przywilejów miasta.

Karczew, jarmarków 6, w poniedziałki po św. Walentym, po Niedz. Kwietniej, po św. Trójcy, po św. Bartłomieju, po Wszystkich Świętych, po św. Lucyli.

Mińsk, jarmarków 2 w poniedziałki po Niedzieli Białej i przed Zielonymi Świątkami.

Sennica, jarmarków 6, w poniedziałki po 3 Królach, po Niedzieli Kwietniej, we wtorek po św. Stanisławie, w poniedziałki po Nar. NMP., po św. Jadwidze, po Wszystkich Świętych.

Stanisławów, jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po Niedz. Środopost., po św. Piotrze i Pawle, po św. Mateuszu, po św. Marcynie, po św. Lucyli.

Powiat Gródecki. Orójec, jarmarków 6, we wtorki po św. Walentym, po św. Marku, po św. Annie, przed św. Ildzim, po św. Jadwidze, przed św. Mikołajem.

Mogielnica, jarmarków 6, we wtorki po 3 Królach, po Niedz. Kwietniej, po Ziel. Świątkach, po Wniebowst. NMP., po św. Franciszku Seraf., po św. Elźbiecie.

Tarczyn, jarmarków 6, w środy po św. Kazimierzu, po Niedz. Przewodniej, po św. Bogumile, po św. Ma-

teuszu, przed św. Szymonem i Judą, przed św. Tomaszem Apostołem.

Czersk, jarmarków 6, we wtorki po trzech Królach, przed św. Janem Chrzc., po św. Jakóbie Ap., po św. Michał, przed św. Szymonem i Judą, przed św. Tomaszem Apostołem.

Oóra Kalwarya, jarmarków 4, w środy: po 3 Królach, po Wielkiejnocy, po Ziel. Świątk., po Bożem Ciele.

Warka, jarmarków 6, w środy: po Oczyszczeniu NMP., po Niedz. Środopostnej, po św. Stanisławie, po św. Tekli, po św. Leonardzie, po Niepok. Poczęciu NMP.

Powiat Błoński. Błonie, jarmarków 6, we wtorki Na Oczyszczenie NMP., po Niedz. Kwietniej, po św. Trójcy, po św. Augustynie, po św. Łukaszu, po św. Katarzynie.

Grodzisk, jarmarków 6, w poniedziałek po Niedzieli Zapustnej, we wtorek po św. Wójciechu, w poniedziałki po św. Annie, po św. Marcynie, przed św. Tomaszem Ap.

Mszczonów, jarmarków 6, w poniedziałki: po Nawróceniu św. Pawła, po św. Marku, przed św. Janem Chrzc., po św. Bartłomieju, po św. Michał, po Niep. Poczęciu NMP.

Nadarzyn, jarmarków 6, w poniedziałki: po 3 Królach, po Niedz. Środopostnej, po św. Annie, po Podwyższeniu św. Krzyża, po św. Leonardzie, po św. Lucyli.

Włókity, jarmarków 6, we wtorki: po św. Józefie, po św. Stanisławie, po Bożem Ciele, po Wniebowzięciu NMP., po św. Koźmie i Damianie, po W. Świętych.

Powiat Skierniewicki. Skierniewice, jarmarków 6, w czwartek po 3 Królach i po Niedz. Środop., w środę przed św. Filipem i Jakóbem, w czwartek po św. Jakóbie Ap., po św. Franciszku Seraf., po św. Elźbiecie.

Powiat Łowicki. Bielawy, jarmarków 5, we wtorki po św. Józefie, przed św. Filipem, po Nawiedz. NMP., przed św. Szymonem i Judą, przed św. Tomaszem Ap.

Bolimów, jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po św. Kazimierzu, po św. Urbanie, po św. Annie, po Narodzeniu NMP., po św. Marcynie.

Łowicz, jarmarków 12. Styczeń: we wtorek po Trzech Królach. Luty: w poniedziałek po niedzieli Starozapustnej. Marzec: we wtorek po 40 Męczennikach. Kwiecień: we wtorek po Niedzieli Kwietniej. Maj: we wtorek po św. Stanisławie. Czerwiec: na św. Jana Chrzciciela. Lipiec: we wtorek po M. B. Szkaplerznej. Sierpień: w poniedziałek po M. B. Zielnej. Wrzesień: na św. Mateusza. Październik: we wtorek po św. Łukaszu. Listopad: we wtorek po św. Karolu. Grudzień: w poniedziałek po św. Andrzeju.

Sobota, jarmarków 6, we wtorek po 3 Królach, w Wielki Czwartek, w czwartek po Zielonych Świątkach, w środy: po św. Wicł, po św. Bartłomieju, po Wszystkich Świętych.

Powiat Sochaczewski. Ilów, jarmark. 6, w czwartki po św. Walentym, po 40 Męczennikach, po św. Bazyli, przed św. Ildzim, po św. Jadwidze, przed św. Tomaszem.

Sochaczew, jarmarków 6, we wtorki: po św. Pryscy czyli po dniu 18 stycznia, po Niedz. Kwietniej, po św. Wójciechu, po Zielonych Świątkach, po św. Maryi Magdalenie, po św. Urszuli.

Powiat Gostyński. Gostynin, jarm. 6, we wtorki po św. Weronice, po św. Ciertrudzie, po św. Stanisławie, po św. Jakóbie, po św. Andrzeju, przed św. Tomaszem.

Kiernozia, jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po Oczyszczeniu NMP., po Zwiast. NMP., po św. Małgorzacie, po Podwyż. św. Krzyża, po Niep. Poczęciu NMP.

Osmoln, jarmarków 6, we wtorki: po św. Agnieszce, po św. Kazimierzu, po św. Jakóbie Ap., po św. Stanisławie, po św. Kandydzie czyli po dniu 3 Października po św. Marcynie.

Ombin, jarmarków 6, we wtorki: przed Niedzieli Zapustną, przed Niedzieli Palmową, przed Wniebowst. Pańskim, po Bożem Ciele, po Narodzeniu NMP., przed

św. Mikołajem. Ustanowione cotygodniowe jarmarki, odbywać się będą w czwartki zamiast w piątki.

Powiat Kutnowski. Kutno, jarm. 6, w czwartki: przed św. Walentym, po Niedz. Środop., przed św. Filipem i Jakóblem, na Zielone Świątki, 10 dni od wtorku, w czwartki po św. Franciszku Seraf., i po ś. Elżbiecie.

Krośniewice, jarmarków 6, w poniedział. po Oczyszczeniu NMP., we wtorki: po św. Józefie, po św. Antonim, po ś. Michale, po św. Marcynie, po Niedz. 3 Adw.

Zychlin, jarmarków 6, w poniedziałki: po 3 Królach, po św. Grzegorz, we wtorek po św. Wojciechu, w poniedziałki: po św. Piotrze i Pawle, po św. Mateuszu, przed św. Szymonem i Judą.

Powiat Włocławski. Brześć Kujawski, jarmarków 6, we wtorki: po Nowym Roku, po św. Walentym, przed św. Stanisławem Bisk., po św. Józefie Kalasantym, po św. Stefanie, po Wszystkich Świętych; z pozostawieniem jednego dnia jarmarcznego w tygodniu zamiast w piątek także we wtorek.

Chodecz, jarmarków 6, w poniedziałek po Oczyszczeniu NMP., we wtorki po św. Józefie, w poniedziałki: przed św. Filipem i Jakóblem, po św. Dominiku, po św. Jadwidze i Teresie, przed ś. Tomaszem Apostołem.

Kowal, jarmarków 6, w środy po św. Wojciechu, przed św. Janem Chrzcic., po św. Jakóbie Ap., po Narodzeniu NMP., po św. Urszuli, przed św. Mikołajem.

Lubień, jarm. 6, w poniedz. po 3 Królach, we wtorek po Niedz. Przewodn., w poniedz. po św. Trójcy, po św. Bartłomieju, po Wszystkich Świętych, po św. Lucyl.

Lubraniec, jarm. 6, w poniedz. po św. Błażeju i po Niedz. Kwietn., we wtorek po ś. Julii, w poniedz. po ś. Aleksym, po ś. Piotrze i Emilianie, po ś. Leonardzie.

Przedecz, jarm. 6, we wtorki: po św. Walentym, po Niedzieli Kwietn., po św. Antonim, przed św. Wawrzyńcem, po św. Łukaszu, przed św. Mikołajem.

Włocławek, jarmarków 6, w czwartki po 3 Królach i po św. Janie Bożym, we wtorek po św. Stanisławie, w czwartki po św. Dominice, przed Narodzeniem Najśw. Maryi Panny, po św. Leonardzie.

Powiat Nieszawski. Nieszawa, jarm. 6, we wtorki: po św. Fabianie i Sebastyanie, po św. Józefie, przed ś. Janem, po ś. Bartłomieju, po ś. Michale, po ś. Marcinie.

Osięclay, jarm. 6, w środę po 3 Królach, w pierwsze wtorki Kwietn. i Czerw., w pierwszy poniedziałek Lipca, w trzeci poniedz. Września i Października.

Piotrków, jarm. 6, w poniedziałek po 3 Królach, w pierwszą Niedz. postu, w piątek przed Niedzielą Kwietnią, w poniedziałki po Wniebowstąpieniu Pańskim, po św. Jakóbie, po Wszystkich Świętych.

Racławek, jarm. 4, w poniedziałki: po św. Trójcy, po NMP. Szkapierzei, po Narodzeniu N. M. P., po Wszystkich Świętych.

Radziejów, jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po Niedzieli Kwietniej, po św. Trójcy, po Wniebowst. NMP., po ś. Jadwidze, po Niepok. Pocz. Najśw. Panny.

Służew, jarmarków 6, we wtorki po Oczyszczeniu NMP., po św. Józefie, po Ziel. Świątkach, po św. Annie, przed św. Szymonem i Judą, po św. Lucyl.

Powiat Płoński. Czerwińsk, jarm. 6, we wtorki: po 3 Królach, po ś. Wojciechu, po ś. Małgorzacie, po Narodzeniu NMP., przed ś. Szymonem i Judą, po ś. Marcinie.

Nowe-Miasto, jarm. 6, w poniedz. po Niedz. Wstępn., w czwartek przed Niedzielą Kwietnią, w środę przed Wniebowst. Pańskim, w czwartek po św. Rochu, w poniedz. po Narodz. NMP., w czwartek po ś. Jadwidze.

Płoński, jarm. 6, we wtorki po Niedz. Kwietniej, po Ziel. Św. po św. Piotrze i Pawle, po św. Bartłomieju, po Wszystk. Świętych, po N. Pocz. Najśw. M. Panny.

Sochocin, jarm. 6, w środy: po św. Błażeju, po św. Stanisławie, przed ś. Janem Chrzc., w czwartki po św. Dominiku, po Podwyż. Krzyża św., po św. Klemensie.

Zakroczym, jarmarków 6, we wtorki: po św. Pawle

Pust., po św. Katarzynie Sen., po ś. Marku i Marcellm, po św. Kunegundzie, po Narodz. NMP., po św. Marcynie.

Powiat Pułtuski. Nasielsk, jarm. 6, we wtorki: po Niedz. Środopostnej, po św. Wojciechu, po św. Jakóbie, po św. Michale, po Wszystkich Świętych, po Niepokal. Poczęciu Najśw. Maryi Panny.

Pułtusk, jarm. 6, we wtorki: po 3 Królach, po św. Józefie, po Ziel. Świątkach, po Narodz. Najśw. Maryi Panny, po św. Jadwidze, po św. Elżbiecie.

Serock, jarm. 4, w 1-szy wtorek po św. Mateuszu, w środy: po 3 Królach, po św. Kazimierzu, po św. Piotrze i Pawle.

Wyszków, jarm. 6, we wtorki: po św. Apolonii, po św. Grzegorz, po św. Antonim, po Brzemieniu Pańskim, po św. Justynie, po św. Lucyl.

Powiat Kalski. Białki, jarm. 6, we wtorki: po Oczyszczeniu NMP., po Przew. Niedz., po św. Antonim, po św. Rochu, po św. Michale, po św. Katarzynie.

Chocz, jarm. 4, we wtorki: przed ś. Filipem i Jakóblem, po ś. Bartłomieju, po ś. Jadwidze, po ś. Marcynie. Iwanowice, jarmarków 7, we wtorki: po 3 Królach, po św. Kazimierzu, po św. Trójcy, po św. Jakóbie, po Przem. Pańskim, po Narodz. NMP., po św. Katarzynie.

Kalisz, jarm. 6, w poniedz. po Oczyszczeniu NMP., przed ś. Markiem, d. 28, 29 i 30 Maja 3-dniow. na wełnę, w poniedz. po ś. Idzim, po ś. Jadwidze, po ś. Marcynie.

Koźminek, jarm. 6, w środy: po św. Agnieszce, po św. Grzegorz, po św. Piotrze i Pawle, przed św. Wawrzyńcem, po Narodz. NMP., przed W. Świętymi.

Opatówek, jarm. 6, w czwartki: po św. Dorocie, po św. Piotrze i Pawle, po Narodz. NMP., po św. Łukaszu, po W. Święt., po Niepok. Poczęciu N. Maryi Panny.

Staw, jarmarków 6, we wtorki: po św. Macielu, po św. Stanisławie, po św. Jakóbie, przed św. Idzim, po św. Jadwidze, po Wszystkich Świętych.

Stawiszyn, jarm. 6, w poniedziałki: po 3 Królach, po Niedz. Środ., po Wniebowst. Pańskim, po Naw. NMP., po św. Bartłomieju, po Niepok. Pocz. NMP.

Powiat Stupecki. Kazimierz, jarm. 6, w poniedz. po 3 Królach, we wtorki po św. Józefie i po św. Wojciechu, w poniedz. przed św. Janem Chrzcic., po Wniebowzięciu N. Maryi Panny, po św. Marcynie.

Kleczew, jarm. 6, we wtorki: po 3 Królach, po Niedzieli Kwietniej, po św. Piotrze i Pawle, przed świętym Idzim, po św. Łukaszu, po św. Andrzeju Apostole.

Pyzdry, jarm. 6, w czwartek po 3 Królach, po św. Teofilu, czyli po dniu 5 Marca, w środę po św. Stanisławie, w czwartki po Nawiedzeniu NMP., po św. Michale, po Wszystkich Świętych.

Skulsk jarm. 3, w poniedz.: po Oczyszczeniu NMP., przed św. Janem Chrzcic., po Wszystkich Świętych.

Słupca, jarm. 6, w poniedz.: po 3 Królach, po Niedz. Środopostnej, przed Ziel. Świątkami, po Wniebowst. N. M. P., po św. Mateuszu, po św. Katarzynie.

Wilczyn, jarm. 6, w poniedz. przed Niedzielą Zapustną, w środy przed Wielkanocą, i przed Zielonemi Świątkami, w poniedz. przed św. Jakóblem i św. Michalem, w środę po Bożem Narodzeniu.

Zagozów, jarm. 6, w drugie środy: po 13 Stycz., po dniu 13 Marca, po dniu 13 Maja, po dniu 13 Lipca, po dniu 13 Września, po dniu 13 Listopada.

Powiat Konński. Konin, jarm. 6, w czwartki: przed Niedz. Mięsoj., przed Niedzielą Palmową, przed Wniebowstąpieniem Pańskim, po św. Bartłomieju, po św. Łukaszu Ewangeliste, przed 4-tą Niedz. Adwentu.

Golina, jarm. 6, w poniedz. po Niedz. Zapust., przed Wielkanocą przed Ziel. Świątk., przed św. Wawrzyńcem, przed św. Marcinem, przed Bożem Narodzeniem.

Rychwał, jarm. 6, we wtorki: po Niedz. Starozap., przed Wielkan., po św. Trójcy, po św. Bartłomieju, po Wszystkich Świętych, przed Bożem Narodzeniem.

Slesin, jarm. 6, w czwartki: po św. Walentym, po Niedz. Kwietniej, przed św. Filipem i Jakóblem, po św.

Jakóbie Ap., po św. Aniołach Stróżach, po Niepokalanem Poczęciu Najśw. Maryi Panny.

Tuliszków, jarm. 6, w środy: przed Oczyszczeniem NMP., przed Niedz. Środop., przed św. Stanisławem, przed św. Mateuszem, przed Wszystk. Świętymi, przed Niepokalanem Poczęciem Najśw. Maryi Panny.

Władystawów, jarm. 6, w środy: przed ś. Józefem, po Wniebowstap. Pańskiem, przed św. Piotrem i Pawłem, przed św. Bartłojem, przed Wszystkimi Świętymi, przed św. Barbarą.

Kramsk, jarm. 6, po dniu: 1-szym Maja, Czerwca, Lipca, Sierpnia, Września i Października.

Powiat Kolski. Babiak, jarm. 6, we wtorki: po 3 Królach, po św. Janie Bożym, po ś. Zofii, po św. Małgorzacie, po Narodzeniu N. Maryi P., po św. Teodorze.

Brdów, jarm. 6, w poniedz.: po św. Pawle Pustel., i po św. Kazimierzu, we wtorek po św. Stanisławie, w poniedz. po Naw. NMP., po ś. Michale i po ś. Marcynie.

Brudzew, jarmark. 6, w poniedz.: po 30 Stycz., 27 Marca, 6 Czerwca, 4 Września, 30 Paźdz., 18 Grudnia. Dąbł, jarm. 6, we wtorki: po św. Grzegorz, po św. Stanisławie Bisk., po św. Jakóbie Ap., po św. Jadwidze, po św. Marcynie, po św. Lucyl.

Orzegorzew, jarmarków 6, w środy: po św. Agnieszce, po św. Józefie, po św. Wojciechu, po św. Małgorzacie, po św. Jadwidze, przed św. Barbarą.

Izbica, jarm. 6, w środy: po 3 Królach, po ś. Kazimierzu, po św. Stanisławie, po Nawiedzeniu N. Maryi Panny, po św. Franciszku Borg., przed św. Mikołajem.

Koło, jarm. 6, we wtorki: po Oczyszczeniu NMP., po Niedz. Środop., po św. Stanisławie, po Podwyż. św. Krzyża, przed św. Szymonem i Judą, po św. Katarzynie.

Kłodawa, jarm. 6, we wtorki: po 3 Królach, po Niedzieli Środop., po św. Wojciechu, po św. Jakóbie, przed św. Idzim, po św. Klemencie.

Sompolno, jarm. 6, w środy: po Oczyszczeniu NMP., po Niedz. Kwietniej, po Ziel. Świątk., przed ś. Janem, po Podwyż. Krzyża św., przed Bożem Narodzeniem.

Powiat Łeczycki. Grabów, jarm. 6, w czwartki: po 3 Królach, po Niedz. Środop., po św. Piotrze i Pawle, po ś. Michale po Wszystk. Świętych, po Niep. Pocz. NMP.

Łeczyca, jarm. 6, we wtorki: po św. Franciszku a Paulo, po św. Aleksandrze Biskupie czyli po dniu 17 Lipca, po św. Jadwidze, po św. Katarzynie, po Niepokal. Poczęciu Najśw. Maryi Panny.

Ozorków, jarm. 6, w środy: po Oczyszczeniu NMP., przed Wielk., przed ś. Janem Chrzcic., przed Wniebow. NMP., po św. Michale, po św. Andrzeju z Awelinu.

Parzęczew, jarmarków 6, w poniedz.: po 3 Królach, po Zwiast. NMP., przed ś. Janem Chrzcic., po Przemienieniu Pańskiem, po ś. Michale, po Wszystk. Świętych.

Piątek, jarm. 6, w poniedz.: po św. Agnieszce, po św. Kazimierzu, po Niedzieli Kwietniej, po św. Trójcy, po św. Kozmie i Damianie, po św. Andrzeju Apostole.

Poddębnie, jarm. 6, we wtorki: po 3 Królach, po św. Józefie po św. Stanisławie, po św. Maryi Magdalenie, po św. Tekli, po św. Marcynie.

Powiat Turecki. Dobra, jarm. 6, w poniedz.: po ś. Walentym, po Niedz. Przewod., po św. Trójcy, po św. Mateuszu, po Wszystkich Świętych, przed ś. Tomaszem.

Turek, jarm. 6, we wtorki: po 3 Królach, po Niedz. Kwietniej po Bożem Ciele, po Wniebowz. NMP., po św. Łukaszu, po Niepokalanem Poczęciu Najśw. M. Panny.

Uniełów, jarm. 6, we wtorki po świętym Macieju, po Niedz. Przewodniej, po Ziel. Świątkach, przed św. Wawrzyńcem, po św. Michale, po św. Andrzeju.

Powiat Sieradzki. Burzenin, jarm. 6, w środy: po 3 Królach, po św. Macieju, po Niedz. Kwietniej, po św. Maryi Magd., po św. Bartłojem, po św. Łukaszu.

Szadek, jarm. 6, we wtorki: po św. Walentym, po Niedz. Kwietniej, po Ziel. Świątk., po św. Jakóbie, przed ś. Szymonem i Judą, przed ś. Tomaszem Apostolem.

Sieradz, jarm. 6, we wtorki: po 3 Królach, po św. Józefie, po św. Stanisławie, po św. Annie, po Wszystk. Świętych, po Niep. Poczęciu Najśw. Maryi Panny.

Warta, jarm. 6, w czwartki po Nawróc. św. Pawła i przed Wielkanocą, w środę przed ś. Stanisławem, w czwartki po Nawiedz. N. Maryi Panny, po św. Franciszku Serafickim i po św. Lucyl.

Zduńska-Wola, jarm. 6, we wtorki: po Niedz. Środopostnej, po św. Wojciechu, po św. Tekli, po ś. Janie Kapistr., po św. Klemencie, przed św. Wiktoryą.

Złoczów, jarm. 6, w czwartek po 3 Królach, we wtorki po św. Zofii i po św. Antonim, w czwartki po N. Maryi P. Szkaplerzel, po Wniebowzięciu NMP. i po Wszystkich Świętych.

Powiat Wieluński. Bolesławice, jarm. 6, w poniedz. działki: po NMP. Grom., po Wielkan., po św. Trójcy, po św. Małgorzacie, po św. Mateuszu, po św. Lucyl.

Działoszyn, jarmarków 2, w czwartki po 3 Królach, przed św. Tomaszem Apostolem.

Lututów, jarm. 6, we wtorki: przed ś. Franciszkiem Salezym, po św. Józefie, po św. Urbanie, po św. Annie, po św. Mateuszu, po Niep. Poczęciu Najśw. M. Panny, Praszka, jarm. 6, w poniedz. po św. Orzegorzu, we wtorek po św. Stanisławie, w poniedz. po św. Jakóbie, po Narodzeniu NMP., po św. Katarzynie, przed św. Tomaszem Apostolem.

Wieluń, jarm. 6, we wtorki: po św. Agnieszce, po Niedz. Białej, po Ziel. Świątk., po Nawiedz. N. Maryi Panny, po św. Michale, przed św. Barbarą.

Wieruszów, jarm. 6, w poniedz. po św. Agacii, we wtorek po św. Wojciechu, w poniedz. po św. Piotrze i Pawle, po św. Bartłojem, przed św. Szymonem i Judą, przed Bożem Narodzeniem.

ZIEMIA PIOTRKOWSKA.

Powiat Piotrkowski. Bełchatów, jarm. 6, w poniedz. działek po Niedz. Środop. i przed św. Stanisławem, we wtorki po św. Erazmie, przed Narodz. NMP., po św. Aniołach Stróżach i po Bożem Narodzeniu.

Orochlice, jarm. 6, w poniedz. działki po 3 Królach i po Niedz. Kwietniej, we wtorek po św. Stanisławie, w poniedz. działek po NMP. Szkaplerzel, przed św. Bartłojem i po Wszystkich Świętych.

Kamińsk, jarm. 6, w środy: po Oczyszczeniu NMP., po św. Józefie, przed ś. Filipem i Jakóbem, po św. M. Magd., po św. Franc. Serafickim, przed ś. Tomaszem A.

Piotrków, jarm. 4, we wtorek po św. Stanisławie, w poniedz. działek przed św. Janem Chrzcicielem, po św. Jakóbie Apost., po św. Marcynie.

Rozprza, jarm. 6, w czwartki po 3 Królach i po Niedzieli Środop., we wtorek po św. Stanisławie, w poniedz. działki po Nawiedzeniu Najśw. Maryi Panny, po ś. Bartłojem, po Niepokal. Poczęciu Najśw. Maryi Panny.

Sulejów, jarm. 6, w poniedz. po św. Agnieszce i po św. Orzegorzu, we wtorek po św. Stanisławie, w poniedz. działki po Wniebowz. NMP., po Podwyższeniu Krzyża św. i po św. Leonardzie.

Wolbórz, jarmarków 6, we wtorki: po św. Kazimierzu, po Wniebowst. Pańskiem, po św. Piotrze i Pawle, po św. Rochu, po św. Jadwidze, po Niep. Pocz. NMP.

Powiat Brzezicki. Bedków, jarm. 6, w środy: po św. Agnieszce, po św. Józefie, przed Znal. św. Krzyża, po św. Bartłojem, przed św. Szymonem i Judą, po św. Katarzynie.

Brzeziny, jarmarków 6, w czwartki: po św. Pawle Pustelniku i po św. Orzegorzu, w środę przed Znalez. św. Krzyża, w czwartki po św. Annie, po Podwyższeniu św. Krzyża i po św. Katarzynie.

Olówno, jarm. 6, po 3 Królach, po Oczyszczeniu NMP., po Wniebowstąpieniu Pańskiem, po św. Jakóbie, przed św. Idzim, po św. Katarzynie.

Jeżów, jarmarków 6, w środy: po 3 Królach, po św.

Benedykcie, po św. Stanisławie, po Przem. Pańskiem, po św. Michale, po św. Andrzeju.

Stryków, jarmarków 6, w czwartki: po ś. Macleju, przed Wielkanocą, przed św. Wawrzyńcem, po św. Michale, po św. Marcynie, przed św. Teofilem.

Tomaszów, jarmarków 6, we wtorki: po Oczyszcz. NMP., po św. Franciszku a Paulo, po św. Aleksandrze Bisk., 4 czerw. po Przem. Pańskiem, po św. Justynie, po Niepokalanem Poczęciu NMP.

Ujazd, jarmarków 6, w poniedziałki: po Oczyszcz. NMP., po św. Grzegorz, po św. Trójcy, przed św. Wawrzyńcem, po św. Franciszku Seraf., po św. Lucyli.

Powiat Rawski. Biała, jarmarków 4, w środy: po św. Wojciechu, po św. Jakóbie, po dniu 14 Września, przed św. Barbarą.

Inowłódz. jarmarków 3, w poniedz. przed św. Filipem i Jakóbem, we wtorek po ś. Juwencyusza czyli po dniu 1 Czerwca, w poniedz. przed ś. Szymonem i Judą. Nowe Miasto, jarm. 6, we wtorki: po Oczyszcz. NMP., po św. Kazimierzu, po św. Małgorzacie, przed św. Wawrzyńcem, po św. Tekli, po św. Marcynie.

Rawa, jarm. 6, we wtorki: po św. Macleju, przed Niedz. Kwietnią, po św. Piotrze i Pawle, po Narodz. NMP., przed św. Szymonem i Judą, przed ś. Tomaszem.

Powiat Łódzki. Aleksandrów, jarm. 6, w piątki po św. Walentym, przed Niedz. Kwiet., przed Ziel. Świątk., po św. Bartłomieju, po św. Rafale, przed Wigilią Bożego Narodzenia.

Kazimierz, jarm. 5, w poniedziałek po św. Agnieszce, we wtorek po św. Józefie, w poniedziałki przed św. Janem Chrzcic., po Narodz. NMP., po św. Marcynie. Konstantynów, jarm. 6, w pierwszą środę po 1 Stycznia, 1 Marca i po 1 Maja, w drugą środę po 1 Lipca, w pierwszą środę po 1 Września i po 1 Listopada.

Łódź, jarm. 6, we wtorki: przed Oczyszcz. NMP., przed Niedz. Kwietnią, przed św. Antonim, przed św. Hipolitem, przed św. Szymonem i Judą, przed św. Tomaszem Apostołem.

Rogów, jarm. 6, w poniedziałki: po św. Pawle Pustelniku, po św. Grzegorz, we wtorki: po św. Wojciechu, po św. Pankracym, po św. Rochu, po św. Marcynie.

Tuszyn, jarm. 5, w poniedziałki: po Oczyszcz. NMP., po Niedz. Kwietniej, po Bożem Ciele, po Wniebowzięciu NMP., po św. Franciszku Seraf., przed Bożem Narodz.

Zgierz, jarmarków 6, w środy: po św. Pawle Pust., po św. Longinie, po św. Zofii, po św. Henryku, po św. Nikodemie, po św. Leopoldzie.

Powiat Łaski. Łask, jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po Niedzieli Kwietniej, po Ziel. Świątkach, po Nawiedz. NMP., po Wniebowz. NMP., po św. Michale. Łutomirsk, jarmarków 6, w środy, po św. Błażeju, po Niedz. Kwietniej, po św. Piotrze i Pawle, po św. Bartłomieju, po św. Jadwidze, przed św. Barbarą.

Pablanice, jarm. 6, w poniedziałek po św. Agnieszce, we wtorek po św. Józefie, w poniedziałek po św. Alojzym, przed św. Wawrzyńcem, we wtorek przed św. Szymonem, w czwartek przed św. Tomaszem.

Szczerców, jarmarków 6, we wtorki: po św. Agatonie i Wilhelmie, po św. Józefie, po św. Urbanie, po św. Jakóbie, po Narodz. NMP., po Wszystk. Świętych.

Widawa, jarmarków 6, w poniedz. po Niedz. Zapust., po 3 Niedzieli postu (6-dniowy), we wtorek po Ziel. Świątkach, w poniedziałki po św. Małgorzacie, po św. Marcynie, po 3 Niedzieli Adwentu.

Powiat Nowo-Radomski. Brzeźnica, jarmarków 6, w poniedziałki: po św. Walentym, po Niedz. Kwietniej, po Wniebowstap. Pańskiem, po św. Wawrzyńcu, po św. Mateuszu, po Niepokal. Pocz. NMP.

Koniecpol, jarm. 6, w poniedziałek po św. Agnieszce, we wtorek po św. Józefie, w poniedz. po św. Trójcy, po św. Maryi Magd., po św. Michale, po św. Marcynie B.

Pajęczno, jarm. 6, w poniedziałki po Oczyszcz. NMP. i po Niedzieli Kwietniej, we wtorek po św. Antonim, w poniedz. po Wniebowz. NMP., po Narodz. NMP., po św. Leonardzie.

Pławno, jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po Wielkanocy, po Bożem Ciele, po św. Jakóbie Apost., po Narodz. NMP., po św. Marcynie.

Radomsk, jarmarków 6, w poniedz. po 3 Królach, w 1-szy poniedziałek Wielkiego Postu, po Niedz. Kwiet., we wtorek po św. Małgorzacie, w poniedz. po Podwyż. św. Krzyża, po św. Andrzeju Apostole.

Powiat Częstochowski. Częstochowa, jarmarków 6, w poniedz. po św. Agnieszce, po Niedz. Kwiet., w środę po Ziel. Świątkach, w poniedziałki po św. Wojciechu, po św. Michale, po św. Lucyli.

Janów, jarmarków 6, w środę ostatnią miesiaca Lutego, mies. Kwietnia, po św. Piotrze i Pawle, w środę ostatnią mies. Sierpnia, mies. Października, przed Wigilią Bożego Narodzenia.

Kłobucko, jarmarków 6, we wtorki po 3 Królach, po św. Józefie, po św. Stanisławie, po św. Małgorzacie, po św. Michale, po św. Marcynie.

Krzepice, jarmarków 6, w poniedz. po św. Dorocie, po Niedz. Środop., we wtorek po Ziel. Świątkach, w poniedziałki po NMP. Szkaplerznej, po Narodzeniu NMP., po Niep. Pocz. NMP.

Mstów, jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po św. Wojciechu, przed św. Janem Chrzcic., po Wniebowzięciu NMP., przed św. Szymonem i Judą, przed św. Tomaszem.

Przyrów, jarmarków 6, we wtorki: po św. Dorocie, po Niedz. Kwietniej, po św. Zofii, po św. Annie, po św. Michale po św. Lucyli.

Olsztyn, jarmarków 2, we wtorki: po Niedz. Środopostnej i po św. Stanisławie.

Powiat Bedziński. Będzin, jarm. 6, w środy: po 3 Królach, po Niedz. Środop., po św. Wojciechu, po św. Piotrze i Pawle, po Narodz. NMP., po W. Świętych.

Czeladź, jarm. 6, w środy: przed św. Agnieszką, po św. Józefie, po św. Stanisławie, po św. Annie, po św. Mateuszu, po św. Marcynie.

Koziegłowy, jarm. 6, w czwartki: po 3 Królach, po św. Wawrzyńcu, po św. Mateuszu, po św. Grzegorz, po Wniebowstap. Pańskiem, po św. Małgorzacie, po św. Mateuszu, po św. Marcynie.

Modrzejów, jarm. 6, w poniedziałki: po 3 Królach, po św. Kazimierzu, po św. Leonie, przed św. Janem Chrzcic., po Wniebowzięciu NMP., po ś. Andrzeju.

Mrzygłód, jarmarków 4, w środy: po św. Agnieszce, po Wielkanocy po św. Maryi Magdalenie, po św. Franciszku Serafickim.

Siewierz, jarmarków 6, w poniedziałki: po św. Macleju, po Niedz. Kwietniej, przed św. Janem Chrzcic., po Narodzeniu NMP., po ś. Łukaszu, przed Bożem Nar.

Włodowice, jarmarków 6, w czwartek po Nawroc. św. Pawła po Niedz. Głuchej, w środę po św. Stanisławie, w czwartki po ś. Małgorzacie, po ś. Mateuszu, po św. Lucyli.

Zarki, jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po Niedz. Suchej, na św. Stanisława, od 1 do 3 Maja, po św. Piotrze i Pawle, przed św. Idzim, po W. Świętych.

ZIEMIA RADOMSKA.

Powiat Radomski. Białobrzegi, jarm. 6, w środy: po św. Walentym, po ś. Marku Ewang., przed ś. Janem Chrzcic., po św. Rochu, po św. Łukaszu, po św. Lucyli.

Jastrząb, jarmarków 6, w poniedziałki: po świętej Agnieszce, po św. Józefie, po św. Stanisławie, po św. Maryi Magdalenie, po św. Tekli, po św. Andrzeju.

Jedlińsk, jarm. 6, w poniedziałki: po 3 Królach, we wtorki: po św. Józefie, po św. Wojciechu, w poniedz. po św. Idzim, po św. Franciszku Ser., po dniu Zadusz.

Przytyk, jarm. 6, we wtorki: po św. Kazimierzu, po Niedz. Kwietniej, przed s. Filipem i Jakóblem, po Bożem Ciele, po Podwyż. s. Krzyża, przed Bożem Narodz. Radom, jarmarków 2, na św. Jana Chrzciciela (5-dniowy) i od dnia 9 Września (5-dniowy).

Skaryszew, jarmarków 6, w poniedziałki: po Niedz. Wstępnej (3-dniowy), po Niedz. Przewod., po św. Jakóbie Apost., po św. Bartłomieju, przed św. Szymonem i Judą, przed św. Tomaszem Apostołem.

Wierzbica, jarmarków 6, we wtorki: po św. Walentym, po św. Wojciechu, po św. Antonim, po Przem. Pańskim po św. Łukaszu, po św. Lucyi.

Wolanów, jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po Zwiastowaniu NMP., po św. Stanisławie, po Nawiedzeniu NMP., po Narodzeniu NMP., po W. Świętych.

Wyśmierzyce, jarm. 6, w poniedz. po św. Antonim Op., po s. Grzegorz, we wtorek po s. Janie Nep., w poniedz. po św. Małgorzacie, po św. Tekli, po s. Łazarzu.

Powiat Kozienicki. Głowaczów, jarmarków 2, we wtorki: po Niedz. Kwietniej, przed św. Wawrzyńcem.

Gniewosów, jarm. 4, we wtorki: po św. Józefie, po Nawiedz. NMP., po św. Michale, w drugi poniedziałek po św. Szymonie i Judzie.

Granica, jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po Oczyszcz. NMP., po św. Wojciechu, po Ziel. Świątkach, po Narodzeniu NMP., przed św. Tomaszem.

Janowiec, jarmarków 6, w poniedz. po s. Agnieszce i po św. Walentym, we wtorek po św. Stanisławie Biskupie, w poniedz. po św. Małgorzacie, po św. Łukaszu, po św. Stanisławie Kostce.

Kozienice, jarm. 6, w czwartki: po św. Agnieszce i po Niedzieli Białej, w środę po św. Janie Chrzcicielu, w czwartki po św. Bartłomieju, po św. Łukaszu, po Niepokalanem Poczęciu NMP.

Magnuszew, jarmarków 3, w poniedziałki: po św. Michale, przed św. Szymonem i Judą, przed św. Tomaszem Apostołem.

Ryczywół, jarmarków 6, we wtorki: przed św. Franciszkiem Sal., po św. Józefie, po św. Witalisie, przed św. Idzim, po św. Karolu Borom., po św. Lucyi.

Sieczuchów, jarmarków 6, w poniedz. po św. Pawle i po św. Walentym, we wtorki po św. Stanisławie i po św. Antonim, w poniedziałki po Wniebowzięciu NMP. i po Niepok. Pocz. NMP.

Zwoleń, jarmarków 6, w czwartki: po 3 Królach, po Niedz. Kwietniej, przed Bożem Ciałem, po Przemien. Pańskim, po Podwyż. św. Krzyża, po św. Katarzynie.

Powiat Iłżecki. Iłża, jarmarków 6, we wtorki: po Oczyszcz. NMP., po Zwiastowaniu NMP., po św. Stanisławie, po Wniebowz. NMP., po św. Jadwidze, po Niepokalanem Poczęciu NMP.

Ciepielów, jarmarków 5, we wtorki: po św. Fabianie i Sebastyanie, po św. Józefie, po św. Zofii, po św. Łukaszu, przed św. Mikołajem.

Grabowice, jarmarków 6, we wtorki: po s. Weronice, po św. Lambertcie, po św. Zofii, po NMP. Szkapl., po Narodzeniu NMP., po Wszystkich Świętych.

Kazanów, jarmarków 6, w poniedziałki: po 3 Królach, po Niedzieli Środop., przed św. Jakóblem, po św. Trójcy, po św. Mateuszu, po św. Marcynie.

Lipisko, jarm. 6, we wtorki: po Nawróc. s. Pawła, po Niedz. Białej, po Ziel. Świątkach, po Narod. NMP., przed św. Szymonem i Judą, przed św. Wiktoryą.

Stenno, jarmarków 6, w poniedz.: po 3 Królach, po św. Grzegorz, po św. Wojciechu, po św. Piotrze i Pawle, po św. Mateuszu, po św. Marcynie.

Solec, jarmarków 6, w środy: po 3 Królach, po 40 Męczennikach, po św. Stanisławie, po św. Antonim, po św. Franciszku Serafickim, po św. Marcynie.

Tarłów, jarmarków 6, we wtorki: po św. Apolonii, po Niedz. Kwietniej, po św. Trójcy, po Wniebowzięciu NMP., po św. Jadwidze, przed św. Tomaszem.

Wachock, jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach,

po 2-giej Niedzieli Postu, po św. Wojciechu, po św. Małgorzacie, po św. Michale, po św. Elźbiecie.

Wierzbnik, jarmarków 3, w środy: po Niedz. Środopostnej, po Ziel. Świątkach, po św. Michale.

Powiat Opatowski. Chmielów, jarmarków 6, w poniedziałki: po św. Pawle Pust., po św. Kazimierzu, przed św. Floryanem, po Wniebowz. NMP., po św. Jadwidze, po św. Elźbiecie.

Iwaniska, jarmarków 6, w środy: po 3 Królach, po Niedz. Środop., po Ziel. Świątkach, po św. Maryi Magdalenie, przed św. Idzim, przed św. Szymonem i Judą.

Kunów, jarm. 6, we wtorki: po 3 Królach, po 1-szej Niedz. Postu, przed św. Filipem i Jakóblem, po s. Wicje i Modęście, po s. Mateuszu, po św. Stanisławie Kostce.

Lagów, jarm. 6, w środy: po 3 Królach, po Oczysz. NMP., po św. Wojciechu, przed św. Janem Chrzc., po św. Bartłomieju, w czwartek po św. Marcynie.

Opatów, jarm. 6, w środy: po Niedz. Zapust., po Niedz. Kwietniej, przed św. Janem Chrzcic., po św. Bartłomieju, po św. Marcynie, przed s. Tomaszem Ap.

Ostrowiec, jarmarków 6, w czwartki: po 3 Królach, po św. Józefie, po Przem. Pańskim, po św. Michale, przed św. Szymonem i Judą, po św. Katarzynie.

Ożarów, jarm. 6, w poniedziałek po Oczyszczeniu NMP., po Niedz. Środop., we wtorek po św. Stanisławie, w poniedz. po św. Bartłomieju, po św. Łukaszu, po 1-szej Niedzieli Adwentu.

Raków, jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po św. Józefie, przed św. Janem Chrzcic., po św. Annie, po Wniebowzięciu NMP., po św. Mateuszu.

Wasńów, jarmarków 2, we wtorki: po św. Piotrze i Pawle, po św. Bartłomieju.

Powiat Sandomierski. Bogoria, jarm. 6, we wtorki: po Niedz. Przewodniej, po Rozesł. Apostołów, po św. Dominiku, po s. Mateuszu, po s. Łukaszu, po św. Lucyi.

Klimontów, jarm. 6, we wtorki: po św. Agnieszce, po św. Józefie, po św. Wojciechu, po Wniebowz. NMP., po św. Jadwidze i Teresie, po św. Marcynie Biskupie.

Pokrzywnica, jarm. 6, w czwartki: po Niedzieli Środop., po Bożem Ciele, przed św. Wawrzyńcem, po św. Michale, po W. Świętych, po Niep. Pocz. NMP.

Osiek, jarm. 6, w środy: po św. Walentyn, po św. Stanisławie po Nawiedz. NMP., po s. Piotrze w okow., przed s. Szymonem i Judą, przed św. Tomaszem Apost.

Połaniec, jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po św. Kazimierzu, po Ziel. Świątkach, po św. Małgorzacie, po św. Jadwidze, po św. Lucyi.

Sandomierz, jarmarków 2, w poniedziałki po Wniebowstąpieniu Pańskim i po Narodzeniu NMP.

Staszów, jarmarków 6, w poniedziałki: po 3 Królach, po Oczyszcz. NMP., po Niedzieli Białej, przed s. Janem Chrzcic., po św. Mateuszu, po św. Andrzej Ap.

Zawichost, jarm. 6, w poniedziałki: po 3 Królach, po Niedz. Białej, po Bożem Ciele, po NMP. Anielskiej, po Podwyż. św. Krzyża, po 1-szej Niedz. Adwentu.

Powiat Opoczyński. Białaczów, jarmarków 2, we wtorki: przed św. Stanisławem i św. Janem Chrzcic.

Drzewica, jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po Zwiastowaniu NMP., po św. Piotrze i Pawle, po św. Annie, po Narodzeniu NMP., po św. Łukaszu.

Gielniów, jarmarków 6, we wtorki po św. Pawle Pustel. po św. Grzegorz, po św. Marku Ewang., po św. Dominiku, przed św. Idzim, po św. Marcynie.

Klów, jarmarków 6, we wtorki: po św. Macieju, po Niedz. Kwietniej, przed Bożem Ciałem, po Wniebowzięciu NMP., po Narodzeniu NMP., po św. Jadwidze.

Opoczno, jarmarków 6, w czwartki: po 3 Królach, po Niedz. Przewod., po św. Maryi Magdalenie, po św. Bartłomieju, po św. Mateuszu, po W. Świętych.

Odrzywół, jarmarków 6, we wtorki. po św. Fabianie i Sebastyanie, po św. Józefie, przed Znalezieniem

św. Krzyża, po Przemien. Pańskim, po św. Jadwidze, przed św. Mikołajem.

Przysucha, jarm. 6, w czwartki: po ś. Agnieszce, po Niedz. Kwietniej, po św. Piotrze i Pawle, przed św. Wawrzyńcem, po ś. Fr. Serafickim, przed ś. Barbarą.

Skrzynno, jarmarków 6, we wtorki: po Niedzieli Przew., po św. Stanisławie, przed św. Janem Chrzcic., po Przem. Pańskim, po ś. Urszuli, po św. Katarzynie.

Zarnów, jarm. 6, w środy: po Oczyszcz. NMP., po Niedzieli Kwietniej, po św. Trójcy, po Narodzeniu NMP., po św. Łukaszu, przed św. Mikołajem.

Powiat Konecki. Gowarczów, jarm. 6, w poniedz.: po św. Józefie, we wtorek po św. Stanisławie, w poniedzialek po św. Annie, po św. Michale, przed św. Szymonem i Judą, przed św. Tomaszem Apostołem.

Końskie, jarmarków 6, we wtorki: po Nawróceniu św. Pawła po św. Macieju, po św. Józefie, po św. Jakóbie, po św. Urszuli, przed św. Mikołajem.

Przedróż, jarm. 6, w poniedz. po św. Dorocie, we wtorek po św. Józefie i po św. Antonim, w poniedzialek: po Wniebowz. NMP., po św. Jadwidze, po św. Lucyli.

Radoszyce, jarmarków 6, w środy: po 3 Królach, po św. Wojciechu, po Bożem Ciele, po św. Annie, po św. Mateuszu, po św. Marcynie.

Szydłowiec, jarm. 6, w poniedzialek: po 3 Królach, po Niedzieli Środopostnej, po Niedz. Kwietniej, przed św. Wawrzyńcem, po św. Franciszku, po św. Marcynie.

ZIEMIA KIELECKA.

Powiat Kielecki. Bodzętn, jarmarków 6, w poniedzialek po Nawróceniu św. Pawła i po św. Kazimierzu, w środę po św. Stanisławie, w poniedz. po św. Maryi Magdalenie, po św. Idzim, po św. Marcynie.

Checiny, jarmarków 6, we wtorki: po św. Macieju, po św. Wojciechu, po św. Piotrze i Pawle, po Narodz. NMP., po Wszystkich Świętych, po Niepok. Pocz. NMP.

Daleszyce, jarmarków 2, w środy: przed św. Filipem i Jakóbem, po św. Michale.

Kielce, jarmarków 6, we wtorki: po ś. Agnieszce, po Niedz. Kwietniej, po św. Trójcy, przed św. Rozalią, po Wszystkich Świętych, po 3-ciej Niedzieli Adwentu.

Ślupia, jarmarków 6, w środy: po 3 Królach, po ś. Benedykcie przed, Znalez. św. Krzyża, przed św. Wawrzyńcem, po Podwyż. św. Krzyża, przed św. Barbarą.

Powiat Jędrzejowski. Jędrzejów, jarmarków 6, w czwartek po 3 Królach, po św. Kazimierzu, w środę po św. Wojciechu, w piątek po Boż. Ciele (8-dniowy), na ś. Franc. Seraf. (8-dniowy), w czwartek po ś. Katarzynie.

Małogoszcz, jarm. 6, w czwartek po św. Agnieszce, po Niedz. Środop., w środę po św. Stanisławie, przed św. Wawrzyńcem, przed św. Szymonem i Judą.

Sobków, jarmarków 6, we wtorki: po ś. Macieju, po św. Wojciechu, po św. Piotrze i Pawle, po św. Augustynie, przed św. Kryspinem, po św. Lucyli.

Wodzisław, jarmarków 6, w poniedz. po 3 Królach, po Niedz. Środop., we wtorki po św. Stanisławie, po św. Małgorzacie, po św. Michale, po św. Marcynie.

Oksa (wieś) targi co wtorek.

Powiat Włoszczowski. Kurzelew, jarmarków 6, w poniedzialek po św. Agnieszce, po św. Kazimierzu, we wtorki po św. Stanisławie, po św. Maryi Magdalenie, po św. Bartłomieju, przed św. Mikołajem.

Lelów, jarmarków 6, w środy: po 3 Królach, po św. Macieju po św. Wojciechu, po Bożem Ciele, po Narodzeniu NMP., po św. Marcynie.

Secemin, jarmarków 6, w czwartki: po św. Leonie, po św. Sulpicyuszu, przed św. Ałojzym, po św. Bartłomieju, po św. Łukaszu po Bożem Narodzeniu.

Szczekociny, jarmarków 6, w środy: po ś. Pawle, Pustel., po św. Józefie, po św. Trójcy, po Wniebowz. NMP., po św. Jadwidze, po św. Lucyli.

Włoszczowa, jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po Niedzieli Kwietniej, po św. Trójcy, przed św. Idzim, po św. Franciszku Seraf., po Wszyst. Świętych.

Powiat Olkusi. Kromolów, jarm. 6, we wtorki: po ś. Pawle Pustel., po Niedzieli Środop., przed Znalez. św. Krzyża, po ś. Annie, po W. Świętych, po ś. Lucyli.

Olkusz, jarmarków 6, w poniedz.: po św. Agnieszce, po Niedzieli Środop., po Wniebowst. Pańskim, po św. Annie, po św. Michale, po Niep. Pocz. NMP.

Ogrodzieniec, jarmarków 6, w czwartek po św. Walentym, w środy przed św. Wojciechem i po św. Antonim, w czwartki po Przem. Pańskim, po św. Jadwidze i po św. Lucyli.

Pilica, jarmarków 6, w poniedzialek: po 3 Królach, po św. Kazimierzu, po św. Stanisławie, po Nawiedzeniu NMP., przed św. Idzim, po Wszystkich Świętych.

Skała, jarm. 6, w środy: po św. Pawle Pustel., po św. Kazimierzu, przed św. Filipem i Jakóbem, po św. Annie, po św. Michale, po Niepok. Pocz. NMP.

Wolbrom, jarm. 6, w środy: po Oczyszcz. NMP., po Niedz. Kwietniej, po św. Antonim Padewskim, po Wniebowz. NMP., po św. Jadwidze, po św. Lucyli.

Zarnowiec, jarm. 6, w poniedzialek po 3 Królach i po św. Franciszku Rzym., we wtorek po św. Stanisławie, w poniedzialek po Narodz. NMP., po św. Łukaszu i po Wszystkich Świętych.

Powiat Miechowski. Brzesko, jarm. 6, we wtorki: po Nawróc. św. Pawła, po ś. Ezechieju, po św. Florentynie, po św. Bartłomieju, po ś. Katarzynie, po ś. Lucyli.

Książ Wielki, jarmarków 6, w środy: po 3 Królach, po św. Orzeźgu, po św. Barnabie, po św. Kajetanie, po św. Elźbiecie, po św. Lucyli.

Miechów, jarm. 6, w poniedzialek po Oczyszczeniu N. Maryi Panny, we wtorek po Niedz. Kwietniej, w poniedzialek przed św. Janem Chrzcic., po Narodzeniu N. Maryi Panny, po św. Marcynie, po św. Lucyli.

Proszowice, jarm. 6, w środy: po św. Pawle Pustelniku, po św. Tomaszu z Akwinu, po św. Małgorzacie, po św. Elźbiecie, po św. Tekli, po św. Marcynie.

Stomniki, jarm. 6, w poniedz.: po św. Agnieszce, po Niedzieli Środop., po św. Piotrze i Pawle, po ś. Bartłomieju, po Podwyż. Krzyża św., po św. Franc. Borg.

Powiat Pińczowski. Działoszyce, jarm. 6, we wtorki: po ś. Macieju, po św. Wojciechu, po ś. M. Magdalenie, po ś. Michale, przed ś. Marcynem, przed ś. Tomaszem.

Koszyce, jarm. 6, we wtorki: po 3 Królach, po Niedzieli Środop., po Ziel. Świątkach, po Wniebowz. NMP., po św. Jadwidze, po św. Andrzeju.

Opatówice, jarm. 6, we wtorki: po 3 Królach, po Niedz. Przew., przed Znalez. Krzyża św., po św. Jakóbie, po Podwyż. Krzyża św., przed ś. Szymonem i Judą.

Pińczów, jarm. 6, we wtorki: po św. Dorocie, po św. Grzegorzcu po św. Piotrze i Pawle, po św. Bartłomieju, po św. Urszuli, po św. Lucyli.

Skałmierz, jarm. 6, we wtorki: po św. Józefie, po św. Piotrze i Pawle, przed ś. Wawrzyńcem, przed św. Idzim, po św. Franciszku Ser., po Wszystk. Świętych.

Wiślica, jarm. 6, we wtorki: po św. Agnieszce, po Ziel. Świątkach, po św. Małgorzacie, po Narodz. NMP., po św. Jadwidze, po św. Marcynie.

Powiat Stopnicki. Busko, jarm. 5, w środę po 3 Królach, po Niedz. Środop., jarm. ciągły 4-mies. przez czas kapiel. letn. od 1 czerw. do 1 paźdz. trwający, z wyłąc. Niedzieli i Świąt uroczystych, po Wszystkich Świętych po Niepokal. Poczczeniu Naśw. Maryi Panny.

Cmielnik, jarm. 6, w czwartki po 3 Królach i po św. Józefie, w środę po św. Wicle, w czwartki przed św. Idzim, po św. Michale, po św. Andrzeju Apostołem.

Kurozwęk, jarm. 6, w poniedzialek po św. Antonim Op., w środy po św. Benedykcie i po św. Stanisławie, w poniedz. po św. Józefie Kalasantym, po św. Wacławie i po św. Cecylii.

Oleśnica, jarm. 6, w środy: po 3 Królach, po Niedz. Kwiet., po św. Trójcy, po św. Bonawenturze, po św. Idzim, po św. Lucy.

Pacanów, jarm. 6, we wtorki: po 3 Królach, po Niedzieli Środop., po św. Kilianie, przed św. Wawrzyńcem, po św. Michale, po św. Marcynie.

Pierzchnica, jarm. 6, w poniedziałek po św. Kazimierzu, we wtorki po św. Wojciechu, po Bożem Ciele, po św. Annie, po św. Jadwidze, przed św. Mikołajem.

Stopnica, jarm. 6, w środy: po 3 Królach, po Niedz. Przewod., po św. Antonim, po św. Maryi Magdalenie, po św. Franciszku, przed św. Mikołajem.

Szydłów, jarm. 6, we wtorki: po 3 Królach, po Niedzieli Środopostnej, po św. Stanisławie, przed św. Władysławem, przed św. Idzim, po dniu Zaduszny.

ZIEMIA LUBELSKA.

Powiat Lubelski. Bełżyce, jarm. 6, w środy: po Niedz. Białej, po św. Stanisławie, po św. Małgorzacie, po św. Michale, po Wszystkich Świętych, po św. Lucy.

Biskupice, jarm. 6, we wtorki: po 3 Królach, po św. Wojciechu, po św. Stanisławie Biskupie, po s. Koźmie i Damianie, po św. Marcynie Biskupie.

Bychawa, jarm. 6, w środy: po 3 Królach, po Niedz. Środop., przed św. Filipem i Jakóbem, po św. Maryi Magdalenie, po św. Mateuszu, po św. Urszuli.

Głusk, jarm. 6, w poniedz.: po 3 Królach, po św. Kazimierzu, po Wniebowstąpieniu Pańsk., po św. Jadwidze, po św. Marcynie, po Niepokal. Poczęciu NMP.

Lublin, jarm. 11, w poniedz. po Oczyszcz. NMP., po 1-szej Niedz. Postu, w środę Środop., w poniedz. po Niedz. Kwiet., po Niedz. Przew., po Wniebowst. Pańsk., we wtorek po Ziel. Świątk. (3-dniowy), w poniedziałki po św. Michale, po Wszyst. Św., przed Bożem Narodz.

Piaski Wielkie, jarm. 6, w środy: po s. Macieju, po Niedz. Kwiet., po św. Kilianie, po Podwyższeniu Krzyża św., po Wszystkich Świętych, przed św. Tomaszem.

Powiat Lubartowski. Czemierniki, jarmarków 6, we wtorki: po św. Agnieszce, po Zwiast. NMP., po św. Stanisławie, po św. Piotrze i Pawle, przed św. Szymonem i Judą, po św. Andrzeju Apostole.

Lubartów, jarm. 5, we wtorki: po 3 Królach, po Niedzieli Kwiet., po św. Stanisławie, po św. Annie, po św. Bartłomieju, po św. Dyonizym.

Lęczna, jarm. 6 w poniedz. po 3 Królach, we wtorek po s. Józefie, w piątek po Bożem Ciele (8-dniowy), na św. Idziego (10-dn.), w poniedz. przed s. Mikołajem.

Michów, jarm. 6, w środy: po św. Macieju, po św. Józefie, po św. Wojciechu, po św. Michale, po św. Marcynie, po Niep. Poczęciu Najśw. Maryi Panny.

Kamionka, targi czwartkowe przeniesione zostały na poniedziałki.

Powiat Nowo-Aleksandryjski. Baranów, jarm. 6, w poniedziałki po św. Agnieszce, po Niedz. Zapustnej, po Niedzieli Kwiet., po św. Maryi Magdalenie, po Wniebowzięciu Najśw. M. Panny, przed św. Szymonem i Judą.

Bobrowniki, jarm. 6, w poniedz. po s. Macieju, we wtorki przed św. Filipem i Jakóbem, po św. Trójcy, po Nawiedz. NMP., po św. Jadwidze, przed św. Mikołajem.

Józefów nad Wisłą, jarm. 6, we wtorki: po św. Józefie, po św. Feliksie, przed św. Janem Chrz., po św. Michale, po Wszystk. Świętych, przed św. Mikołajem.

Kazimierz, jarm. 6, we wtorki: po św. Kazimierzu, przed św. Janem Chrzcic., po św. Bartłomieju, po Wszystkich Świętych, po św. Leokadyi.

Końskowola, jarm. 6, we wtorki: po Niedz. Wstęp. przed Znalezieniem Krzyża św., po Bożem Ciele, po św. Annie, po Podwyż. Krzyża św., po św. Łukaszu.

Nowo-Aleksandrya (Puławy), jarm. 6, w poniedz. po Nawr. św. Pawła, po św. Walentym, po św. Benedyktie, we wtorki po św. Marku Ewang., po św. Zofii, po świętej Lucy.

Opole, jarm. 6, w poniedz. po 3 Królach, po św. Macieju, we wtorki po Niedz. Kwiet.: po św. Piotrze i Pawle, po Podwyż. Krzyża św., po św. Katarzynie.

Wawolnica, jarmk. 6, we wtorki: po 3 Królach, po św. Józefie, po św. Wojciechu, po Wniebowz. Najśw. Maryi P., po Narodz. NMP., po św. Marcynie Biskupie.

Powiat Janowski. Annopol, jarm. 6, w poniedz. po św. Walentym, po Niedz. Białej, we wtorki po św. Stanisławie, po św. Annie, po św. Stanisławie Kosce, po Niepok. Pocz. Najśw. Maryi Panny.

Janów, jarm. 6, we wtorki: po Oczyszcz. Najśw. M. Panny, po św. Stanisławie, przed św. Janem, po Podw. Krzyża św., po W. Świętych, po Niep. Pocz. NMP.

Kraśnik, jarm. 6, we wtorki: po 3 Królach, po Niedz. Kwiet. po św. Antonim, po Wniebowz. Najśw. Maryi Panny, po św. Franciszku Seraf., po św. Marcynie.

Modliborzyce, jarm. 6, w środy: po św. Macieju, po Zwiast. Najśw. Maryi Panny, po Ziel. Świątkach, po św. Maryi Magd., po św. Mateuszu, przed s. Tomaszem.

Urzędów, jarm. 6, we wtorki: po 1-szej Niedzieli Postu, po Niedzieli Przew., po Bożem Ciele, przed św. Wawrzyńcem, po św. Łukaszu, po Niepok. Pocz. NMP.

Zaklików, jarm. 6, w poniedziałki: po św. Agnieszce, po Niedz. Środop., po św. Annie, po św. Bartłomieju, po Wszystkich Świętych, po św. Lucy.

Powiat Biłgorajski. Biłgoraj, jarm. 6, we wtorki: po 3 Królach, po św. Macieju, po Zwiast. NMP., po św. Maryi Magdalenie, po Wniebowzięciu Najśw. Maryi P., po św. Franciszku Serafickim.

Józefów, jarm. 6, we wtorki. po 3 Królach, po św. Józefie, po św. Małgorzacie, po Wniebowz. NMP., po św. Mateuszu, po Niepokalanem Poczęciu NMP.

Krzyszów, jarm. 6, we wtorek po s. Józefie, w piątek po Bożem Ciele, we wtorki po Wniebowz. NMP., po św. Łukaszu, przed św. Tomaszem Apostołem.

Tarnogród, jarm. 6, w poniedz.: po 3 Królach, po Niedz. Kwiet., po Nawiedz. NMP., przed św. Wawrzyńcem, po Podwyż. Krzyża św., przed św. Szymonem i Judą.

Powiat Zamojski. Frampol, jarm. 6, w czwartki po św. Dorocie i po św. Kazimierzu, w środę po św. Janie Nepom., w czwartki po NMP. Szkaplerznej, po Narodzeniu NMP., po św. Łukaszu.

Gorań, jarm. 6, we wtorki: po św. Walentym, po św. Stanisławie, po św. Małgorzacie, po św. Bartłomieju, po św. Koźmie i Damianie, po św. Andrzeju Apostole.

Krasnobród, jarm. 6, we wtorki: po św. Macieju, po Zwiastow. NMP., po Ziel. Świątkach, po Narodzeniu NMP., po Dniu Zaduszny, przed św. Tomaszem.

Szczebrzeszyn, jarm. 6, we wtorki: po Niedzieli Środop., przed św. Filipem i Jakóbem, przed św. Janem Chrzcic., po Wniebowz. NMP., po św. Michale, przed św. Mikołajem.

Zamość, jarm. 6, w poniedziałki: po Nawróceniu św. Pawła, po św. Kazimierzu, po Wniebowstap. Pańskim, po św. Piotrze i Pawle, po Narodz. NMP., po św. Marcynie.

Powiat Krasnostawski. Gorzków, jarm. 1, we wtorek po św. Stanisławie.

Izbica, jarm. 6, we wtorki: po 3 Królach, po św. Kazimierzu, po św. Antonim, przed św. Idzim, po św. Franciszku Serafickim, przed św. Mikołajem.

Krasnystaw, jarm. 6, we wtorki: po Oczyszcz. NMP., po Zwiast. NMP., po św. Piotrze i Pawle, po św. Annie, po św. Michale, po Niepokal. Poczęciu NMP.

Turobin, jarm. 6, we wtorki: po Nawróceniu św. Pawła, po św. Józefie, po św. Wojciechu, po św. Trójcy, po św. Rochu, po św. Jadwidze.

Zółkiewka, jarm. 6, w poniedziałki: po św. Dominiku, przed św. Idzim, przed św. Szymonem i Judą, po św. Marcynie, po św. Katarzynie, przed św. Tomaszem A.

Powiat Chełmski. Chełm, jarm. 6. we wtorki, po Zwiast NMP., po św. Mikołaju, przed św. Janem, po Narodzeniu NMP., po Opiece Matki Boskiej, po św. Andrzeju Apostole.

Pawłów, jarm. 6. we wtorki, po Zwiast. NMP., po Opiece św. Józefa, po Ziel. Świątkach, po Bożem Ciele, po Wniebowz. NMP., po św. Barbarze.

Reiowiec, jarm. 5. w poniedziałek po św. Konstancji i przed św. Jerzym, w środy po Ziel. Świątkach, po Wniebowz. NMP., po św. Michale, przed św. Tomaszem.

Sawin, jarm. 6. w czwartki po dniach: 14. lut. 11 lipca, 20 wrześ., 30 paźdz., 18 grud., oraz w W. Wtorek.

Woisławice jarm. 6. w środy: po św. Józefie, przed św. Janem Chrzcic., po św. Eliaszu, po Narodz. NMP., po św. Michale, przed św. Katarzyną.

Powiat Hrubieszowski. Dubienka, jarm. 2. we wtorki: po 3 Królach i po Zielonych Świątkach.

Hrubieszów, jarm. 6. we wtorki: po Nawróceniu św. Pawła, po św. Józefie, po św. Stanisławie, po ścięciu św. Jana, po św. Mateuszu, przed św. Szymonem i Judą.

Kryłów, jarm. 6. we wtorki, po 3 Królach, po Niedzieli Środop., przed św. Jerzym, po św. Piotrze i Pawle, po Narodz. NMP., po św. Andrzeju.

Uchanie, jarm. 6. we wtorki: po Oczyszcz. NMP., po św. Wojciechu, po Ziel. Świątkach, po św. Piotrze i Pawle, po Wniebowz. NMP., po św. Dymitrze.

Grabowiec, jarm. 6. we wtorki: po św. Weronice, po św. Lambertie, po św. Zofii, po NMP. Szkaplerznej, po Narodz. NMP., po Wszystkich Świętych.

Powiat Tomaszowski. Jarczów, jarm. 6. w poniedziałki po dniach: 24 lutego, 21 maja, 13 sierpnia, 13 września, 21 października i 18 grudnia.

Komarów, jarm. 6. w poniedz.: po Niedz. Środopostnej, po św. Trójcy przed św. Janem Chrzcic., po Wniebowz. NMP., po św. Michale, po W. Świętych.

Łaszczów, jarm. 6. we wtorki: po Nowym Roku, po Oczyszcz. NMP., po Ziel. Świątkach, po św. Piotrze i Pawle, po św. Michale, po św. Marcynie.

Tyszowce, jarm. 12. w środy po dniach: 6 i 29 stycznia, 18 lut., 24 marca, 12 kwiet., 5 i 27 maja, 16 czerwca, 5 lipca, 6 sierpnia, 10 września 3 listopada.

Tomaszów, jarm. 6. w środy: po 3 Królach, po św. Stanisławie, po św. Bartłomieju, po św. Tekli, po św. Łukaszu, po św. Marcynie.

ZIEMIA SIEDLECKA.

Powiat Siedlecki. Mokobody, jarmark I, w środę po św. Jadwidze.

Mordy, jarm. 5. w czwartki: po św. Higinie, po św. Kazimierzu, przed św. Szymonem i Judą, przed św. Katarzyną, po św. Łucji.

Siedlce, jarm. 6. we wtorki: po 3 Królach, po Oczyszczeniu NMP., po Niedz. Środop., po św. Annie, po św. Mateuszu, po św. Marcynie.

Powiat Węzrowski. Kamieńczyk, jarmarków 6. we wtorki: po Nawróceniu św. Pawła, po Zwiast. N. Maryji Panny, po św. Donacie, po Przem. Pańskim, po św. Franciszku Serafickim, po św. Andrzeju.

Liw, jarm. 4. w czwartki: przed Niedz. Zapustną, przed Niedziela Kwietnia, przed Zielonemi Świątkami, przed Wszystkimi Świętymi.

Miedzina, jarm. 3. we wtorki: po Zwiast. Najśw. M. Panny, po św. Stanisławie, przed św. Mikołajem.

Węgrów, jarm. 6. we wtorki: po św. Agnieszce, po Niedz. Środop., przed św. Filipem i Jakóbem, po św. Piotrze i Pawle, przed św. Idzim, po św. Katarzynie.

Powiat Sokolowski. Kossów, jarm. 4. po św. Józefie, po św. Zofii, po Narodz. NMP., po św. Aniołach Stróżach.

Sokolów, jarm. 6. w czwartki: po 3 Królach, w W. Czwartek, po Bożem Ciele, po św. Rochu, po św. Michale, po św. Edwardzie.

Sterdyń, jarm. 6. w poniedz.: po św. Agnieszce, po św. Albinie, po św. Wicje, po św. Bartłomieju, po św. Rafale, po św. Łucji.

Powiat Konstanyński. Janów Ordynacki, jarmarków 6. we wtorki: po Oczyszczeniu NMP., po św. Stanisławie, przed św. Janem, po Podwyż. św. Krzyża, po Wszystkich Świętych, po Niepokal. Poczęciu NMP.

Konstantynów, jarmarków 4. w poniedziałki: po Nowym Roku, po 1-szym marca, października i listop.

Łosice, jarmarków 6. w środy po św. Agnieszce, po Niedzieli Kwietniej, po Niedz. Przewod., przed św. Janem, po Wniebowz. NMP., po św. Michale.

Sarnaki, jarmarków 6. we wtorki: po św. Agnieszce, po Niedz. Środop., po św. Wojciechu, po św. Stanisławie, po św. Michale, po św. Łukaszu.

Powiat Białski. Biała, jarmarków 2. we wtorki po Zielonych Świątkach, po św. Annie.

Kodeń, jarmarków 2. w środy: po św. Trójcy, po św. Michale.

Łomazy, jarmarków 2. w poniedziałki: po św. Piotrze i Pawle, po św. Kozmie i Damianie.

Piszczac, jarmarków 4. we wtorek, po 3 Królach, w 1-szy wtorek kwietnia, lipca i października.

Sławatycze, jarmarków 2. w piatki: po Wniebowst. Pańskim, po św. Opieki NMP.

Terespól, jarmarków 6. we wtorek po dniach: 18 stycznia, 6 kwietnia, 5 maja, 24 czerwca, 10 września i 9 listopada.

Powiat Włodawski. Ostrów, jarmarków 6. w poniedziałki: po św. Leonie Pap., po Wniebowstąpieniu Pańskim, po św. Małgorzacie, przed św. Wawrzyncem, po św. Jadwidze, po św. Feliksie Wałęzjuszu.

Parczew, jarmarków 4. we wtorki: po św. Wojciechu, przed św. Janem Chrzcic., po św. Cezariuszu, po św. Marcynie.

Wisznice, jarmarków 3. w poniedziałki: przed św. Jerzym, po św. Janie Chrzcic., po Wniebowz. NMP.

Włodawa, jarmarków 4. we wtorki: po Zielonych Świątkach, po św. Janie Chrzcic., po Wniebowz. NMP. na Opiekę Matki Boskiej (7-dniowy).

Powiat Radzyński. Miedzvrzec, jarmarków 4. w czwartek po św. Walentym, w środę po św. Wiktorze, w czwartki po św. Jakóbie Ap., przed św. Mikołajem.

Radzyń, jarmarków 6. w poniedziałki: po 3 Królach, po Niedz. Środop., po Niedz. Kwietniej, po św. Trójcy, przed św. Rozalia, po Wszystkich Świętych.

Wohyń, jarm. 6. w środy: po Zwiastow. NMP., po Przeniesieniu relikwii św. Mikołaja, po Przemienieniu Pańskim, po Narodzeniu NMP., po święcie cud. obrazu NMP. Kaz., po Ofiarowaniu NMP., prócz tego w każdym tygodniu w środę targi.

Powiat Łukowski. Adamów, jarmarków 6. w poniedziałki: po św. Kazimierzu, przed św. Filipem i Jakóbem, przed św. Janem Chrzcic., po św. Bartłomieju, po św. Jadwidze, po św. Andrzeju.

Kock, jarmarków 6. we wtorki: po Oczyszczeniu NMP., po św. Józefie, po św. Wojciechu, po św. Franc. Serafickim, po św. Karolu Borom., po św. Łucji.

Łuków, jarmarków 5. po Niedzieli pierwszej Wielk. Postu, po Niedzieli Kwietniej, we wtorek czwarty po Wielkanocy, w poniedziałek drugi po Ziel. Świątkach, w poniedziałek pierwszy po Narodzeniu NMP.

Łysobyki, jarmark, 3 we wtorki: po Zwiast. NMP., po Narodzeniu NMP., przed św. Barbarą.

Stoczek, jarmarków 6. w poniedz. po 3 Królach, po Niedz. Środop., we wtorek po św. Wojciechu, w poniedziałki: przed św. Janem Chrzcic., po św. Mateuszu, po św. Karolu Boromeusza.

Powiat Garwoliński. Garwolin, jarmarków 6. w środy: po św. Macieju, po Niedz. Przew., po św. Małgorzacie, po św. Bartłomieju, po św. Katarzynie, przed św. Tomaszem Apostołem.

Laskarzew, jarmarków 6, w środy: po 3 Królach, po Niedz. Kwietniej, po Ziel. Świątkach, po św. Annie, po podwyż. św. Krzyża, po Wszystkich Świętych.

Maciejowice, jarm. 6, we wtorki: po Oczyszcz. NMP., po św. Stanisławie, przed św. Grzegorzem, po Wniebowst. NMP., po św. Michale, po św. Katarzynie.

Osiek, jarmarków 6, w środy: po 3 Królach, po Niedz. Środop., po Ziel. Świątkach, po NMP. Szkaplerz., przed św. Idzim, po 1-szej Niedzieli Adwentu.

Parysów, jarmarków 6, w poniedziałki: po Nawróceniu św. Pawła po Niedz. Wstępnej, po Niedz. Białej, w poniedziałek 2-gi po Ziel. Świątkach, po św. Maryi Magdalenie, po Narodzeniu NMP., po św. Marcynie.

Zelechów, jarm. 6, w czwartek po św. Macieju, w środy po św. Stanisławie, po św. Maryi Magdalenie, po Wniebowst. NMP., po Narodz. NMP., po św. Marcynie.

ZIEMIA PŁOCKA.

Powiat Płocki. Błesk, jarm. 6, w środy: po Niedz. Kwietniej, po Wniebowstap. Pańskim, przed ś. Janem Chrzcic., po ś. Annie, po ścięciu św. Jana, po ś. Urszuli.

Bodzanów, jarm. 6, w czwartek po Nawróc. ś. Pawła, w środy: po Niedz. Środop., po ś. Stanisławie, po ś. Kozmie i Damianie, po ś. Łukaszu E., po ś. Klemensie.

Drobin, jarmarków 6, w środę po Zwiast. NMP., we wtorek po św. Stanisławie, w środy po św. Antonim Padewskim, po św. Maryi Magdalenie, we wtorki przed św. Szymonem i Judą, po św. Katarzynie.

Pock, jarmarków 2, we wtorki: przed św. Janem Chrzcicielem i po św. Michale.

Wyszogród jarmarków 6, we wtorki: po św. Józefie, po Wniebowst. Pańskim, po Bożem Ciele, po św. Jakóbie, po św. Michale, po św. Lucyli.

Powiat Lipnowski. Bobrownik, jarm. 5, w środy: po Oczyszcz. NMP., po św. Wojciechu, po Wniebowst. NMP., po św. Franciszku Seraf., po św. Andrzeju.

Dobrzyń nad Wisłą, jarmarków 6, w poniedziałki: po św. Macieju, po Niedz. Środop., po Wniebowstap. Pańskim, po św. Maryi Magdal., po św. Franciszku Seraf., po Niepokal. Poczęciu NMP.

Kikół, jarmarków 6, po św. Wojciechu, w poniedz. po św. Trójcy, po św. Rochu, po św. Mateuszu, po Wszystkich Świętych, przed ś. Tomaszem Apostołem.

Lipno, jarmarków 7, w poniedziałki: 1) po Zaślub. NMP., 2) po Niedz. Kwietniej, 3) po Wniebowstapieniu Pańskim, 4) po św. Annie, 5) po św. Urszuli, 6) po św. Janie Kantym, 7) po św. Andrzeju.

Skempe, jarm. 6, w czwartek po św. Macieju, w środę po ś. Stanisławie, w czwartek po ś. Małgorzacie, po Narodz. NMP., po św. Franciszku, po św. Marcynie.

Powiat Ryplński. Dobrzyń nad Drwęcą, jarm. 12, we wtorki: po Nowym Roku, po św. Kazimierzu, po Niedz. Kwietniej, po św. Stanisławie, przed św. Janem Chrzcic., po Nawiedz. NMP., po św. Bartłomieju, po św. Mateuszu, po św. Jadwidze, po św. Marcynie, po św. Katarzynie i po św. Leokadyli.

Rypin, jarm. 6, we wtorki: po św. Macieju, po św. Wojciechu, po św. Piotrze i Pawle, po św. Ignacym, po św. Michale, po Wszystkich Świętych.

Powiat Sierpecki. Bieżeń, jarm. 6, we wtorki: po 3 Królach, po Niedz. Środop., po św. Stanisławie, po św. Małgorzacie, po Narodz. NMP., po św. Mikołaju.

Raciąż, jarmarków 6, we wtorki: po ś. Agnieszce, po Niedz. Kwietniej, po Ziel. Świątkach, po Wniebowst. NMP., po św. Michale, po św. Andrzeju.

Sierpc, jarm. 6, w środy: po Oczyszcz. NMP., po św. Grzegorzu, po św. Marku, po świętym Wicie, po Wszystkich Świętych, po św. Lucyli.

Zuromin, jarm. 6, w poniedziałki: po 3 Królach, po św. Macieju, po Wniebowst. Pańskim, po św. Piotrze i Pawle, po Narodz. NMP., po Wszyst. Świętych.

Powiat Mławski. Mława, jarm. 6, we wtorki: po ś. Macieju, przed ś. Filipem i Jakóbem, po ś. Trójcy, po ś. Piotrze i Pawle, po ś. Michale, przed ś. Mikołajem.

Radzanów, jarm. 6, we wtorki: po Zwiastowaniu NMP., po św. Wojciechu, po Wniebowst. Pańsk., po św. Antonim, po św. Jakóbie, po ścięciu św. Jana.

Kuczborg, jarm. 6, we wtorki: po św. Dyonizym, po św. Klotyldzie, po św. Elżbiecie, po św. Tekli, przed św. Szymonem i Judą, przed św. Wiktoryą.

Szreńsk, jarmarków 6, w czwartki po 3 Królach, po Niedz. Kwietniej, w środy przed ś. Janem Chrzcic., po św. Jakóbie, przed św. Idzim, po św. Jadwidze.

Powiat Przasnyski. Baranów, jarmarków 6, po urocz. 3 Królów, po św. Grzegorzu, po św. Janie Nepom., po Narodzeniu NMP., po św. Stanisławie Kostce.

Chorzele, jarm. 6, w poniedziałki: przed Zapustami, po Niedz. Kwietniej, po Bożem Ciele, po Narodzeniu NMP., po W. Świętych, po Niepok. Pocz. NMP.

Janów, jarm. 6, w poniedziałek po św. Kazimierzu, w środę po św. Stanisławie, w poniedz. przed św. Janem Chrzcic., po św. Bartłomieju, po Podwyższ. św. Krzyża, po św. Andrzeju.

Przasnysz, jarmarków 6, w środy: po Oczyszcz. NMP., po Niedz. Kwietniej, po Wniebowst. Pańskim, po św. Jakóbie, po Narodz. NMP., po św. Katarzynie.

Powiat Ciechanowski. Ciechanów, jarmarków 6, w środy: po św. Weronice, po Niedz. Środop., po św. Stanisławie, po św. Maryi Magdalenie, po Narodzeniu NMP., po św. Marcynie.

ZIEMIA ŁOMŻYŃSKA.

Powiat Łomżyński. Łomża, jarm. 6, w poniedz. po Oczyszcz. NMP., w poniedziałek 2-gi Wielk. Postu, we wtorek po Niedz. Kwietniej, w poniedziałki po NMP. Szkaplerznej, po św. Michale, po św. Stanis. Kostce.

Nowogród, jarmarków 6, w poniedziałki: po trzech Królach, po św. Macieju, we wtorki przed św. Stanisławem, przed św. Janem Chrzcic., po Narodz. NMP., przed św. Szymonem i Judą.

Śniadowo, jarmarków 6, we wtorki: po ś. Józefie, przed św. Filipem i Jakóbem, po św. Jakóbie Ap., po Narodz. NMP., po Wszystkich Świętych, przed św. Tomaszem Apostołem.

Wizna, jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po Niedz. Kwietniej, przed św. Stanisławem, przed ś. Janem Chrzcic., po św. Elżbiecie, po Niep. Pocz. NMP.

Zambrów, jarmarków 6, we wtorki: po św. Walentym, po Niedzieli Środop., po Zielonych Świątkach, przed św. Idzim, po św. Łukaszu, po św. Lucyli.

Powiat Mazowiecki. Ciechanowice, jarmarków 6, w poniedziałki: po Oczyszcz. NMP., na św. Wojciecha, po Bożem Ciele, przed św. Wawrzyńcem, po św. Mateuszu, po św. Andrzeju.

Wysokie Mazowieckie, jarmarków 6, w poniedz.: po 3 Królach, po Niedzieli Kwietniej, przed św. Filipem i Jakóbem, przed św. Janem Chrzcic., po Narodzeniu NMP., po Wszystkich Świętych.

Sokoły, jarm. 6, we wtorek Wstępny, w poniedziałek Przew. po św. Antonim Padewskim, po św. Małgorzacie, po Wniebowst. NMP., przed św. Mikołajem.

Tykocin, jarmarków 6, we wtorki. po Oczyszcz. NMP., po św. Trójcy, po św. Wincentym a Paulo, po św. Franciszku Seraf., po św. Marcynie, przed św. Tomaszem Apostołem.

Powiat Ostrowski. Andrzejów, jarmarków 6, w poniedziałki: po św. Kazimierzu, po Wniebowst. Pańsk., po św. Piotrze i Pawle, po św. Bartłomieju, po św. Franciszku Seraf., po św. Marcynie.

Brok, jarmarków 5, w czwartki: po ś. Agnieszce, po św. Grzegorzu, po św. Małgorzacie, po ś. Michale, po św. Lucyli.

Czyżew, jarm. 6, we wtorki: po św. Macieju, po św. Stanisławie, po św. Jakóbie, po św. Michale, przed św. Szymonem i Judą, po Niepok. Poczęciu NMP.
Nur, jarmarków 5, w środy: po św. Pawle Pust., po Niedz. Środop., po św. Zofii, po NMP. Szkaplerznej, po św. Jadwidze.

Ostrów, jarm. 7, w poniedziałki. po św. Błażeju, w Półpoście, po św. Stanisławie, po Bożem Ciele, po M. B. Siewnej, po św. Jadwidze, po św. Feliksie Wal.

Powiat Makowski. Krasnosielc, jarmarków 6, we wtorki: po św. Agnieszce, po św. Stanisławie, po św. Piotrze i Pawle, po św. Matenszu, po Wszystk. Świętych, po św. Lucyi.

Maków, jarmarków 6, w środy: po św. Macieju, w wigilię Bożego Ciała, po św. Bartłomieju, po św. Michale, po św. Leonardzie, przed św. Tomaszem Ap.

Rożan jarm. 6, we wtorki: po św. Agnieszce, przed Zwiast. NMP., po św. Stanisławie, przed św. Janem Chrzcic., po Wniebowz. NMP., po Wszystk. Świętych.

Powiat Ostrołęcki. Czerwin, jarmarków 6, we wtorki: po św. Agnieszce, po Niedz. Zapustnej, po Niedzieli Kwietnej, po św. Michale, po św. Lucyi.

Myszyniec, jarmarków 6, w środy. po 3 Królach, po Zwiast. NMP., po św. Trójcy, po Wniebowz. NMP., po św. Michale, po św. Marcynie.

Ostrołęka, jarm. 6, w środy: po św. Walentym, po św. Józefie, po Nawiedzeniu NMP., po podwyż. św. Krzyża, po Wszystkich Świętych, po Niep. Poc. NMP.

Powiat Kolneński. Jedwabno, jarmarków 6, we wtorki: po św. Agnieszce, po św. Józefie, po św. Stanisławie, przed św. Ildzim, po św. Andrzeju, przed św. Tomaszem Apostołem.

Kolno, jarm. 6, w czwartki: przed św. Franciszkiem, po św. Grzegorz, w środe przed św. Floryanem, w czwartki przed św. Kilianem, po św. Tekli, po św. Katarzynie.

Stawiski, jarmarków 5, we wtorek 2-gi po 3 Królach, w Wielki Wtorek, przed św. Antonim, po świętym Franciszku Serafickim, przed św. Barbarą.

Powiat Szczytyński. Grajewo, jarmarków 5, w poniedz. po św. Agnieszce, we wtorek po św. Józefie, w poniedziałek po św. Trójcy, po Wniebowzięciu NMP., po Wszystkich Świętych.

Radziłów, jarmarków 4, w poniedziałki: po 3 Królach, po św. Marku Ewang., po św. Alojzym, po Niepokalanem Poczęciu NMP.

Rajgród, jarmarków 6, we wtorki: po Oczyszcz. NMP., po św. Kazimierzu, po Niedz. Przewodnej, po św. Stanisławie po Narodz. NMP., po św. Franciszku Ser.

Szczytno, jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po św. Macieju, po św. Wojciechu, przed św. Janem Chrzcic., po św. Michale, po św. Marcynie.

ZIEMIA SUWALSKA.

Powiat Suwalski. Bakałarzew, jarmarków 6, we wtorki: po Oczyszcz. NMP., po Niedz. Środop., po św. Wojciechu, przed św. Janem Chrzcicielem, po św. Jakóbie, po Wszystkich Świętych.

Filipów, jarm. 6, we wtorki: na tydzień przed Zapustami, po Niedzieli Kwiet., przed Bożem Ciałem, po Wniebowz. NMP., po św. Mateuszu, po św. Marcynie.

Przerosił, jarmarków 4, we wtorki: po św. Józefie, po Wnieb. Pańskim, po św. Michale, po św. Katarzynie.

Suwałki, jarmarków 6, w środy: po św. Romualdzie, po św. Benedykcie, po św. Stanisławie, po św. Rochu, po św. Justynie, po św. Andrzeju.

Wiżajny, jarmarków 4, we wtorki: po Ziel. Świątk., po św. Małgorzacie, po św. Michale, przed Bożem Nar.

Powiat Augustowski. Augustów, jarm. 6, we wtorki: po 3 Królach, po Niedz. Kwiet., po św. Antonim, po św. Wincentym, po św. Bartłomieju, po św. Marcynie.

Lipsk jarm. 3, we wtorki: po Katedrze św. Piotra, po św. Jerzym, po św. Pelagii, przed św. Szym. i Judą.

Raczki, jarm. 6, w poniedziałek 3-ci po Nowym Roku, w poniedziałek po Niedz. Zapust., we wtorek po Niedz. Przew., w poniedz. po św. Trójcy, po Przemienieniu Pańskim, po św. Łukaszu.

Sopockinie, jarmark., 2, w poniedziałki: po świętej Trójcy, po św. Edwardzie.

Sztabin jarmarków 6, 1) po Matce Boskiej Gromnicznej (2 Lutego), 2) po Zwiast. NMP., (25 Marca), 3) po św. Trójcy 4) po św. Annie (26 Lipca), 5) po św. Mateuszu (9 Września), 6) po Wszystkich Świętych.

Powiat Sejneński. Łozdzieje, jarmarków 5, we wtorki: po 3 Królach, po Niedz. Środop., po Bożem Ciele, po św. Annie, po św. Katarzynie.

Sejny, jarm. 6, we wtorki: po Oczyszcz. NMP., po św. Kazimierzu, po św. Stanisławie, po Nawiedzeniu NMP., po Niedzieli Różańcowej, przed św. Mikołajem.

Sereje, jarmarków 5, we wtorki: po św. Jerzym, po św. Antonim, przed św. Wawrzyńcem, przed św. Szymonem i Judą, po św. Lucyi.

Powiat Kalwaryjski. Kalwarya, jarmarków 4, we wtorki: po Wniebowst. Pańskim, przed św. Janem Chrzcic., po św. Bartłomieju, po św. Marcynie.

Olita, jarmark 1, w poniedziałek po św. Kazimierzu.

Simno, jarmarków 6, we wtorki: po Nawróceniu św. Pawła, po św. Jerzym, po św. Piotrze i Pawle, po Wniebowz. NMP., po Narodz. NMP., po Dniu Zaduszn.

Powiat Wilkowsky. Wierzbolów, jarmarków 6, we wtorki: po Oczyszczeniu NMP., po Niedzieli Kwietnej, po Bożem Ciele, po Wniebowzięciu NMP., po Niedzieli Różańcowej, po Wszystkich Świętych.

Wilkowsky, jarm. 5, we wtorki: po św. Józefie, przed Wniebowstąpieniem Pańskim, po Nawiedzeniu NMP., po Niedzieli Różańcowej, po św. Marcynie.

Wisztyniec, jarmarków 4, w środy: po św. Kazimierzu, po św. Jerzym, po św. Trójcy, przed św. Szymonem i Judą.

Powiat Władysławowski. Sudargi, jarm. 4, w środy: po 3 Królach, po św. Jerzym, przed św. Janem Chrzc., po św. Franciszku Serafickim.

Władysławów, jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po Oczyszcz. NMP., po św. Stanisławie, w poniedziałek po św. Piotrze i Pawle, po Podwyż. św. Krzyża, przed św. Szymonem i Judą.

Szakł, jarmarków 6, we wtorki: przed św. Maciejem A., przed św. Filipem i Jakóbem, przed św. Antonim Pad., przed św. Wawrzyńcem Męczen., przed św. Mateuszem Apost., przed Bożem Narodzeniem.

Powiat Maryampolski. Bałwierzyski, jarmarków 3, we wtorki: po Zielonych Świątkach, po św. Maryi Magdalenie, przed św. Michałem.

Maryampol, jarm. 6, w środy: po 3 Królach, po św. Wojciechu, po św. Piotrze i Pawle, po Wniebowz. NMP., po św. Michale, po Wszystkich Świętych.

Pilwiszki jarmarków 6, w środy: po św. Agnieszce, po św. Wojciechu, po św. Trójcy, po św. Bartłomieju, po św. Mateuszu, po św. Marcynie.

Preny, jarmarków 6, poniedz. po 3 Królach, po św. Macieju, we wtorki: po św. Antonim, po św. Annie, po Narodzeniu NMP., po św. Marcynie.

Sapieżyski, jarmarków 2, we wtorki: przed św. Janem Chrzcicielem, po Niedzieli Różańcowej.

Jarmarki w Małopolsce.

Jarmarki te zostały podług urzędowych dat zestawione. Odyby jarmark przeniesiono w jakiej miejscowości na inny dzień, natenczas upraszamy przełożonych gmin, aby nam wiadomość o tem zaopatrzoną w pieczęć urzędową nadesłali, by mógł sprostować pomyłkę.

- Alwernia**, pow. chrzanowski: co trzecią środę targ.
- Andrychów**, pow. wadowicki: każdego miesiąca w 1-szy wtorek jarmark. Co wtorku targ.
- Baligród**, pow. liski: każdego poniedziałku targ tygodniowy.
- Baranów**, pow. tarnobrzegi: co wtorku targ.
- Barysz**, pow. buczacki: co poniedziałku targ.
- Betz**, pow. sokalski: 9. i 31 stycznia, 17. marca, 28. kwietnia, 24. czerwca, 2. lipca, 1. sierpnia, 13. paźdz., 26. listopada, 12. grudnia. Co czwartku targ.
- Biała**, miasto pow.: jarmarki na konie: 3-go poniedziałku po Trzech Królach, 2-go poniedziałku po św. Janie Nep., 1-go poniedz. po św. Szymonie i Judzie. Co wtorku, czwartku i soboty targ.
- Biały Kamień**, pow. złoczowski: 2. stycznia, we wtorek po niedzieli zapustnej, w środopocie, w niedzielę po św. Tomaszu, we wtorek po Zielonych Świątkach, 2-go dnia po św. Piotrze i Pawle, 2-go dnia po św. Krzyżu, 2-go dnia po św. Filipie (według kal. rusk.) Co drugą środę targ.
- Biecz**, pow. gorlicki: w poniedziałki po: 25. stycznia, 24. lutego, 24. marca, 20. kwietnia, 25. maja, 29. czerwca, 10. sierpnia, 15. września, 17. października, 1. listopada i 6. grudnia. Jeżeli w którym z tych dni przypada święto, jarmark odbywa się w następny dzień powszedni. Każdego poniedziałku targ.
- Bircza** miasto, pow. dobromilski: 2. stycznia, 13. lipca, 14. paźdz., co środę targ.
- Białowa**, pow. rzeszowski: 7. stycz., 12. marca, 8. maja, 30. września, 12. listop., 13. grud. Każdej środy targ.
- Bobowa**, pow. grybowski: co czwart. targ.
- Bóbrka**, miasto pow.: 14. stycz., 3. lut., 7. mar., 7. kwiet., 8. maja, 26. lipca, 8. wrześ., 30. paźdz., 7. grud. Co czwartku targ.
- Bochnia**, miasto pow.: Co drugi czwartek jarmark, pocz. w pierwszy czwartek po now. roku. W razie święta w dniu następnym.
- Bohorodczany**, miasto pow.: 15. stycz. wzgl. dnia następn. po N. Roku podług kal. gr.-kat. 8. lutego, w rusk. środopocie, w środę Wielk. tygodnia podług kal. gr.-kat., 10. maja, dnia następn. po Ziel. Św. rusk., 8. lipca, 29. sierpnia, 2. wrześ., 15. paźdz., 9. list., 20. grud. Targi co środy i piątki.
- Bolechów**, pow. doliński: 20. stycznia, 8. maja, 13. lipca, 23. paźdz. Co poniedziałku targ.
- Bolechowice**, powiat krakowski: w 2-gą niedz. po 3 Król., 7. maja, 16. sierp., we wżeśniu i w grudniu w 1-szą niedzielę po suchodniach.
- Bolszowce**, pow. rohatyński: 15., 16. lipca. Co poniedziałku targ.
- Borowa**, pow. mielecki: co 2-gi wtorek targ
- Borszczów**, miasto pow.: co poniedz. targ
- Borysław**, pow. drohobycki: co czwartku targ.
- Brody**, miasto pow.: Targi tygodn. każd. poniedziałku, w razie święta dnia następnego i 2 głównie jarmarki 6. maja, 31. października.
- Brzesko**, miasto pow.: co 3-ci wtorek w miesiącu jarmark, a w każdy inny wtorek targ tygodniowy.
- Brzeżany**, miasto pow. 16. stycz., w rusk. środopocie, 6. i 23. maja, po rusk. Ziel. Św., 2. lipca, 22. wrześ., 14. paźdz., 28. list. i 20. grudnia. Targi co środę.
- Brzostek**, powiat pilzneński: co drugi wtorek targ.
- Brzozow**, miasto pow.: 6. stycz., 6. lut., 16. marca, 23. kwietnia, 26. maja, 29. czerw., 22. lipca, 27. sierp., 14. wrześ., 4. paźdz., 1. list., 4. grudn. Każdego poniedziałku targ.
- Buczacz**, miasto pow.: każd. czwartku targ
- Budzanów**, pow. trembowelski: co czwartku targ.
- Bukaczowce**, pow. rohatyński: 2 stycznia, 23 lutego, 31. marca, 5 maja, 32 czerwca, 8. lipca, 10. sierpnia, 13. września, 2. listopada, 6. grudn. Targi każdego czwartku.
- Bukowsko**, pow. sanocki: 24. lut., 5. lipca. Co czwartku targ.
- Bursztyn**, pow. rohatyński: Co wtorku targ.
- Busk**, pow. Kamionka Strum.: targi tygodniowe co wtorku z wyjątkiem świąt polskich, ruskich i żydowskich.
- Chochołów**, pow. nowotarski: co czwarty wtorek targ.
- Chocimierz**, pow. tłumacki: na Nowy Rok, w pon. zapustny, na św. Aleksego, w czwartek przed Ziel. Świątk., w dzień urodzin: świętu N. P. Różańcowej, św. Mikołaja (wszystk. podł. kalend. rusk.) Co poniedziałek targ.
- Chodorów**, pow. Bóbrka: co czwart. targ.
- Chorostków**, pow. husiatyński: co poniedziałku targ.
- Chrzanów**, miasto pow.: w 2-gi poniedziałek po 3 Królach, w poniedziałek po N. M. P. Gromn., na św. Grzegorza, na św. Jakóba i Filipa, na św. Małgorzatę, na Jana Chrzcic, na św. Wniebowzięcia N. M. P., na św. Jakoba apost., na św. Franciszka Borg., na św. Marcina apost., na św. Szymona i Judy, na św. Mikołaja bisk. Co czwartku targ.
- Chyrów**, pow. staro-samborski: co wtorku targ.
- Cieszanów**, miasto pow.: 2. stycz., w pierwszy poniedziałek paźdz. Co wtorku targ.
- Ciężkowice**, pow. grybowski: co poniedziałku targ.
- Czechów**, pow. brzeski: jarmark co trzeci wtorek.
- Czernelica**, pow. horodeński: co poniedziałku targ.
- Czernichów**, pow. krakowski: 12 jarmarków, w każdą pierwszą środę miesiąca.
- Czortków**, miasto pow.: roczny jarmark w dzień św. Piotra i Pawła podług ka'endarza ruskiego. Targi co poniedziałku, w razie święta dnia następnego.
- Czudec**, pow. strzyżowski: co czwartku targ.
- Dąbrowa**, miasto pow.: co 2-gi poniedziałek targ.
- Dąbowiec**, powiat jasielski: co poniedziałku targ.
- Delatyn**, pow. nadwórniański: jarmarki każdego poniedziałku.
- Dębica**: 2. stycz., 2. lut., 19. marca, 20. kwietnia, po Bożem Ciele, 13. lipca, 24. sierpnia, 17. październ., 4. grudnia. Co środy targ.
- Dobczyce**, pow. wielicki: 12 jarmarków a to w pierwszą sobotę każdego miesiąca.
- Dobromil**, miasto pow.: 19. stycznia, 25. czerwca, od 1. do 8. sierp. 26. paźdz. Każdego poniedziałku targ.
- Dobrotwór**, pow. Kamionka Strum.: 19. stycz., 8. maja, 10. wrześ. Co drugi wtorek targ.
- Dolina**, miasto pow.: 2. stycz., 14. lut., 13. maja, 16. lipca, 1. sierp., 13. paźdz., 31. grudnia. Każdego czwartku targ.
- Drohobycz**, miasto pow.: co czwartku targ.
- Dubiecko**, pow. przemyski: 25. stycz. w poniedziałki po niedz. mięsopustnej, po środopustnej, po przewodniej, 8. maja, we wtorek po Ziel. św., 30. czerwca, 17. lipca, 4. i 14. wrześ., 4. paźdz., 2. i 25. listop., 21. grudnia. Każd. roku nadto co wtorek targ tygodniowy.
- Dukla**, pow. krośnieński: 5. stycz., 25. lut., 17. marca, 14. kwietnia, 13. maja, 1. czerw., 23. czerwca, 31. lipca, 23.

- września, 20. paźdz., 24. listopada, 15. grudnia. Co czwartku targ.
- Dunajec Czarny, pow. nowotarski: co 4. poniedziałku, a misnowicie w poniedziałki po jarmarku w Nowym Targu.
- Dunajów, pow. przemysłański: 2. stycz., 31. marca, 24. czerw., 18. paźdz. Co wtorek targ.
- Dynów, pow. Brzozów: w 1-szy czwartek każdego miesiąca.
- Frystak, pow. strzyżowski: co czwartek jarmark na bydło i konie, duże targi tygodn. W razie św. w dniu poprzedn.
- Gdów, pow. wielicki: co 3-ci wtorek targ.
- Gliniany, pow. przemysłański: 15. lut., 8. maja, 8. listopada. Każdego wtorku targ.
- Głogów, pow. rzeszowski: Każdego poniedziałku targ.
- Gogóry, pow. złoczowski: 26. lut., 21. marca, 7. maja, 15. czerw., 26. lipca, 20. wrześ., 15. października.
- Gorlice, miasto pow.: ma 12. jarmarków w wtorki po następujących świętach: 3 Królów, św. Mateusza, Niedzieli Kwietnej, św. Filipie i Jakóbie, Wniebowstąpienia, św. Janie Chrzcicielu, św. Marji Magdalenie, Wniebowzięciu N. M. P., Narodzeniu N. M. P., św. Franciszku Seraf., św. Marcynie, trzeciej niedzieli Adwentu. Każd. wtorku targ.
- Grab: 3 stycz., 26. kwiet., 27. sierpnia, 1. października.
- Gródek Jagiell., miasto pow.: na ruskie Blachowiszczonie, w poniedziałek po Bożem Ciele i 14. wrześn. Każdego czwartku targ.
- Grybów, miasto pow.: co poniedz. targ.
- Grzymalów, pow. skałacki: 17. marca, 4. maja, 17. września. Każdego czwartku targ.
- Gwoździec, pow. kołomyjski: targi tygodniowe co poniedziałku.
- Halicz, pow. stanisławowski: 11. kwietnia, 15. paźdz. Co piątku targ.
- Horodynka, miasto pow.: 13. stycz. 14. lut., 1. marca, 8. kwiet., 7. maja, 2. czerwca, 11. lipca, 27. sierp. 20. list. Co wtorku i piątku targ.
- Husiatyn, miasto pow.: 13. czerwca, z okazji odpustu do św. Antoniego. Co czwartku targ.
- Jabłonów, pow. peczeniżyński: 31. stycz., 15. lut., 14. maja, 29. sierp., 14. paźdz., 30. grudnia. Co czwartku targ. O ile dzień przeznacz. na odbycie targu, lub jarmarku jest świętem, obrz. rz.-kat., lub gr.-kat. targ lub jarmark, odbędzie się w dniu poprzedzającym to święto.
- Jaćmierz, powiat Sanocki: 13. i 14. marca, 8. maja, 24. czerw., 13. paźdz., 9. grud. Co wtorku targ.
- Janów, pow. gródecki (podł. rusk. kal.): 13. stycz., na Wniebowstąpienie, 20. listopada. Co czwartku targ.
- Janów, pow. trembowelski: co piątku targ.
- Jarosław, miasto pow.: 15. sierpnia, 8. września. Co piątku targ.
- Jaryczów, pow. lwowski: 21. stycz., 30. maja, 19. wrześ., 11. grud. Co środy targ.
- Jasionica, pow. brzozowski: 8. lipca, 9. sierp., 13. grudnia. Co czwartku targ.
- Jasio, miasto pow.: 7. stycz., 3. lutego, 23. kwiet., 21. wrześ., 2. listopada, 1. grud. Co piątku targ.
- Jawornik, powiat rzeszowski: co poniedziałku targ.
- Jaworów, miasto pow.: 6. maja, 1. sierp.: 13. październ., 6. grudnia. Co poniedziałku targ.
- Jaworzno, pow. chrzanowski: co wtorku targ.
- Jazłowiec, pow. buczacki: co wtorku targ.
- Jeleń, pow. chrzanowski: w 1-szy wtorek po Nowym Roku, we wtorek po Gromn., w poniedziałek po niedz. Zapustnej, we wtorek po św. Jozefie, we wtorek po Znalez. św. Krzyża, we wtorek po św. Janie Chrzcio., we wtorek po św. Wawrzyńcu, we wtorek po Podwyższ. św. Krzyża, we wtorek po św. Franc. Seraf., we wtorek po Wszyst. Świętych, we wtorek po św. Mikołaju.
- Jeleśnia, pow. borszczowski: co piątku targ.
- Jezierna, pow. stanisławowski: 27. czerwca, 28. lipca, 29. września. Co poniedziałku targ.
- Jezierzały, pow. borszczowski: co piątku targ.
- Jezupol, pow. stanisławowski: 27. czerw., 28. lipca, 29. września.
- Jodłowa, powiat pilzneński: co drugi wtorek targ.
- Jordanów, pow. myślenicki: jarmark co 2-gi poniedziałek, w razie święta w dniu następnym.
- Kakolniki, pow. rohatyński: 24. marca, 22. lipca, 20. wrześ., 13. paźdz., 7. listopada, 21. grudnia.
- Kałuż, miasto pow.: w każdy poniedziałek targ.
- Kalwarja, pow. wadowicki: Co druga środa targ.
- Kamionka Strumiłowa, miasto pow.: targi tygodniowe co wtorku z wyjątkiem świąt polskich, ruskich i żydowskich.
- Kamienica, pow. limanowski: każdy 3-ci wtorek.
- Kańczuga, pow. przeworski: we wtorek po Ziel. Świętach, 30. wrześ., 4. grud. Co poniedziałku i czwartku targ.
- Kęty, pow. biański: w drugi poniedziałek po Trzech Królach, w poniedziałek po Wniebowstąpieniu, w poniedziałek po św. Krzyżu, w poniedziałek po Narodz. NMP. Każdy trwa 8 dni.
- Knihynice, pow. rohatyński: 19. stycz., 11. lut., 21. marca, w poniedziałek po Niedzieli palm. obrzędu rusk., 21. maja, 6. lipca, 18. sierp., 20. wrześ., 7. listopada 13. grudnia.
- Kolbuszowa, miasto pow.: co wtorku targ.
- Końce, miasteczko pow. jasielski: Co drugi poniedziałek targ.
- Kołomyja, miasto pow.: 13. stycz., 3. marca, 11. czerwca, 9. lipca, 2. sierpnia, 10. września, 29. października, 17. grud.
- Koropiec, pow. buczacki: co wtorku targ.
- Komarno, pow. rudański: co poniedziałku targ.
- Kopyczyńce, pow. husiatyński: co środy targ.
- Korozyna, pow. krośnieński: co piątku targ.
- Korolówka, pow. borszczowski: 29. stycz., w środę Środopostną i po Wniebowstąpieniu obrzędu rusk. Co czwartku targ.
- Kosów, miasto pow. (podług rusk. kal.): w czwartek 1-go tygodnia Wielk. postu (2 dni), na Wniebowstąpieniu, 25. sierpnia 11. październ. (2 dni). W razie święta w dniu następnym. W myśl restr. b. Nam. odbywają się targi w następujących dniach: 3. stycz., w 2-gi poniedziałek po Wielkanocy obrzędu gr.-kat., 9. lipca, 19. listop., t. j. w dzień przed św. Mikołajem obrzędu gr.-kat., każdego roku. Każdej środy targ tygodn. Kozłów, powiat brzeżański: co czwartku targ.
- Kozowa, pow. brzeżański: co poniedz. targ.
- Kraków, miasto stołeczne: w każdy wtorek i piątek targ tygodn., w razie przypadającego święta, dnia poprzedniego. W każdy wtorek targ na konie, w razie przypadającego święta — dnia następnego.
- Krakowiec, pow. jaworowski: 15. lutego, 9. maja, 25. lipca, 27. września, 18. paźdz., 8. listop. 20. grudnia.
- Krosno, miasto pow.: 1. stycz., w poniedz. po Niedz. Przewodnej, w poniedz. po 4. Trójcy, 31. lipca, 28. paźdz. Co poniedziałku targ.
- Krukienice, pow. mościcki: 20. stycznia Środopostie ruskie, św. Wojciecha 23. kwietnia, św. Piotra rusk. 13. lipca, 14. września, 14-go października.
- Krynica, pow. sadecki: co druga środa targ.
- Krystynopol, pow. sokalski: 14. I., 5. V., 13. VI., 13. IX. Co czwartku targ.
- Krzeszowice, pow. chrzanowski: co poniedziałku targ.
- Kulików, pow. żółkiewski: 2. I., 5. II., 13. IV., 7. VII., 28. VIII., 29. X.
- Kutyska, pow. tłumacki: co poniedziałku targ.
- Leżajsk, pow. łanicki: 21. I., 23. IV., 9. V., 24. VIII., 14. IX., 10. X., 6. XII. Co wtorku targ.
- Limanowa, miasto pow.: jarmark co 2-gi poniedziałek.
- Lipnica, pow. bocheński: co 3-cią środę jarmark. począwszy w druga środę po N. Roku. W razie święta w dn. następnym.
- Lisko, miasto pow.: co wtorku targ.
- Liszki, pow. krakowski: 12. jarmarków, zawsze w pierwszy poniedz. każdego miesiąca.
- Lubień, pow. myślenicki: w każdą pierwszą środę każdego miesiąca jarmark.
- Lubaczów, pow. cieszanowski: 21. III., 21. V., 29. IX., 13. XII. Co wtorku i piątku targ.
- Lutowiska, pow. liski: 16. lutego, 6. maja, 7. września, 30. października. Co czwartku targ.
- Lwów, miasto stołeczne Małopolski: odbywają się codziennie z wiatkiem świąt i niedziel targi na artykuły codziennego użytku, również codziennie targi na bydło, trzodę chlewną, zaś na konie co piątku. Szczególniej targi na cielęta i świnię co wtorku, na bydło rzeźne co środy, zaś na bydło hodowlane i rzeźne co piątku.
- Labowa, pow. sadecki: 3. I., w czwartek po Gromn., 25. IV., w ost. czwart. Wielk. Postu, w 3-ci czwart. Wielk. Postu rusk., w czwartek po 6. sierpnia, we czwartek

- tek po św. Janie Chrzcz., we czwartek po św. Łucji.
- Lapanów, pow. bocheński: Co 3-ci poniedziałek jarmark, począwszy w pierwszy poniedz. po N. Roku. W razie święta w dniu następnym. Co poniedziałku targ.
- Łańcut, pow. Nadwórna: jarmarki każd. czwartk. po pierwszym (raz na miesiąc).
- Łańcut, miasto pow.: 7. I., 3. II., w każdy tydzień środopocia, w poniedz. po Wniebowst. 13. VI., 13. VII., 24. VIII., 4. X., 11. i 20. XI. Co wtorku targ.
- Łacko, pow. sądecki: co 3-cią środę jarmark.
- Lopatyn, pow. radziechowski: w 1-szy dzień po rusk. Ziel. Świątach, 11. VII., 27. VIII., 20. IX. Co druga środa każd. mies. targ.
- Łukawica, pow. łimanowski: każdy 3-ci czwartek.
- Łysiec, pow. bohorodczański: 10-go stycznia, 14. marca, 6. maja, 25-go czerwca, 13. lipca, 20. sierpnia, 27. października, 27. grudnia.
- Magierów, pow. rawski: Targi tygodniowe każdej środy w tygodniu. Zaś jarmarki roczne 12. stycznia, 17. lutego, 17. marca, 30. marca, 6. maja, 23. czerwca, 13. lipca, 28. lipca, 23. sierpnia, 23. września, 28. października, 29. listopada, 21-go grudnia.
- Majdan, pow. kolbuszowski: co poniedziałku targ.
- Maków, pow. myślenicki: co drugi czwart., w razie święta we środę.
- Monasterzyska, pow. buczacki: co środy targ.
- Mielec, miasto pow.: 5 jarmarków w nast. czwartki: po Gromn., po św. Trójcy, po Wniebowst. N.M.P., po św. Mateusza, po św. Marcynie. Co czwartku targ.
- Mielnica, pow. borszczowski: Targi co wtorku i piątku.
- Mikołajów, pow. żydaczowski: targi tygodniowe każdego wtorku.
- Mikulicze, pow. tarnopolski: każdego poniedziałku targ.
- Milatin Nowy, pow. kamionecki: co czwartku targ.
- Milówka, pow. żywiecki: co 4-ta niedziela jarmark, co czwartku targ.
- Modnica, pow. krakowski: co 4-ta niedziela jarmark.
- Mościska, miasto pow.: 24. II., 18. IV., 24. VI., 10. VIII., 2. XI. Targi tygodn. w każdy poniedz. W razie niedziel lub święta w dniu nast.
- Mosty Wielkie, pow. żółkiewski: Każda środa jarmark na bydło rogate, konie, nierogacizne i trzode chlewna, oraz różne produkta rolne i rzemieślnicze.
- Mrzygłód, pow. sanocki: 19. I., w dzień po Bożem Ciele, 16. VIII.
- Mszana dolna, pow. łimanowski: co drugi wtorek targ.
- Muszyna, pow. sądecki: w poniedz. po Gromn., po Wniebowst., po św. Małgorzacie, po św. Michale, po poświęceniu kościoła, po Ofiarow. N.M.P. Co poniedz. targ.
- Myślenice, miasto pow.: co 2-go poniedziałku targ.
- Nadwórna, miasto pow.: każdego tygodnia we wtorek, w razie święta dnia następnego.
- Naraiów, powiat brzeżański: Co czwartku każdego tygodnia.
- Norol, pow. cieszanowski: w 1-szy czwartek po N. M. P. Gromnicznej, w 1-szy poniedz po niedzieli postu, w 1-szy czwartek po środopocie, w 1-szy czwartek po niedzieli Przewodniej, w 1-szy czwartek po rusk. Ziel. Świątach, w 1. czwartek po św. Piotra i Pawła, w 1-szy czwartek po św. Annie, w 1-szy czwartek po Matce Boskiej Zielnej, w 1-szy czwartek po św. Michale, w 1-szy czwartek po św. Marcynie.
- Nawarva, pow. lwowski: 20. stycznia, 10. lutego, 16. marca, 13-go kwietnia, 18. maja, 16. czerwca, 13. lipca, 20. sierpnia, 28. września, 19. października, 9. listopada, 21. grudnia. Co środy targ.
- Niebylec, pow. strzyżowski 15. II., 1. IX., 7. XI., 28. XII. Co poniedziałku targ.
- Niedźwiedz, pow. łimanowski: co środy targ.
- Niegowice, pow. bocheński: co 4-ta środa targ.
- Niemirów, pow. rawski: 19. stycznia, 9. listopada: W razie przypadającego święta, w dniu następnym. Co czwartku targ.
- Nienopolice, pow. bocheński: Co drugi wtorek jarmark, począwszy w 1-szy wtorek po N. Roku. W razie święta dnia następnego.
- Nieżnałowa, pow. gorlicki: na ruskie Wniebowst., 13. VIII., 10. IX., 30. października.
- Nowe miasto, pow. dobroński: Co czwartku na św. Marcina.
- Nowotaniec, pow. sanocki: 2. sierpnia, 11. listopada.
- Nowy Sącz, miasto pow.: co wtorku i piątku targ.
- Nowy Targ, miasto pow.: co 4-ty poniedziałek jarmark.
- Obertyn, pow. horodeński: w ruskie zapustw. w ruskie środopocie. 7. maja na Jurv. co wtorek po rusk. ziel. Świątach na Onutrego na ruskiego Piotra, 2. sierpnia, 20. sierpnia, 20. września, 14. października, 10. listopada, 13. i 30. grudnia.
- Olesko, pow. złoczowski: Jarmarki co drugi wtorek Co niedz. i piątku targ.
- Oleszce, pow. cieszanowski: Każdego tygodnia we środę, z wyjątkiem uroczystych świąt.
- Obiny, pow. lasieński: co drugi czwartek targ.
- Osiek, pow. lasieński: co czwartek targ na bydło.
- Oświęcim, pow. białski: przez 2 pierwsze czwartki każdego miesiąca targ.
- Ottynia, pow. tłumacki: 13. jarmarków po Świątach ruskich: 20. i 29. stycznia, 16. lutego, 22. marca, dwa tygodnie przed poniedziałk. Wielkan ruskim, 13. maja, w poniedziałek po Ziel. Świątach ruskich,
21. lipca, 20. sierpnia, 19. września, 31. października, 27. listopada i 22. grudnia. W razie święta rzymsko-kat. lub grecko-kat. lub soboty w dniu następnym. Targi tygodniowe co wtorku.
- Peczeniżyn, miasto pow.: 20. stycznia, 16. lutego, 22. marca, 8. kwietnia, 6. maja, 8. lipca, 31. sierpnia, 28. września, 14. października, 9. listopada, 17. grudnia.
- Perechińsko, pow. doliński: 6. maja za św. Jurja, 25. czerwca gr. k. św. Onutrego, 28. lipca gr. k. Kyrvka, 8. listopada św. Dymytia, 4. grudnia Woredencia.
- Piaski (przedmieście Krakowa): co wtorku targ.
- Pilno, miasto pow.: co poniedziałku każdego tygodnia.
- Piwniczna, pow. sądecki: 2. stycznia, w poniedziałek, po niedzieli środopocnej, we wtorek po Zielonych Świątach, 25. lipca, 24. sierpnia. Co drugi czwartek targ.
- Podbiecz czyli Podbiedz, pow. wadowicki: w środy po N. M. P. Gromna po św. Wojciechu, po św. Janie Chrzcz., po Wniebowzięciu N. M. P., po św. Michale, po św. Łucji.
- Podgórze, miasto pow.: w każdą pierwszą środę każdego miesiąca. Co wtorku i piątku targ.
- Podhajce, miasto pow.: (podług rusk. kal.): 13. stycz., 11. lut., w niedzielę środopocia, w poniedziałek po pierwszej niedzieli po Wielkanocy, na Wniebowstąpienie, 11. lipca, 27. sierp., 26. wrześn., 30. paźdz., 20. list., 18. grud. Co czwartku targ.
- Podkamień, pow. brodzki: targi każdego czwartku na zwierzęta wszelk. rodzaju.
- Podwołoczyska, pow. Tarnopol. Co czwartku targ.
- Pomorzany, pow. zborowski: tylko targi tygodniowe w każdą środę.
- Potok złoty, pow. buczacki: w poniedziałek zapustny, we wtorek po Ziel. Świątach, w następny dzień po Spasie, po Striteniuju, po św. Janie Bogusławie (według kalend. rusk.) Co środy targ.
- Probużna, p. husiatyński: co wtorku targ.
- Pruchnik, pow. jarosławski: 21. stycz., 24. lutego, 19. marca, 23. kwietnia, 8. maja, w piątek po Bożem Ciele, po ruskim Piotrze i Pawle, 7. sierp., 32. sierpnia, 9. września, 15. paźdz., 7. grudnia, 27. grudnia. Co poniedziałku targ.
- Przeclaw, pow. mielecki: co środy targ.
- Przemyśl, miasto pow.: ruski Nowy Rok, ruski Błachowiszczanie, ruski św. Jana. Co piątku targ.
- Przemysłyany, miasto pow.: 2. stycz., 17. lut., 30. marca, 13. lipca, 20. sierp., 12. grudnia. Co poniedziałku targ.
- Przeworsk, miasto pow.: 2. stycz., 19. marca, 1. maja, 25. lipca, 4. paźdz., 19. listop. Co poniedziałku, środy i piątku targ.
- Rabka, pow. myślenicki: co 2. środę targ.
- Radłów, pow. brzeski: co środy targ.
- Radomyśl, pow. tarnobrzeński: co poniedziałku targ.
- Radymno, pow. jarosławski: W każdy poniedziałek targ na bydło, konie i

- nierogaczną, w razie przypadającego święta, w dniu następnym.
- Radziechów, miasto pow.: co czwartku na wszystkich zwierzęta domowe; w razie święta targ odbywa się we środę.
- Rajcza, pow. żywiecki: każdego miesiąca po 15. we czwartek targ.
- Raniszów, pow. kolbuszowski: co czwartku targ.
- Rawa ruska, miasto pow.: 21. stycz., 7. lipca, 27-go września. W razie święta w dniu następnym; jeżeli w sobotę przypada jarmark, przenosi się na poniedziałek. Co poniedziałku targ.
- Rogi, pow. krośnieński: 26. lipca, (św. Anny), 24. sierp. (św. Bartomeja), 6. grud. (św. Mikołaja). Co środę targ.
- Rohatyn, miasto pow.: Co środy targ, w razie święta dnia następnego.
- Ropczyce, miasto pow.: 7. stycz., w 1. piątek przed niedzielą wstępną przez cały tydzień, w 1. poniedziałek po niedzieli przewodniej, w 3-ci dzień po Zielon. Świętach przez 3 dni, 22. lipca, 14. wrześ., 28. paźdz., 9. grud. Co poniedziałku targ.
- Rosólna, pow. bohorodczański: 10-go stycznia, 22. marca, 11. września, 14. listopada, 13. grudnia.
- Rozdół, pow. żydaczowski: Co poniedziałku targ. Jarmarki wogóle się nie odbywają.
- Rozwadów, pow. tarnobrzski: co wtorku targ.
- Rożniatów, pow. doliniński: Po rusk. Now. Roku 20. lut., we wtorek po rusk. Ziel. Świętach, 3 maja (przed Jurijem), 12. lipca, po rusk. Piotrze i Pawle, 13. sierp., 23. wrześ. (po Matce Boskiej według kal. rusk.), 5. grudnia. Co środy targ.
- Rożnów, p. sniatyński: co czwartku targ.
- Ruda, p. żydaczowski: 13. stycz., 6. lipca.
- Rudki, miasto pow.: 2. lipca, 15. sierp., 8. wrześ. Co wtorku targ.
- Rudnik, pow. niski: co czwartku targ.
- Rybotyca, pow. dobromiński: 12. lipca, 27. wrześ., 29. grud. Co wtorku targ.
- Rymanów, pow. sanocki: 25. lipca, 9. wrześ., 6. grud., każdy po 6 dni. Co poniedziałku targ.
- Rzepiennik biskupi, pow. gorlicki: co środy targ.
- Rzepiennik strzyżowski, pow. strzyżowski: co środy targ.
- Rzeszów, miasto pow.: 19. marca, 23. kwiet., na św. Trójce, 22. lipca, 21. wrześ., 2. list., 21. grud. Co wtorku i piątku targ.
- Sądowa Wisznia, pow. mościcki: 2. stycz., 6. czerw., 6. sierp., 22. wrześ. Targi tygodniowe każdej środy. W razie niedzieli lub święta w dniu następnym.
- Sambor, miasto pow.: co czwartku targ.
- Sanok, miasto pow.: we wtorek przed Ziel. Święt., w poniedziałek przed Bożem Narodz. W każdy piątek targ.
- Sassów, pow. złoczowski 14. lut., 24. czerw., 30. wrześ., 6. grud. Co środy i soboty targ.
- Sędziszów, p. ropczycki: co piątku targ.
- Sieniawa, pow. jarosławski: 2. stycz., 4. kwiet., 24. czerwca, 2. list. Co czwartku targ.
- Skala, pow. borszczowski: co środy targ.
- Skalat, miasto pow.: każd. wtorku targ.
- Skawina, p. podgórski: co czwartku targ.
- Skole pow. stryjski: 12. stycz., 11. lut., 24. marca, 5. maja, 9. i 24. czerwca, 14. lipca, 12. sierpnia, 9. września, 14. paźdz., 15. grud.
- Skrzydlina, pow. limanowski: co 2-go czwartku targ.
- Ślemień, pow. żywiecki: co drugi poniedziałek targ.
- Smorze, pow. stryjski: 8. maja, 3. czerw., 4. i 30. lipca, 16. sierp., 9. i 23. wrześ., 28. paźdz., 18. list. i 19. grud.
- Sniatyn, miasto pow., 7. lut., w ruskie środopocście, we wtorek po rusk. Ziel. Świętach, na rusk. św. Eljasza, na ruskie Narodz. N. M. P., 14. paźdz., 5. list., 17. grud. Targi w poniedziałki, środy i piątki.
- Sokal, miasto pow.: Co poniedziałku targ. W razie przypadając. święta w dniu następnym.
- Sokołów, pow. kolbuszowski: 6. stycz., 25. marca, 29. czerw., 25. lipca, 14. wrześ., 8. grud. Co środy targ.
- Sokołówka, pow. złoczowski: co drugą środę jarmark.
- Solotwina, pow. bohorodczański: 10. stycz., 16. lut., 11. marca; w poniedz. po ruskiej Niedzieli przewodniej, w dniu następn. po rusk. Wniebowstąpieniu, 2. sierp., 11. wrześ., 3. paźdz., 22. list., 20. grud.
- Stanisławów, miasto pow., 16. lut., 29. marca, 15. maja, 30. sierpnia, 6. grud. Co czwartku targ na zwierz. dom.
- Starasól, pow. starosamborski: 2. stycz., 4. czerwca, 80. wrześ. Co piątku targ.
- Stary Sambor, miasto pow., 14-to dniowy jarmark od 24. czerw. aż do 7. lipca, 29. grudnia. Co wtorku targ.
- Stary Sącz, pow. nowosądecki: co drugą środę targ.
- Stojanów, pow. kamioniecki: co drugi wtorek targ.
- Strusów, pow. trembowelski: co czwartku targ.
- Stryi, miasto pow.: w czwartek każdego tygodnia większe targi na bydło rogate, konie, nierogaczące.
- Strzeliska nowe, pow. bobrecki: 20. stycz., w 1. dzień po Ziel. Święt. greckokat. 29. sierp., a jeżeli wypada na sobotę lub w niedzielę, to odbywa się w poniedziałek, 5. grud., jeżeli wypada w sobotę lub niedzielę, to odbywa się poniedz. Co poniedz. targ.
- Strzyżów, co wtorku i piątku targ.
- Sucha, pow. żywiecki: co 2. wtorek targ.
- Sułkowice, pow. myślenicki: co drugi poniedziałek targ.
- Sygniówka, pow. Iwowski: we wtorek i piątek każd. tygodnia targ.
- Szczawnica, pow. nowotarski: targ co wtorku w czerw., sierp. i wrześ.
- Szczepanów, pow. brzeski: co piątku targ.
- Szczercz, pow. Iwowski: 2. stycz., we wtorek po Ziel. Święt., 13. lipca, 30. wrześ. Co czwartku targ.
- Szczucin, pow. dąbrowski: co środy targ.
- Szczurów, pow. brzeski: co trzeci czwartek każd. miesiąca targ.
- Tarnobrzeg (Dzików) miasto pow.: każdej środy targ.
- Tarnopol, miasto pow.: 2. stycz., 14. lut., w środop. óbrzędu rusk., w poniedz. po rusk. Wielk., 24. czerw., 26. lipca (jarmark na konie) 18. sierpnia, 26. wrześ., 20. list. Co środy targ.
- Tarnoruda, pow. Tarnopol: co niedzielę targ tygodniowy.
- Tarnów, miasto pow.: 3. lut., 30. marca, 2. poniedziałek w maju, 14. wrześ., w 2. poniedz. w paźdz. Co wtorku i piątku targ.
- Tartaków, pow. sokalski: Co środy targ.
- Tłumacz, miasto pow.: w 1. środę każd. miesiąca jarmark.
- Tłuste, p. zaleszczycki: co czwartek targ.
- Touste, pow. skałacki: co środy targ.
- Trembowla, miasto pow.: 6. i 16. lipca. Co wtorku targ.
- Trzciana, pow. bocheński: Co 3. wtorek jarmark, pocz. w 2. wtorek po N.R. W razie św. dnia następnego. Co wtorku targ.
- Trzebinia, pow. chrzanowski: w poniedz. po Trzech Królach, po N.M.P. Gromn., po Niedz. białej, 23. kwiet., 8. maja, 29. czerw., w poniedz. po św. Jakóbie, 25. sierp., 21. wrześ., po św. Szymonie i ludzie, w poniedz. po św. Katarzynie, 21. grud. Co środy targ.
- Tuchów, p. tarnowski: co poniedz. targ.
- Turka, miasto pow.: 11. i 12. stycz., 13. i 14. lut., w poniedz. i we wtorek 4. tygodnia przed rusk. Wielkanocą, w czwartek i piątek przed rusk. Ziel. Święt., 9. i 10. lipca, 25. i 26. sierp., 18. i 19. wrześ., 11. i 12. paźdz., 22. i 23. list. Co środy targ.
- Tyczyn, pow. rzeszowski: 2. i 25. stycz., 4. i 26. marca, 3. względnie 4. maja, w piątek po Bożem Ciele, 22. lipca, 17. sierp., 21. wrześ., 28. paźdz., 25. listopada. Co poniedziałku targ.
- Tylicz, pow. sądecki: w następujące poniedziałki: po Trzech Królach, po Niedz. Palmowej, po Ziel. Świętach, po św. Piotrze i Pawle, po św. Jędrzeju, po Wszystkich Świętych.
- Tymbark, pow. limanowski: w każdy drugi poniedz. po targu w Limanowej.
- Tyrawa wołoska, pow. sanocki: 16. lipca jarmark na bydło. Każdej środy targ.
- Tyśmienica, pow. tłumacki: 16. stycz. po rusk. N. R., 6. lutego za gromn. 20. czerwca, 17. lipca, 7. sierpnia, 29. września, 30. paźdz., 27. listop., 18. grudn. Co poniedziałku targ.
- Uhnów, pow. rawski: 20. stycz., 16. marca, 4. i 14. czerw., 13. lipca, 22. wrześ., 29. paźdz. Co czwartku targ.
- Ulucz, pow. buczacki: co czwartku targ.
- Ulanów, pow. niski: co poniedz. targ.
- Ulaszkowce, pow. czortkowski: Jarmark Stojański jako główny odbywa się 6. do 10. lipca.
- Uścierzko, pow. zaleszczycki: co piątku targ.
- Uście ruskie, pow. gorlicki: 18. stycz., 5. maja, 6. czerw., 11. lipca, 20. listop. i 21. grudnia.
- Uście solne, pow. bocheński: Co 3-ci poniedz. jarmark, pocz. w 3-ci poniedz. po N. R. W razie święta, w dniu następnym.
- Uście zielone, pow. buczacki: Co czwartku targ.
- Ustrzyki dolne, pow. liski: co środa targ.
- Wadowice, miasto pow.: we czwartek po 1-szym i 15-tym każdego miesiąca jarmark. Co czwartku targ.

Wareż miasto, pow. sokalski: 16. lut., 28. marca, 7. kwiet., 8. maja, 22. maja, 24. czerw., 24. lipca, 19. wrześ., 6. listop. i 19. grud. Co środy targ.

Witków nowy, pow. radziechowski: co drugą środę w miesiącu.

Wieliczka, miasto pow.: w 4-ty poniedziałek każdego miesiąca. Co czwartku targ.

Wielkie Oczy, pow. jaworowski: 5. stycz., po polsk. N. R., 4. lut. po polsk. M. B. Gromn., w 1. środę po połowie postu rusk., w 1. środę po św. Woznesenije greck.-kat., 15. lipca po św. Piotra i Pawła gr.-kat., 26. sierp., po św. Spasa gr.-kat., 25. listop. po św. Michała gr.-kat. Co środy targ.

Wielopole, pow. ropczycki: co drugi poniedziałek targ.

Wilamowice, pow. bialski: każdego miesiąca w 1-szą środę jarmark. Co środy targ.

Winniki, pow. lwowski: co soboty targ.

Wiśnicz nowy, pow. bocheński: Co 3. środę jarmark, pocz. w 3. środę po N. R., w razie św. w dniu następn.

Wiśniowa, pow. wielicki: co drugi czwartek targ.

Wojnicz, pow. brzeski: co 3-ci poniedziałek jarmark, a co poniedziałku targ.

Wojniów, p. kałuski: Targi co czwartku.

Zabłotów, pow. śniatyński: targi każdego wtorku.

Zakliczyn, pow. brzeski: co 3-ci poniedziałek targ.

Zaleszczyki, miasto pow.: (jarmark na bydło) 4. stycz., 4. marca, 4. maja, 10. lipca, 4. paźdz., 4. grudnia. Co piątku targ.

Zarsztyn, powiat sanocki: 12. marca, w piątek po Wniebowstąpieniu, 17. lipca, 12. paźdz. Co środy targ.

Zassów, pow. pilzneński: co 2-gi wtorek targ.

Zator, pow. oświęcimski: 28. stycznia, 3. czerwca, 22. września. Co poniedziałku targ.

Zawalów, p. podhajecki: co wtorku targ.

Zbaraż, miasto pow.: w ostatni dzień 1-go tygodnia rusk. Wielkiego postu, 23. kwietnia, 6. lipca, 13. wrześ., 30. paźdz., 18. grudnia. Co poniedziałku i piątku targ.

Zborów, miasto pow.: tylko targi tygod. każdego wtorku.

Zbyszyc, pow. sądecki: 12. stycz., 14. lut., 19. marca, 25. kwiet., 16. maja, 24. czerw., 26. lipca, 25. sierp., 21. wrześ., 18. paźdz., 25. listop., 23. grud.

Zdźnia, pow. gorlicki: 14. stycz., 12. lut., 21. marca, 7. maja, 7. lipca, 6. sierp., 27. wrześ., 13. listop., 13. grudnia, na bydło, owce i nierogaciznę.

Złoczów, miasto pow.: 19. stycz., 12.

lut., 7. maja, 1. sierp., 10. wrześ., 8. i 23. listop., 22. grud. Co środy i soboty targ.

Zmięród, miasteczko, pow. jasielski: na M. B. Gromn., w połowie Wielk. postu, w kwietniu na św. Wojciecha. na Jana Chrzc., w lipcu na św. Jakóba, na św. Jadwigę i na św. Łucję.

Zółkiew, miasto pow.: 9. stycz., w środę 4-go tygodnia rusk. Wielk. postu, 8. maja, 30. czerw., 14. wrześ., 5. paźdz., 12. listop. Co poniedz. i piątku targ.

Zołynia, pow. łaniewski: 25. stycz., 24. lut., 19. marca. w poniedz. po Niedz. kwietniej (kwartalny), 1. maja, w św. Trójce (kwart.), 24. czerw., 22. lipca, 10. sierp. (kwartalny), 8. i 21. wrześ., 28. paźdz., 25. listop., 21. grud. (kwart.).

Zurawno, pow. żydaczowski: 29. I., w 4-tą środę Postu, w poniedziałek po św. Tomaszu, we wtorek po Ziel. Świątach, 27. lipca, 21. września, 13. października, 21. listopada. Co środy targ.

Żydaczów, miasto pow.: (według ruskiego kalendarza): 18. stycznia, 10. września, 7. listopada.

Żywiec, miasto pow.: w poniedziałek po uroczystościach: Trzech Król, Nawróceniu św. Pawła, Wniebowstąpieniu Pańskim, Zielon. Świątach, św. Plotrze i Pawle, 24. sierpnia i po św. Michale. Co środy targ.

Jarmarki na rok 1930 (Województwa w Polsce Zachodniej)

Objaśnienia skrótów: **kr**=kramy, **k**=konie, **z**=zrebce, **b**=bydło, **pl**=płótno, **l**=len, **w**=wełna, **b-op**=bydło opasowe, **chm**=chmiel, **zb**=zboże, **św**=świnie, **pr**=prosięta, **ow**=owce, **g**=garnki, **ciel**=cielęta, **b-mł**=bydło młode, **b-n-rz**=bydło na rzeź, **b-d-ch**=bydło do chowu, **tl-b-z-p**=tłuste bydło z pastwisk, **og**=ogonek. Do jarmarków, przy których nie podano jednego z powyższych skrótów, stosuje się oznaczenie następnego jarmarku. Liczby w okrągłych nawiasach ( ) podają liczbe dni jak długo jarmark się odbywa.

Województwo Śląskie.

Katowice we wtorki 21 stycznia, 18 lut., 18 marca, 15 kwiet., 20 maja, 17 czerw., 15 lipca, 19 sierp., 16 wrześ., 21 paźdz., 18 listop., 17 grud. b-k. Targi tygodniowe w poniedz., czwartki i soboty.

Lubliniec 4 marca, 9 września, 4 listopada kr. 7 stycznia, 4 lutego, 4 marca, 8 kwietnia, 6 maja, 3 czerwca, 8 lipca, 12 sierpnia, 9 września, 7 października, 4 listopada, 9 grudnia b-k.

Mikolów 8 stycznia, 5 lutego, 5 marca, 2 kwietnia, 7 maja, 4 czerwca, 2 lipca, 6 sierpnia, 3 września, 1 października, 5 listopada, 4 grudnia b-k-koz, 3 kwietnia, 7 sierpnia, 6 listopada d.

Mysłowice 19 marca, 18 czerwca, 17 wrześ., 10 grud. kr.

Pszczyna 10 kwiet., 10 lipca, 9 paźdz. kr. 15 stycz., 12 lutego, 12 marca, 9 kwiet., 14 maja, 11 czerw., 9 lipca, 13 sierp., 10 wrześ., 8 paźdz., 12 listop., 11 grudn. k-b. Każdy wtorek targi na świnie.

Rybnik 27 marca, 24 lipca, 27 listop. kr. 7 stycznia, 4 lutego, 4 marca, 1 kwiet., 6 maja, 3 czerw., 1 lipca, 5 sierpn., 2 wrześ., 7 paźdz., 4 listop., 3 grudn. k-b. Targi inne w każdą środę i sobotę.

Skoczów (Cieszyn) w drugi poniedz. po 1-ym i 15-ym każdego miesiąca k-b-św-ow.

Tarn. Gory 15 stycz., 19 lutego, 12 marca, 14 maja, 16 lipca, 17 wrześ., 15 paźdz., 19 listop. b.

Ustroń w każdą pierwszą środę w miesiącu k-b-św-ow, o ile w ten dzień przypada święto, jarmark odbędzie się w następną środę; targi tygodniowe na inne artykuły i zboże co poniedziałek.

Wodzisław 7 stycznia, 4 lutego, 4 marca, 8 kwietnia, 6 maja, 3 czerwca, 8 lipca, 5 sierpnia, 9 września, 7 października, 4 listopada, 3 grudnia b-k, 9 kwietnia, 4 grudnia kr. Targi tygodniowe w poniedziałki i czwartki.

Woźniki 17 marca, 23 czerw., 13 paźdz., 22 grud. ogólne, oprócz tego co dwa tygodnie targi w poniedz.

Zory (Rybnik) 20 marca, 18 września, 11 grudn. kr. 22 stycz., 19 lutego, 19 marca, 16 kwiet., 21 maja, 18 czerw.,

16 lipca, 20 sierp., 17 wrześ., 15 paźdz., 19 listop., 10 grudn. k-b. W każdy wtorek św-ow-płótno-len-wełn-chmiel-zboże-garnki.

Na Śląsku Cieszyńskim.

Albrechtice. W poniedziałek po Trzech Królach, na św. Filipa i Jakóba, w poniedziałek po Wniebowzięciu P. M., na Szymona i Judy. Na bydło we środę przed kwietnią niedzielą, we środę przed św. Jakobem.

Heneszów. W pierwszy poniedziałek postny, we wtorek po św. Piotrze i Pawle, w poniedziałek przed św. Iózim, we wtorek po św. Katarzynie.

Bielonice. W drugi czwartek postu, na św. Idziego, na św. Mikołaja. Na bydło; w czwartek przed Wniebowstąpieniem Pańskim, w czwartek po Bożem Ciele.

Bruntal. Zawsze w poniedziałek po Nowym Roku, po niedzieli Suchoj, po św. Jerzym, po św. Małgorzacie, po św. Marcynie.

Bielsko 10 marca, 30 czerwca, 15 wrześ., 15 grudnia k-żr. Targi żywnościowe w środy i soboty.

Łogamin. Na św. Adelgunde, w poniedziałek po drugiej niedzieli po Wielkanocy, na Nawiedz. P.M., na św. Michała. Na konie i bydło w dniu przed każdą jarmarkiem. Główne targi tygodniowe w środę przed Wielkanocą, przed Świątkami, przed Bożem Narodz.

Cieszyn. W pierwszy poniedz. marca, w drugi poniedziałek czerwca, w drugi poniedziałek września, w drugi poniedziałek listopada. Przypadnie w który poniedziałek, jako dnia jarmarku głównego, lub wtorek, jako podjarmarku, jakie święto, wtenczas jarmark główny odbędzie się we środę. Oprócz tego odbywa się pierwszego poniedziałku każdego miesiąca — a jeżeli święto przypadnie, to następnego dnia roboczego — tudzież przy sposobności każdego jarmarku, a mianowicie pierwszego dnia targ na bydło i konie.

Cieszyn Targi w każdą środę i sobotę kramne, w 1 i 3 poniedz. w miesiącu konie i bydło, w każdą sobotę svinie i zboże. Jarmarki jako takie nie istnieją.

Cukmantel. Na św. Mateusza Ap., w poniedziałek po 6 niedzieli po Wielkanocy, na św. Mateusza, na św. Andrzeja.

Frydek. W poniedz. po Trzech Królach, w poniedz. przed św. Józefem, w poniedz. przed św. Filipie i Jakóbie, w poniedz. przed św. Janem Chrzcicielem, na św. Jakóba, w poniedz. po św. Michała, w poniedz. przed św. Katarzyną. Dwa dni przed każdym jarmarkiem targ na konie i bydło, targi tygodniowe co poniedz. i piątek.

Frysztat. Na nawrócenie św. Pawła we środę przed kwietniową niedzielą, w poniedz. po niedzieli 6 po Wielkanocy, we wtorek przed św. Bartłojem, na św. Szymona i Judę. Targ tygodniowy we wtorek.

Frywałd. Po Nowym Roku na św. Józefa, na św. Jana Chrzciciela, na św. Michała.

Hrabna. Na Zaślubienie P.M., 16 marca, 18 maja, 6 lipca, w poniedz. po Narodzeniu P.M., na Szymona i Judę.

Hradek. W poniedz. przed Wielkanocą, w poniedz. po Bożem Ciele, na św. Jakóba, w poniedz. po św. Michała, na młodzianki.

Jabłonów. W poniedz. po nawróceniu św. Pawła, w poniedz. po przewodniej niedzieli, po św. Filipie i Jakóbie, w poniedz. po św. Jakóbie Apost., w poniedz. po św. Szymonie i Judzie. Targ tygodniowy we wtorek.

Karnów. Po niedzieli głuchej, po niedzieli 6 po Wielkanocy, w poniedz. po Nawiedzeniu P.M., w poniedz. po Narodzeniu P.M., w poniedz. po Ofiarowaniu P. M. Na bydło: w poniedz. po kwietniej niedzieli, w poniedz. po św. Małgorzacie, w poniedz. po św. Bartłojem, w poniedz. po św. Mikołaju.

Klimkowie. W poniedz. przed św. Walentym, po niedzieli fropodustnej, w poniedz. po św. Trójcy, na św. Wawrzyńca, na św. Katarzynę. N. bydło: na św. Fil. i Jak., na św. Wacł.

Karwina. Targi tygodniowe co czwartek.

Łagotka (przy Cieszynie). Targi na bydło: 1 na wiosnę w poniedz. po św. Jerzym, 2 w poniedz. przed św. Jadwigą,

Odry. W poniedz. przed św. Trzech Królów, po niedzieli Przewodniej, w poniedz. przed św. Janem Chrzo., w poniedz. po Podniesieniu krzyża.

Opawica. W poniedz. po Bożem Ciele, w poniedz. po św. Michała.

Opawa. Na bydło, za tydzień po św. Trójcy, za tydzień po św. Janie Chrzo., za tydzień po św. Jakóbie, za tydzień po Narodzeniu N. P. M. Na wełnę 4 maja, 28 września, każdy po 8 dni.

Skoczów. W czwartek po niedzieli mięsopustnej, po Wniebowstąpieniu Pańskim, na św. Bartłojem, na św. Marcina. Wielkie targi tygodniowe w następnym czwartku: przed Wielkanocą, po Bożem Ciele, po św. Michała, przed Bożem Narodzeniem. Targ na bydło przed każdym jarmarkiem i wielkim targiem tygodniowym.

Strumię. We wtorek po Nowym Roku na św. Jerzego, w poniedz. po św. Jakóbie, na św. Michała. Na bydło przed każdym jarmarkiem. Targ tygodniowy co piątek.

Witków. We czwartek po Najśw. P. M. Gromniczej, w poniedz. po Jubilate, we wtorek po św. Wiole, we wtorek po Rozesłaniu, w poniedz. po Wniebowz. P. M., w poniedz. po św. Pawle, w poniedz. po św. Łucyi, oraz i na bydło.

Werbno. W poniedz. przed Gromnicami, na św. Jana Chrzciciela, na św. Michała.

Wisła. 22 kwietnia, 8 lipca, w Środę, po 15 października.

Zabrzeg. Targ tygodniowy co wtorek.

Województwo Poznańskie.

Barcin (Szubin) 27 lut., 24 czerwca, 11 grudnia k-b, 24 kwiet., 28 sierp., 28 paźdz. k-b-kr.

Białośliwie (Wyrzysk) 11 marca, 7 maja, 14 paźdz. kr-b-k.

Bnin (Śrem) 11 lutego, 27 maja, 25 sierpnia, 25 paźdz., kr-b-k.

Bojanowo (Rawicz) 2 kwietnia, 2 lipca, 8 października, 3 grudnia ogólny.

Borek (Koźmin) 5 lutego, 11 czerwca, 13 sierpn., 10 grudnia ogólny, 9 kwietn., 8 paźdz. k-b.

Bralin (Kępno) 12 marca, 14 maja, 10 września, 10 grudnia ogólny.

Budzyń (Chodzież) 4 marca, 6 maja, 2 września, 2 grudnia ogólny.

Buk (Grodzisk) 11 lutego, 8 kwietnia, 8 lipca, 9 września, 11 listopada ogólny.

Bydgoszcz 7 stycz., 11 lut., 11 marca, 8 kwietnia, 13 maja, 10 czerwca, 8 lipca, 26 sierpnia, 21 października, 18 listop., 9 grudnia k-b.

Chodzież 11 lut., 10 czerw., 12 sierpnia, 9 grudnia b-k, 8 kwietnia, 28 paźdz. kr-b-k.

Czarnków 28 stycz., 25 marca, 26 sierpnia, 25 listopada k-b-św, 8 kwietnia, 10 czerwca, 14 października, 9 grudnia kr-b-k-św.

Czempin (Kościan) 4 lutego, 3 czerwca, 26 sierpn., 2 grud. b-k-św, 1 kwiet., b-k, 7 paźdz. kr-b-kr.

Czarniejewo (Gniezno) 4 lutego, 20 maja, 26 sierpnia, 25 listopada ogólny.

Dąbrowa Bisk. (Łowrocław) 14 stycz., 11 lut., 11 mar., 15 kwiet., 13 maja, 17 czer., 15 lipca, 12 sierp., 16 wrześ., 14 paźdz., 11 listop., 16 grud. ogólny.

Dobrzyca (Krotoszyn) 5 lutego, 4 czerw., 6 sierp., 8 paźdz. ogólny, 2 kwietnia, 3 grud. k-b.

Dolsk (Śrem) 4 lut., 5 kw. et., 10 czerw., 19 sierp., 14 paźdz., 9 grud. ogólny.

Dubin (Rawicz) 20 marca, 13 czerwca, 16 października, 16 grudnia ogólny.

Duszniki (Szamotuły) 4 marca, 3 czerwca, 2 września, 2 grudnia ogólny.

Gąsawa (Znin) 17 kwiet. 19 czerwca, 21 sierpn., 16 paźdz. ogólny.

Gąbice (Mogilno) 4 lutego, 8 kwietnia, 3 czerwca, 5 sierpnia, 2 paźdz., 2 grud., ogólny.

Golańcz (Wągrówiec) 5 marca, 4 czerw., 3 listopada, 3 grudnia ogólny.

Gostyń 27 lutego, 26 czerwca, 8 sierpnia, 23 grudnia ogólny, 24 kwietnia, 30 paźdz. k-b.

Gniewkowo (Łowrocław) 4 lutego, 5 sierp., 2 grudnia kr-b-k, 1 kwiet., 1 lipca, 7 października b-k.

Gniezno 10 i 11 lutego, 21 i 22 kwiet., 18 i 19 sierpnia, 17 i 18 listopada k, 12 lutego, 11 czerwca, 20 sierpnia, 8 października, 10 grudnia b-k, 23 kwiet., 19 listopada kr-b-k.

Grabów (Ostrzeszów) 5 lutego, 14 maja, 6 sierpnia, 3 grudnia ogólny.

Grodzisk 11 lutego 25 marca, 8 kwietnia, 27 maja, 8 lipca, 2 wrześ., 28 paźdz., 23 grudnia k-b.

Łowrocław 3 stycznia, 5 marca, 7 maja, 2 lipca, 3 września, 5 listopada, k-b, 5 lutego, 2 kwietnia, 4 czerwca, 6 sierpnia, 8 października, 3 grudnia ogólny.

Jarocin 15 stycz., 12 marca, 30 kwiet., 18 czerw., 3 września, 17 grudnia k-b, 23 lipca, 29 października ogólny.

Janówiec (Znin) 13 lutego, 8 maja, 11 września, 13 listopada k-b, 10 kwiet., 10 lipca, 9 października, 11 grudnia ogólny.

Jaraczew (Jarocin) 18 lutego, 1 kwietnia, 3 czerwca, 5 sierpnia, 7 paźdz., 2 grudnia ogólny.

Jutrosin (Rawicz) 20 lutego, 5 maja, 4 grudnia ogólny, 17 kwietnia, 21 lipca, 9 października k-b.

Kamionna gm. (Międzychód) 5 marca, 7 maja, 2 lipca, 5 listopada ogólny.

Kaszczor (Wolsztyn) 4 marca, 3 czerwca, 2 września, 2 grudnia ogólny.

Kazimierz (Szamotuły) 11 marca, 9 września, ogólny.

Kcynia (Szubin) 6 lutego, 4 grudnia k-b, 1 maja, 3 lipca, 4 września, 6 listop. ogólny.

Kępno 18 lutego, 29 kwietnia, 19 sierpn., 18 listopada ogólny.

Kiszkowo (Gniezno) 6 marca, 12 czerw., 4 września, 4 grudnia ogólny.

Klecko (Gniezno) 4 lut., 12 sierp., k-b-św, 15 kwietnia, 3 czerwca, 7 paźdz., 16 grudnia ogólny.

Kłębowo (Wolsztyn) 10 kwietnia, 10 lipca, 4 września, 6 listopada kr-k-b.

Kobyłgóra (Ostrzeszów) 13 stycznia, 24 marca, 16 czerw., 18 sierp., 20 paźdz., 15 grudnia ogólny.

Kobylin (Krotoszyn) 11 lutego 10 czerwca, 12 sierpnia, 14 paźdz., 2 grud. kr-b-k, 8 kwietnia b-k.

Kopania (Wolsztyn) 13 lutego, 8 maja, 14 sierpnia, 13 listopada ogólny.

Koronowo (Bydgoszcz) 6 lutego, 8 marca,

- 25 września, 20 listopada k-b, 10 kwiet., 5 czerwca, 28 sierpnia, 23 października, k-b-kr.
- Kostrzyn (Środa)** 18 marca, 17 czerwca, 16 września, 16 grudnia ogólny.
- Kościan** 6 lutego, 20 marca, 21 maja, 28 sierpnia, 16 października, 11 grudnia inwentarz żywy.
- Kórnik (Śrem)** 10 kwietnia, 26 czerwca, 21 października, 18 grudnia k-b-kr.
- Koźmin** 9 stycznia, 10 kwietnia ogólny, 13 marca, 12 czerwca, 14 sierpnia, 11 września, 18 listopada, 11 grudnia b-k.
- Krobia (Gostyń)** 4 lutego, 6 maja, 5 sierp., 7 października ogólny, 3 czerwca, 2 grudnia k-b.
- Krotoszyn** 21 stycznia, 22 kwietnia, 22 lipca, 20 paźdz., kr-b-k, 18 lutego, 18 marca, 20 maja, 17 czerw., 19 sierp., 16 września, 18 listop., 16 grud. k-b.
- Kruszwica (Strzelno)** 16 marca, 18 lipca, 24 paźdz. ogólny, 9 maja, 12 wrześ., 12 grud. k-b.
- Krzywiń (Kościan)** 15 stycznia, 30 kwietnia, 2 lipca, 22 paźdz. ogólny, 12 marca, 26 listopada b-k.
- Książ (Śrem)** 11 lutego, 17 czerwca og., 8 kwietnia, 12 sierpnia, 21 paźdz., 16 grudnia inwentarz żywy.
- Leszno** 19 lutego, 16 czerw., 15 paźdz., 17 grudn. ogólny, 16 kwietnia, 17 wrześ. k-b.
- Lwówek (Nowy Tomyśl)** 13 lutego, 3 kwietnia, 23 maja, 28 sierp., 2 paźdz., 20 listopada ogólny.
- Łabiszyn (Szubin)** 18 lutego, 8 kwietnia, 10 czerwca, 8 lipca, 19 sierpnia, 16 wrześ., 21 października, 18 listopada ogólny.
- Łobżenica (Wyrzysk)** 5 lutego k-b, 15 kwietn., 3 lipca, 19 sierp., 21 paźdz., 2 grudnia kr-b-k.
- Margonin (Chodzież)** 16 kwiet., 16 lipca, 17 września, 19 listopada kr-b-kr.
- Miasteczko (Wyrzysk)** 22 kwietnia, 22 września kr-b-k.
- Miejska Górka (Rawicz)** 25 marca, 27 maja, 26 sierpnia, 25 listopada kr-b-k.
- Mielżyń (Gniezno)** 27 lutego, 19 czerwca, 2 października, 2 grudnia ogólny.
- Miezków (Jarocin)** 27 lutego, 29 maja, 28 sierpnia, 27 listopada ogólny.
- Mieścisko (Wągrówiec)** 4 marca, 3 czerwca, 2 września, 2 grudnia ogólny.
- Międzychód** 11 lutego kr, 15 kwietnia, 12 sierpnia, 14 października k, 10 czerwca, 9 grudnia ogólny.
- Mikszat (Ostrzeszów)** 14 stycz., 25 marca, 17 czerw., 19 sierp., 21 paźdz., 16 grudnia ogólny.
- Miłostaw (Września)** 5 lutego, 2 kwietnia, 28 maja, 13 sierpnia, 15 października, 17 grudnia ogólny.
- Mogilno** 21 stycznia, 6 maja, 19 sierpnia, 21 październ. k-b.; 11 marca, 8 lipca, 16 września, 16 grudnia og.
- Mosina (Śrem)** 13 lut., 8 maja, 7 sierp., 6 listopada og.
- Mroczą (Wyrzysk)** 4 marca, 6 maja, 1 lipca, 2 wrześ., 4 list., 16 grud. k-b-kr.
- Mur-Goślina (Oborniki)** 13 lutego, 12 czerwca, 9 października, 11 grudnia og.
- Nakło (Wyrzysk)** 14 styczn., 13 marca, 25 listop., 19 grudnia k-b, 25 lutego, 29 kwietnia, 15 lipca, 28 października, kr-b-k.
- Nowawieś Wielka (Bydgoszcz)** 13 lutego, 10 kwietnia; 12 czerwca, 7 sierpnia, 9 października, 11 grudnia kr-k-b-kozy.
- Nowemasto (Jarocin)** 3 kwietnia, 5 czerw., 9 października, 11 grudnia og.
- Nowy-Tomyśl** 27 lutego, 14 sierpnia k, 13 marca, 12 czerwca, 11 września, 27 listopada og.
- Oborniki** 4 lutego, 3 czerwca, k-b-św, 1 kwietnia, 5 sierpnia, 7 października, 2 grudnia og.
- Obrzycko (Szamotuły)** 19 lutego, 21 maja, 20 sierpnia, 19 listopada og.
- Odolanów** 22 lutego, 19 kwiet., 7 czerw., 13 września, 25 października, 6 grudnia k-b-kr.
- Opalenica (Grodzisk)** 22 lutego, 10 kwietnia, 26 czerwca, 21 sierpnia, 9 października, 11 grudnia og.
- Osiężna (Leszno)** 23 stycznia, 8 kwietnia, 6 czerwca, 5 sierpnia, 7 października, 9 grudnia og.
- Ostrołog (Szamotuły)** 5 lutego, 2 kwietnia, 4 czerwca, 6 sierpnia, 1 października, 3 grudnia og.
- Ostrów** 14 stycznia, 8 kwietnia, 10 czerwca, 15 lipca, 9 września, 21 paźdz. k-b, 4 marca, 13 maja, 16 sierpnia, 25 listopada, 15 grudnia k-b-kr, 22 grudnia og.
- Ostrzeszów** 15 lut., 12 czerw., 4 wrześn., 11 grud. og., 20 marca, 16 paźdz. b-k.
- Pakość (Mogilno)** 23 styczn., 25 marca, 20 maja, 15 lipca, 28 października, 10 grudnia og.
- Piaski (Gostyń)** 5 lutego, 4 czerwca, 6 sierpnia, 19 listopada k-b-kr.
- Pleszew** 2 stycznia, 6 lutego, 1 maja, 3 lipca, 4 września, 4 grudnia k-b, 3 kwietnia, 2 października k-b-kr.
- Pniewy (Szamotuły)** 20 marca, 15 maja, 28 sierpnia, 16 paźdz., 18 grudnia ogólny, 10 lipca k-b.
- Pobiedziska (Poznań)** 15 stycz., 16 kwiet., 20 sierpnia, 19 listopada ogól.
- Pogorzela (Koźmin)** 16 stycz., 20 marca, 22 maja, 17 lipca, 18 wrześ., 20 list. ogólny.
- Polajewo (Oborniki)** 27 lutego, 11 września inw. z.
- Poniec (Gostyń)** 6 marca, 3 lipca, 4 września, 6 listop., ogól., 8 maja k-b.
- Powidz (Gniezno)** 14 marca, 12 czerwca, 11 września, 11 grudnia og.
- Rakoniewiec (Wolsztyn)** 11 lut., 13 maja, 12 sierpnia, 14 październ., 11 listop., 9 grudnia ogól.
- Raszków (Odolanów)** 6 lutego k-b, 10 kwiet., 12 czerwca, 21 sierpnia, 9 październ., 11 grudnia k-b-kr.
- Rawicz** 9 kwietnia, 10 grudnia ogól., 11 czerwca, 9 lipca, 8 października, 12 listopada k-b.
- Rogoźno (Oborniki)** 21 stycznia, 19 sierpnia, 7 października k-b-św-kr, 18 marca, 22 kwietnia, 17 czerwca, 18 listopada, 16 grudnia k-b-św.
- Rogowo (Żnin)** 5 lutego, 2 kwietnia, 4 czerwca, 6 sierpnia, 1 października, 3 grudnia og.
- Rostaszewo (Wolsztyn)** 10 lutego, 12 maja, 11 sierpnia, 10 listopada ogólny.
- Rychtal (Kępno)** 6 lutego, 15 maja, 4 wrześ., 6 listop. ogól.
- Ryczywół (Oborniki)** 26 lut., 23 kwietn., 25 czerwca, 27 sierpnia, 23 paźdz., 17 grudnia k-b-św-kr.
- Rydzyzna (Leszno)** 1 marca, 7 czerwca, 6 wrześ., 6 grudn. ogólny.
- Rynarzewo (Szubin)** 4 marca, 6 maja, 1 lipca, 2 września, 4 listop. ogólny.
- Sarnowa (Rawicz)** 18 lutego, 20 maja, 19 sierpnia, 18 listopada og.
- Sieraków (Międzybódz)** 6 lutego, 3 lipca, 2 paźdz., 4 grudn. ogól., 3 kwiet., 4 wrześ. k-b.
- Skoki (Wągrówiec)** 20 marca, 15 maja, 14 sierp., 18 grud. ogól., 16 paźdz. k-b-św.
- Solec (Bydgoszcz)** 3 kwietn., 5 czerwca, 7 sierpnia, 6 listopada og.
- Stęszewo (Poznań)** 20 lutego, 17 kwiet., 21 sierpn., 16 paźdz. og., 19 czerw., 13 grudnia inw. żywy.
- Strzałkowo (Września)** 19 stycz., 21 maja, 20 sierp., 19 listop. ogólny.
- Strzelno** 7 styczn., 11 lutego, 6 maja, 8 lipca, 9 wrześ., 11 listop. ogól.
- Sulmierzyce (Odolanów)** 19 lutego, 18 czerw., 13 sierpnia, 5 listopada kr-k-b-św.
- Swarzędz (Poznań)** 6 lutego, 7 sierpnia, k-b, 3 kwiet., 5 czerw., 2 paźdz., 4 grud. ogólny.
- Szamocin (Chodzież)** 9 stycz., 13 lutego, 10 kwietnia, 8 maja, 10 lipca, 14 sierpnia, 9 paźdz., 13 listop. k-b, 13 marca, 12 czerwca, 11 września, 11 grud. ogólny.
- Szamotuły** 8 styczn., 14 maja, 13 sierp., 8 paźdz., kr-b-k, 12 marca, 9 lipca, 10 wrześ. b-k.
- Szubin** 5 lutego, 7 maja, 6 sierp., 1 paźdz. k-b, 5 marca, 4 czerw., 3 wrześ., 5 listopada ogólny.
- Śmigiel** 5 lutego, 4 czerw., 3 wrześ., 3 grud. ogól., 2 kwiet., 5 listop. k-b.
- Śrem** 18 marca, 23 wrześ., ogól., 13 maja, 24 czerwca, 28 paźdz., 9 grudn. k-b.
- Środa** 4 marca, 5 wrześ. ogól., 1 kwiet., 3 czerwca, 7 paźdz., 9 grud. k-b.
- Tarnowo Półgórne (Poznań)** 11 marca, 4 wrześ., 4 grud., ogólny.
- Trzemeszno (Mogilno)** 1 lutego, 1 kwiet., 17 czer., 12 sierp., 14 paź., 9 grud. og.
- Ujście (Chodzież)** 20 marca, 19 czerw., 18 wrześ., 18 grud., k-b-kr.
- Wągrówiec** 9 stycz., 13 lut., 13 marca, 10 kwiet., 8 maja, 10 czerw., 11 sierp., 11 wrześ., 9 paźdz., 11 grud. k-b.
- Wielichowo (Śmigiel)** 4 lutego, 1 kwiet., 3 czerw., 5 sierp., 7 paźdz., 2 grud. ogól.
- Wieleń (Czarakow)** 5 lutego, 12 marca, 30 kwietn., 4 czerwca, 13 sierpnia, 8 paźdz., 5 listop., 10 grudnia og.
- Witkowo (Gniezno)** 5 lutego, 7 maja, 6 sierp., 3 grud. ogólny, 5 marca, 2 kwiet., 2 lipca, 1 paźdz. k-b.
- Wolsztyn** 11 lutego, 17 czerw., 19 sierp., 18 listop. b, 13 marca, 20 maja, 16 wrześ., 16 grud. ogólny.
- Wronki (Szamotuły)** 20 lutego, 17 lipca, 11 grud. ogólny, 13 marca, 15 maja, 11 wrześ., 9 paźdz., 3 listop. k-b.
- Wysoka (Wyrzysk)** 6 marca, 17 kwiet., 14 maja, 3 lipca, 28 sierp., 30 wrześ., 6 listop., 17 grud. k-b-kr.
- Wyrzysk** 22 marca, 20 maja, 12 czerw., 11 wrześ., 23 paźdz., 21 grud. k-b-kr.
- Września** 14 stycz., 11 marca, 13 maja, 1 sierp. k-b, 8 kwiet., 8 lipca, 14 paźdz., 9 grud. ogólny.
- Zaniemyśl (Środa)** 4 lutego, 6 maja, 13 sierp., 9 wrześ., 7 paźdz., 2 grud. k-b.

Zbąszyń (Nowy Tomyśl) 6 lut., 6 marca.
1 maja, 3 lipca, 4 wrześ., 6 listop., 4
grud. b-kr.
Zduny (Krotoszyn) 13 marca, 12 lipca.
11 wrześ., 11 grud. k-b-kr.
Zerków (Jarocin) 14 styczn., 11 marca.
13 maja, 10 czerw., 12 sierp., 9 wrześ.
11 listop., 9 grud. ogólnie.
Znin 6 marca, 5 czerw., 2 październ., 6 list.
ogólnie, 1 maja, 7 sierp., b-k.

Województwo Pomorskie.

(Miejscowości w nawiasach oznaczają powiat)

Borowy Młyn (Chojnice) 1. IV., 5. VIII.
21. X. kr-b-k, 3. VI. b-k.
Bożyszkowy (Chojnice) 13. III., 17. VI.,
26. VIII., 16. XII. kr-b-k.
Brodnica 2. I., 6. II., 3. IV., 1. V., 5. VI.,
2. X., 6. XI., 4. XII. b-k, 6. III., 4.
IX. kr-b-k. Targi małe poniedziałki
i czwartki.
Brusy (Chojnice) 11. III., 9. IX. kr-b-k,
4. II., 13. V., 8. VII., 7. X., 11. XI.
2. XII. b-k-św. Targi małe w piątki.
Brzeźno (Chojnice) 4. III., 1. VII., 2. IX.,
4. XI. kr-b-k, 6. V. b-k.
Bukowiec (Swiecie) 11. II., 10. VI., 16.
XII. kr-b-k, 15. IV., 12. VIII., 14.
X. b-k.
Bysław (Tuchola) 19. III., 19. XI. kr-b-k.
Cekecy (Tuchola) 19. III., 17. IX. kr-b-k,
21. V., 17. XII. b-k.
Chelmno, 19. III., 14. V., 9. VII., 3. IX.,
23. X., 3. XII. b-k. Targi małe środy
i soboty.
Chelmża, (Toruń) 19. II., 12. III., 16.
IV., 11. VI., 16. VII., 17. IX., 22. X.
12. XI. b-k. Targi małe wtorki, środy,
piątki i soboty (w środy i soboty tylko
świnie, jagnięta i ptactwo).
Chmielno (Kartuzy) 22. IV., 30. IX. b-k.
Chojnice, 13. III., 13. XI. kr-b-k, 12. VI.,
11. XII. b-k. Targi małe środy i soboty.
Czarze (Chelmno) 6. V., 4. XI. b-k.
Czersk (Chojnice) 11. II., 10. VI., 9. IX.,
9. XII. kr-b-k, 8. IV., 14. X. b-k.
Targi małe wtorki i piątki.
Dąbrowa (Chelmno) 4. II., 13. V., 1.
VII., 4. XI. b-k-św.
Drzywno (Swiecie) 5. IV., 5. XI. kr-b-k
Działdowo 14. I., 11. III., 8. IV., 10. VI.,
12. VIII., 11. XI. kr-b-k, 14. X., 9.
XII. b-k. Targi tygodniowe odbywają
się w każdy wtorek i piątek.
Dziemiany (Kościerzyna) 10. VI., 21. X.
kr-b-k, 15. IV., 26. VIII., b-k.
Gdynia (Morski) 26. II., 16. X. kr-b-k
Gniew 19. V., 19. XI. kr., 13. III., 26. V.,
17. IX., 8. X. b-k. Targi tygodniowe
środy i soboty.
Godziszewo (Tczew) 27. III., 25. IX. św.
Golub (Wąbrzeźno) 18. III., 17. VI., 16.
IX., 16. XII. b-k. Targi tygodniowe
wtorki i piątki.
Gostycyn (Tuchola) 10. IV., 9. X. b-k.
Gowidno (Kartuzy) 3. IV., 6. XI. kr-b-k.
Gorzno (Brodnica) 18. III., 18. XI. kr.,
II., 16. IV., 21. V., 16. VII., 17. IX.,
15. X. b-k-św. Targi tygodn. wtorki.
Grodziszewo (Lubawa) 13. II., 13. XI. b-k.
Gruczno (Swiecie) 17. VI., 21. X. kr-b-k.
Grudziądz, 3. I., 17. I., 7. II., 21. II., 7.
III., 21. III., 4. IV., 18. IV., 2. V.,
15. V., 6. VI., 20. VI., 18. VII., 8.
VIII., 22. VIII., 19. IX., 3. X., 17.

X., 7. XI., 21. XI., 5. XII., 19. XII. b-k.
Targi tygodniowe środy i soboty.
Iłowo (Działdowo) Targi tygodn. w czwartki.
Jabłonowo (Brodnica) 11. II., 9. XII.
kr-b-k, 8. IV., 13. V., 8. VII., 11. XI. b-k
Targi tygodniowe środy i soboty.
Jabłonowo-Zamek (Brodnica) 13. III.,
20. V., 17. VI., 19. VIII., 16. IX.,
18. XI. b-k.
Jeżewo (Swiecie) 17. IV., 14. X. kr-b-k
Kamień (Sepolno) 27. III., 18. VI., 16.
X. kr-b-k, 15. V., 21. VIII., 20. XI. b-k
Kartuzy 12. III., 9. VII., 10. IX., 10. XII.
kr-b-k, 14. V., 8. X. b-k, 8. I., 12. II.,
9. IV., 11. VI., 13. VIII., 12. XI. św.
Targi tygodniowe środy i soboty.
Kielno (Morski) 1. IV., 4. XI. kr-b-k.
Kiełpino (Kartuzy) 8. X. kr-b-k.
Kiełpiny (Lubawa) 11. III., 14. X. b-k.
Konarzyny (Chojnice) 14. V., 13. VIII., 22.
X. kr-b-k.
Kościełna Jania (Gniew) 13. III., 13. XI.
kr-b-k.
Kościerzyna 8. IV., 17. VI., 16. IX., 18.
XI. kr-b-k, 18. II., 20. V., 22. VII.,
21. X., 2. XII. b-k-św. Targi ty-
godniowe wtorki i piątki.
Kowalewo (Wąbrzeźno) 6. III., 6. XI. kr.,
4. IV., 2. V., 5. IX., 7. XI. b-k. Targi
tygodniowe środy i soboty.
Krokowo (Morski) 12. V., 29. XI. kr.
Kurzetnik (Lubawa) 15. I., 19. III. 21. V.,
18. VI., 16. VII. 20. VIII., 15. X., 19.
XI. b-k.
Łeśno (Chojnice) 29. IV., 27. V., 23. X.
kr-b-k.
Lidzbarsk (Brodnica) 3. I., 7. III., 6. VI.,
1. VIII., 5. IX., 3. X., 7. XI., 5.
XII. b-k, 10. III., 6. X. kr. Targi
tygodniowe poniedziałki i czwartki.
Liniewo (Kościerzyna) 25. III., 4. XI.
kr-b-k-św, 5. V., 7. VII., 1. IX. św,
7. I. b-k-św.
Linja (Morski) 15. IV., 14. X. b-k.
Lipnica (Chojnice) 1. III., 29. IV., 9. IX.,
10. XI., kr-b-k. Targi tygodniowe
wtorki.
Lipusz (Kościerzyna) 27. III., 3. VII.,
11. XI. kr-b-k, 12. VIII. b-k.
Lisewo (Chelmno) 1. VII., 13. XI. kr-b-k.
Lniano (Swiecie) 9. IV., 8. X. b-k.
Lubawa 12. XI. kr. 2. IV., 4. VI., 3. IX.,
1. X. kr-b-k, 5. II., 5. III., 7. V., 2.
VII., 6. VIII., 5. XI. b-k. Targi ty-
godniowe poniedziałki i piątki.
Lubichowo (Starogard) 4. III., 1. VII., 4.
XI. b-k-św. Targi tygodniowe wtorki.
Lubiewo (Swiecie) 2. IV., 3. IX. kr-b-k.
Luzino (Morski) 12. V., 10. XI. kr-b-k.
Łasin (Grudziądz) 10. IV., 9. X., b-k,
13. II., 12. VI., 14. VIII., 11. XII.
kr-b-k. Targi tygodniowe wtorki i piątki.
Łąkorz (Lubawa) 20. III., 5. VI., 18. IX.
11. XII. kr-b-k. Targi tygodniowe
w czwartki.
Łąg (Chojnice) 27. III., 27. XI. kr-b-k.
Miroszno (Lubawa) 18. VI., 29. X. b-k.
Nieżywiec (Brodnica) 8. IV., 14. X. kr-
b-k, 24. VI., 12. VIII. b-k.
Nowacerkiew (Starogard) 13. IX. buhaje
rozpłt. 8. V. kr-b-k.
Nowe (Swiecie) 27. II., 24. IV., 28. VIII.,
23. X., 18. XII. kr-b-k, 27. III., 26.
VI., 25. IX. b-k. Targi tygodniowe
środy i soboty.

Nowemiasto (Lubawa) 12. III., 11. VI.,
13. VIII., 8. X., 10. XII. kr-b-k, 14.
V., 9. VII., 12. XI. b-k. Targi ty-
godniowe wtorki i piątki.
Nowe-Grodziszewo (Lubawa) 8. V., 11. IX. b-k.
Osie (Swiecie) 17. II., 7. VI., 4. X.
kr-b-k, 5. IV., 16. VIII. 22. XI. b-k
Targi tygodniowe czwartki.
Pąpowo-Biskupie (Toruń) 6. V., 7. X.,
kr-b-k.
Pelplin (Tczew) 24. III., 26. V., 20. X.,
27. XI. b-k, 11. I., 23. VI., b-k-św,
Targi tygodniowe środy i soboty.
Płońca (Działdowo) 15. I., 16. IV., 16.
VII., 15. X. b-k.
Podgórz Toruń 5. III., 1. X. b-k. Targi
tygodniowe poniedz. i czwartki.
Pogódki (Kościerzyna) 13. V., 28. X. kr-
b-k-św.
Polskie Brzozie (Brodnica) 4. VI. kr-b-k,
1. X. b-k. Targi tygodn. w środy.
Pruszcz (Swiecie) 5. III., 5. XI. kr-b-k.
Przedkowo (Kartuzy) 22. IV., 21. X. b-k.
Puck (Morski) 19. II., 20. VI., 27. IX.,
22. XII. kr-b-k. Targi tygodn. piątki.
Rządzyń (Grudziądz) 3. IV., 2., X kr-b-k
6. III 5. VI., 3. VII., 4. IX. 6. XI,
4. XII. b-k.
Rumja (Morski) 13. V., 16. IX. kr-b-k.
Rybno (Lubawa) 12. III., 13. VIII. kr-b-k.
11. VI., 12. XI. b-k.
Sępólno 22. IV., 1. VII., 14. X. kr-b-k,
25. III., 11. XI. b-k. Targi tygodniowe
piątki.
Sieradowice (Kartuzy) 13. V., 1. VII., 19.
VIII., 11. XI. kr-b-k, 18. III. b-k.
Skałkin (Lubawa) 3. IV., 2. X. b-k.
Skarszewy (Kościerzyna) 11. II., 24. VI.,
25. XI. b-k-św., 2. IV., 23. VII.,
15. X. b-k, 4. II., 1. IV., 3. VI., 5.
VIII., 7. X., 2. XII. św. Targi ty-
godniowe środy i soboty.
Słórz (Starogard) 8. IV., 7. X. kr-b-k,
4. II., 3. VI., 5. VIII., 2. XII. b-k
Targi tygodniowe soboty.
Słiwice (Tuchola) 2. IV., 8. X. kr-b-k,
4. VI., 13. VIII. b-k
Stara-Kiszewa (Kościerzyna) 18. III., 12.
XI. kr-b-k, 21. V., 19. VIII. b-k, 9.
IV., 11. VI., 13. VIII., 8. X., 10.
XII. św. Targi tygodniowe środy.
Starogard 1. VII., 2. VII., 4. XI., 5. XI.
kr. 7. V., 12. XI. buh. rozpł., 12. II.,
9. IV., 18. VI., 17. IX., 22. X., 10.
XII. b-k-św. Targi tygodniowe środy
i piątki.
Stężyce (Kartuzy) 13. III., 4. XI. kr-b-k.
Strzepcz (Morski) 22. IV., 28. X. kr-b-k.
Sułęczyno (Kartuzy) 8. IV., 9. IX., kr-b-k
22. VII. b-k.
Swiecie 5. V., 3. XI. kr-b-k, 13. I., 3. II.,
3. III., 7. IV., 2. VI., 7. VII., 4. VIII.,
1. IX., 6. X., 1. XII. b-k. Targi ty-
godniowe środy i soboty.
Swornogąd (Chojnice) 20. V., 16. IX.,
kr-b-k, 18. II., 21. X. b-k.
Szemud (Morski) 26. VI., 11. XII. kr-b-k.
Szymbark (Kartuzy) 24. V., 18. X., kr-b-k,
25. VI. na wełnę.
Tczew 21. III., 13. VI., 19. IX., 7. XI.
b-k. Targi tygodniowe środy i soboty.
Topolno (Swiecie) 10. IV., 11. IX. kr-b-k,
9. I., 13. III., 8. V., 10. VII., 9. X.,
13. XI. b-k.

Toruń 2. I., 16. I., 6. II., 20. II., 6. III., 20. III., 3. IV., 17. IV., 8. V., 22. V., 5. VI., 26. VI., 3. VII., 17. VII., 7. VIII., 21. VIII., 4. IX., 18. IX., 2., 16. X., 6., 10. XI., 4., 18. XII. b-k. Targi tygodniowe wtorki, czwartki, piątki i soboty (w czwartki tylko bydło i trzoda chlewna).

Tuchola 4. III., 6. V., 8. VII., 26. VIII., 21. X., 25. XI., kr-b-k. Targi tygodniowe wtorki i piątki.

Turza (Tozew) 1. IV., 7. X. b-k.

Warlubie (Swiecie) 1. V., 2. X. kr-b-k. Targi tygodniowe w piątki.

Wąbrzeźno 19. III., 18. VI., 12. XI. kr-b-k, 7. I., 4. II., 8. IV., 6. V., 8. VII., 5. VIII., 2. IX., 7. X., 2. XII. b-k. Targi tygodniowe wtorki i piątki.

Wejherowo, 2. I., 6. III., 5. VI., 2. X., 4. XI., 22. XII. kr-b-k, 3. IV., 7. VIII., 4. XII. b-k. Targi tygodniowe środy i soboty.

Wiele (Chojnice) 15. V., 18. IX. kr-b-k.

Więborg (Sepolno) 18. III., 4. XI. kr-b-k, 11. II., 8. IV., 20. V., 17. VI., 12. VIII., 7. X. b-k, 9. XII. gwiazdk. Targi tygodniowe czwartki.

Wysin (Kościernyzna) 10. IV., 9. X. b-k.

Zblewo (Starogard) 5. VI., 2. X. kr-b-k, 3. IV., 7. VIII. b-k. Targi tygodniowe czwartki.

Żarnówiec (Morski) 1. IV., 7. X. b-k.

Żukowo (Kartuzy) 4. VI., 5. XI. b-k.

UWAGA: Jeżeli dzień targowy przypada na święto, targ odbywa się w dzień poprzedni.

ZAGRANICA.

Wolne państwo Gdańsk.

Cedry Wielkie (Gr. Zünder) 2 wrześ. żr.

Gdańsk 5 sierp. (10) kr — Alt Schottland 26 marca (2), 5 sierpnia (6), 26 listopada k. — Oliwa 27 lutego, 12 czerw., 9 paźd., 11 grud. kr-b-k-św.

Lamenstein (Gr. Trampken) 27 marca, 23 października b-k-św.

Meisterswalde 10 kwietnia, 9 października kr-b-k-św-ow-kozy.

Nowodwór (Tiegenhof) 3 czerwca, kr-b-k-9 września kr.

Nytych (Neuteich) 23 stycznia kr-b-k, 1 kwiet. k., 24 czerwca, 22 lipca kr-b-k, 2 września k., 21 paźd. kr-b-k.

Pruszcz (Praust) 22 kwietnia, 21 paźd. kr-b-k-św-ow-kozy.

Przywidz (Mariensee) 3 maja, 20 czerw., 5 wrześ., 17 paźd. kr-b-k-św-ow-kozy.

Praugenau 11 listopada b-k-św-ow-kozy.

Stogwald (Stangenwalde) 19 marca, 9 lipca, 17 grudnia b-k-św-ow-kozy.

Straszyn 4 listop. b-k-św-ow-kozy.

Na Śląsku pruskim.

W prowincyi górnośląskiej.

Baborów (Bauerwitz) 13 maja, 2 grudnia kr-b-k-św-kozy.

Bytom 5 lutego, 9 kwietnia kr-b-k-św-kozy, 9 lipca b-k-św-kozy, 22 paźd., 10 grudnia kr-b-k-św-kozy.

Biała (Zülz) 10 kwietnia kr-b-k-św-kozy, 28 maja b-k-św-kozy, 21 sierpnia i 13 listopada kr-b-k-św-kozy, 18 grud. b-k-św-kozy.

Borzestawice (Gnadenfeld) 19 marca, 21 maja, 10 wrześ., 12 listopada kr-b-k.

Budkowice Stare 3 kwiet., 3 lipca, 6 listopada kr.

Byczyna (Pitschen) 18 lut., 6 maja kr-b-k-św., 26 czerwca b-k-św., 19 sierpn., 11 listopada kr-b-k-św.

Deretwia (Deutsch-Neukirch) 2 kwietnia, 28 października, 10 grudnia kr.

Dobrodzień 21 stycz. (1/2) kr., 11 marca (1/2), 15 kwietn. (1/2), 13 maja (1/2) b-k., 3 czerwca (1/2) kr., 1 lipca (1/2) b-k., września (1/2) kr., 7 paździer. (1/2), 4 listopada (1/2) b-k.

Fryderyków (Friedrichsgrätz) 6 lutego, 18 czerwca, 7 sierpnia, 6 list. kr-b-k.

Frydland (Friedland OS.) 6 marca kr-b-k-św-kozy, 1 maja b-k-św-kozy, 3 lipca, 4 września, 16 paźd. kr-b-k-św-kozy, 26 listop. b-k-św-kozy.

Gliwice (Gleiwitz) 29 stycz. (2), 26 intego (2) b-k, 18 mar. kr, 26 marca (2), 23 kwiet. (2), 21 maja (2), 25 czerwca (2), 30 lipca (2) b-k, 19 sierp. kr, 27 sierp. (2), 17 września (2), 29 paździer. (2) b-k, 18 listopada kr, 26 listopada (2) b-k. Oprócz tego co wtorek targ na produkty: w razie święta w dzień następ.

Hogówek (Ober Glosau) 4 lutego b-k, 8 kwietnia kr-b-k, 5 sierpnia b-k, 26 września, 4 listopada kr-b-k.

Głubczyce (Leobschütz) 4 marca b-k, 29 kwiet. tr-b-k, 17 czerw. b-k, 16 wrześn., 25 listop. kr-b-k.

Gorzów (Landsberg) 23 stycz., 27 marca, 3 lipca, 28 sierpnia, 23 października, 11 grudnia kr-b-k-św.

Grotków (Grotkau) 7 stycz. św. 18 lut. b-k-św., 4 marca, 1 kwiet. św., 6 maja tr-b-k-św., 24 czerw. b-k-św., 1 lipca św., 26 sierp. b-k-św., 30 wrześ. kr-b-k-św., 7 paźd. św., 4 listop. b-k-św., 2 grud. św.

Kietrz (Katscher) 1 kwietnia, 21 paździer., 16 grudnia kr.

Kluczborek (Kreutzburg) 11 lutego kr-b-k-św., 25 marca, 29 kwietn., 17 czerw., 15 lipca, 12 sierpn. b-k-św., 30 wrześn. kr-b-k-św., 17 paźd. b-k-św., 25 listopada kr-b-k-św.

Koziaszysia (Ziegenhäls) 2 kwietn., 3 wrześ., 5 listopada kr-św.

Koźle (Cosel) 11 lut. b-k, 15 kwiet. kr-b-k, 24 czerwca, 29 lipca b-k, 2 września kr-b-k.

Kosten'hal 12, 19, 26 paźd. i 2 listopada targi na kupaść od godz. 6 do 9.

Krapkowice (Krapitz) 26 lutego kr-b-k-św-kozy, 27 maja b-k-św-kozy, 27 sierpnia kr-b-k-św-kozy, 11 listopada b-k-św-kozy.

Krzanowice (Kranowitz) 8 kwietnia, 1 lipca, 23 wrześn., 25 listop. kr-b-k.

Kupy (Kupp) 7 maja, 29 paźd. b-św-kozy.

Leśnica (Leschnitz) 7 maja, 6 sierpnia, 1 października kr-b-k-kozy, 5 listopada b-k-kozy.

Niemodlin (Falkenberg O.-S.) 20 marca kr-b-k-św-kozy, 8 maja b-k-św-kozy, 17 lipca, 18 września kr-b-k-św-kozy, 23 października b-k-św-kozy, 4 grudnia kr-b-k-św-kozy.

Nysa (Neisse) 18 stycz. (1/2) b-k-św-kozy, 12 kwietn. (1/2) b-k-św-kozy, 23 kwietn. kr. 26 kwiet. (1/2), 12 lipca (1/2) b-k-św-kozy, 22 paźd. kr, 25 paźd. (1/2) b-k-św-kozy.

Odmuchów (Ottmachau) 29 kwietnia, 2 września, 9 grudnia kr.

Olesno (Rosenberg O.-S.) 8 stycznia, 19 lutego, 9 kwietnia, 4 czerwca b-k-św.,

25 czerw. kr, 13 sierp. b-k-św., 20 sierp. kr, 10 września, 5 listopada b-k-św., 12 listopada kr.

Opawice (Tropilowitz) 8 kwietnia, 24 czerw. 9 paździer. jarm.

Opole 18 lutego b-k-św-kozy, 18 marca kr-b-k-św-kozy, 15 kwiet., 20 maja b-k-św-kozy, 24 czerwca kr-b-k-św-kozy, 22 lipca, 19 sierpnia, 16 wrześn. b-k-św-kozy, 28 paźd. kr-b-k-św-kozy, 18 listopada b-k-św-kozy.

Paczków (Patschkau) 15 kwiet., 26 sierpnia, 18 listopada kr.

Pilchowice (Pilchowitz) 6 lut. b-k, 8 maja, 21 sierp. 6 listopada kr-b-k.

Pokój (Larlsruhe) 2. lutego b-k-św-kozy, 13 maja, 26 sierpnia kr-b-k-św-kozy, 4 listopada b-k-św-kozy.

Prudnik (Neustadt O.-S.) 25 marca, 9 września, 11 listopada kr.

Pruszków (Proskau) 27 marca, 26 czerw., 28 sierp., 30 paździer. kr.

Pyskowiec 4 marca kr-b-k, 13 maja b-k, 5 sierp., 21 paźd. kr-b-k, 16 grud. b-k.

Popielów stary (Alt Poppelsau) 20 maja, 28 paźd. b-k-św.

Polska Cerekwia (Gr.-Neukirch) 12 marca, 5 listopada kr-b-k-św-kozy.

Racibórz (Ratibor) 13 lutego nas., 19 lutego 6 maja b-k-św-kozy, 13 czerwca wetn., 12 sierpnia b-k-św-kozy, 18 września nas., 30 wrześ., 9 grud. b-k-św-kozy.

Sw. Anna (Annaberg) 11 czerwca, 16 wrześ. kr-b-k.

Ścinawa (Steinau O.-S.) 16 stycznia b-k-św-kozy, 6 lutego kr-b-k-św-kozy, 13 marca, 15 maja, 10 lipca b-k-św-kozy, 11 wrześn., 6 listop. kr-b-k-św-kozy.

Sieraków (Schierokau) 2 kwietnia, 8 października kr-b-k-św-owce-kozy.

Sońnicowice (Kieferstädtel) 19 marca b-k, 14 maja, 10 września, 12 listopada kr-b-k, 17 grudnia b-k.

Strzelce Wielkie (ross Strehlitz) 16 stycznia kr-b-k-kozy, 6 marca, 15 maja b-k-kozy, 12 czerwca kr-b-k-kozy, 7 sierpnia b-k-kozy, 18 wrześ. kr-b-k-kozy, 23 paźd. i 11 grudnia b-k-kozy.

Strzelczki (Klein Strehlitz) 4 kwietnia kr-b-k, 12 czerwca b-k, 25 września, 30 paźd. kr-b-k.

Staniszczce Wiekie (ross Stanisch) 20 marca, 22 maja, 28 sierpn., 13 listop. b-k-św-kozy.

Szurgoszcz (Sohurgast) 3 kwietn., 24 lipca, 9 paźd., 11 grudnia kr-św.

Toszek (Tost) 4 lutego b-k, 8 kwietnia, 1 lipca, 30 wrześ. kr-b-k, 2 grud. b-k.

Tworóg (Tworog) 6 marca kr-b-k, 5 czerwca, 21 sierpnia kr-św, 6 listopada kr-b-k.

Drukarnia Śląska

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością

Katowice, ulica Kościuszki 15

narożnik ulicy Batorego :: Telefon nr. 878 i 426

Modna, nowourządzona

drukarnia gazet,

czasopism, dzieł

i wszelkich druków.

Ujazd (Ujest) 15 stycznia, 12 marca b-k-kozy, 21 maja kr-b-k-kozy, 2 lipca b-k-kozy, 3 września, 3 grudnia kr-b-k-kozy.
 Wielowieś (Langeudorf) 19 marca kr-b-k, 4 czerwca b-k, 3 września 12 listopada kr-b-k.
 Władzin (Bladen) 8 kwietnia, 17 czerwca, 30 września, 9 grudnia kr.
 Wołczyn (Konstadt) 7 stycz. len., 5 lut. b-k-św-kozy, 1 kwiet. kr-b-k-św-koz., 7 maja b-k-św-kozy, 1 lipca kr-b-k-św-koz., 13 sierpn. b-k-św-kozy, 21 październ. kr-b-k-św-kozy, 5 listop. b-k-św-kozy.
 Zawadzkie 4 lutego, 6 maja, 19 sierpnia, 18 listopada kr.

W rejencji Wrocławskiej.

Biorów (Bernstadt) 4 marca przed poł. b-k-św-pr, 6 maja kr-b-k-św-pr, 24 czerwca (prz. poł.), 5 sierpn. (prz. poł.) b-k-św-pr, 16 września, 11 listopada kr-b-k-św-pr. Oprócz tego w każdą środę przed poł. targ tygodn. na prosiąta. Jak święto, wypada targ tygodn. na prosiąta.
 Brzeg (Brieg) 11 lut., 8 kwietn. 17 czerwca, b., 18 czerwca kr., 15 lipca, 9 wrześn. b., 10 wrześn. kr., 21 październ., 11 listop. b., 12 listopada kr.
 Borowo (Bohrau) 7 kwiet. (po połud.), 6 październ. (po poł.).
 Bystrzyca (Habelschwerdt) 28 kwietnia kr., 10 maja b., 6 października kr.
 Czernica (Tschirnan) 6 maja, 5 sierpnia, 7 październ. kr-b.
 Charlottenbrunn 31 marca, 5 maja, 20 października, 8 grudnia kr.
 Deutsch-Lissa 2 maja, 10 października kr.
 Duszynki (Reinerz) 5 maja, 1 września kr.
 Dyhernfurth 1 kwietnia, 5 sierpnia, 14 października kr.
 Frankenstein 9 kwiet., 1 październ. b-k-drob-g. (z wyjątkiem porcelany).
 Frydland 12 marca (2) kr-g, 14 maja (2) kr-g, 6 sierpnia (2) kr-g, 1 październ. (2) kr-g. Jarmarki na garnki rozpoczyn. się dzień rychlej i trwają dzień dłużej.
 Fürstenau 28 września kr.
 Freyhan 4 lutego, 6 maja, 19 sierpnia, 2 grudnia kr-b.
 Góra (Guhrau) 12 marca kr-b, 11 czerwca b., 13 sierpn., 1 październ. kr-b.
 Hradek (Wünschelburg) 26 maja, 22 września, 1 grudnia kr.
 Juliusburg 25 lutego 6 maja, 5 sierpnia, 7 październ. 25 listopada b.
 Klaty (Canth) 9 września kr.
 Kałowice (Karlsmarkt) 7 maj., 17 wrz. kr-b.
 Kłodzko (Glatz) 11 marca, 6 maja, 8 lipca, 9 wrześn., 11 październ. b-k-św.
 Köben 8 styczn., 9 kwietnia, 2 lipca, 8 października, 10 grudnia kr-b.
 Kostenblut 18 marca, 23 września kr-g.
 Landek 5 maja (2), 20 październ. (2) kr.
 Lewin 22 kwietn., 14 lipca, 13 październ. kr.
 Löwen 11 marca kr-b, 22 kwietnia b., 8 lipca k-b, 19 sierpnia b., 7 październ., 9 grudnia kr-b.
 Międzybórz (Neu-Mittelwalde) 11 lutego, 28 października kr-b.
 Milicz (Militsch) 9 stycznia (przed poł.) b-k, 6 lutego kr-b-k, 6 marca (przed poł.) b-k, 3 kwietn. kr-b-k, 1 maja

(przed poł.), 12 czerwca (przed poł.), 3 lipca (przed poł.), 7 sierpnia (przed poł.), 4 września (przed poł.) b-k, 9 październ. kr-b-k, 6 listop. (przed poł.), 4 grudnia (przed poł.) b-k.
 Mittelwalde 5 maja, 13 październ. kr.
 Namysłów 18 marca (przed poł.), 8 kwiet. (przed poł.) b-k-św, 9 kwiet. kr., 3 czerwca (przed poł.), 2 wrześn. (przed poł.) b-k-św, 3 września kr., 14 październ. (przed poł.) b-k-św, 15 październ. kr., 18 listop. (przed poł.) b-k-św.
 Neumarkt (Sroda Śląska) 8 styczn., 5 lutego k, 5 marca b-k-św, 2 kwiet. (2) kr. (1 k, 30 kwietnia k, 4 czerw. b-k-św, 2, 30, lipca k, 3 września b-k-św, 1 październ. k, 8 październ. (2) kr., 5 listop. b-k-św, 3 grudnia k.
 Neurode 23 kwietnia (2) kr., 29 kwietnia, 1 lipca b-k, 20 wrześn. (2) kr., 30 wrześn. b-k. Targ na płótno w każdy czwartek.
 Niemcz (Nimptsch) 8 lutego nas., 31 marca kr., 6 wrześn. nas., 13 października kr.
 Olawa (Ohlau) 5 lutego, 9 kwietnia, 4 czerwca b., 22 września (2) kr., 23 września, 15 październ. b., 17 listop. (2) kr., 18 listopada b. Targ na świnie w 1. środę tych miesięcy, w których jarmark na bydło się nie odbędzie. W razie święta w poprzedni dzień roboczy.
 Oleśnica (Oels) 18 lutego b., 25 marca kr-b, 27 maja, 1 lipca b., 2 wrześn. kr-b, 21 październ. b., 2 grudnia kr-b.
 Oberfrauenwaldau 22 marca, 16 sierpn. kr-b.
 Płużnica (Prausnitz) 4 lutego (przed poł.) b-k-św, 1 kwietnia kr-b-k-św, 3 czerwca (przed poł.) b-k-św, 1 lipca kr-b-k-św, 5 sierpnia (przed poł.) b-k-św, 2 wrześn. kr-b-k-św, 7 październ. (przed poł.) b-k-św, 18 listopada kr-b-k-św.
 Piespole (Hundsfield) obacz Wrocław.
 Reichenbach 8 styczn. b., 7 kwietnia (2) kr., 16 kwiet. b., 7 lipca (2) kr., 16 lipca b., 6 październ. (2) kr., 15 październ. b.
 Rudy (Randten) 16 stycznia b., 20 marca, 5 czerw., 21 sierpnia, 6 listop. kr-b.
 Reichenstein i. Schl. 12 maja, 6 październ. kr.
 Ścinawa (Steinau) 20 lutego b-k, 1 kwietnia kr-b-k, 15 maja, 26 czerwca, 14 sierpnia b-k, 9 września kr-b-k, 16 październ. b-k, 11 listopada kr-b-k.
 Sobótka (Zobten) 26 maja, 1 wrześn., 27 października kr.
 Stramburek (Trachenberg) 5 lut. kr-b, 2 kwietn. b., 7 maja kr-b, 6 sierpn. b-k, 15 październ. k-b, 5 listopada b.
 Stróża (Stroppen) 23 styczn., 24 kwiet. kr-b, 17 lipca b., 21 sierpn., 23 październ. kr-b.
 Strzelno (Strohlicn) 29 kwietn. b-k-św, 3 czerwca kr., 4 czerwca b-k-św, 27 czerwca weln., 23 lipca b-k-św, 26 września weln., 30 września kr., 1 październ. b-k-św.
 Strzygów (Striegau) 4 marca b., 6 maja kr-b-k, 5 sierpnia b., 4 listop. kr-b-k.
 Świdnica (Schweidnitz) 19 marca (przedp.), 28 maja (przedp.), 22 październ. (przedp.) b-k-św.
 Syów (Gr. Wartenberg) 21 styczn. b., 11 marca kr-b, 15 kwiet. b., 20 maja kr-b, 17 czerwca, 12 sierpn. b., 9 wrześn. 4 listopada kr-b.
 Trzebnica (Trebnitz) 14 styczn., 11 lutego 18 marca, 8 kwietnia, 13 maja b., 17 czerw. kr-b, 15 lipca b., 19 sierpn.

kr-b, 16 września b., 14 październ. kr-b, 11 listopada, 9 grudnia b.
 Twardogóra (Festenberg) 16 stycznia, 13 lutego k-k-św, 13 marca kr-b-k-św, 10 kwietnia, 8 maja b-k-św, 5 czerw. kr-b-k-św, 10 lipca, 14 sierpnia b-k-św, 11 wrześn. kr-b-k-św, 16 październ., b-k-św, 13 listop. kr-b-k-św, 11 grudnia b-k-św.
 Uraz (Auras) 24 lutego, 12 maja, 13 sierpnia, 17 listopada kr.
 Wąsosz (Hornstadt) 7, 21 stycznia, 4, 18 lutego, 4 marca pr., 25 marca kr-b-k-św-pr., 8, 22 kwietnia, 6, 20 maja, 10, 24 czerwca pr., 8 lipca kr-b-k-św-pr., 22 lipca, 5, 19 sierpn., 2, 16 wrześn. pr., 30 wrześn. kr-b-k-św-pr., 21 październ., 4, 18 listop. pr., 2 grudn. kr-b-k-św-pr., 16 gruda. pr. Oprócz tego w Sobotę każdego tygodnia w czasie od 1 lutego aż do 1 niedzieli po Zielonych Świątkach targ na gotłobie i drób.
 Wiewió (Wansen) 12 marca b., 16 kwietnia, 11 czerw., 27 sierpn. kr-b, 8 październ. b., 10 grudnia kr-b.
 Wiewió (Wingig) 4 lutego b., 11 marca kr-b, 15 kwietnia b., 3 czerwca kr-b, 5 sierpn. b., 2 wrześn. kr-b, 21 październ. b., 9 grudnia kr-b.
 Wołów (Wohlau) 14 styczn., 4 marca, 8 kwiet. b-k-św, 20 maja kr-b-k-św, 24 czerwca b-k-św, 19 sierpnia kr-b-k-św-drob, 16 września b-k-św, 4 listopada kr-b-k-św.
 Wrocław (Breslau) 24 marca (4) g., 10 kwietnia kr. targ w Psemopolu (Hundsfield), 9 września (4) g., 8 grudn. len. Oprócz tego tylko dopołudnia: w każdą środę główny targ na bydło na rzecz co poniedziałki targ na drób. Targ na bydło do użytku i konie; w piątek każdego miesiąca, jeżeli przypada święto, targ odbędzie się w piątek następn.
 Ziębice (Münsterberg) 15 marca, 10 maja b-k-św, 12 maja (2) kr-g, 9 sierpnia, 18 październ. b-k-św, 10 listop. (2) kr-g.
 Żufawa (Sulan) 4 marca, 6 maja 3 czerwca, 26 sierpnia, 21 październ., 2 grud. kr-b.
 UWAGA: Targi ogólnie na bydło w obwodzie rejencyjnym wrocławskim nie ograniczają się na pewno tylko rodzaje bydła. Spędzane mogą być na nie konie, bydło rogate, świnie kozy.

W obwodzie rejencji Li-guckiej.

Żytom (Benthen a. O.) 26 marca, kr-b-k-św-kozy, 3, 10 maja drób, 25 czerw., 20 sierpnia, 26 listop. kr-b-k-św-kozy.
 Bolosławów (Bunzlau) 25 lutego kr., 26 lutego b-k, 29 kwietn. kr., 30 kwiet. b-k, 12 sierpnia kr., 13 sierpnia b-k, 28 październ. kr., 29 październ. b-k.
 Bolkenhain 13 stycznia, 7 kwietnia kr., 8 kwiet. b-k-św, 2 czerwca, 7 lipca, 13 października kr., 14 październ. b-k-św.
 Bukowa (Lüben) 12 marca, 9 lipca, 10 września, 5 listopada kr.
 Cybela (Nieder-Zibelle) 10 czerw. 13 października kr-b-k-św. Targi poniedziałkowe dozwolone.
 Dębice (Daubitz) 29 marca, 5 lipca, 4 październ. kr-b-k.
 Diehsa 22 kwiet., 8 lipca, 9 wrześn., 2 grudnia kr-b-k.

Freiwaldau 17 marca, 18 sierpnia kr.
 Friedeberg 28 stycznia gołęb. 10 marca
 kr., 11 marca b-k-żreb-św, 7 lipca kr,
 8 lipca b-k-żreb-św, 8 wrześ. kr. 9 wrześ.
 b-k-żreb-św. 27 paźdz. kr. 28 paźdz.
 b-k-żreb-św.
 Głogów (Glogau) 6 maja (2), 4 listopada
 (2) jarmark.
 Goldberg 20 styczn., 21 kwietn., 14 lipca.
 20 października kr-b-k Targi ponie-
 działkowe dozwolone. Odcąda się
 jarmarki: 28 kwiet. i 14 lipca o godz.
 7, 20 styczn. i 20 paźdz. o godz. 8.
 Greifenborg 3 marca kr., 4 marca b-k-
 św, 30 maja kr, 31 maja b-k-św, 15
 wrześ. kr, 16 wrześ. b-k-św, 10 listo-
 pada kr, 11 listopada b-k-św.
 Hajnau 2 styczn. drób, 9 styczn. kr-b-k,
 13 lut. k, 13 marca b-k, 10 kwietn. k,
 8 maja kr-b-k, 12 czerwca b-k, 10
 lipca k, 7 sierpnia kr-b-k, 11 wrześn.
 b-k, 25 września drób, 9 października
 kr-b-k, 13 listopada b k, 11 grudn. k.
 Halbau 21 marca, 20 czerwca, 26 wrześ,
 19 grud. kr.
 Hirschberg 6 marca b-k-św-pr-cie-ow-
 kozy, 2 czerwca (2) jarm., 3 czerwca,
 3 lipca b-k-św-pr-cie-ow-kozy, 23 sierp.
 (2) jarm., 26 sierpnia 2 października
 b-k-św-pr-cie-ow-kozy, 3 listopada (2)
 jarm., 4 listop. b-k-św-pr-cie-ow-kozy
 W poniedz. w pierwszej części stycznia
 gołęb. i drób.
 Jaworze (Jauer) 15 styczn. b-k-św-pr, 18
 marca (2) kr, 19 marca b-k-św-pr, 17
 czerwca (2) kr, 18 czerwca, 16 lipca

b-k-św-pr, 16 wrześ. (2) kr, 17 wrześ-
 nia b-k-św-pr, 25 listopada (2) kr, 26
 listopada b-k-św-pr.
 Kolzig 7 stycznia, 4 lutego, 4 marca, 8
 kwietnia, 6 maja, 3 czerwca, 8 lipca,
 5 sierpnia, 2 września, 7 października,
 4 listopada, 2 grudnia św.
 Kontop 17 styczn. św, 17 lutego kr-b-k św,
 21 marca, 17 kwietnia św, 5 maja
 kr-b-k-św, 20 czerwca, 18 lipca, 15
 sierpnia św, 15 września kr-b-k-św,
 17 października, 12 listop. św, 4 grud-
 nia kr-b-k-św. Targi poniedziałkowe
 dozwolone.
 Kotzenau 17 marca, 18 sierp., 17 listop.
 kr-b-k. Targi poniedziałkowe dozwoł.
 Kozuchów (Freystadt) 7 stycz. k-żr, 16, 23
 lut., 2, 9 marca goł., 11 marca (2) kr,
 (1) k, 12 marca b-św, 16, 23, 30 marca.
 6, 13, 21, 27, kwietnia, 4, 11, 18, 25
 maja, 1, 9 czerwca goł., 17 czerwca
 (2) kr, (1) k, 18 czerwca b-św, 12
 sierpnia k-żr, 7 paźdz. (2) kr, (1) k, 8
 paźdz. b-św. Targi z gołębiami od-
 będa się od godz. 6⁰⁰ do godz. 8⁰⁰
 Główny targ kramny odbywa się w
 drugim dniu.
 Kutlau 9 kwietn., 3 lipca, 22 październ.
 (po poł.) kr, (przed poł.) b-k-św.
 Landt (Landeshut) 5 maja (2), 27 paźdz.
 (2) kr.
 Langheinersdorf 5 stycznia, 2 lutego, 2
 marca, 6 kwietnia, 4 maja, 1 czerwca,
 6 lipca, 2 sierpnia, 7 września, 5 paźdz.,
 2 listopada, 7 grudnia drób.
 Leippaer Heidehäuser 5 maja, 6 paźdz. kr.

Lihawa (Liebau) 12 maja (2), 4 sierpnia
 (2), 3 listopada (2) kr.
 Liebenthal 13 stycznia kr-goł.,
 Lignica (Liegnitz) 3 lut. (3) jarm., 4 lut.
 b-k-św-goł-drób, 5 maja (3) jarm.,
 6 maja b-k-św, 4 sierp. (3) jarm., 5
 sierp. b-k-św, 3 listopada (3) jarm.
 4 listop. b-k-św.
 Lohsa 5 marca, 6 sierp., 12 list. kr.
 Lorenzdorf-Schöndorf 4 marca, kr-drób,
 26 sierpnia, 11 listopada kr.
 Löwenberg 20 stycznia kr, 21 stycznia
 b-k, 10 lutego goł., 12 maja kr, 13 maja,
 b-k-św, 7 lipca b-k, 13 paźdz. kr, 14
 paźdz. b-k. Targi poniedziałkowe do-
 zwolone.
 Luban (Lauban) 3 lutego (3) jarm., 5 lut.
 12 marca b-k, 30 czerw. (3) jarm.
 2 lipca. b-k, 25 sierpnia (3) jarm., 27
 sierpnia, 5 listopada b-k.
 Marklissa 13 stycznia gołęb. 24 marca,
 7 lipca, 6 paźdz. jarm.
 Miedziana Góra (Kupferberg) 29 kwiet.,
 17 czerwca, 19 sierp., 14 paźdz. kr-b-k.
 Musków (Muskau) 15 stycznia b-k-św,
 18 marca kr-b-k-św, 14 maja b-k-św,
 12 czerw. kr-b-k-św, 16 lipca b-k-św,
 18 wrześ. kr-b-k-św, 16 paźdz. b-k-św.,
 11 grudnia kr-b-k-św.
 Naumburg n. Bob. 26 marca kr-b-k, 3
 maja, 7 czerwca, 12 lipca b-k-św, 27
 sierpnia, 29 paźdz. kr-b-k, 19 grud-
 nia kr. Co 14 dni targi na prosięta.
 Naumburg n. Kw. 21 stycz. goł, 18 marca
 kr-b-k, 20 maja kr, 23 wrześ. kr-b-k.

poleca codzienn.
**żywe karpie
 i liny**
 świeże ryby
 morsk. i rzeczne
 kotlety rybne

**śledzie wędzone, opiekane i
 marynowane własnego wyrobu.**

Marka ochronna „HANSA“ gwarantuje za towar
 pierwszorzędny.

Bank Ludowy

spółdzielnia z odpowiedzialnością nieograniczoną
Królewska Huta, Sobieskiego 8
 Telefon 1195. Założony w roku 1901. Telefon 1195.
Jedyny polsko-chrześcijański bank na miejscu

przyjmuje depozyta za wysokim opro-
 centowaniem, udziela kredyty, dyskon-
 tuje weksle na dogodnych warunkach,
 — inkasuje weksle i dokumenty —
 Załatwia wszelkie czynności w zakres banko-
 wości wchodzące.

PIERZE PUCH

Wywóz dozwolony. Ciężar wynosi za funt 1 fen.
 Gotowe pierzyny i poduszki, koldry
 z puchu i watawone gotowe i na
 zamówienia, bielizna pościelowa,
 wsypy, materace w każdej wielkości

Max Neumann, Katowice
 ul. 3-go Maja 17 . Tel. 1893 . Rok zał. 1870

Pierz nasze jest pod gwarancją chem. oczyszczone
 — według najnowszych higienicznych systemów —

Apteka Laury

właściciel: aptekarz Emil Gajdas
Radzionków.
 Telefon Tarnowskie Góry nr. 1149. Konto czekowe Katowice 300216

Poleca swój znakomity
środek przeciw reumatyzmowi

Balzam mentolowy „LAURA“

Kawa Herbata

Najlepszy napój

na cały rok!

Tabaka - Cygara - Wino

potęca po najtańszych cenach dziennych

Górnośl. hurtownia
palarnia kawy

BYTOM G.-ŚL.

Rynek Fryderyka Wilhelma 1

Wincenty Krahl

MIECHOWICE

ulica Hindenburga 32

GLIWICE G.-ŚL.

Rynek 11

Największy specjalny interes kawy na Górn. Śląsku

Wysyłka do wszystkich części w kraju.

Rok założenia 1910

Znane najlepsze

napoje spirytusowe i wina

kupuje się najkorzystniej u firmy:

Wincenty Pissarek

Fabryka likierów, destylacja i handel win - Hurtownie i detalicznie

BYTOM G.-ŚL., ulica Krakowska, narożnik ulicy Krukowickiej nr. 17.

Telefon 2871

Tylko raz w życiu kupicie pianino!

Th. Cieplik

Bezkonkurencyjnie

największy wybór jest jak wiadomo u

Th. Cieplik'a

Główny skład
Bytom
Gliwice - Zabrze

Największy
Dom muzyczny
na Śląsku

Jedyna sprzedaż
Pianin Seiler'a

z Lignicy

HARMONIA MANNBORG

Długo terminowe warunki płatności ratami!

Chorągwie

Sztandary

PARAMENTY

i PRZYBORY do tychże.

Koronki-rozety kościelne

Bytom G.-Śl.
(Beuthen O.-S.)

Zeisig

Bahnhofstr. 11.
Telefon nr. 3823.

Ubrania - Ulstry - Paltoty

Spodnie - Kolor. kamizelki

Płaszczki gumowe :: Płaszczki włochowate

poleca w wielkim wyborze

Hermann Rosenthal

Bytom G. = Ś., Rynek 24.

Obok „Starej Apteki” Największy interes specjalny. Obok „Starej Apteki”
Parter i I. piętro.

Cukiernia E. Odersky

Rok
założenia
1898

Najpierwszy interes zamówień i wysyłkowy na miejscu poleca najwyborniejsze pieczywa.
Przyjemne i nowoczesnie urządzone lokale.

Bytom, Rynek 26 - Telefon 4044

„ROLNIK” - STRZELCE

kupuje i płaci najwyższe ceny za zboże, nasiona itd.

sprzedaje wagonowo i detailicznie po przystępnych cenach

zboże, mąkę żytnią i pszenną,
nasiona, słomę, wszelkie gatunki
paszy, sztuczne nawozy i węgle

„ROLNIK” Stowarzyszenie dla zakupu i sprzedaży Strzelce, Gr. Strehlitz

Telefon 153

Spółka zapisana z ogr. por.

Telefon 153

Król. uprzywil.

Stara Apteka w Bytomiu G.-Śl.

poleca od lat znane specjalności:

Krople z góry św. Anny

znakomite, przez długie lata doświadczone, zupełnie nieszkodliwe, żołądek i krew wzmacniające krople.

Marka ochronna
Schutzmarke.

Przyrządzenie tych kropli przekazał w testamentie zmarły właściciel istniejącej już prawie 100 lat apteki. Jak wszystko dobre doznaje naśladowania, tak też wprowadza się i tu krople mniej wartościowe w handel. To dowodzi zarazem o dobroci prawdziwych kropli i należy takowe zakupywać tylko ze **Starej Apteki, Bytom G.-Śl.**

Pigułki z góry św. Anny
na przeczyszczenie.

Dr. Lind'a Pepsynowy środek
na wzmocnienie żołądka i na
wzbudzenie apetytu.

Dr. Lind'a pigułki „Sagrada“
pobudzające lekkie i regularne trawienie.

Dr. Lind'a proszek żołądkowy.

Pectosol

powszechnie znane krople i herbata przeciw kaszlowi.

Piersiowy eliksir przeciw kaszlowi

Perthymin

zaszczytnie znany środek przeciw kaszlowi u dzieci.

Eliksir

na nerwy i na krew, marka ochronna z „Słoniem“.

Succomalt

specjalny środek odżywczy z dawien - dawna znany.

Słodowe - hematogi.

Lecithin słodowe - hematogi.

Valneol

uspakajający i wzmacniający nerwy.

Pigułki lecytinowe.

Herbata dla wzmacniania nerwów.

Remedan-pastyłki

przeciw reumatycznym cierpieniom.

Rheum-balsam - Menthol-balsam
do nacierania przeciwko wszystkim boleściom.

Oprócz tego od lat znane wyroby specjalne:

Miód koperkowy - Balsam Jerozolimski
Ks. Knałpa herbata piersiowa - Powszechny plastr uzdrawiający otwarte bóle
Maść i krople z góry św. Anny.

M. Skrzypczyk

Tel. 5004 Właśc.: Max Skrzypczyk Tel. 5004

**Specjalny dom
modnej odzieży**

męskiej i dla chłopców

znacznie powiększony

Bytom G.Ś.

tylko Rynek 21

Bytom G.-Śl.
ulica Gliwicka 11

poleca w największym wyborze
i po znanych niskich cenach:

Trykoty — Pończochy — Koronki — Fartuchy
BIELIZNA dla pań, panów i dzieci.

Josef Rekus

BYTOM, ulica Mała Błotnica 24

Filja: ulica Krakowska 11

Fabryka likierów

i hurtowny handel win

Specjalność: **Szlacheckie likiery**

wytworzone z najlepszych
ziół według oryginalnych recept.

Kto potrzebuje
Zegara!

To niechaj idzie tylko do firmy:

Skład światowej sławy
Alpina-Gruen, fabryki
Zegarów A.-O., Schweiz

UHREN-JANDER

Oskar Jander • Bytom •

tylko Rynek nr. 25
obok Starej Apteki

Korzystne oprocentowanie
wkładów oszczędnościowych!

Hansabank Oberschlesien

Spółka Akcyjna

Centrala w Bytomiu GŚ.

Oddziały: w Gliwicach, Zabrze, Kluczborku, Opolu, Oleśnie
Kasy depozytowe: w Gorzowie, Mikulczycach, Byczynie

Załatwianie wszelkich transakcji wchodzących w
zakres bankowości na korzystnych warunkach.

Porada sumienna.

Obsługa staranna.

Max Zernik

Hurtowny handel elektryczny
BYTOM G. ŚL.

Rynek Friedr. W. 4.
— Telefon nr. 4555 —

ul. Bahnhofstr. 39.
— Telefon nr. 4556 —

Poleca:

Modne przybory do oświetlania - Odkurzacze
- Garnki do gotowania - Wszelkie materiały
instalacyjne jako też bogato zaopatr. skład nowoczesnych
Radjo-aparatów i głośników.

Płaszczki i suknie

dla
niewiast i dziewcząt

w największym wyborze po rzeczywiście niskich
cenach kupuje się najlepiej w

Domu konfekcyjnym, Pagel
w Bytomiu,

Rynek, narożn. ul. Strzeleckiej, parter i I piętro

Oglądać można bez przymusu kupna.

Na wesola, chrzciny i inne
uroczystości rodzinne

polecam mój wielki wybór

najlepszych trunków

jako to:

likiery pojedyncze i
podwójne, wina,
koniaki, rum

i t.d.

po wyjątkowo niskich cenach

ERNST EPSTEIN, BYTOM

ulica Krakowska nr. 24/25.
Telefon 3930

Bank Ludowy, Bytom

ulica Tarnogórska 4 (naprzeciwko starego Kościoła) Tarnowitzerstr. 4

Przyjmuje **oszczędności** za oprocentowaniem:

Przy $\frac{1}{2}$ rocznem wypowiedzeniu	8$\frac{1}{2}$ procent
„ kwartalnem	7$\frac{1}{2}$ „
„ miesięcznem	6 „
„ tygodniowem	5 „

i udziela **pożyczek** na weksle i hipoteki na dogodnych warunkach.

Specjalny skład ryb
Ernst Pieroh, Bytom G.-Śl.

ulica Dyngosowa — Telefon 4995

Codziennie świeża przysyłka żywych
ryb morskich i rzecznych

Zamówienia i dostawy ryb na uroczystości
uskutecznią się prędko i jaknajsumienniej.

M. Stark Nachf., Bytom

ulica Szarlejska 3

Telefon nr. 5096

kupuje:

Stare żelazo, stary metal, papier,
- szmaty, kości, butelki, skórki -

Import i export

wszelkich produktów rolniczych

SKŁAD

nasion, rozmaitszych pasz treściwych
sztucznych nawozów

wszelkich artykułów rolniczych

ZAKUP ZBOŻA

en gros — en detail

ROLNIK OPOLE
spółka zakupu i sprzedaży
z ogr. por.

SKŁADNICA: OLESNO-ROSENBERG OS.

Augustinistr. 5 i Breslauer Platz 16.
Telefon nr. 119.

Landsberger-Chaussee
Telefon nr. 166

SKŁAD

maszyn i narzędzi
rolniczych

Pługi — brony — kultywatory
młocarnie — maneże

siewniki do nasion i sztucz. nawozów

centryfugi — masielniczki

motory elektr. i naftowe i t. p.

Wszelkie części zapasowe do maszyn
i narzędzi rolniczych

Warsztat reparacyjny

Paweł Urbanczyk

Wielka destylacja - Parowa fabryka likierów
Wytłocznia soków owocowych

Telefon 3880 **BYTOM G.-Ś.** Telefon 3880

Wielka Błotnica (Grosse Blottnitzastr.) 12 i 13
Filja: ulica Strzelecka (Schliesshausstrasse) nr. 4

poleca

wyśmienite **likieri i wina**

hurtownie

detalicznie

Cygara ■■■ **Papierosy**

Całkowite urządzenia pokojowe
jakoteż
pojedyncze meble i kuchnie
ma na składzie

C. Zawalzki Właściciel: **Bytom**
Karol Müller

Założono 1890 ul. Dworcowa 27 Telefon 2916

Własne warsztaty stolarskie i tapicerskie - Własny dom magazynowy
Ceny niskie - Rzetelna usługa

DOM ZAKUPNA
Józef Peschka

Zabrze (Hindenburg), Kronprinzenstr. 297

Strój damski — Towary
białe, wełniane — Pończochy i towary krótkie

Najniższe ceny — Wielki wybór
Dom zakupna dla każdego

Bank Ludowy

Gliwice, Wilhelmowska 53

Telefon 4142

przyjmuje

Depozyty

za wysokim oprocentowaniem,

udziela

Pożyczek

na dogodnych warunkach,

załatwia

Przekazy

do Polski i odwrotnie bezpośrednio i szybko.

Kupuje i sprzedaje waluty obce.

Pocztowe konto czekowe. Wrocław 37209.

P. K. O. Katowice 304418.

Bank Przemysłowców

Spółka Akcyjna w Poznaniu

Oddział w Bytomiu, ulica Gliwicka Nr. 24

Rok założenia 1861

Adr. tel.: „Wartabank“

Telefony: 3046 i 3047

Żyrokonto w Banku Rzeszy - Konto czekowe: Wrocław 59974 - PKO. Katowice 304440

Przyjmuje oszczędności na korzystnych warunkach

udziela pożyczek

oraz załatwia wszelkie transakcje w zakres bankowości wchodzące, jak:
zakup i sprzedaż walut obcych, akredytywy, inkasa, dyskont weksli
wykonuje przekazy do Polski

EMIL BINDSEIL

BYTOM G.-Śl.

ulica Tarnogórska (Tarnowitzerstraße) numer 42

Telefon nr. 4786.

Dywany - Chodniki - Dywaniki - Mostki

Kapy
na stoły
i dywany
zakupić
można
ściśle,
korzystnie
i niedrogo
w składzie
specjalnym.

C. Kaluza, Bytom G.-Śl.

Szosa Tarnogórska 27

Narożnik ulicy Solgera
Telefon 3764

Dojazd autem miejskim 314.

**Składnice - Odwożenie samochodami
ciężarowymi - Własne wielkie spichrze
ODPRAWA CELNA.**

LUDWIG PITAS

Bytom G.-Śl.

ul. Tarnogórska 37

Telefon nr. 3922

Towary kolonialne
Delikatesy
Hurtowna palarnia
kawy

Wysyłka także i dla pozamiejscowych

**Uznane
jako najlepsze
świeżo palone kawy!**

Bank Ludowy, Opole

ul. Poriowa 9

Telefon 213

Hafenstrasse 9

KONTO CZEKU POCZTOWEGO WROCŁAW NR. 6164

ZAŁOŻ. 1897.

**Przyjmuje oszczędności w markach
złotych na wysoki procent.**

**Udziela pożyczek
pod dogodnemi
warunkami.**

Pierwszorzędny Dom zakupna

dla towarów bławatnych - wypraw
ślubnych - Materje jedwabne - Ma-
terje męskie - Bielizna pościelowa
Wsypy, pod gwar. nieprzepuszczenia
pierz - Firanki - Materje na zasłony
po cenach jaknajtańszych

Rudolf Kruppa
Opole, Rynek 27

Bank Ludowy
STRZELCE, UL. LUBLNIECKA 2

przyjmuje depozyta
za korzystnem oprocentowaniem

i udziela pożyczek
po dogodnych warunkach.

Telefon nr. 169.

**Najtańsze źródło zakupu
dla mężczyzn, niewiast i dzieci!**

Dom najlepszych towarów

poleca w największym wyborze:

Koszule wierzchnie męskie, Ko-
szule z wstawkami, Kołnierzyki,
krawatki, szelki, skarpetki, Poń-
czochoy dla niewiast i dzieci,
Rozmaite materjały na fartuchy,
Ubrania dla robotników i t. d.

Franc. Sych i Synowie
Strzelce (Gross-Strehlitz)
ulica Krakowska 1

Bank Rolników • Opole

ulica Mikołowska 36 a   Telefon 327   przy kościele farnym
Pocztowe Konto czekowe: Breslau 7567 — Żyrokonto w Banku Rzeszy

Oddział w Gliwicach:
ulica Nowy Świat (Neue Weltstr. 3) • Telefon 4506

Przyjmuje depozyta

na wysoki procent i

udziela pożyczek

na dogodnych warunkach.

Załatwia wszelkie interesa bankowe

Wymiana walut obcych.

Suhr'a Instrumenta w elce pżądane, bo najlepsze!

Nowość „Schrammel-Bandonika“

Bandoneonten. Rodzaj gry jako harmonika 2-chórowa, octaw, głosy stalowe, 21 klawiszów,

4 basy, silny, podwójny miech z 12 łałdami. Wielkość 21x21 cm. Cena z szkołą mk. 28.— Gramofon walczkowy bez korby 39x27x13 cm piękny dźwięk, (mit Metalltonführung) gra płyty 30 cm. Tanie gramofony od mk. 10.— Płyty gramofonowe mk. 1.60. Gramofony szafkowe 91 cm wysokie mk. 55.— Cytry gitarowe z 5 akordami, 41 stron melodji, 50 kart z nutami mk. 9.50. Bebenki dla związków 33 cm mk. 26.50. Hebanowe fujarki wojskowe mk. 3.50. Skrzypce począwszy od mk. 5.—, gitary od mk. 0.50.

WYKWINTNY KATALOG FRANKO.

H. Suhr, Neuenpade Nr. 514 Fabryka instrumentów m. zycznych.
Założ. w r. 1889.

H. Guttman, Gliwice

ul. Bytomska 14. Telefon 1416.

Najstarszy i największy skład

Zabawek i wózków dziecięc.

po cenach jak najniższych.

M. REICHMANN

BYTOM, Paralelstr. 3-4 i miejskie place składowe (za gmachem „Morgenpost“).

SPRZEDAJE: Używane tregry, szyny, blachy, rury, żelazo do użytku, drut.

KUPUJE: Stare żalazo, odpadki metalowe, papier, szmaty, kości i t. d.

Cieszyć się zwykle trzeba, mając piękną sypialnię

Także i Wy możecie sobie na to pozwolić, aby mieć modną, piękną sypialnię, jako też kuchnię i pojedyncze meble

Kupicie najlepiej w specjalnej fabryce po cenach fabrycznych

Także i na odpłatę

ŚLĄSKIE ZAKŁADY MEBLI
(Schlesische Möbel-Werke)

Wrocław   Filja: Bytom
Fischerstrasse 23-25   Krakauerstrasse 10

„Glöcknera“

(Ringelhardt-Glöcknera)

plastr leczniczy i ciągnący

okazał się przez 60 lat jako skuteczny i tani środek domowy przy uszkodzeniach zewnętrznych, oparzeniach, ranach, cierpieniach reumatycznych etc. Tysiące już wyleczył względnie uśmierzył bóle.

Kupić można w aptekach
w pudełkach po 35 i 60 fen.

Składniki na opakowaniu.

M. Ringelhardt, Leipzig-Gohlis.

— Jestem, pomogę każdemu!

Precz z trucznymi i szkodliwymi lekarskami przy reumatyzmie, podagrze, ischias bólach nerwów jak i bezsenności

Pomoc znajdziesz i Ty przy starszych, upartych cierpieniach wskutek mojego nowego, jedyne, szybko działającego środka specjalnego.

Bóle miną w przeciągu kilku minut.

Motto: Raz można dużo ludzi omamić; często tylko mało ludzi, ale nikogo stale oszukiwać!

Chcesz wyzdrowieć!

Wówczas spróbuj mego wypróbowanego, wolnego od trucizny ludowego środka leczniczego, bez szkodliwych skutków przybocznych.

Tysiące podziękowań poświadczają wynik. Kapsułki moje łatwo i przyjemnie się zażywa. Długotrwałe kuracje herbaciane i środki do wcierania są wobec tego niepotrzebne.

Moja wielka gwarancja! Zwracam całą kwotę, jeśli zażywanie mego środka specjalnego okaże się bezskutecznym.

W licznych listach z uznaniem czytamy n. p.: Donoszę uprzejmie, że Pana środek specjalny po dwudniowym zażywaniu cuda zdziałał i wszystkie bóle usunął, choć cierpię na reumatyzm od roku 1918. Pana ludowy środek leczniczy poieję chętnie wszystkim znajomym.

Cena mk. 6.— Wysyłka za zaliczką
lub za poprzedniem wysłaniem
pieniędzy. Prospekty bezpłatnie.

Dr. E. Bohm, Hamburg (H. 170) —
Kleinste Johannisstrasse 17

Tysiącom pomogło się, pomożemy i Tobie!

Zarobisz

200—300 złotych miesięcznie

i zabezpieczysz sobie i rodzinie egzystencję pracując na udoskonalonej i silnie zbudowanej maszynie pół-czoszniczej „ROBUS“ bez potrzebnych wiadomości fachowych, potrzebny tylko kapitał zł 340.— reszta na spłaty miesięczne :-:

Towary wyrobione na tej maszynie skupujemy, płacąc za wyrób i dostarczamy surowca. Żądajcie listów pochwalnych — i bliższych informacji w firmie: —

Towarzystwo Handlowe J. Kalisz i Ska.

ul. Trzech Braci 6 Cieszyn, ul. Trzech Braci 6

— Jestem, pomogę każdemu!

Od przeszło 50 lat przepisują lekarze przy reumatyzmie, bólu w biodrach i bokach oraz przy heksenszusie znane plastry

Bensons-Pflaster

wyrobu firmy Seabury & Johnson.

Przy zastosowaniu tego środka zaraz przy pierwszych objawach choroby odczuwa się ulgę zwykle już po użyciu pierwszego plastra.

Kto chce być zawsze zdrow, ten powinien mieć stale w domu „Bensons-Pflaster“.

Żądajcie tylko

„Bensons-Pflaster“ firmy Seabury & Johnson

i wystrzegajcie się naśladownictw.
Do nabycia we wszystkich aptekach.

„Bensons-Pflaster“

Hamburg, Mönckebergstr. 31.

BRODE

i inne szpelné włosy u pani na twarzy, pod pachami, na rękach i nogach oraz brzydki wyglądające owłosienie karku specjalnie przy tryzurerze à la garçon usuwa trwale i szybko „Cito“ środek do usuwania włosów (Cito-Kur-Haarentferner). Szczególnie rzucają się w oczy włosy na

twarzy i nogach przykrytych cienką tkanią jedwabnej pończochy, co zapewne niejednokrotnie nabawiło Was kłopotu. Pozbyć się tego szybko i gruntownie, jest rzeczą bardzo łatwą. Kilka kropel „Cito“ usuwa w przeciągu kilku sekund wszystkie zbędne włosy radykalnie bez bólu i niebezpieczeństwa, łącznie z cebulką włosową, a zatem raz na zawsze nie pozostawiając podrażnienia nawet przy najwrażliwszej skórze. Zupełnie nieszkodliwy środek Niezłiz. Ilość listów dziękczynnych. Może być również stosowany przez panów. Goli bez mydła, bez brzytwy i bez maszynki. Cena zł. 1.50, 3 flakony zł. 3.50, 6 flakonów zł. 5.50

Gładka twarz i odmładzanie. Skóra Wasza stanie się młodzieńczo-świeża, biała i delikatną jak płatki kwiatów. Szybko znikną wagnery, pryszcze, brodawki, zmarszczki, blizny, żółte i brunatne plamy oraz
PIĘGI
po użyciu kremu piękności „Eros“ „Eros“ przedłuża piękność aż do późnej starości (gwarancja). Wszędzie zalecany przez lekarzy.

przed użyciem po użyciu

Podziękowanie: Otrzymałem 7 słoików „Eros“-kremu, poczem zamówiłam dalsze 10, ponieważ musiałam odstąpić wszystkie moim znajomym. Moja twarz jest najlepszą reklamą dla kremu „Eros“, ponieważ nie bacząc na moje 49 lat jest przystojna, młodzieńczo świeża i tańczę wszystkie nowoczesne tańce. Żaden z moich tancerzy nie uwierzyłby, że jego partnerką jest babka. Antonia C., Ziskov, Vratislavova.

Cena zł. 1.50, 3 słoiki zł. 3.50, 6 słoików zł. 5.50.

500 złotych
placę, jeżeli Waszych

ODCISKÓW

nie usunie w przeciągu 3 dni bez bólu, bez niebezpieczeństwa i bez krąpania „RIABALSAM“. Środek ten ogólnie uznany i zalecany przez lekarzy, działa nie pozostawiając zapalenia. — „Po 15-letniej udrecce pozbyłem się nareszcie nieczących odcisków. Jednocześnie zamawiam dla mego krewnego 12 słoików „RIA“ — pisze prof. T. w B.

Cena łącznie z gwarancją piśmienną zł. 1, za 3 słoiki zł. 2.50, 6 słoików zł. 4.50, 12 słoików zł. 7.

Do nabycia przez Dr. Mirosław Kemeny, Kosice TK., skrzyn. poczt. 12/A 856 (Postf. 12/A 856) Czechosłowacja.

PIĘKNE LOKI

i falujące się włosy zdobią Twą twarz. Staje się ona powabną, ciekawą i pełną wdzięku. Przez zastosowanie „Hela“ środka do ondulacji włosów (Hela-Haarkräusegeist) uzyskują przez zwykłe stosowanie w domu zarówno panie, jak i panowie i dzieci (bez karbowek) naturalne loki

i falistość włosów. Fryzura pozostaje puszysto-objęta nawet przy transpiracji lub wilgotnej pogodzie. Cena zł. 1.50, 3 flakony zł. 3.50, 6 flakonów zł. 5.50.

Czy choroby płucne są uleczalne?

Pytanie to nader ważne zaciekawi z pewnością wszystkich tych którzy cierpią na astmę, gruźlicę płuc i krtani, suchoty, niezbyt szczytów płucnych, chroniczny kaszel, flegmę, długotrwałą chrypkę i dotychczas bez skutku się leczyli. Wszyscy ci chorzy otrzymają od nas zupełnie darmo książkę z ilustracjami Dr. med. Guttmana, byłego naczelnego lekarza lecznicy Finsena, pod tytułem:

„Czy choroby płucne są uleczalne?“

Ażebym każdemu choremu dać możność wyjaśnienia sobie rodzaju swej choroby, zdecydowaliśmy się przesłać każdemu tę książkę za darmo bez opłaty porta, mając na oku dobro ogółu.

Pocztówkę z dokładnym adresem wysyłać należy do

PUHLMANN & Co., BERLIN 265

Müggelstraße 25-25 a.

Co wszyscy chwala, musi być dobrem!

Powszechnie używany, od 33 lat wypróbowany i ulubiony FELLERA „ELSA-FLUID“, jest ogólnie znany i wiemy jak pewnie uśmierza ból, wzmacnia i ożywia ciało. — Działa skutecznie

Jako środek do nacierania! we wszystkich wypadkach, gdzie nacierania są niezbędne, przy bólach reumatycznych, rwaniu w członkach itd. prędko działa.

Jak dobroczynnie działa Elsafluid przy cierpieniu reumatyzmu i gichtu, świadczą liczne dziękczynne listy, z których może się codziennie przekonać, że Elsafluid zwalcza z łatwością zupełnie i najbardziej zastarzały reumatyzm.

Na członki po nadwysileniach, nadwyrężeniach, osłabieniach, uciążliwościach itd. wzmacnia i ożywia.

Jako kosmetyk źródło siły i piękności. Jako środek usta pielęgnujący ulubiony z powodu dobrego działania na dziąsła i zęby.

Na szyję szczególnie przy zimnych, wilgotnych dniach, jako płyn do płukania gardła (kilka kropel z wodą zmieszanych działają znakomicie).

Do pielęgnacji skóry przeciw różnym nieczystościom skóry i t.d. bardzo odświeżający, skórę czyszczący, odżywiający.

Do pielęgnacji głowy wzmacnia i czyści skórę głowy, zapobiega tworzeniu się łupieżu i t. d.

W zimie zapobiega przeciw złym następstwom wilgoci oraz zimna.

W lecie jest odświeżającą dodatką do wody do mycia i kąpielii, usuwa poty i dezynfekcjonuje.

Przy 1000 sposobnościach doświadczony jako dobrze działający i korzystny, tak, że w żadnym domu brakować nie powinien.

W każdej rodzinie może w licznych wypadkach dobroczynnie znaleźć działanie.

Dostać można w pakietach po 6 podwójnych albo 2 specjalne fiaski. Fellerer Elsa pigułki łagodnie działające, żołądek wzmacniające, trawienie przyspieszające, niezawodny środek na przeczyszczenie. Do nabycia w ruloach po 6 pudełek.

Elsa tran wątrobiany wzmacnia każdego, szczególnie słabe kobiety i dzieci. Błede dziewczęta stają się świeże i różowe.

Elsa zagórjański sok piersiowy na kaszel, przeciw kaszlu i bólu piersi.

Elsa krople szwedzkie (łukier żołądkowy). Balsam na trawienie.

Elsa-Pigułki przeciw robakom dla dzieci i starszych.

Elsa mentolowy koleczek (przeciw migrenie) usuwa skutecznie w krótkim czasie ból głowy, migrenę.

Fellerer Elsa-pomada na twarz, jest to nieporównany środek do wydelikatnienia skóry na twarzy i na rękach.

Elsa-pomada na włosy, pomada tanchinowa na porost włosów.

Ceny: Stałych cen podać nie można, ale zaliczając się każdorazowo ceny możemy najniższe. Obszerne cenniki można dostać na żądanie.

Koszta pocztowe: Przy kosztach pocztowych można wiele zaoszczędzić, jeżeli więcej znajomych z tej samej miejscowości równocześnie na jeden adres zamówi. Zamawiający otrzyma przytem przydawkę za darmo.

Dla Polski: Polskie miejsce wysyłki Nr. 314 Fellerer Elsa preparatów: Bielsko, aptekarz A. Gutwiński, Rynek 15.

Dla wszystkich innych krajów:

Eugen V. Feller, Studica Donja Nr. 314 (Kroacja).

Elektro
aparaty

40 kawałków muzycz. gramofon
Koncertowe maszyny mów. z wiekiem (jak zdjęcie) prawdz. dębowe, wielkość 43x43x31 cm. z silną sprężyną, regulacja szybkości składan., niklowane ramie głosińka, śliczny głościk z 40 kawałkami muzycznymi i 200 szp. lek. cena mk. 42.— z podwojną sprężyną ślimak. mk. 50.— Harmoniki, wiedeńskie, włoskie i bozeńskie chromal. i diatoniczne do 700 basów w pierwszorzęd. wykon. wyk. jako specjal.

Severing & Cie., Neuenrade i. W. Nr. 70.

Instrumenty muzyczne — Katalog gratisowo

Apel do
szerokich
mas!

Staly i pewny dochód

zapewni sobie każdy przez pracę na maszynie pończosniczej

„REKORD“

Wyrobiony towar skupuję i dostarczam surowca. Wiadomości fachowe nie potrzebne. Bliższych informacji udzielam bezpłatnie.

Maszynę pończosniczą

„REKORD“

można nabyć tylko w firmie

„REKORD“, K. GŁOWACKI
Królewska Huta ulica Sobieskiego 14.

Niezliczone listy dziękczynne!

Znane najlepsze źródło zakupna

taniego, czeskiego pierza!

S. Benisch

1 funt szare, dobrze darte 0,80 mk., lepsze 1 mk., półbiałe, puszyte 1.20 mk. i 1.40; białe, puszyte, darte 1.70 mk. 2.—, 2.50, 3.— mk., najdelikatniejszy półkwap, pierze pańskie 4.—, 5.—, 6.— mk. Szary półpuch 2.75 mk., półbiałypuch 5 mk., biały 7 mk.,

delikatn. 8.50, 10 mk.; Pierze, nieskubane i puch mieszany, półbiałe 1.75 mk, białe 2.40 i 3 mk., najładniejszy 3.50 i 4.50 mk. Wysyłka wolna od cła za zaliczką poczt., począwszy od 10 funtów franko. Wymiana dozwolona albo pieniądze z powrotem. : Wzory i cennik darmo.

S. BENISCH, Prag XII, Americká ulice 26/472, Böhmán.

Feliks Rutkowski

Tarnowskie Góry, Rynek 18 (podsienie)

Hurtowa Destylacja

Parowa fabryka najwyborniejszych likierów i wódek
Hurtowy handel win krajowych i zagranicznych

Specjalność:

ZNAKOMITE KONIAKI „FELIKSHAUSEN“

K. Kaczmarczyk, Tarn. Góry

ulica Krakowska 5, parter i piętro — Telefon 1155

Korzystne źródło zakupu wszelkich towarów
bławat. i modn. Konfekcja damska i męska

Dom towarowy A. L. Klimek

Tarnowskie Góry G.-Śl., ulica Krakowska 9

Polecamy nasz

skład bielizny, trykotarzy i manufaktury

Ceny niskie.

**KUPUJCIE
MYDŁO MŁOTEK I PERLIK**

Drogerja pod bodianem

WŁADYSŁAW SZULGIT

Tarnowskie Góry

Tel. 72 ulica Krakowska Tel. 72

poleca:

Najlepszy balsam na reumatyzm

Skuteczne

mydło na świerzb

w słoikach po 3, 5, 10 złotych i większe

„TARNO“

znakomity i pewny krem na plegi

w tubach po 2 złote.

„Morteina“

najlepszy środek przeciw szwabom
i wszelkim owadom

w pudełkach po 1 złoty 50 groszy.

MEBLE

w wielkim wyborze jak: **Jadalni, sypialni, pokoje męskie, kuchnie**, jako też **meble pojedyncze i wyroby tapicerskie** z własnych warsztatów polecają przy

wolnej dostawie do domu za gotówkę i na raty po najtańszych cenach

Bracia Jojko, skład i fabryka mebli

Tarnowskie Góry, Piastowska 5. Naróżnik Nowy Rynek.

Telefon 1007.

"CORONA"

**Tarnobrońska fabryka
kawy słodowej**

Właśc.: K. PENKALLA.

Oddział I:
kawa słodowa

Oddział II:
wyroby cukrowe

Tarnowskie Góry G. Sl.

ul. Piastowska 4. Telefon nr. 543.

Tarnogórski Handel żelaza

— Sp. z o. por. —

dawniej: **A. BAUM**

Założono 1880

Telefon 16—18

Tarnowskie Góry G. S.

ulica Zamkowa 4.

poieca:

Żelazo, blachy, stal,
wyroby żelazne, narzędzia,
maszyny rolnicze oraz
przybory do tychże,
materiały budowlane,
armatury i artykuły budo-
wlane.

Uwaga na znak ochronny!

Od wielu lat używany i jako najlepszy uznany!
Niezbędny dla sportowców, i turystów, wzmacnia
nerwy i ożywia, doskonały środek do masowania!

Wszędzie do nabycia!

nr 4472 1930

CZASOPISMA

Mydło Kollontay

z pralką?

Lpszego nad to niema!!

Szanc

Napewno
mydle

które powszechnie znane jest ze swego znakomitego gatunku. Mydło „Kollontay z pralką” pochodzi z wielkiej chrześcijańsko-katolickiej fabryki w Katowicach, i jest najlepsze z całej wspaniałych innych mydeł. Każdy kawałek mydła „Kollontay z pralką” jest ładny, pod gwarancją zupełnie czysty, zawiera żadnych domieszek, jest bardzo twardy i daje obfitą pianę. Nie kupuj nigdy mydła nieznanego, taniego i słabego, bo chociaż zapłacisz mniej za mydło „Kollontay z pralką”, więcej, to zaoszczędzisz co najmniej 200 zł na bieżąco oszczędzając, niech kupuj

„Kollontay z p

Składajcie

w Miejskiej Kasie Oszczędności w Katowicach

ulica Pocztowa nr. 7 (obok gł. poczty)

Instytucja bankowa prawa publicznego

przyjmuje oszczędności od 1 zł a także

za oprocentowaniem od 6-8%.

Za zobowiązania Miejskiej Kasy Oszczędności w Katowicach, odpowiada miasto Katowice całym swym majątkiem wynoszącym przeszło sto milionów złotych.

Dyskontujemy weksle i udzielamy pożyczek na dogodnych warunkach.

Przy wkładkach zapewniamy

najściślejszą tajemnicę.

Wpłać w budynkach Magistratu w Bogucicach, Załężu, Dąbnie i Ligocie.